

אסיפת גליזנות

פרשת כי תשא

מיועד לבתי כנסיות
נא ונא לא להוציא מבית המדרש
בשופ"א עד מוצאי שבת

תזכין היעניינים

- אכני אפד - מורינו הרב רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל.....ג
- זכר צדיק לכרכה - מרן הגה"ק רבי יהודה הורביץ מדז'יקוב זי"ע.....ז
- מפתורא דאבא - כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה'אמונת אברהם' מפייטסבורג זי"ע.....ט
- מאורי הגולה - מרנן האדמו"ר'ם מאורי גולת ארה"ב זי"ע.....יא
- מחשבת חיים - מרן הגאון הצדיק רבי משה חיים שמרלר זצ"ל אב"ד ציריך.....יט
- נטיעה של שמחה - הגאון הצדיק רבי נטע ציינווירט זצ"ל.....כא
- ויטע אשל - הגאון הצדיק רבי שמואל אהרן לידר זצ"ל.....כג
- בית ארזים - חכמי רומניא וגאוניה.....כה
- מעיינות החיים - כ"ק אדמו"ר מטעמשוואר שליט"א.....כז
- מרחקת חיים - הגאון הגדול רבי חיים אלעזר ווייס שליט"א נאב"ד ביתר.....לא
- קול דודי - הרה"ג רבי דוד פראנד שליט"א.....לג
- אוצר פלאות התורה - הרב רבי זאב (וואלף) זיכערמאן שליט"א.....לה
- חמידא דאורייתא - הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א.....לז
- במשעולי החסידות - להבין ולהשכיל ברב"ק של תלמידי בעשטה"ק.....לט
- פניני הרמב"ן - הגאון רבי ישראל מאיר קעניג אב"ד יאקא שליט"א.....מא
- אוצר ידיעות התורה - מגיד מישרים הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א.....מג
- היכל הוראה - הגאון הגדול נאב"ד היכל הוראה שליט"א.....מה
- לב ההלכה - מפעל שזנה הלכות.....מז
- דורשי יתורך - הגה"ח רבי חיים ליברמן שליט"א.....מזט
- פניני הכהן - המשפיע הרה"ח רבי יצחק דוב מגדלסון שליט"א.....נא
- עמק הפרשה - הגאון הגדול רבי משה פרידמן שליט"א.....נג
- כיבוד אב ואם.....נו
- אור מופלא - מאור תורת מרן הבעש"ט הקדוש ותלמידיו זי"ע ועכי"א.....נז
- הוי זהיר במלאכתך - הגאון רבי משה אורי בלוי שליט"א.....נט
- ברכה משולשת - הצדיק מרעננה רבי יצחק הוברמן זי"ע.....סג

ניתן להזמין מנוי עד הבית וכן לשלם על חוברת בודדת
דרך נדרים פון קופה 2905 או בטל': 079-969-7799

המעוניינים להפיץ בבתי כנסת ניתן להרשם בטל': 0733-57-50-59

ניתן להשתתף בהוצאות הגדולות דרך נדרים פון קופה: 5294 או בטל': 0799697542

למענה אנושי לגבי הפצה ומנויים ניתן להתקשר לטל': 053-417-8885
ליצירת קשר לכל נושא אחר ניתן להתקשר לטל': 050-4186-860

הדפסה: קונטרול פי חירם 6 ירושלים 02-9971070

אבני אפד

מסקוד ישראל והלבוש רבינו ישראל בעל שם טוב ותלמידיו ז"ע ועב"א כפי ששאר מבראם והשקה את בני ישראל רבות בשנים מורינו הרב רבי אליעזר דוד פרידמאן וז"ל וז"א רב ביהמ"ד החסידי בעלזא בלאגראן

פרשה כי תשא תשפ"ד

ספד"ק חתם סופר

ראה קראתי בשם בצלאל וגו' ואמלא אותו וגו' (שמות לא, ב.ג.). ואמרו חז"ל (ברכות נה.) שאמר הקב"ה למשה רבינו ע"ה הגון לפניך בצלאל. יש לדקדק מה שאלה וספק הוא זה, וכן צפרשת ויקהל חמיב שאמר משה לישראל ראו קרא ה' בשם בצלאל, הגון לפימס בצלאל, ומה ספק יש אם הגון לפניהם, גם יש לדקדק ואמלא אותו, אמלא הוא לשון עמיד ולוי שהוא"ו קמוצה מהפכו לעבר, ויותר נכון לומר מלאמיו רוח חכמה, כדכתיב לקמן ובלב כל חכם לב נתמי חכמה.

וייש לומר, כבר כתבתי במקום אחר שהתלמיד והבן אינם משיגים תכליתם בהיותם צפני רבם ואזיהם כשגרג צטיהרה"ן ע"י חת"ס על בראשית עמ' קלג], והנה או כשאמר לו הקב"ה למשה זהה קודם מעשה העגל, עדיין היה חור קיים צמיים חיומו, ולא נתמלא בצלאל בחכמה ותבונה ודעת ולא היה ראוי לאותה גדולה, ובעיני משה רבינו ע"ה שילפא שיהא זה ראש לכל חכמי לב, אצל הקב"ה שידע שסוף חור למות ויתמלא בחכמה ובתבונה ודעת וכלל מלאכה, על כן אמר לשון ואמלא, שמשמע קצת להבא שעתיד שיתמלא, ועל כן אמר הגון לפניך בצלאל, ובאמת גם צעני משה יפלא, ולפיכך אמר אם לפניך הגון לפני לא כל שכן.

אמנם צפרשת ויקהל צאמרו לישראל הגון לפימס בצלאל, יש לומר כי כל גדולתו של בצלאל בהיותו בן י"ג שנה [כנפסגדרין סט:] להיות יודע לנרץ לאומיות שגברא צו שמים וארץ, היה הכל לכבוד וקינו חור שנהרג על קדושת השי"ת בעגל, על כן ניתן לו זה שיהיה בן צנו בן י"ג שנה ראש לכל חכמי לב על דרך נס ופלא, ואמנם היות זה בזיון לישראל להזכירם חטא עגל, אלא דלחז"ל סוף פרק הקורא עומד מעשה עגל נקרא ומתרגם, מהו דתימא יחוש לכבודן של ישראל קמ"ל ניחא להו דליהי להו כפרה, והכא נמי ניחא להו לישראל דליהוי להו כפרה בציונים על ידי בצלאל, ואמנם אי צלמנת לא ניחא להו כפרה, אינם מתכפרין על כרתן, והוי הציונות כבדו, על כן שאל להם הגון לפימס בצלאל וניחא לכו בהאי ציונות כי היכי דליהוי לכו כפרה, והשיבו אם לפניך הגון לפנינו לא כל שכן וניחא לנו*.

ספד"ק תפארת שלמה

הרה"ק רבי שלמה הכהן מראדומסק זי"ע

למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים כבה גדול וביד חזקה (שמות לב, יא.) צוה"ק (פרי מחזקת קמג.) פתח ר' יוסי ואמר שיר השיירים אשר לשלמה וגו' בית ראשון כד איחצני בית ראשון אחרת איחצני עמיה ואתקיים צעלמני כולה ואנהיר כו'

כתבת האפר

והגאליציאנער חסידים מצאו את מקומם יותר אצל הרה"ק ר' שלמה'ניו שכל דרכיו היו בהתלהבות יתירה [ואינו רוצה כלל למדוד שום מדידה ח"ו, ואין לי השגה על גדולתם של כל האחים הק' אשר כולם קדושים וצדיקים עליון, אך המציאות היתה אז שלא להכירו החסידים כ"ג בגדולת שאר האחים הרה"ק ה"פחד יצחק" מבין הרה"ק רבי ישראל מסאדיגורא, ואין כוונתי להראות על דרגת צדקתם, שכאמור אין לנו בזה השגה כלל וכלל וכולם היו קדושי עליון נורא, אך כן היתה המציאות, וחזינו כי מן השמים רצו דוקא שהם יכהנו באדמו"רות, בהיות שהרה"ק רבי נחום בער זי"ע נסתלק חורש קודם חותנו הרה"ק רבי אברהם יעקב, וגיסו הרה"ק רבי שלמה'ניו הסתלק כשני שנים מקודם, ויש על זה כמה סיפורים שאומרים שמצאו כמה פעמים החומש שלו פתוח בענין מיתתם של "שני בני אהרן", ואכ"מ].

בין השני גיסים הק' האלו רבי נחום בער ורבי שלמה'ניו שררה אהבת נפש עזה ביניהם, והיו ידידים בלב ונפש ויחידו עבדו בעבודת הבורא ועלו ונתעלו במעלות קדושים וטהורים. פעם התנצל הרה"ק ר' שלמה בפני אביו שגיסו ר' נחום בער עולה מעלה מעלה והוא אינו יכול להשיגו, והשיבו "הרי לו אין אב...". והדברים מובנים על פי דברי החת"ס הללו שכל זמן שאביו או רבו קיים אינו יכול לעלות כל כך ולהגיע לתכליתו ולמדריגתו הרמה.

ובמה שביאר שהקב"ה שאל לישראל אם מסכימים לזה שהעבודה יעשה על ידי בצלאל ויזכר בזה עון העגל ויתבון כדי שיהיה להם כפרה, שאם לא כן הרי הוא מבה אותם בחינם, ציוני שעל הרה"ק ה"חזה" מלובלין זי"ע מובא, שכשהיה מוכיח מאן דהו, אם הוא לא קיבל את דבריו היה מפיסס ומבקש מחילתו, שמכיון שלא קיבל תוכחתו וצא שביחוהו בחינם, והיינו ממש ע"ד המבואר בחת"ס שעשה הקב"ה כן לישראל.

א. הגה"ק רבי יהודא'לע מדז"קוב היה מציין לנו את דברי קדשו הללו של רבינו החת"ס אחר פטירת חותנו רבינו ה"אמרי חיים" מוויז'ניץ זי"ע, שחזרו וכותב ענין זה הרבה פעמים שבחיי הרבי והאב הגדול אי אפשר להשיג ולהגיע למדריגת הרבי והאב, ולהשיג גם מנעלת עצמו על שלימותו ותכליתו כל זמן שאביו רבו בחיים.

וכה ביאר החת"ס בשם רבו הנשר הגדול הגה"ק רבי נתן אדלר זי"ע הכתוב "ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלקים את יצחק", ומביאו בתוך הדברים בפר' ויצא (ו"ה ו"ה) יעקב וגו' השני, בא"ד וז"ל: "...דהנה שמעתי ממו"ן י"ד כל זמן של היה אברהם חי לא השיג יצחק השגתו הראויה לו מפני כבודו של אביו, ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלקים את יצחק, וכן יעקב כל זמן שהיה בבית אביו יצחק וכן י"ד שנים שהיה נטמן בבית המדרש של שם ועבר לא מצינו ששרתה עליו רוח הקדוש, ויצא יעקב מברא שבע, אז, ויחלום וגו'... ע"כ." וע"ע בדרשות חת"ס ח"א דף צ"ב בהערה].

ובזה נוכל להבין גדול מסירות נפשם של התלמידים הגדולים, וכדוגמת הידוע על הגה"ק המהר"ם א"ש זי"ע שהיה מתפלל ומתחנן משרך שנים רבות כל יום שעה שלימה בפשיטת ידים והגלים לאריות ימיו ושנותיו של רבו הק' ה"חתם סופר" זי"ע, ואף שכאמור היה זה חזאי מונעו מלעלות למדריגתו השלמה, עם כל זה הרגיש וידע שחסר ונצרך הוא הרבי החת"ס להדור, ולכן היה מתפלל ומתחנן לאריות ימיו.

ומסופר שבהויף של האדמו"ר מסאדיגורא היו שני אברכים בני עליה שעייני כל החסידים היו בהם תלויות, הלא הוא חתנו הרה"ק רבי נחום בער'ניו [בנו של הרה"ק רבי שלום יוסף בנו בכורו של הרז"ניער, וחותנו של הרה"ק מפאשקאן], ובנו הרה"ק רבי שלמה'ניו, והרוסישער חסידים היו דבקים בהרה"ק ר' נחום בער,

ואם הוא חדוה בכל עלמין כההוא יומא כו' ע"ש. וזכרנוהו וזו כתיב לעיל ויתן אל משה ככלותו לדבר אמו שהוא היה יום האחרון מן הארבעים יום שהיה משה צהר לקבל הלוחות, וזה היום שקיימו להשיג הלוחות הראשונים, ואם היו משיגים הלוחות ההם היו בני ישראל בתכלית השלימות ולא היה עוד שליטת הסטרה אחרת והיה בטל ומבוטל לגמרי כח הילך הרע, כי היו צחינת ישרואין והזיווג היה בשלימות עם כנסת ישראל כמו שהיה לעתיד לבוא צדיחת הגואל צמרה צימניו.

ועל דרך זה שמענו מפה קדוש אדומור הרב הקדוש מורינו הרב רבי ישעיה ז"ל מפשעדיצ'ארז בפירוש המשנה (קידושין ג.) האשה נקנית בשלש דרכים בכסף בשטר וצדיחה, בכסף רמוז על גאולת מצרים שהיה צרכוש גדול, בשטר רמוז על גאולת צבל שכתב עורא אגרות לבני צבל, צדיחה יהיה לעתיד לבוא כמה שנאמר וידעת את ה' שיהיה הזיווג כולו בשלימות, וזה שאמר ככלותו לדבר אמו, הוא לשון אירוסין, צחינת כלה. לכן אף אמנם כי היו אז בני ישראל צמעה גדולה, הנה את זה לעומת זה היה הילך מתגבר כנגדם מאוד ועשה אשר זמם להצדיח לתטא העגל כו'.

וזהו שכמו צמגילה (אסתר ה. ט) וכראות המן את מרדכי יושב בשער המלך וגו' וימלא המן חמה, רמוז לילך הרע כשרואה גדול מעלת הצדיק הוא מתגבר כנגדו, אף הענה לזה להיות בתכלית השפלות צמדת העניויות כמו משה רבינו ע"ה שהעידה המורה עליו והאיש משה עניו מאד וגו', לכן כאשר הוא בטל צממו כמו עפר ואפר כחומי מכתת שיעוריה ואין לילך הרע עליו שום שליטה, ולולא כן צריך שמירה גדולה מהסתם הילך כל אחד לפי ערכו וגדולתו. וכדומה לזה שמענו מאת הרב הקדוש איש היהודי ולה"ה שהיה

והחזור לציאור הכמוז הנ"ל למה ה' יתרה אפך וגו', שהיה משה רבינו ע"ה ממליץ טוב על ישראל למה ה' יתרה אפך צעמך אשר הוצאת ממצרים צתך הגדול וצורוץ הנטויה, מחמת שהיו בני ישראל צמעה רמה צדיחת מצרים וצמדריגה גדולה, לכן גבר עליהם כח הילך הרע ואין להאשים אותם בזה מה שעשו.

ארץ החיים בשם הגה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זצ"ל

(הובא בשמו בספר "ליקוט דברי חכמים" ⁷)

וירא משה כי פרוע הוא כי פרעה אהרן לשמצה בקמיהם (שמות לב, בה). נראה לדעתה בגמרא (ע"ו ד:) לא היו ישראל ראויים לאותו מעשה אלא כדי להורות תשובה לרבים". ונקדים לפניו פסוק ויאל העגל הזה (וש פירוש רש"י), וקשה וכי מפני שנכתב על הטס עלה שור, וזה היה עפ"י שמות הקדושים כדי שיעלה ארונו של יוסף

■ כפתת האפר ■

שרשרת נטיסם שלא כדרך הטבע, שהרי אדם חלוש היה עד מאוד, עד שימים רבים היה צריך לשכב במיטה רוב היום, ומדוע הוצרכו להרה"ק מפרשיסחא. וביאר בזה דודאי ההסבר בזה שראו שהמגיד מקאז'ניץ הגיע זמנו ועתו, כיון שראו שכבר סיים עבודתו בקדוש שהיה עליו לתקן ולעשות בזה העולם, ואם כן לא נשאר לו מה לעשות כאן, ולכן הביאו אליו את היהודי הק' שהוא היה עליו גדול בעבודה, וכמבואר ב"תפארת שלמה" כאן שהיה הולך בעבודת השם יום יום במעלות רמות ממדריגה למדריגה, בכדי שהוא יוציא להמגיד הק' מקאז'ניץ דרך ואופן חדש בעבודת השם, כדי שיעדין ימצא מה לעשות בזה העולם.

ב. על הכתוב "וידעת את ה'" שמביא, כבר הבאנו במק"א מה שהגה"ק ר' יודאלי מדז'יקוב ז"ע היה רגיל לספר על יהודי יקר וחשוב עד מאוד מגאליציע, "אור א' איידעלע יוד", שהיה מוזהק בפרישות והיו לו הרבה גדרים וסייגים, ורבי יודאלי החשיבו מאוד, והיה נוקב בשמו, וסיפר, שיהודי זה זכה להניח תפילין בהגיעו לעול המצוות אצל הגה"ק בעל "דברי חיים" מצאנז ז"ע, ובעת ששם הכריכות על האצבעות ואמר הפסוקים "וארשתך לי וגו' וידעת את ה'", אמר בטעות וידעת בקמ"ץ, והגה"ק מצאנז הרעים עליו בקולו בקודש ותיקנו "וידעת את ה'!", וסיים היהודי היקר הזה "הרי אני בעל הבית, ובעלי בתים עוברים כל מיני נסיונות במשך החיים, וזאת עמדה לי גערותו של אותו זקן הרבי הקדוש מצאנז "וידעת את ה'" הציל אותי מכל הנסיונות" [דער וידעת את ה' דאס האט מיר ארויס גענוממן פון אלעמען]. שעי"ז זכרתי תמיד לידע שהנני לפני ה' שלא לעשות מעשים שאינם הגונים.

ד. ליקוטי אמרות הצדיקים נאספו ע"י הר"ח ה" חיים ב"ר ישעיה ליעברון מבארדיטשוב - פשעמישל תרפ"ד.

ה. מובא בספרים הקדושים ראה נפלאה על זה, הדנה ידוע מה דאיתא בשם האר"י הק' שמי שנוהר ממשוה חמץ בפסח מבוטח לו שלא יבוא לידו הטא כל אותו השנה. והנה התורה הקדושה העידה על ישראל שבאותו הדור "ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ", שלא נכשלו במשוה חמץ. וקשה איך יכול להיות שבאותו השנה יכשלו בחטא העגל, אלא על כרחך, שכל המעשה נגדם להם כדי להורות שגם על חטא שעשו הרבים אפשר לשוב בתשובה.

ו. עוד ראינו מוכחת מובא להוכיח כדברי חז"ל הק', שלא היו ארואים ישראל לאותו מעשה אלא להורות תשובה לרבים, שהנה הרי הדבר ע"י גרם החטא היה הכסף והזהב שהיה להם, וכדכתוב (שבת ט. א.) "וכסף הרבית להם וזהב עשו לבעל", וכן רמזו חז"ל דבר זה בפסוק (ויבית א. א.) "ודי זהב", ולכאורה הלא בני ישראל לא

ג. כה סיפור רבים על שפלות רוחו של רבינו ה"א"הבת ישראל" מוויז'ניץ ז"ע שהיה באופן נוהא חוץ לדרך הטבע, על אף היות זה האיש אדם השלם ועלה מעלות רמות שאי אפשר לתאר, וכפי שנפלט פעם מפיו כי מיום עמדו על דעתו לא עשה תנועה בלתי לה' לבדו. ואחד מהגדולים התבטא פעם אודות ענוותנותו כי חש הוא "אז דער גאנצע פלאַטע פון דער גאנצע וועלט איז געלעגן אויף זיין פֿנינים..." [- כל הטיט מכל העולם היתה מונחת על פניו...]. עד כדי כך היתה רוב שפלות רוחו.

המגיד הק' מקאז'ניץ ז"ע שכב פעם על ערש דוי וכשתגבר עליו החולי עד שהגיע למצב מסוכן שלחו לתבאי את היהודי הק' מפרשיסחא ז"ע להיות עומד לימינו ולסעדו, וביאר הרה"ק בעל ה"מנחת אלעזר" ממונקאטש הענין בזה שיבוא אליו היהודי הק', ובכלל הרי כל שנות חייו של הקאז'ניצער מגיד היתה

מן הנילוס, חלילה לנו לחשוב זאת שיהי' ע"י שמות הקדושים קלוקל לעמו הקדוש בית ישראל שיבואו ע"י שמות הקדושים לעון גדול כזה ח"ו, והלא שמות הקב"ה הכל כדי לרחם על עמו בית ישראל בכל מיני ברכות ושפע רב, להשפיע להם כל טוב, כאמור אתה אחד ושמן אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד, פ"י שכל שמות הקדושים הם לרחם על עמו בית ישראל כנ"ל, וח"ו מאמו לא תנא הרעה, פ"י משמותיו של הקב"ה בודאי לא יבא רעה ח"ו לעמו בית ישראל, וא"כ קשה אך יבא מן הטעם כנ"ל איזה רעה ח"ו לעמו בית ישראל'.

וז"ה פ"י ויבא העגל הזה, כביכול שגם רצון הבורא היה שיבא העגל ויסקלה לעון עמו בני ישראל ולא יבא שום מקטרג לקטרג עוד, בשמעם שאדון הכל סולח לעון גדול כזה.

ובזה נמחק קושיא של הטעם הנ"ל, שגם הטעם עשה פעולה שיבא טובה לעמו בית ישראל עוד עד עולם. וזה פ"י מאמר רז"ל לא היו ישראל רחיים לאותו מעשה אלא כדי להורות תשובה לרבים, פ"י להמקטרגים המלשינים עלינו והמה הרבים, וזה אשר נמחל לנו עון העגל הוא תשובה נגד פניהם שאין לקטרג עוד. וזה פ"י כאשר התפלל משה רבינו ע"ה על העון, אמר לפני הבורא יתברך, אנה חטא העם חטאה גדולה. ולכאורה היה למרע"ה לעשות העון קטנה, כאמור המדרש בפרשה הנ"ל (שמו"ר פמ"ג, ו) אמר הקב"ה משה חף אתה טועה כמוסם, והלא אין צו ממש, אמר לו משה רבינו ע"ה א"כ שאין צו ממש למה ה' יחרה אפך בעמך, אך זה היה תפלותו של אדון הנביאים, רצון כל לעמין וסידת כל לעמין, הלא אם תשא חטאתם העון הגדול הזה אזי לא יבא עוד שום מקטרג לקטרג עוד, כי כאשר יראו שאתה מוחל להם העון הגדול הזה אזי לא יבואו לקטרג עוד וכו'.

אך הענין הוא כך, למשל מלך אדיר וטורא שהיה לו בן יחיד נעים ונחמד במעשים טובים בכל מיני מעלות טובות וצמחשבות טובות מה שלא נמצא כמוהו בכל העולם, ועי"כ נכנס בלב אביו המלך הנ"ל אהבה שאין לערוך ואין לשער לאהוב את בן יחידו, כמו שאמר שלמה המלך ע"ה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה, כמו שאמרו שיר השירים (ב) אהבתו וחיבתו לעמו בית ישראל, ממחמת שידוע במעשהו שכל מעשיו כהוגן לעשות נח"ר לאביו המלך האדיר והטורא ולא לזולתו ח"ו.

וזו פירוש המדרש (ויק"ר פ"ר מ, ו) שלשה פעמים שמחו האומות עולם שנאמר (ישעיה א, יח) לבו נא ונכחה יאמר ד' וכו', וכי יכול אדם להחיות עם הבורא ברוך הוא וצרוך שמו, וכשאמר ד' (שם) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג יליצו אזי ינאחו אומות העולם בצושת פנים, פירוש שלא יהיה להם פתחון פה לקטרג עוד בשום פנים.

אך הבן הנ"ל היה לו כמה וכמה מקטרגים שמקטרגים על הבן הנ"ל בצושים ושקרים, לכן כביכול המלך מתדמה בעצמו אולי ח"ו ינכסו באיזה פעם באזני דברי המקטרגים וחלילה אכעס על בני הנחמד, אזי קורא לבנו יחידו הנ"ל בחדות ואומר לו, אהובי בני, דע שיש לך מקטרגים גדולים, אך איענך ויהי אלהים עמך לעשות מעשה גדולה אשר לא יעשה, ואנכי אומר לך לעשות מעשה הואת, ובודאי יבואו מיפך המקטרגים להלשין עליך, וכאשר ישמעו שאין אנכי שומע להם ולדבריהם, כי כביכול אנכי בעצמי נותני לעשות זאת, לא יבואו עוד מזה הזמן לקטרג ולהלשין שום קטרוי ח"ו.

וז"ה פירוש כי פְּרָעָה אהרן לשמאנה בקמיהם - בצושת פנים, ופירוש בקמיהם שהם קמים על עמו בית ישראל ויבא בצושת פנים כי ד' סולח להם, וכן ימליך בעדינו עד עולם וזכה בזכותו לגאולה שלימה."

■ **כתפת האפר** ■

הכיפורים אין כח להמקטרגים לקטרג, והוא משום שביזם זה מחל הקב"ה על חטא העגל, וממילא היה מחילה זו הכנה לכל השנים שביזם הקדוש השי"ת ימחול על כל חטאות בני ישראל, ואין השטן יכול לקטרג אחר שהוא יודע שביזם זה כבר נמחל להם העבירה החמורה ביותר.

רצו לקבל הריבוי זהב וכסף, ואדרבא פחדו שלא יגרמו בזה שהמצריים ירדפום, כמוכר בדברי הרבי ר' מענדלי מריינבום (עי' "מנחת ציון" פ"ב בא), וכל מה שלקחו היה רק בעבור שצטוו מאת השי"ת על ידי משה "דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו וגו'", והאין יתכן שעל ידי שציינו לדבר ה' יצא מדבר זה מכשול וחסא גדול כל כך, ובעל כרחך צריך לומר דלא נתכוונו כלל ישראל בכאן לחטוא כלל וכל מעשיהם לא היה אלא להורות תשובה לרבים.

ת. רבינו ה"אמרי חיים" ז"ע היה חוזר באזני חסידיו דברי ה"קדושת לוי" האלו, וכמוכן שכשהדברים היו נשמעים מפיו הק' היו להם תענוג רוחני מופלא, בהטעמו את דבריו הק' של הקדושת לוי במתק מיוחד.

ו. מדבריו אלו נראים גודל תשוקתו של פאראדישאווער רב להשפיע מלא חפנים ברכות לבני ישראל, "עו האט גוט פארגינען פאר אידן", וכן ראינו בעינינו ג"כ אצל הצדיקים שבדורות האחרונים את לבנם הרחב להשפיע כל טוב לעם בני ישראל בעין יפה.

נהג, ה"קדושת לוי" אחר ביאורו על חטא העגל מסביר שזה מה שאמר משה, "אנא חטא העם הזה חטאה גדולה" דהיינו שבנ"י חטאו גדול כל כך, שאם תמחול להם עתה יהיה לך מנוחה מהמקטרגים לעולם ועד.

ובענין הזה, ידוע שהרה"ק ר' איציקל פשעווארסקער ז"ע היה מחלק "קנאבל" (שם) בכל סעודת מלוה מלכה, כסגולה לפרנסה, וחרב נעורים יש לי בעיר אנטווערפן ששייך קצת לעדת האשכנזים, ואינו "חסיד" בכל רמ"ח אבריו, שנפשו חשקה בקבלת ההשפעות הללו, אך לא אבה להדחק בין החסידים בשעת עריכת השלחן לקבל את השום, ולכן הלך לבית מדרשו של ר' איציקל לפני תחילת ה"מלוה מלכה" והושיט את ידו כמבקש שום.

על כך היה רבינו ה"אמרי חיים" מוסיף ואומר משמו של ה"קדושת לוי", שמשו רבינו טען כלפי הקב"ה דבנ"י הם דבוקים בך כל כך עד שא"א להיות שיחטאו אפילו עבירה קטנה אחר שהגיעו למדריגה גבוהה כל כך בעת מתן תורה, וא"כ האין יכול להיות שיעשו עבירה כה גדולה כחטא העגל, אלא על כרחך שכוונתם היתה כדי שיהיה לך מנוחה מהמקטרגים, ולכן מסרו את נפשם וגופם בעולם הזה ובעולם הבא ועשו חטא זה כדי שהמקטרגים יראו שאין אתה מציינת לדבריהם כלום, וממילא יהיה לך מנוחה מהם, וכיון שכך הרי שכל המעשה היה למען כבודך יתברך, וממילא בודאי שצריך למחול להם, והוה מה שאמר "אנא חטא העם הזה חטאה גדולה", וע"כ עשו זאת למען כבודך, וממילא בודאי צריך אתה למחול להם.

אמר לו ר' איציקל "וכי רוצה אתה לקבל את ההשפעות בדרך קלה כל כך בלי שום קושי, אך בכל זאת אני שמח לתת לך" איך פארגין דיר, איך פארגין דיר, ותוך כך נתן לו מלא חפניו מקערת השום המונח לפניו [וברוך המקום שאין לפניו משוא פנים, וידידי זה כבר קיבל את "ענשו", שכל בניו הם ב"ה חסידים בכל גופם ונפשם].

בדברים הללו אפשר להבין יותר מה שפירש הרה"ק ר' חנוך הענין מאלכסנדר ז"ע בספרו "חשבה לטובה" עה"כ "וביום פקדי ופקדתיו."

ז. מדברי ה"קדושת לוי" אפשר להבין מה שאמרו חז"ל (ימא ב) שביזם

הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע

י"ד כ"א אדר תקמ"ז

א ידוע שהרה"ק הר"א זי"ע התפלל על יוצאי חלציו שלא תהיה הפרוטה מצויה בכיסם, כי לא היה ברצונו שיתנסו זרעו אחריו בניסון העושר.

אחד מיוצאי חלציו היה החסיד ר' משה מיכל ווייסבלום ז"ל חתנו של החסיד הוותיק לבית ויז'ניץ ר' מרדכי חנא פוקס זצ"ל, שזכה כי התקיימה בו ברכת הרה"ק הר"א זי"ע בהידור רב, כאשר בכל מעשה ידיו לא שרתה ההצלחה, ולא הייתה הפרוטה מצויה אצלו כלל.

פעם אחת לפני שנסע רבו הרה"ק רבי ישראל מויזניץ זי"ע להשתטח על ציונו המצוינת של הרה"ק הר"א זי"ע, ביקש ר' משה מיכל ז"ל מהרה"ק רבי ישראל מויזניץ זי"ע, כי הנה מאחר וברור לו כי זקינו הרה"ק הר"א זי"ע לא היה בדעתו לבקש כן אלא עבור טובת יוצאי חלציו, מכל מקום הוא מוותר על טובה זו, ובלבד שיהיה לו די פרנסתו ופרנסת בני ביתו, ועל כן מבקש הוא כי בבוא הרה"ק רבי ישראל מויזניץ זי"ע להשתטח על ציון הקודש, יראה נא לבקש מהרה"ק הר"א זי"ע לבטל גזירה זו מעל ראשו.

הרה"ק רבי ישראל מויזניץ זי"ע לא סירב לדבר, אך כאשר חזר מליזענסק ושאלו ר' משה מיכל ז"ל האם עשה כבקשתו, ענה לו הרה"ק רבי ישראל מויזניץ זי"ע, כי בהיותו על הציון פרח הדבר מזכרונו, ולא זכר בדבר כלל.

ב מסופר, כי פעם הגיע יהודי אחד עובד ה' לפני הרה"ק הר"א זי"ע, אמנם הרגיש בו הרה"ק הר"א זי"ע, כי על אף גדול יגיעתו והתאמצותו על התורה ועל העבודה, עדיין יש בו איזה שמץ התנשאות במעמקי לבבו, ומתנאה על היותו עובד את השם יתברך בכל לב ונפש.

משכך, אמר לו הרה"ק הר"א זי"ע לפרש את דברי הכתוב (ירמיה כג, כד) 'אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה', היינו שאף אם האדם מתבודד ועובד את השם יתברך בכל כוחו, 'אם יסתר איש במסתרים', אך באם זה משולב יחד עם 'ואני', הרגשת יישות ואנוכיות, 'לא אראנו נאום ה', אין הקדוש ברוך הוא מתייחס לעבודתו.

הלה יצא בפחי נפש לשמע הדברים, עד כי אחר פשפוש במעשיו מצא אל נכון כי אכן מלא הוא גאות והתנשאות מצד עבודתו את השם יתברך, ואחר שהרבה להתבונן במעשיו, נמלא בושה וכלימה, וכך נכנס בשנית אל הרה"ק הר"א זי"ע, כשכולו מלא הרהורי תשובה מתוך ציפיה והשתוקקות כי יורו הרה"ק הר"א זי"ע דרך לעבוד את השם יתברך כראוי, אז אמר לו הרה"ק הר"א זי"ע בשנית את לשון הכתוב הנוכח, כשהוא מפרשו 'אם יסתר איש במסתרים' שיעבוד האדם את השם יתברך מתוך התבודדות, 'ואני לא', ואין עמו רוח יישות ואנוכיות, 'אראנו נאום ה', הרי שיביט השם יתברך על עבודתו ברוב חשיבות.

ג הרה"ק רבי דוד מזאלין זי"ע היה מגדולי התלמידים של הרה"ק הר"א זי"ע, ומפני שבסוף ימיו של הרה"ק הר"א זי"ע הטיל אימה ויראה גדולה על תלמידיו, בהיותו כמעט לחלוטין מופשט מכל עניני העולם הזה, וכמו שהביא עליו הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע (עבודת ישראל פרשת חיי שרה בד"ה והיו חיי שרה): "שכל תשוקתו היתה להפרד מעולם הזה החומרי ולעמוד במקור הקדושה מבלי לבוש החומר העב", על כן היה נוסע מפעם לפעם ללאנצהוט הסמוכה לליזענסק, שם התגורר הרה"ק רבי יעקב יצחק זי"ע שלימים התפרסם כרבי מלובלין זי"ע.

היו מבין החסידים שלא ראו את הדבר בעין טובה, על שהרה"ק רבי דוד זי"ע נוסע ללאנצהוט תוך כדי שהרה"ק הר"א זי"ע עוד היה בין החיים, ועל כן אמרו על הדבר לפני הרה"ק הר"א זי"ע, ואכן נסבב על ידי זה חלישות הדעת להרה"ק הר"א זי"ע.

פעם אחת כשהגיע הרה"ק הר"א זי"ע ללאנצהוט מצא את הרה"ק רבי דוד זי"ע, והיו נראים על פני הרה"ק הר"א זי"ע אותות קפידה, מיד הגיב הרה"ק רבי דוד זי"ע ואמר, רבי, הדרך שלכם גבוהה היא מאד, ואילו רבי איציקל מלאנצהוט הוא כסולם שבאמצעותו יכולים להשיג את מזדיגת הרבי. תכף ניכר על פניו הקדושים של הרה"ק הר"א זי"ע כי נתפייס בדבר, ונהרה פשטה על פניו.

ד הרה"ק רבי קלונימוס קלמן מקראקא זי"ע בעל המאור ושמש, חזקה נפשו לשמש את רבו הרה"ק הר"א זי"ע, בכדי שיוכל לראות ולהתבונן בעבודת הקודש בחדרי חדרים, ואכן אחר שביקש על כך רשות מהרה"ק הר"א זי"ע, הופקד לשמשו בעת הצורך.

פעם אחת בחצות הלילה מששמע את הרה"ק הר"א זי"ע עוסק בתורה, הכין עבורו כוס תה, וביקש להכניסו לחדרו של הרה"ק הר"א זי"ע, אמנם תכף כשפתח את דלת החדר, ראה איך זקן אחד יושב על יד הרה"ק הר"א זי"ע, ופניו מבהיקות באור יקר, ומחמת כן אחזו חיל ורעדה, ותכף רץ לאחוריו כשכוס התה נשפך מידו.

כעבור שעות אחדות, התיישב הרה"ק רבי קלונימוס קלמן מקראקא זי"ע, כי הרי סוף כל סוף לא שתה עדיין הרה"ק הר"א זי"ע כוס חמין להשיב נפשו, ואכן הכין בשנית כוס חמין והכניסו אל הרה"ק הר"א זי"ע, אז שאל אותו הרה"ק הר"א זי"ע, מדוע התעכב מלהביא את כוס התה, סיפר לו דברים כהווייתם. שאל אותו הרה"ק הר"א זי"ע, האם לכל הפחות הביט בפני הזקן, השיב הרה"ק רבי קלונימוס קלמן מקראקא זי"ע ואמר, כי לא יכול היה להביט בתוך פניו לגודל החרדה אשר אחזתו. התבטא הרה"ק הר"א זי"ע ואמר, אי לו לבן שאינו יכול להביט בפני אביו, כי ישב אצלו באותה שעה אברהם אבינו.

זי"ע ועכ"א

זכר צדיק לברכה

ד"ר עובדין טבין מאת האי עיר וקדיש
הנה"ק רבי יהודה הורוויץ מדו' יקוב ז"ע וע"א

גליוני מהר"י | ספ"ק חתם סופר

עובדות קודש

חתם סופר

קמ"ד טור ב' ד"ה לכפר על נפשתיכם משמע שהנדה מכפר שלא ישלט נגף וקשה גבי שאול ויפקדם בבוק בחרסים (ש"א י"א) מה שיך כיפור נפש בחרמים וכו'.

גליוני מהר"י

כבר קדמו ע' חומת אנך [כי תשא ב' וו"ל תימא והא שאול לא נתן ויפקדם בבוק וע' מה שתי' מהר"י אברבנל ואני אומר כי לא דיבר הכתוב בהוה ולא הקפיד אלא עתה שהיו אחוזה עון העגל ולא יעמוד במקום סכנה שהוא המנין כי בהיות פרטיות והגדלה כחות הדין יקטרגו והדין יחייב עונש ולזה דייק וחזר כל העובר עבירה יתן תרומת ה' א"כ הוא רבוי למעט להלאה שאין צריך רק די בבוק]

חתם סופר

קמ"א טור ב' ד"ה ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו שני לוחות העדות

גליוני מהר"י

וע' ח' כתובות מ"ב ד"ה

וו"ל שם יתן לחוד ונתן לחוד ריחן משמע לשון צווי ונתן משמע דבר הנתון כבר עכ"ל רש"י וז"ל ויראה דהיינו טעמא דכתי' ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו שני לוחות ולא כתי' ונתן עפ"י דאמרו בענין ברכת התורה שמברכי' פעם אשר נתן לנו לשון עבר ופעם ברוך ונתן התורה לשון הווה דלשון עבר קאי אגוף התורה והלכותי' שנאמרו מהקב"ה למשה בסיני ואותה הנתנה כבר חלף ועבר משא"כ ונתן הוא קאי אחריות וחיודשי תורה מה שתלמיד ותיק מחדש בטובו בכל יום תמיד והקב"ה משפיע לו שמן ששון ועל זה מברכי' ונתן התורה.

והשתא אתי שפיר דאי הוה כתי' ונתן אל משה ככלתו ה"א דעיקר שמחת חתן וכלה המרומז בככלתו כפירש"י סד"א אותה שמחה ה' על ההלכות המקובלות וז"א דטובים דודין מיינ טובי' דברי דודין הת"ח יותר מיינה של תורה וכן אחז"ל שהקב"ה נתן במתנה למרע"ה פלפול התורה ע"כ כתי' ויתן אל משה מה שהוא עתיד לחדש חדושי' בתורה והיינו דאקשי בהאי קושי' ב"ב שנין דרבה שהי' עוקר הרים מרוב ענוותנותו לא רצה לגלות רז זה. וכדתיב ר' יוסף ברישא שהי' סיני מרוב ענוותנותו גילה זה דעיקר שמחת הקב"ה בפלפולא דאורייתא.

חתם סופר על ההפטרה

קמ"ט טור ב' ד"ה במס' מגילה פ' ד' וכו' ע"כ נ"ל לפמ"ש תוס' במס' ע"ו פ' כל הצלמים (מ"ה) אהא דתנן התם כל מקום שאתה מוצא הר גבוה וגבעה נשאה בידוע שיש שם ע"ז. וכ' תו' בירושלמי פריך ביהמ"ק איך נבנה, פירוש דהוה על הר המורי' ובידוע שיש שם ע"ז ונאסר לגבוה ומשני עפ"י נביא נבנה שם'.

עם דודו הקדוש בעל שארית מנחם מווישווא זי"ע

קשר אמין וחזק להפליא היה שורר משך שנים רבות בין רבנו הק' מווישווא זי"ע לבין בן-אחותו הרה"ק רבי יודאלע הורוויץ זי"ע מדו' יקוב. זה אל זה היו מעריצים האחד את השני, וכמוכן שהיה רבי יודאלע מחשיב עצמו לחסיד מובהק של דודו הגדול והיה מגיע להסתופף בצילו הטהור פעמים רבות בביטול ובהכנעה, וכל ימיו היה מספר בערגה גדולה על הימים הנפלאים שזכה לחסות בצל קורתו של רבנו בווישווא.

וכן מספר האדמו"ר הרה"צ רבי ברוך האגער מווישווא שליט"א ששמע כמה פעמים מאביו זצ"ל וכן מהתלמיד החשוב הרה"ח רבי שמואל זאנוויל כהנא ז"ל, שהיה ידוע שאחרי פטירת מרן הסב"ק מוויזניץ זי"ע היה רבי יודאלע זצ"ל חסיד ווישווא נלהב, והיה דבוק מאוד בדודו רבינו הק' מווישווא זי"ע, ורק אחרי פטירתו בשנת תש"א היה החלום הידוע שהיה ראש השנה תש"ג, ואז נתדבק בל"ג כחסידי נלהב מחותנו - דודו מרן הרה"ק האמרי חיים זי"ע.

* * *

רבנו עצמו היה מחשיב מאד את רבי יודאלע וכל באי ביתו ידעו את גודל ההערכה וההערצה שהוא רוחש לרבי יודאלע. בהיותו גאון מופלג אשר יצא שמו הטוב למרחקים עוד בימי צעירותו, היה רבנו נהנה מאד להתפלפל בדברי תורה עם רבי יודאלע בכל פעם שנפגשו ביניהם. ורבי יודאלע עצמו היה תמיד מפליא מאד את גודל גאונו בתורה של רבנו, באמרו כי לא ראו גאונות עצומה כזו בשום מקום מלבד בווישווא. ופעם התבטא והפליג על גודל התמדתו של רבנו, באמרו בלשון זו: "כמה שהיה גדול כוח גאונו העצומה, עוד היה גדול יותר כוח התמדתו".

הקשר החזק ביניהם התחזק ביותר בימי האחרונים של רבנו עלי אדמות, כאשר הגיע לעיר קלויזנבורג לדרוש ברופאים לטפל במחלתו הקשה ר"ל, שאז היה קודם בבית רבי יודאלע שהתמסר אליו בכל הכוחות באופן מופלא מאד, ומשך כל אותה תקופה קשה לא מש ממיטת חוליו של רבנו וטיפל בו בנאמנות גדולה בהבאת רופאים גדולים ומפורסמים שיעשו כל אשר ביכולתם לרפאות את רבנו ממחלתו.

כך זכה רבי יודאלע להיות נוכח בשעת

גלוני מהר"י - המשך

והנה הק' הוזה בעצמה תקשה על הר כרמל שבנה שם אלי' מזבח ואפילו נאמר נמי אליהו ה' נביא וידע שלא היה שם ע"ז מ"מ הא כבר בנה שם שאול מזבח כפירש"י על פסוק מזבח ה' ההרוס ועל פסוק בא הכרמלה והנה מציב לו יד ע"ש (ש"א ט"ז) ושאוול לא בנאו על פי נביא כי לא היה אז רצוי ה' באשר השאיר אגג אז וא"כ איך בנה מזבח על ההר.

וי"ל כי אמרו שם במס' ע"ז (נ"ג) מיום שניתנה ארץ ישראל לאאע"ה לא היה הגוים יכול לאסור מה שאינו שלהם' ורק ממה שהי' קודם נתינה הארץ לאאע"ה או ביום שעשו העגל ואיוו לאלהות הרבה ע"ש

ועשו"ת או"ח ר"ח

והל' בדף ד' ע"ג מייתי הירושלמי עפי נביא נבנה הנה הוא דברי תוס' במסכת ע"ז מ"ה ע"א דאמרין כל מקום שאתה מוצא הר גבוה וגבעה נשאה בידוע שיש שם ע"ז וכ' תוס' בירושלמי פריך מבית הבחירה ומסיק עפי נביא נבנה שם.

ומורי הגאון החסיד שבכונה מו"ה נתן אדליר כ"ץ זצ"ל פי' עפי מדרש רבה פ' וירא וירא את המקום מרחוק שראוהו מקום ולא הר והתפלל אברהם אבינו אין כבודו של מלך לשכון בעמק ונעשה הר אשר יאמר היום בהר ה' יראה יע"ש נמצא קודם שניתן הארץ לאאע"ה ה' עמק ולא העמידו שם ע"ז וכשנעשה הר שוב כבר הוחזק א"י לאברהם ולא יכלו לאסור אותו ההר

ואמר שעל זה נצטרע דהע"ה אם אתן שנה לעיני לעפעפי תנומה עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב פי' כי ידע כל ההרים בחזקת ע"ז ונאסרים לגבוה וע"כ צריך למצוא מקום לה' שאינו הר אלא מקום ואיך יהי' זה משכנות לאביר יעקב הא אין כבודו לשכון בעמק עד שבא נביא וגילה הסוד איזה ההר ה' בתחלה עמק ונעשה הר והיינו דירושלמי עפי נבי' נבנה אלו דבריו זצ"ל ודפח"ח.

מתקרבם לצד ההוא, וברחו לויען או לאונגארן ועוד, אבל הס"ק זי"ע לא רצה לנסוע. הגה"ק מווישווא ביקש ממנו שייסע גם הוא כמו שמוסר בורחים, ולא רצה. אחר-כך כשכבר נכנסו הרוסים לעיר, אמר הס"ק: "יעצב דארץ מען שוין פארן". אמר לו הגה"ק מווישווא: "טאטע, איך האב דיר געבעטן כל הזמן שתיסע ולא רצית, ועכשיו שהרוסים כבר נכנסו והסכנה מרחפת, עכשיו כבר תרצה ליסע?!? ולא ענה לו הס"ק. הגה"ק מווישווא סידר במשך הנסיעה כמעט את כל הדברים, וכן את ה'שליטען' (מזחלות שלג) לכל העולם, כי יצאו כחמשים או ששים נפשות, וגם בתוך הנסיעות האט ער אסאך געארבעט און אלעס ארלעדיגט, ויצא עם הס"ק וכל בני ביתו.

רחמי האב על הבן

סיפר הרה"ק רבי יודאלע מדו"קוב זי"ע, שבווישווא שימש החסיד רבי הערשיל שוחט, כשוחט העיר, שהיה ידוע ומפורסם כבן עלייה משכמו ולמעלה וירא שמים מרובים. יודעי דבר אמרו עליו, שהיה ניגש לעבודת השחיטה ככהן גדול הניגש אל עבודתו לפני ולפנים ביום הקדוש.

לימים רצה הס"ק מרן בעל האהבת ישראל זי"ע שרבי הערשיל יעתיק את משכנו לעירו גרויסווארדיין וישמש את בני העיר כשוחט על אף שהס"ק לא שימש כרב העיר ומרא דאתרא בעיר גרויסווארדיין, אעפ"כ דאג שם על צביון היהודי במקום, ומחמת הפירצות הרבים שהתרחשו בימים ההם בגרויסווארדיין רצה בכל מאודו לחזק את הצריך תיקון, ולכן סבר שחסידי זה יוסיף הרבה לצביון העיר וירומם ויחזק את עניני היהדות בקרב בני הקהילה, אך היות ובנו בכורו מרן ה'שארית מנחם' זי"ע שימש כרב העיר וישווא, הסתפק האם להעבירו משם כי ידע שבנו יקרו רבנו יצטער על-כך, ואמר: "איני יודע על מי לרחם יותר, אם על האב או על הבן..." בסוף גברו רחמי האב על הבן, והשאיר הס"ק זי"ע את השוחט על מקומו בווישווא. באותו מעמד המשיך רבי יודאלע לספר: "לאחר פטירת חותני הרה"ק בעל 'אמרי חיים' זי"ע, נתגלה אלי בחלומי ובין השאר סיפרתי לו עובד זו, ואמר לי שלא שמעו מעולם וחידיש הוא אצלו".

(מתוך הספר גאון ישראל וקדושת תשו"ח למכון ברכת נפתלי שמשרו לנו בנפש חפצה)

אשכנחיה דרבי במוצאי שבת קודש פ' ויחי תש"א, בעמדו סמוך למיטתו של רבנו וכל ימיו היה מפליא לספר על ההסתלקות הפלאית שראה אצל רבנו, כפי שיובא להלן בהרחבה. גם משך כל השנים היה מרבה רבי יודאלע להזכיר בדחילו ורחימו את שמו ואת זכרו של דודו הגדול רבנו הק' מווישווא זי"ע, ובכל פעם שנקלע לפניו אחד מתלמידיו רבנו היה מכבד אותו ביותר הכבוד ושמח לעלות יחד עמו וזכרונות נשכחים על אותו צדיק וקדוש אשר נפשו היתה קשורה בנפשו.

וכפי שמספר הרה"צ מווישווא שליט"א: "במיוחד היה מכבד ביותר הכבוד את נכדו אדמו"ר הרה"צ רבי נפתלי צבי זצ"ל מווישווא, היה זה כבר בערוב ימיו שכמעט ולא פצה פיו, אך היות וידע כמה חביב היה אבי זצ"ל אצל זקנו הק' מווישווא, חרג מגדרו וסיפר לו דברים כהווייתם; תמיד היה מאריך רבי יודא"לי בשיחתו עם אבי זצ"ל, וכשנשאל על כך אמר שהוא זוכר הביבותו אצל זקנו הק', ורבי יודא"לי היה דבוק מאד בדודו הק' מווישווא, שבים ההסתלקות שהתרחשה כידוע בקלויזנבורג מקום מגורי רבי יודא"לי, חזר ואמר לקני הק' מווישווא בדאגה: 'זואס וועט זיין מיט מיין נפתלי'; אלו היו הרהורי לבו ביום הסתלקותו".

כה העיד לימים כ"ק מרן אדמו"ר בעל 'תורת מרדכי' מוויזניץ זי"ע: "רבי יודאלע האָט זיך געהאַלטן זייער נאַענט מיט'ן ווישאָווער רב, און ווען דער ווישאָווער רב איז נישט געזונט געווען און איז געקומען קיין קלויזנבורג זיך היילן, האָט זיך רבי יודאלע אינגאַנצן אָ וועקגעגעבן פאַר אים. רבי יודאלע איז אויך אַמאָל געפאַרן קיין ווישאָווא אויף ימים טובים".

הצלת הס"ק בכריחתו מוויזניצא
ברשימות כ"ק אדמו"ר מתולדות אברהם יצחק שליט"א מובא מה שסיפר הרה"ק רבי יודאלע זי"ע בחודש תמוז תשל"ב, על נס הצלת הס"ק האהבת ישראל זי"ע בימי מלחמת העולם הראשונה מידי הרוסים, ומשם נלמד עד כמה היה מסור אז רבנו הק' מווישווא להצלת אביו הק' בכל מאמצי כוח, ואף ניהל בעצמו את כל העניינים על הצד היותר טוב.

וכך סיפר רבי יודאלע:

"הגה"ק מווישווא ביקש כל זמן המלחמה שייסעו מוויזניצא, כי היו כבר שמועות שהרוסים מתקרבים לשם, וכל העיירות שבסביבות ויזניצא התרוקנו מתושביהם כששמעו שהרוסים

מפתורא דאבא

ניצני אר מארי תורת של
ב"ק מרן אדמו"ר הגה"ק רבי אברהם אבא זי"ע
בעל האמונת אברהם מפיטסבורג

י"ד בסיון ידיו הנכבד
הר"ר בנימין מאיר ווינברגר הי"ד
ובשפחתו שיחיו
ברוך ה' נ.

פרישת כי תשא תשפ"ד
גיליון ב'

עניני הפרשה

עיקר הנתינה היא עבודת השית' באש קודש

זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל וגו' (ל, יג). ברש"י הראה לו כמין מטבע של אש ומשקלה מחצית השקל ואומר לו כזה יתנו. והוא להבין מה נתקשה משה רבינו ע"ה בענין מחצית השקל שהוצרך הקב"ה להראות לו מטבע של אש. ותו צריך ביאור מהיכן למדו חז"ל שהראה לו הקב"ה מטבע של אש, דאי משום שנאמר זה יתנו, כמורה באבבע, אדרבה מדכתיב ז"ה יתנו ולא כז"ה יתנו משמע איפכא, שהראה לו על המטבע שעליהם ליתן ולא על דוגמתו.

ונראה דוודאי לא נתקשה משה כיצד לקיים מצות תנינת מחצית השקל, אלא הוקשה לו היאך מתרצה הקב"ה בתרומה פחותה ומועטת כזאת, ואף העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל, וכי אין בפרוטות אלו מעין לזולו בכבודו ית"ש ח"ו, על דרך הכתוב (מלאכי א ח) הקריבוהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך, לכן הראה לו הקב"ה כמין מטבע של אש ואומר לו ז'ה יתנו, כלומר שיעבר בקרבם מטבע של אש ולהבה ממש, זו תהא עיקר הנתינה.

ולא בתרומת השקלים בלבד אלא בכל המצוות כולם, ונתינת מחצית השקל אינה אלא כדי לעורר את לבבם לקיים את כל המצוות בתבערות אף להבה בקרבם, וכמו שמצינו בקבלת התורה, שירד הקב"ה על הר סיני באש ויעל עשנו כעשן הכבשן, אף שמצד כבוד מלכות שמים היה ראוי יותר ליתן את התורה בקול דממה דקה, כדכתיב (מלכים א' יא-יב) לא ברוח ה' ואחר הרוח רעש לא ברעש ה', ואחר הרעש אש לא באש ה' ואחר האש קול דממה דקה, ואיתא במרא (ברכות נח ע"א) שהדממה הוא מצד המלכות, ע"ש, מכל מקום רצה הקב"ה שילמדו בני ישראל לעשות כל מעשיהו בעסק

התורה והמצוות ביקוד אש ותבערות קודש.

אמונת אברהם בשב"ק ישבית ויבטל בליבו כל עניני עוה"ז כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביים השיבתי שבת וינפש, (לא, יז). נראה לפרש הלשון שבת וינפש, בהקדם דברי המכילתא (והוא ברש"י) על הפסוק (שמות ט ט) ועשית כל מלאכתך, כשתבוא שבת היא בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה, שלא תהרהר אחר מלאכה. וצריך ביאור איך שיך לצוות על דבר המסור ללב, וכיצד עומד ומזהיר שלא להרהר במלאכה בשבת שהוא דבר שבבל. אמנם נראה באם יבטל אדם בלבו כל עניני עולם הזה, עד שיהיו בעיניו כעפרא דארעא, ולא ישתמש בהם כי אם לעבודת ה', שוב לא יומשכו מחשבות לבם אחריהם, ושפיר יהיה בעיניו כאילו כל מלאכתו עשויה.

וזהו שנאמר (שמות כ י) שבת לה' אלקיך. כי 'שבת' הוא מלשון השבתה וביטול כמו תשבותי ודחמך בפסח, שפירושו ביטול בלב, לפי שצריך להפקיד ולבטל בלבו כל עסקיו הגשמיים, לבל ישתמש בהם לצרכו כי אם בלתי לה' לבדו, ובפרט ביומא דשבתא יומא דנשמתא שבו הקב"ה נתעלה וישב על כסא כבודו, והשבית וביטל את החומריות שבעולם שיתעלו לדרגה רוחנית, רמיא עליה דבר אינש להדמות לבוראו ולהתעלות לעולם הכסא וחי עולם אבא בבחינת נפש רוחני, שלא יהיו כל הבלי העולם הזה חשושים בעיניו כלל.

והיינו דאמר קרא 'ובימים השיבתי שבת' וינפש', רצה לומר שביים זה השבית הקב"ה כח החומר וביטל את כל הבלי העולם, וינפש, שהעלה את הבריאה כולה לדרגת נפש ונשמה, על כן אות היא בינו ובין בני ישראל שישירו דעתם מכל צרכי גופם ויחשב בעיניהם כאילו כל מלאכתם עשויה.

אמונת אברהם

מילי דגיליון

מכתב רבינו זי"ע על גלויות הספרים

מ'סילות ישירים' בהקדמה:

אמר המחבר, החיבור הזה לא הכתיבו ללמד לבני האדם את אשר לא ידעו, אלא להזכירם את הידוע להם כבר ומפורסם אצלם פירסום גדול... אבל התועלת יוצא מן החזרה עליו וההתמדה. כי יזכרו לו הדברים האלה הנשכחים מכני האדם כטבע... וכתב רבינו על הגליון:

ועוד תועלת גדול בחיבור הזה, כי הוא מלמד סדר המדריגות ואיך לעלות עקב בצד אגודל, ממדריגה למדריגה ולא לקפוץ על מדריגה השלישית טרם שעמד בשתי רגליו על מדריגה השני' הקרובה. ואולי לזה כיון דוד המע"ה (תהלים קלא, א) "ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני", זה אומר אף שנתעלה לדרגה עליונה, אבל ההליכה ה' תמיד לדרגה עליונה הגובלת דרגתו.

מילי דשמעיתתא

חודש אדר מתחילתו ועד סופו מסוגל לישועת ישראל

במס' תענית (כט ע"א): אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה, אמר רב פפא הלכך בי ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי לישתמיט מיניה באב דריע מזליה ולימצי נפשיה באדר דבריא מזליה.

במגן אברהם (א"ח ס' תקנא, ב) כתב בשם רבינו ירוחם (נתיב יח) לישתמיט מיניה עד ר"ח אלול, וכן משמע בגמרא, [דאמר לישתמיט מיניה באב, משמע כל חודש אב עד אלול (פרי מגדים (שם)].

אמנם בקרבן נתנאל (אות ה) כתב, דאדרבה, מלישנא דגמרא משמע עד לאחר ט' באב בלחוד, דהא רב פפא אמר הלכך דקנתי ממעטין בשמחה לישתמיט מיניה, ואיסורא דאין משמחין אינו נוהג אלא עד אחר ט' באב, ובוה"ק איתא (ג"ב ע"ח) עשו נטל תרין ירחין תמוז ואב, ואפילו אב ט' יומין אינן דיליה ולא יתיר, משום הכי לישתמיט מיניה דעובד כוכבים עד ט' באב שהוא ברזא דעשו, ולא צריך יותר, וכן עמא דבר, עכ"ל.

ובזה אפשר לפרש הכתוב (שם) ובשנים עשר חודש הוא חודש אדר, כי תיבת הוא יונח על כל דבר שלא נשתנה, כאשר על כן דרשו במס' מגילה (יא) הוא אחרוש (אסתר א, א) הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו, וכמו כן חודש אדר מסוגל כולו לישועת ישראל, מתחילתו עד סופו, לזה אמר 'הוא' חודש אדר, והבן. ולפי דברי המג"א שכל חודש אב ממעטין בשמחה ניחא הדמיון, כשם שמשנכנס אב ממעטין כך באדר מרבין, היינו כמו שכל חודש אדר הוא זמן שמחה כך כל חודש אב ממעטין. ואולי זהו כוונת המג"א שכן משמע בגמרא, היינו מהדמיון כשם. מילי דאבא

מילי דחסידותא

הכנה לשבת קודש (ב)

הנהגות קודש מאת כ"ק רבינו זי"ע
חלק א'

בלי טרדות האגות וע"י שירגיל בכך
יוכל לקיים הלכה הנ"ל באמת.

א-ו

וכן יקציב לעצמו זמן בכל יום שאז
יהיה לדיבורו בעניני תורה ועבודת
ה' בלבד, שעל ידי הרגל זה יקל לו
לקיים בשבת מצות "ודבר דבר"
שלא יהא דבורך של שבת כדבורך
של חול.

וכן יכוון בעת עסקו בתורה בחול
שע"י זה הלימוד יתרגל בתורה
ויוכל להתענג בתורת ה' בשבת,
שתלמוד תורה הוא מעיקרי מצות
יום השבת, וכל זה בכלל הכנה
לשבת היא.

א-ז

ובכדי שלא יהיה בכלל "כל ימי עני
רעים" (וכדברי חכמנו בב"ב קמ"ו)
עיי"ש) יכין את גופו ג"כ שתהא
יכולה לאכול ולהתענג ממאכלי
שבת קודש, ויקיים עי"ז ענין
אכילה לא הימים לכבוד ש"ק, והבן.

א-ח

כללו של דבר שבכל יום ויום יהיה לו
לאדם שעה מסוימת שיהיה אז
מעין שבת, ועל ידי זה יקיים הן זכור
את יום השבת והן שמור את יום
השבת לקדשו אף בחול.

המתנהג על דרך זו, יזכה שכה
שבת תלווהו אף בחול ותסעיהו
להוסיף ולהתחזק בעבודת הבורא
ית"ש ולדבקה בו, ותאיר עיניו
בתה"ק להבין ולזכור אותה, וכן
תיעשה לו השבת סניגור להתפלל
עליו ולהמליץ טוב עבורו לפני אדון
הכל, כמו שמבואר כל זה
במדרשים.

מילי יקרא

"אלא לשבר את הטבע"

הרה"ק ר"ר אלימלך זי"ע בצעטעל קטן (אות יז) כתב "האדם לא נברא
אלא לשבר את הטבע" עיי"ש, ונלע"ד להביא ראיה לזה מה התורה, כי
ישנם ר"מ מצות עשה ושם"ל לא תעשה, נמצא שרוב המצוות הם
בבחי' הסתייגות, אף שהאדם רוצה לעשות ולהינות, אבל בבית"ב
אומר לא תעשה כן, א"כ זהו שבידית הטבע, והיות שרוב המצוות הן
לא תעשה נמצא שבידית הטבע הוא העיקר ולכן נברא האדם.

מכת"ק

התנא הק' רשב"י מבקש (גיטין ס' ע"א) "שנו מדותי", ופירשי' למדו
תורתו עיי"ש, וצריך ביאור למה לא אמר בפירוש כך כלשון רשיה"ק.
והלע"ד כי סוף מעשה במחשבה תחלה וכמו שכתב הרה"ק הנועם
ואלימלך זי"ע (בצעטיל קטן) כי האדם לא נברא אלא לשבר הטבע,
וע"כ העיקר הם המדות טובות. אמנם אי אפשר להגיע אליהם, אלא
ע"י לימוד תורה"ק וקיום מצותי', וע"כ מובן מדוע דיבר רשב"י אודות
מדות', כי כל תורה וכל הלכה מביא לידי מדות טובות.

מכת"ק

דיוקנו של אבא

לרגל כ"א אדר א' יומא דהילולא קדישא של הרה"ק הרבי ר' אלימלך
מליזענסק זי"ע, נביא בזה מדברות קדשו של רבינו זי"ע אשר נשמעו
מפ"ק בהזדמנויות שונות ומרשימות כתבי יד קדשו:

להתדבק במחשבה

בליל ש"ק ויקהל כ"ב אדר א' תשד"מ בשוה"ט אמר רבינו זי"ע: היום
[בערש"ק] היא"צ של הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, הנועם
אלימלך. הרה"ק ר' מאיר'ל מפרעמישלאן זי"ע היה אומר, ש"מי
שזוכה להשתטח על ציונו הקדוש של הנוע"א מובטח לו שלא יסתלק
מן העולם בלא תשובה". וזה טוב לבעלי היכולת שיש להם האמצעים
להגיע לשם, אבל מה יעשה מי שאין לו האפשרויות, אבל יש עצה
להתדבק במחשבה, כמו שאיתא בשם הבעש"ט הק' (עני דגמ"א פר'
שמות ד'ה ותעל), שבמחשבה כלול כל הקומה של האדם, ובמקום
שמחשבתו של אדם שם הוא כולו.

[מרשימות הרה"ח אלימלך בנט הי"ו]

הלימוד בספרו הק' כהשתתחות על הציון

במוצש"ק פר' שמיני-פרה תשד"מ אור לכ"א אדר ב', אמר רבינו זי"ע:
היום היארציט של הרה"ק הנועם אלימלך זי"ע, צריכים ללמוד בספרו
הק'. מקובל מצדיקים שכל המשתטח על קברו של הרבי ר' אלימלך
זי"ע נא ימות בלי תשובה, ואיתא בירושלמי מס' שקלים (ב, ה) "אין
עושים לפשות לצדיקים דבריהם הן הן זכרונן", "נפשות' הונונה לציון,
ולפי זה, אם כשמשתטחים על הציון אפשר לפעול כך, אם כן בוודאי
שללמוד בספרו הק' יש בה ג"כ מעלה זו כאילו היו בציון. והוסיף רבינו
ואמר: הספר הק' [נועם אלימלך] עמוק מאד, ומי שיש לו יד בעבודת
השם יודע רואה שזה לא סתם מאמרים, רק עמוק מאד.

[מרשימות הרה"ח אלימלך בנט הי"ו]

צריך ללמוד בעמקות

בש"ק פר' ויצא תשמ"ז [בעיר נתניה] אמר רבינו זי"ע: "הצאנזער רב
זי"ע אמר ש"יכול לעשות חיבור על הספר הק' 'נועם אלימלך' כמו
שהבית יוסף עשה על הסו"ר". כל כך הרבה עמקות מונח בספה"ק 'נועם
אלימלך'. כשלומים חסידישער ספר זה, צריך ללמוד בעמקות כמו
שלומים גמ' עם תוס' ולא סתם ללמוד."

[מרשימות המשב"ק הר"ד בנימין מאיר ויינבורג הי"ו]

מעלת חברינו

מתוך דברי קדשו של רבינו זי"ע שנשא לפני תלמידי הישיבה הק' לרגל
'פתיחת זמן הקיץ' תשמ"ז:

"...חזק חזק ונתחזק, שיהיה לכולם הצלחה בתורה ריאת שמים ומידות
טובות, ונשיית לכם אהבה ואחווה ושלום ורעות ובודאי שלא לעשות
מחלוקת אחד עם חבריו, אלא כמו שכתב הרבי ר' אלימלך זי"ע בתפילה
שלו, "שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא את חסרונם". ושנראה רק טוב
ונרצה גם להיות כך ולהתעלות במדרגות... ולכל אחד יהיה חוץ מהגמ'
עוד ספר מתלמידי הבעש"ט, 'נועם אלימלך' או 'קדושת לוי', ויעסקו
ויעניינו היטב בזה, 'דרשו ה' בהמצאו' ודרשו חז"ל בזה, שמצוה לחפש
בזמן שהש"ת נמצא דהיינו בעשי"ת, אבל אצל בחורים תמיד הוא בחי'
עשי"ת, שה' תמיד נמצא אצלם 'בהמצאו'..."

שלא תצא נפשו מרוב דביקות

מכתב יד קדשו רבינו זי"ע:

"מצוה לקדש את השבת על כוס יין. אפשר לומר [הטעם] על דרך
שהרה"ק הנועם אלימלך זיעוכ"א השתעשע בהשעון בשעת קדושת
כתו, כדי שלא תצא נשמתו מרוב הגעגועין וכיסופין ועל כן אחז אז בידו
דבר גשמי, והבן. [כי ע"י שאחז כוס היין בידו יש לאדם שמירה שלא
תצא נפשו מרוב דביקות בהשי"ת].

ואולי יש לרמז זה באמרום (שבת סז ע"ב) "חמרא וחיל לפומא דרבנן
ותלמידיהון", כי הכוס קידוש מעכבו בחיים להשאר בחיים, והבן."

מבוארי הגבלה

גירוש ביתם של צדיקי הדור האחרון זי"ע ונבי"א שארתו מוטבם היה בגולה אר"ב והאירו פני הכל באור תורתם קדושתם ועבודתם

ב"ק ארמו"ר מטאהש זי"ע

עיברות והנהגות

בניני הקר"י בתור משכון לפדיון שבויים

יום ערב שבת קודש היה - לפני כשלושים וחמש שנים - ותהום כל העיר כמרוקחה [יד גאנצע טאטא [טאהש] איז געפארן אויף רעדער], מה אירע? רבינו ז"ל לזה סכום העצום של שש מאות אלף דאללע"ר לצורך פדיון שבויים של איהו איש מישראל, ולצורך זה היה ממשכן ב' בנינים מהקר"י... ואמרו רבינו שאינו הולך להתפלל עד שישגי את כל הסכום... ולמעשה יצא אותו האיש לחפשי בעז"ה (הרה"ג ר' בנימין ב"ק שליט"א, בעצת הספר על רבינו בירושלים).

שכיבה על רצפת הקא"ר

הרה"ג ר' חיים ברוך יודא לייפער שליט"א מספר: "פעם אחת קרא אותי ואמר לי שאביא את הקא"ר לפני המקוה שלו, ולהמתין שם עליו, עשיתי ככל אשר ציוה עלי רבינו, והבאתי את הקא"ר, ואז אמר רבינו להו"י" חזור שילך עתה ממנו, ויחזור אליו אחרי שלש שעות, שאינו מוכן עדיין לתפלה, והיה כאשר הלך ההו"י בחזר הגיע רבינו להקא"ר שלי, והשכיב עצמו על הרצפה [פלא"ר] של הקא"ר כדי שלא יוכלו לראות אותו! ואמר לי שאני לו כאשר יגיעו לההיוויע"י, והיה כאשר הגענו לההיוויע"י נתיישב רבינו על הכסא עד שהגענו למאנטרעאל, וכמעשהו בתחילת השליעה חזר אז רבינו להשכיב עצמו על הרצפה של הקא"ר, ורבינו הלך בשתיקה לתועלת העני לבית אחד ועסק שם במצות פדיון שבויים ושהה שם שעה וחצי.

אח"כ חזר רבינו להקא"ר, וחזר והשכיב עצמו על הרצפה עד ההיוויע"י, וכאשר הגענו בחזרה לקרית טאהש השכיב עצמו עוד הפעם, עד שהגענו למקום המקוה, ואז העמיד עצמו רבינו להתפלל נוחם פני ה', ואחרי כן חזר ההו"י בחזר, ואז חגר רבינו את חגורתו כאילו גמר זה עתה בהכנתו לתפלה" ע"כ.

כאיל תערוג על אפיקי מים

רבינו ז"ל פעל בכל כוחו לעשות שלום בין אש לאשתו, ועשה את כל מה שביכולתו להחזיר השראת השכינה בבית יהודי - וסיפר אחד מהמשמשים בקודש אצל רבינו ז"ל, שפעם נפתרה החגיגה בין איש ואשתו, ובעלה התמרמר לפני רבינו ז"ל על גורלו המר שעלתה לו, ורבינו ז"ל ניסה להחזיר השלום והשלחה בניניהם.

והיה ב' שבועות אחרי מאורע זה, נפטר הרה"צ ר' מרדכי זצ"ל בנו בכורו של רבינו ז"ל, בפתע פתאום, בשעת קבלת עול מלכות שמים בתפלת שחרית, בתוך קהל ועדה, ערש"ק ח"י טבת שנת תשנ"ח לפ"ק, ולפני שהודיעו לרבינו הבשורה המרה אמרו לרבינו ז"ל, שיעמוד תיכף להתפלל, ורק אחר גמר תפלתו הודיעו לרבינו ז"ל הבשורה המרה.

וועלן געשעהן מיט אייך, אונד איהר מיזט שאהן אויף געראכטן ווערן מיט אלעס גיטען במהרה אמן. משה יודא טיייערער גיטער פריינד שליט"א, גלייבט מיר דאס איך וועט האלב עולם הבא אוועק געליבעט פאר איין עושר גערן, דאס ער זאל אויס צאהלען אייערע אלע חובות, נאר ליידער וויא טרעפט מען איין זאה בעל מדריגה עושר, וואס וויל אין דעם געשעפט איין גיין. (משה) יודא היקר האמן לי הייתי נותן מחצית חלקי בעולם הבא לעשירי שישלם את כל החובות שיש עליך רק לדאבונא איני מוצא עשירי שהוא בעל מדריגה כזה שרובה שהעסקה חזו תצא לפועל) נאר עס מאכט נישט [אויס], דער הייליגער באשעפער קען אלעס טוהן וואס ער וויל, און ער וויל העלפן יעדעס אידישע קינד, איבער דעם וועל איך מעך ווענדען צי עמען ער זאל אייך געשיקט העלפען, איהר ווייסט דאס איך זאג אויס תהלים פון ראש חודש אלול ביז נאך יום כיפור יעדען טאג, איך וועל אייך אריין נעמען אין יעדן קאפיטל תהלים, און דאס וועט אייך זיכער העלפען, איהר וועט אנגעשריבן ווערן אי"ה צי איין לעכטיג וואהל יאהר.

אלוא גיטער פריינד מייענער בעטע אייך נאך איינמאל שטארקט אייך נאך איין ביסעלע, וועט איהר אי"ה זעהן לויטער חסדים פון הייליגען בעשעפער, וויר וועלן זיך נאך זוכה זיין ציא פרייען אין אייניגס מיט פיל גיטעס אי"ה, פון מיין רייטע צי אייך ווייסע איך נאך ביז יעצט גארנישט ווען און וויא זיי דאס וועט זיין אי"ה, אבער איך האפע דאס איך וועלע אי"ה קענען פארן ציא אייך אין פריידען ווען איהר וועט שאהן האבען דיא גאנצע ישועה פון השי"ת.

שלוסע מיין שרייבען, אונד גריסע אייך אלע רעכט שווערליך, עקסטערע אייערע געשוויסטער מיט שוואגערס שליט"א, אונד אויך מיין גיטען פריינד מו"ה אברהם מאיר בן שרה רבקה דים שליט"א, אונד וונטשע אייך אלע איהר זאלט זוכה זיין ציא טוהן מצות אונד מעשים טובים יעדען טאג מחיה ציא זיין זיידען בלי שום צער ויסורים ח"ו, דער הייליגער בעשעפער זאל אוואדע אראפנעמען אונד אייך אלע בבושת מיט צרות ויסורים וואס איהר האט שאהן דארען געליטן, אונד זאל דאס ווארפן אויך אלע שונא ישראלים במהרה, אונד איהר זאלט שאהן זיין זעלבנד אונד שטארק פרוחניות אונד בגשמיות, פיל מנוחה מיט שלום שפע ברכה זאל אייך ארום נעמען פון אלע זייטען, וויר אלע זאלען זוכה זיין ציא דיא גאולה שלימה במהרה בימינו בכלל ישראל אמן כ"ו.

דאס שרייבט פאר אייך אייער גיטער פריינד וואס איזט אייך געטרייא אונד האפט ציא הערן אונד זעהן בייא אייך גרויס נחת מיט פיל גיטעס במהרה אמן.

הק' משולם פייש סג"ל לאווי רב דק"ק נירטאשע תע"א.

לפני הליכתו למעמד הלוי' ציוה רבינו לאחד מהגבאים שיחפשו מיד הנומער"ר של אותה האשה, ואחר שצמצא הנומער"ר הביאו לו את הטעלעפאן, וקרא רבינו ז"ל להאשה הנ"ל, ואמר לה "האסט דאך אוודאי געהערט וואס איז געשען מיט מיין זון", ואמר לה שצריך לילך כעת ללות את בנו בכבודו זצ"ל, והמשיך דסיבת הדבר שקורא אותה עכשיו הוא מחמת שאינו יכול לילך להלוי' לפני שנוכח לבו בטוח שכבר עשה איהו מצוה גדולה שהיה לעילוי נשמת בנו זצ"ל, ובלשונו הק' "אז ער זאל גלייך אריינגיין אין גן עדן".

המשיך רבינו ז"ל: "ס'איז מיר בייגעפאלן אז מיט די מצוה וועט ער קענען גראד אריינגיין אין גן עדן, והיינו ע"ד שחטבים לנסות לחזור ולדור בשלום ושלוה, והתחיל להתחנן אליה ברחמים ובתחנונים גדולים כאילו זהו עכשיו דאגתו היחיד, "אבא רחמנות אויף מיר, אויף די יתומים, און אויך ר' מרדכי", וכה דיבר על לבו עד שאכן הסכימה האשה לחזור לבעלה, ואז קרא רבינו ז"ל לאחד מחשובי הרבנים שיעסוק בענין זה, ולא הלך למעמד הלוי' עד שה' בטוח שיחזרו באותו היום, ואכן חב"ד באותה שבת חזרו והווג ללוד ביהו" - ופוק חזי איך שדאג רבינו ז"ל על צרת אחרים במסירת נפש גם בעידן צרה וצוקה, והוא למעלה מהשגת אנושי עד להפלא.

אהבת ישראל בלי גבול

מכתב קודש מל"ק מרן רבינו הקדוש זי"ע שמוכבב בא"ד שמומן למסור חצי עולם הבא שלו לבא לעזרת ישראל

ב"ה

יום ב' לסדר דברים תש"ו לפ"ק, פה עבעלעכערג תע"א, לסדר ויבדן אתכם, המגרים האלו יהפוך ה' לששון ולשמחה במהרה, וישפיע רב ברכות

נאה ושלום וכט"ס לכבוד אהובי ידידי נפשי, חכו ממתקים וכולו מחמדים, מו"מ בתו"ש, מוכתר במדות ובמעלות טובות, וכו' וכו', כש"ת מו"ה משה יודא וויינבערגער שליט"א

אחדשה"ט באהבה רבה ועזה בשמחה ובחזרה, פארשטענדיגע זיין דאס אייער ברעפ מיט סאך 20 האבע יעצט ערהאלטן ב"ה, אונד קימע ציין צי שרייבן, איך בעטע אייך זייער דאס איהר זאלט אייך נאך איין ביסל שטארקען אין אויס האלטען, ווייל איך ווייס אויף זיכער דאס דער הייליגער באשעפער וועט אייך זיכער העלפן במהרה דיין.

איך וועל אייך טוהן איין טובה אויף זיכער, איך וועל מתפלל זיין פאר אייך יעדע שעה ושעה פון שיפען הארץ, עס קומט יעצט דיא הייליגע טעג וועל איד אייך אויס בעטן איין גיט יאהר. ניסים

ב"ק ארמו"ר מטאהש זי"ע

שיחות קודש בסעודת הלולא לנבדר הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע

והמתיקו דינים מבני ישראל עד סוף כל הדורות, נולדו בזכותו ובכחו הגדול של הרבי רבי אלימלך.

ובזה אמרתי ביאור, על מה שידוע בשם הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע, שאמר בשם רבו ה'ק' רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע, שהרבי רבי אלימלך פקד בצוואתו, שיכבדו ויחזיקו את יוצאי חלציו, והרה"ק מראפשיץ אמר על זה: "כי השאלה הראשונה ישאלו את האדם בעולם העליון אם כיבדו והחזיקו את נכדי הרה"ר אלימלך".

ולכאורה מה היתה כוונת הרבי רבי אלימלך בזה, וכי דאג עבור יוצאי חלציו, ורצה לסדר להם בחייו פרנסה, הלא היה בכחו להשפיע להם שפע רב עד סוף כל הדורות, וגם מעולם העליון בכחו להשפיע להם כל הצטרכותם ומחסורם. אלא ודאי הרבי רבי אלימלך חיפש איזה דרך ואופן, היאך יוכל להוריק לבני ישראל שפע רב וכל טוב גם אחר פטירתו, כלשונו ה'ק' הנ"ל "שיהיה העולם מלא ושבע כל טוב שפע וברכה ורחמים וחיים ובני ומוזני ושלוש עד

אין קץ ותכלית הנשפע על ידי הצדיק", לכן ביקש וצוה שבני אדם יסייעו ויחזיקו את יוצאי חלציו, ואז יוכל לפעול בניקל להשפיע שפע רב לכל אלה אשר סייעו ליוצאי חלציו בכל מקומות מושבותיהם, כיון שפקדו כן בצוואתו.

וידוע כי בעל דברי חיים עצמו, מסר נפשו על הדבר הזה, חזק ורסייע לנכדי הרבי רבי אלימלך, וכאשר בא אליו אחד מנכדי הרבי רבי אלימלך, קם ממקומו ויצא לקראתו, והוא עצמו הלך עמו מבית לבית לקבץ נשות. ופעם אחת כאשר בא אליו אחד מנכדי הרה"ר אלימלך, היה נוכח שם ילד קטן מנכדי הדברי חיים, רץ הילד וסיפר להאביו בהתרגשות: "אבא! משיח צדקינו בא אל זקני ה'ק", בא אביו במהירות לראות פשר הדברים, וראה כי נכד הרבי רבי אלימלך יושב שם. כי בראות הילד באזו יקר וגדולה זקניו ה'ק' מייקר את נכד הרבי רבי אלימלך, לא שיער בדעתו שאפשר להעניק כבוד כזו כי אם למשיח צדקינו.

וכאשר בא הרה"ק רבי איציקל מזידיטשוב זי"ע (נב רבי נפתלי מליזענסק זי"ע בן רבי אלעזר בן הרה"ר אלימלך) אל הדברי חיים, השתעשע הדברי חיים עמו מאוד, ואחז בו קונו של רבי איציקל והעבירו על פניו בחיבה יתירה, ואמר: דאס איז דעם הייליגן זיידענס בארד. כי זקנו של רבי איציקל היה עשוי קאלטענענס כמו זקנו של הרה"ר אלימלך. אף שהדברי חיים לא הכיר את הרה"ר אלימלך בחיים חיותו, אבל הכירו מעולם העליון, על ידי מעשה שהתראה אליו אחר פטירתו (עי' שיח"ק ח"א דף ק"ב).

זי"ע ועכ"פ"א

(עבודת עבודה)

של חבלי משיח, כמו שכותב הרה"ק רבי אייזיק'ל מקאמארנא זי"ע (נתיב מצותיך נתיב אמונה ד' ה') מה ששמע מפי חותנו הרה"ק רבי אברהם מרדכי מפניטשוב זי"ע, שהיה תלמידו של הרבי רבי אלימלך, והוא עצמו שמע מפה קדשו שאמר כך: חידוש נפלא הוא לי על התנאים, שצפד ברוח קדשם עד סוף כל הדורות, וכתבו (במסכת סנהדרין דף צ"ו וצ"ח) כל כך גזירות רעות ויסורים שיהיו קודם ביאת משיח, ולא ראו שאלימלך יהיה בעולם, וכל אלו הרעות והגזירות כבר המתיק אותם וביטל אותם אלימלך, עכ"ל"ק.

ודייק לכתוב בלשונו "המתיק אותם וביטל אותם", כלומר, כי אף היסורים והצרות שלא ביטל, המתיק אותם שלא יבואו באופן קשה כל כך, אלא ברחמים ובאופן קל ביותר. וגם בזמן הזה, כאשר אנו זוכים לפעמים להמתיק דינים ולבטל איזו גזירה על ידי תפלותינו, הוא גם כן מכוח של הרבי רבי אלימלך, שהכין הדרך להמתקת הדינים עד סוף כל הדורות.

ולא רק בחיים חיותו היתה זאת עבודתו של הרבי רבי אלימלך, אלא גם מעולם העליון עניו פקוחות עלינו, ומעורר רחמים בעדנו להקל מעלינו חבלי משיח, ותמימי עומד הרבי רבי אלימלך ומביט מלמעלה על מצב הדור, ומשתדל בכמה מיני אופנים להקל מעלינו חבלי משיח. ואופן אחד היאך ממתיק הדינים מעלינו, הוא על ידי שפועל בשמים, שוירידו לנו משמי מעל נשמות של צדיקים, אשר יפעלו ישועות ויאירו עינינו בתוך חשכות הגלות.

כידוע, כי נשמת זקני ה'ק' (רבינו מהר"א זי"ע) ירדה לעולם בכחו הגדול של הרבי רבי אלימלך, כי אביו ה'ק' (רבינו מהר"מ זי"ע) נסע לליזענסק להשתטח על ציון קדשו ביום כ"א אדר, לעורר רחמים להוליך עוד בן זכר, ואמר כל ספר תהלים בעמדו ליד הציון הקדוש, וכאשר יצא משם, אמר: ב"ה מ'האב מיר גע'פועל'ט א בן זכר. וכאשר חזר לביתו אמר להרבנית: "עס קומט אנו מול טוב, מ'האב מיר גע'פועל'ט א בן זכר, און אונז זעמיר מובטש אז ער וועט זיין א פועל ישועות בימיו אזוי ווי דער רבי רבי אלימלך בימיו, בתנאי אז איך וועל אים א נאמען געבן נאך רבי רבי אלימלך", ואז נולד זקני ה'ק' זי"ע, ואביו ה'ק' היה קוראו "מיין ר"ר אלימלך"ל".

נמצא כי כל פעולותיו של זקני ה'ק' כל ימי חייו, אשר המתיק דינים מבני ישראל והקל מעליהם חבלי משיח, על ידי אלפי הישועות אשר פעל בכל יום בקרב הארץ, הכל הוא מפירותיו ופעולותיו של הרבי רבי אלימלך מליזענסק, אשר הוא פעל להוריד נשמת הצדיק הזה לעולם. וכן עוד הרבה נשמות של צדיקים, אשר פעלו ישועות

מדברי תורתו של הרבי רבי אלימלך זי"ע בספרו ה'ק' נועם אלימלך, אפשר להכיר מקצת דמקצת ממדרגותיו ומדותיו, כי כל בחינה ומדרגה שמכיר בדברי תורתו, היה הוא עצמו בדרגה זו בשעה שאמרה.

בפרשה זו (פרשת פקודי) איתא בספרו ה'ק' בזה"ל: הדנה גדולה מעשה הצדקה הנותן צדקה ולצדיק השלם, שעושה יחוד במדות העליונות, כידוע שיש שני מדות, צדיק וצדק, ועל ידי הצדיק המקבל את הצדקה, הוא מעלה את ה' אחרונה שהיא אנתו בגלותינו למדת צדק, ונעשה צדקה, ואז העולם מלא ושבע כל טוב, שפע וברכה ורחמים וחיים ובני ומוזני ושלוש עד אין קץ ותכלית, הנשפע על ידי הצדיק המקבל את הצדקה, ועל ידו הולכות ההשפעה לכל העולם לכל אחד ואחד די מחסורו והצטרכותו וכו', עכ"ל"ק.

מדיבורים אלו אנו רואים, עד כמה השתוקק שיהיה "העולם מלא ושבע עד טוב שפע וברכה ורחמים וחיים ובני ומוזני ושלוש עד אין קץ ותכלית וכו' לכל אחד ואחד די מחסורו והצטרכותו". ועל זה עבד הרבי רבי אלימלך בכל יום תמיד, להשפיע לבני ישראל שפע ברכה ורחמים וכו', ולבטל מהם כל מיני צרות ויסורים וגזירות רעות, ולכונן קדשו של בנו הרה"ק רבי אלעזר מליזענסק זי"ע בהקדמת הספר ה'ק' נועם אלימלך, וזלה"ק: "כל הברכות אשר תמיד על פה כבוד אבי מורי הורגלו להיות מברך ישראל, ולמסור נפשו עליהם בכל עת, ולבטל מהם גזירות רעות בתפלתו הנאמנה במסירת נשמה", עכ"ל"ק. והרה"ק זי"ע **בילע תפארת שלמה מראדאמסק זי"ע**, הפליא מאוד לשון זה שבהקדמת הספר, והקפיד שלא ידפיסו הספר בלעדי הקדמה זו.

ומה שכותב: לבטל מהם גזירות רעות "במסירת נפשו", הכוונה כמו שכתב הרה"ק הרבי רבי אלעזר'ל מקאמארנא זי"ע בפירושו בן ביתי על ספר תהלים (מ"א ב') בשם אביו ה'ק' הרבי רבי אייזיק'ל מקאמארנא זי"ע, כי הרבי רבי אלימלך היה בעצמו בעיני רצמו תמיד, בשפלות רוח אחז ממש, וכאשר עצה לפעול ישועה לאחד מישראל, הוצרך להתגבר בישות דקדושה, לומר לעצמו שבאמת הוא יכול לעזור לבר ישראל זה, עכ"ל. ודבר זה עלה לו במסירות עצמו מרובה, כי אחרי שהיה בטל בעיני עצמו כאפס ואין ממש, היה קשה לו מאוד להתלשב בישות דקדושה, ובכל זאת מסר נפשו לעשות כן כדי לבטל גזירות רעות מבני ישראל.

וביותר עבד הרבי רבי אלימלך להמתיק הדינים מן הדור הזה, דור עיקבתא דמשיחא, להקל מעלינו הצרות והיסורים

כ"ק אדמו"ר בעל תורת מרדכי מוויז'ניץ זי"ע

עוברות והנהגות - מסע לקברי צדיקים בפולין (ח"א)

אוישוויץ

סיפר הרה"ח ר' דוד לאקס הי"ו, מח"ס 'זכור לדוד': קודם הנסיעה לפולין היה בדת כ"ק אדמו"ר זצ"ל לבקר באוישוויץ, ולומר שם 'קדיש' לטובת נשמת הקדושים שנהרגו על קידוש השם הי"ד. ברם באותם הימים, פרסם אחד מאנ"ש בתוך הכתב-עת "דער אלגעמיינער זשורנאל", שהרבי מוויז'ניץ יבקר באוישוויץ, ואמר קדיש לע"ג ההורגים הי"ד, והדבר היצר לרבינו זצ"ל, וקרא את האברך ההוא, ובטוהר אמיתותו אמר לו, שהן אמת שהיתה לו איהו טובת הנאה מדבר זה, כי עי"ז נודע הדבר להרבה אנשים שלא ידעו על זה מקודם, ובאו הרבה זיך פראווען אצלו לרגל הנסיעה למקומות הקדושים, אבל אעפ"כ מפריע לו שתלמידו יעשה כזאת מבלי לשאול על זה מקודם, ולפרסם בכתב-עת מזה. לאור זאת ביטל רבינו זצ"ל את התכנית לבקר באוישוויץ.

גם בביקור של רבינו זצ"ל אצל כ"ק האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל קודם הנסיעה, דיברו מענין הביקור באוישוויץ. והמשב"ק הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ע"ה אמר שדעת רבו הרה"ק מסאטמאר, שאין לבקר באוישוויץ, כי במקום שנהרגו ונשחטו מליוני יהודים, נדרשה בעצם המקום מדת אכזריות ורציחה. וגם אלו רוצים לומר שם 'קדיש' אחריהם, אמר ע"ז שהם עצמם קדושים, ואין צריכים לטרוד ולנסוע לשם בשביל הקדיש. אך רבינו זצ"ל סיפר לימים, שהרה"ק מסאטמאר זצ"ל אמר על זה, שגם אחר צדיקים וקדושים בכל הדורות אמרו קדיש (מפי הרה"ח ר' אנטשיל ראזעבערג הי"ו).

שליח מצוה

ביום ראשון, ל"א בעומר, לפני שיצא על הנסיעה, הלך רבינו זצ"ל לבקר אצל כ"ק האדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל ששהה אז במאנסי. במהלך הביקור דיברו מהנסיעה, וביקש רבינו ממנו "שליח מצוה געלט", באומרו: "איך בין שוין א שליח מצוה (שכבר קיבל מאחרים), איך וויל אויך זיין אייער שליח מצוה" (מפי הנה"ח ר' משה חיים שנעבעאל שלטי"א, אב"ד שרגא המאיר).

בעבודת השי"ת, והוה שכרם ועולם הבא שלהם. ובה ז"ל הענין דמצינו (ברכות יח ע"א) שצדיקים אף במיתתם קרויין חיים, שנאמר (שמואל ב כג, כ) ובניהו בן יהוידע בן איש חי וכו' שאפילו במיתתו קרוי חיה, שצאלם שוה הוא זמן חיותם בעולם הזה, לזמן פטירתם, שממשיכים לעסוק בתורה, אך אחר פטירתם הוא להם ענין התחדשות, שהולכים מעולם לעולם. ואאזמ"ר ז"ל שמע פעם שמשוחחים אודות ביאת משיח, נענה ואמר וכי מה יהיה אז, הרי אז ג"כ יעבדו את השי"ת,

ליזענסק

לרגל יומא דהילולא קדישא של רבן של ישראל הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע נגיש להקוראים פרקי זכרונות ממשותפתי הנסיעה לקברי צדיקים בפולין שערך רבינו זי"ע בשנת תשל"ו, אשר עיקר המטרה היתה לפקוד הציון הק' בליזענסק לישועת הכלל והפרט כדלהלן. וכפי שאמר רבינו זצ"ל לפני הנסיעה, שבעדנו לקבל פתקאות רק בליזענסק ובקראקא על ציון הרמ"א ז"ל ביומא דהילולא.

וכן במשך הנסיעה כאשר התחילו המשתתפים לדאוג שחבל על הזמן ולא יוכלו לפקוד כל הציונים, הרגיעם רבינו זצ"ל, מ'דארף ארגנישט! העיקר להיות אצל הרבי ר' אלימלך בליזענסק, ואף אם לא יגיעו לשאר כל המקומות, אינו כ"כ 'געפערליך', והכל ריווח. כמו"כ אירע בעיר סאניק, כאשר מארגן הנסיעה הרה"ח ר' יוסף שטיינמעץ ע"ה אמר לרבינו שאין להתמהמה, כי יש עוד הרבה דברים על סדר היום, צריכים להגיע לליזענסק, רימנוב, דיקוב וכו'. אמר לו רבינו כנ"ל, 'דארפן דארף מען נאר זיין אצל הרבי ר' אלימלך בליזענסק, והשאר הכל ריווח'.

ואכן ההשתתחות בציון הרבי ר' אלימלך היה נורא נוראות, והעידו אלו שזכו לנסוע עם רבינו זצ"ל למקומות הקדושים בכל הג' פעמים, לפולין, אוקריינא ורוסלאנד, שתהלים כזאת אצל הרבי ר' אלימלך זי"ע בליזענסק, לא ראו בשום מקום. "די רבי האט זיך געווארפן ביז צו די ערד, ער איז געווען ארויס פון דער וועלט".

וסיפר הנה"ח ר' יחזקאל דייטש שליט"א, אב"ד מקור חיים-מאנסי מה ששמע מפי אחד מהבעלי בתים החשובים שנסע עם רבינו לפולין, שלאחר מאה ועשרים שלו מאחל לעצמו רק לראות עוה"פ את צורת קדשו של רבינו זצ"ל בעת ההשתתחות בליזענסק, ולו יתנו לו רק דבר זה כבר יהיה מרוצה.

ואכן תפילת ישראל עשתה רושם, ולא עברו ימים מועטים לאחר הנסיעה, והתבטא רבינו: "מ'זעהט שוין די ישועות פון ליעזנסק" (מפי הרה"ח ר' בנימין בוקסבוים הי"ו).

שבו היה עומד בחיים חיותו. והוא אשר דברנו, שכל שכר הצדיקים בעוה"ב הוא, שנותנים להם להמשיך בעבודתם כמו שעבדו את ד' בחייהם. ובה יובן מה שאחז"ל (ברכות סד ע"ב) תלמידו חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר (תהלים פד, ח) ילכו מחיל אל חיל, והיינו שהולכים משיבה לשיבה בעוה"ב. ולכאורה קשה להבין, למה לא תהיה להם מנוחה בעוה"ב. ולהנ"ל ניחא, דאדרכה זהו גופא מנוחתם ושכרם ובה הם מתענגים, שיכולים לילך משיבה לשיבה ולהתעלות תמיד

עבודת הצדיקים בעולם הבא

לקראת יומא דהילולא קדישא, ב"ט אדר הבע"ט

אמר רבי יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות (משנה סוף עוקצין). יש לדקדק יתור הלשון, שהיה די באמרו לכל צדיק, ועוד צריך להבין מה ענין ריבוי העולמות. והרע"ב מפרש כונת המשנה, שהתענוג שיש לו לצדיק בעולם הבא, הוא ש"י פעמים יתור מכל התענוגים שבעולם הזה.

כל תענוג הצדיקים הוא מהעסק

והעמל בעבודת ה'

ואפשר לפרש ענין ריבוי העולמות, דנחוי אנו מה זה עולם הבא, דאע"פ שפירשו לנו חז"ל (ב"ב עה ע"א, ובמדרשים) שעתידי הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים מבשרו של לוייתן ושור הבר, מ"מ קשה לפרש דבר זה כפשוטו, שהרי סעודה כזו אינה תענוג לצדיקים, ואדרכה נפשם קצה מתענוגים אלו. וכידוע מה שאמר הצמח צדיק זי"ע, פעם אחר תום תולדות בנה השבועות, עד עכשיו קיימנו החצוי לכם, עכשיו נלך לקיים החצוי לד'. כי האכילה לא היתה אצלו לתענוג כלל, כי אם כוולו לד' לקיים מצוות בוראו שצוה לאכול. ומעין זה סיפר לי הרב שטראטמבורג ז"ל, שפעם אחת הלך לטייל עם ר' מרדכי חנא ז"ל, וראו אנשים משחקים בכדור וזורקים זה לזה, שאל אותו ר' מרדכי חנא בתימה, איזה תענוג יש להם מזה לזרוק דבר מאחד אל השני. כי לא היה לו שום השגה אך אפשר להתענג מדבר כזה, כי כל תענוגם והנאתם של הצדיקים וירא ד' הוא העסק והעמל בעבודת ה' ובתורתו ומצוותיו.

עוה"ב לצדיקים להמשיך עבודת ה'

בבחיים חיותם

לכן כל כרחך צריך לומר, שכל ענין עוה"ב לצדיקים הוא, שימשיכו הלאה באותו דבר שהתענוג בו כל ימי חייהם. שכל הנאת היתה להתייעק לעולמל בתורה ומצוות ועבודת השי"ת, וזה גופא יהיה שכרם בעוה"ב. ומעשה שהיה אצל הצמח צדיק זי"ע, כשנפטר הרה"ח ר' שמואל אליעזר פעלדמאן ז"ל מווישאווה, ולא סיפורו לו כלל מפטירתו, ובליל שב"ק בעת זמר כל מקדש הסתכל הצמח צדיק כמה פעמים על מקום מסויים, אותו מקום שבו היה הנפטר הנ"ל עומד בחייו אצל שלחנו של הצמח צדיק, וכאשר סיים לומר כל מקדש פנה להגבאי ר' זלמן ושאל אותו, למה לא הגדת לי שר' שמואל אליעזר נפטר. וכי תימא מנין אני יודע, תדע שכאשר האדם מבקש בעוה"ב שיתנו לו שרות לילך למקום שהיו לו הרהורי תשובה בחייו, מוכרחים למלאות לו מבוקשו, וגם הוא כיון שהיה לו הרהורי תשובה בעוה"ב במקום כזה, מוכרחים למלאות לו מבוקשו, וראיתי עתה עומד אצל השלחן

ב"ק ארמו"ר בעל תורת מדרבי מויו'ניו ז"ע

יומא דהילולא

הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצ"ל מח"ס נעמס אלימלך

ד. הרה"ק הבעל התניא זצ"ל ה' פעם אצל גדול אחד מגדולי המתנגדים וה' הספר הק' נועם אלימלך מונח שם בבניין תחת השלחן. ושאל הגדול ההוא את הבעל התניא, אם הוא יודע מהות מחבר ספר זה. ואמר הבעל התניא זצ"ל שהוא מכיר, וגם אם ישימו את המחבר בעצמו תחת השלחן, ג"כ לא יאמר כלום ולא יקפיד.

ה. אצל הרה"ק הרבי ר' אלימלך זצ"ל, גדלה כל כך קדושת השבת קודש, שבכל ערב שב"ק היו המשרתות בביתו מבקשות מחילה זו מזו, כמו שהגזר בכל תפוצות ישראל בערב יום כיפור, כדי שיוכל לשרות עליהם קדושת השב"ק. כי היה שרוי שם התעוררות גדולה, כעין התעוררות של יום כיפור.

ו. כאשר כ"ק אאומ"ר זצ"ל רצה לומר דוגמא מאדם גדול, היה מזכיר את הרבי ר' אלימלך זצ"ל. וכן היה פעם בעת עיונו בחי' הרש"ש, הראה ואמר לאלהד "ער האט פארזעהן א ר"ן". והוסיף, שעל הרבי ר' אלימלך זצ"ל, לא היה אומר כן.

ז. שמעתי מכ"ק אאומ"ר זצ"ל, שסיפר להגה"צ הרב מבראשוב זצ"ל שבא לבקרו בכ"א ארד (יומא דהילולא דהרבי ר' אלימלך זצ"ל), שפע"א היה בעיר ברעלין, ויש שם ארמון המלך הנקרא 'קעניגסבערג', שנמצאו בו בדריים נפלאים, והפצירו בו שילך לראותו. ואף שלא היה לו חשק לילך, עכ"ז כשהפצירו בו נענה להם והלך לראותו. ואמר שיכולים להבין שהיה שם מה לראות, "איך זאג גישט אז עס איז גישט געווען וואס צו זעהן, עס איז געווען וואס צו זעהן". ואח"כ בדרכו חזרה לביתו, היה באתה שבעו במדינת פולין, ונסע לליזענסק להשתטח על ציון הרבי ר' אלימלך זצ"ל, ואמר אז להגבאי הרה"ק ר' ניסן יוסט ע"ה, עכשיו יכולין לראות בחוש, מה שאמר הכתוב (קהלת ב' יג) יתרון האור מן החושך, הדיינו החילוק בין כאן לשם. פי' גדול רגש הקדושה שמרגישים כאן בליזענסק, לעומת טעם החושך שהרגישו שם בעברלין. (ספר זכר קדוש, סיפורי רבינו)

א. הרה"ק הרבי ר' אלימלך זצ"ל נתוודע לו פעם, שבילדותו הכה את אמו ע"ה בעת שהיתה מניקתו. ומיד עשה תשובה על כך, ונתן את ידו לתוך האש

ונשרה. ולמחרת בעת הנחת תפילין, נתנו לו יד חדש מן השמים.

ב. הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצ"ל ואחיו הרה"ק הרבי ר' וזשא זצ"ל, יסרו את גופם ביסורים קשים. כאשר הלכו לסבול גלות, לא לנו ב' לילות במקום אחד, ועשו לגלו שלג. ובקיץ הלא היה שלג, העבירו עשבים רעים על בשרם, ונכנסו לאשפה מלאה דבורים, כדי לקבל יסורים. ואף שלא היו צריכים לזה בשביל עצמם, נראה שעשו הכל שיהי' לתיקון לדורות הבאים.

ממ"כ ביטל הרבי ר' אלימלך זצ"ל, ענין חבלי משיח.

ג. מספרים מעשה שהיה, בעת שהאחים הרה"ק הר"ר אלימלך והרה"ק הר"ר וזשא זצ"ל נסעו בדרך, והגיעו לאיזה בית מלון עיפים, וישבו שם להנפש. והיו שם נכרים ששתו ושכרו ורקדו, ובאמצע הריקודין לקחו את הר"ר וזשא זצ"ל, ורקדו עמו ונתנו לו מכות, וכשגמרו לרקוד חזר הר"ר וזשא וישב על מקומו. ואח"כ לקחו אותו שוב פעמיים לרקוד, ונתנו לו עוד מכות. ואמר הר"ר אלימלך זצ"ל לאחיו הר"ר וזשא זצ"ל, שיתחלף עמו וישב על מקומו, כדי שבפעם הבאה יקחו אותו (הר"ר אלימלך) לרקוד, ויעזבו את הר"ר וזשא, שכבר סבל די.

אמנם שכאבו לרקוד עוה"פ אמרו, כבר די להאיש אשר וישב כאן, כבר לקחנו אותו הרבה פעמים, עכשיו ניקח את השני. והלכו למקום שישב שם הר"ר אלימלך מקודם, ועתה ישב שם הר"ר וזשא, ולקחו עוה"פ את הר"ר וזשא להתעולל בו. ואמר הר"ר אלימלך להר"ר וזשא, מה נעשה, אם מן השמים יוצים שאתה תסבול הביונות היסורים, אי אפשר להשתמט ולהיפטר מזה.

א"כ גם עכשיו יכולים לעסוק בעבודת השי"ת, ואדרבה המעודה שלך עכשיו חשוב יותר לפני הממוקם באשר הוא מצווה ועושה ומתגבר על היצה"ר. ואמרו חז"ל (בבא מציעא פ"ד מ"ג) יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה יותר מכל ימי העולם הבא, ולפום ריהטא מאמר זה קשה להבין, אמנם להג"ל יובן היטב, שאע"פ שכל חיי העוה"ב הוא ג"כ רק העסק בתשובה ומעשים טובים, אמנם שם נותנים לו זאת רק בדרך שכר ותשלום גמול על עבודתו בעוה"ז ואינו מצווה ועומד, אבל בעוה"ז הרי הוא מצווה ועושה, וגדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה (ב"ב פו פ"א).

היוצא מזה שהעיקר הוא עבודת השי"ת, ואף העולם הבא אינו כי אם תענוג הנאת עבודת השי"ת, ובלא זה אין העוה"ב נחשב לכלום, א כפרה דער גאנצער עולם הזה בעבודת השם.

העסק בתורה ומצוות גן עדן לצדיקים וגינהם לרשעים

וביה יש לפרש מאמר רבי שמעון בן בקיש (ע"ז ג ע"ב) אין גיהנם לעתיד לבא אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה ומתיר רשעים ידיונון בה וצדיקים מתרפאין בה, ולהג"ל יובן, ועל דרך מה שאמר החכם (פי' פלא יועץ, ערך טויל) בית המדרש הוא מאסר לרשעים וגן עדן לצדיקים, שהרי הצדיקים מתענגים ונהנים מעסק התורה והעבודה, והרשעים שאינן רגילין בעבודה דא ומכריחים אותם לישב וללמוד, זהו בעבורם דבר קשה דע מאד שלא יוכלו שאתו. ובפרט כאשר מושבים אותם בביהמ"ד, ורואים שישבים ולומדים ומפללים בתורה, ואין להם חשגה כלשהו מכל המתרחש בביהמ"ד, זהו ממש גיהנם שבגלים ואינם יכולים לסבול, וזי קעען פון דעם צופלארעם ווערן. וכן מסופר (ראה זכר קדוש, מתיבתא הרה"ק מרוזין, אות ט) שישבו כמה אנשים והתערמו בנייהם, על שהם צריכים לעמול ולטרוח בפרנסתם והרבי יושב לו בביהמ"ד ולומר ומתפרנס בנקל, ורבים שמעו דבריהם ויצא ואמר להם, שהוא מסכים ליתן להם פרנסתם והם ישבו בביהמ"ד ויעסקו בתורה, והסכימו על זה. אמנם הם לא הורגלו בכגון דא, ואף לישב ולומר תוללים זמן רב קשה להם, ומכל שכן לעמול בתורה, וכעבור זמן מה הרגישו כבר כמה קשה דבר זה לישב וללמוד בביהמ"ד, עדי אשר נקל להם יותר לעמול בפרנסתם. וכן הוא גם בשאר המצוות ומעשים טובים.

זה שאמרו חכמינו ז"ל, לעתיד לבא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה, מנרתיקה"ה (עוה"א) גימ' תורה"ה צדק"ה (עוה"ה), גם חמה הוא השמש, שמש"ה גימ' קדושה"ה וטהרה"ה, הדיינו שהעסק בתורה וצדקה ומעשים טובים (שהגדה כוללת גם מעשים טובים כיוצא בה) והתנהגות בקדושה וטהרה זהו גופא גן עדן לצדיקים שמתענגין בה מאד, ולרשעים הוא בדוגמת גיהנם, שהו

א מציונו בגמ' (גיטין נ"ב ע"א) נתנה בי תרי דאגרי בהו שטן דכל בי שמשי (של ערב שבת - רש"י) הוּו קא מינצו בהי הודי, איקלע רבי מאיר להתם עכביהו תלתא בי שמי, דעבד להו שולמא, שמעיה (לשטן - רש"י) דאמרו ווי דאפקיה ר"מ להווא גברא מנביה. ויש לפרש הענין בזה, דהנה ביום השבת הזמן מיוסד שירשה אהבה ואחוה בין בני ישראל, וכמו שאנו אומרים מנחת שלום ושלחה ואהבת, וכן מוסיפים תפלות המועדים תיבת 'אהבה' שחל בשבת. ולכן היה השטן מתגבר על הנה בי תרי להאיאם עו"ש יליד מחלוקת וקטטה, כדי שלא יהיה אצלם ענין זה, וכאשר עשה ר"מ שלום ביניהם, הכניע כח השטן, שע"י אהבה ואחוה ביום השב"ק מכניעים כחו, וכמו שאמר ווי דאפקיה ר"מ וכו' (ס"ג תשא תש"ב).

ו"ל דלק יש ענין להתקבץ יחדיו בשבת, כדי שיתרבה אהבת ישראל. כדמציונו בגמ' הג"ל, דבערב שבת ובליל שבת מניח השטן כחות שיתוהו מחלוקת ושנאה בין זה לזה, ולזה צריכים להתאסף בכל ליל שב"ק מתוך אהבה ואחדות (דרשות' חלק ד, עמוד לו).

צדק גדול להם להתנהג בדרך זה. ובעה נבוא לבאר דברי המשנה, שלכן מנהיל הקב"ה לכל צדיק וצדיק לכך עולמות, שהרי אף באלו שעוסקים בתורה ומצוות ומעשים טובים יש כמה מדרגות, ולא ראי זה כראי זה. שישנם כאלו שהם נחלי עוה"ב, ואינם יכולים ללמוד כי אה גמרא רש"י בפשטות, ואם יכניסו אותם לעולם שלומדים גמרא ותוספות, והם אינם מורגלים בה, יצטערו על ידי זה, ואף אלו שיכולים ללמוד גמרא

תוספות, אם יבואו לעולם שמפלפלין בתורה, ולמעלה מזה מקום מתעמלים לברר וללבן שמעתתא אליבא דהלכתא, לא ימצאו שם ידיהם ורגליהם, ונמצא שנידונים בה ח"ו. לכן נצרך לכך עולמות, שאף לנוחלי עוה"ב יכנס כל אחד לעולם שהוא לפי מדרגתו, לזה גמרא ולזה גמרא ותוספות וכדומה, ומשם יתעורר לדרגא גבוהה מזה, ויכלו מחיל אל חיל משיבה לשיבה ומעולם לעולם שלמעלה הימנו. (גליון דרכה של תורה, שיבת ורנין, בלומינגראו נ.ג.)

כ"ק אדמו"ר מסקולען זי"ע

עוברות ואמרים נעימים מגדולי הרורות

הרה"ק אדמו"ר הזקן מטשארטקוב זי"ע א

זי"ע הוסיף בצחות מדליה, שוהו 'גאונישע רוח הקודש'... (דב"ק וכה"ב בשוש")

פועל ישועות בקרב הארץ

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע:

שמעתי בצעירותי מאדם חשוב שהיה מבאי בית כ"ק אדמו"ר זצוק"ל כשהתגוררו בטשערנאביץ, עובדא דהוי בדידיה, שלאחר חתונתו בעוור בשנה ראשונה, באחד הלילות נתעוררה אשתו בבעתה וצעקה בקול גדול מרוב חרדה, כששאל את אשתו מה זה ועל מה זה דחתה אותו בקש, אך לאחר שחזר ונשנה הדבר כו"כ פעמים, קרא לחותנו שיבוא לשהות בביתו בלילה סמוך ונראה להיות לעור לבתו, כך קהל זעוב באמצע הלילה נתעוררה האשה בקול וצעקה גדולה וניגש אביה אליה והפציר בה לגלות מה זה קרה לה, וסיפרה האשה שרואה בחלומה פעם אחר פעם איש בליעל עם נשק דרוך אשר מוכן ומזומן לטילטל את נפשה.

נסעו האב עם בתו לאדמו"ר מטשארטקוב זי"ע, וכשנכנסו לקודש פנימה וספרו את כל הקורות, נענה הרבי בזה"ל: הגם שידענו שאין חלום בלא דברים בטלים, עם כל זה מקוה אני בס'ד ששוב לא יטרידהו בחלומות הרעים, וחזרה האשה לביתה בשלום ושוב לא ידעה פחד לילה מהו, ויהי לנס. (כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע - דב"ק)

"דער ציצית אינגל"

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע:

כ"ק אדמו"ר זצוק"ל היה רגיל לספר ממה שהיו קוראין את הרה"ק אדמו"ר מטשארטקוב זי"ע בשם "דער ציצית אינגל", משום מעשה שאירע בקטנותו בעוורו בעריסתו, שפעם בכה בכי רב ולא יכלו בשום אופן להרגיעו, ובאה אמו הרבנית הצדקנית לתנות צערה וצערו הילד לפני בעלה הק' רבינו מרדכי"ן זי"ע, וצוה רבינו לבדוק באם לא שכחו להלביש להתינוק טלית קטן, אשר כידוע הקפיד רבינו הק' מרוז"ן להלביש ציצית לילדיו הקטנים בעודם בעריסתם, בדקו ומצאו שאכן שכחו להלבישו הטלית קטן, וכשאך הלבישו הטלית קטן נרגע הילד ויהי לפלא, ומאו נקרא בפי כל דער ציצית אינגל. (כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א דב"ק)

הסתלקות הרה"ק אדמו"ר מטשארטקוב זצוק"ל

כותב כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע:

כ"ק אדמו"ר זי"ע היה מספר מה שמע מאחד מוקני הרבנים ששהה בטשארטקוב בהושענא רבה תרס"ד, ונכה בשעת יציאת נשמתו של מרן אדמו"ר הזקן רבי דוד משה מטשארטקוב זי"ע בקדושה ובטהרה, וכידוע לא הכניסו או לחדרו הק' רק מנין רבנים חשובים, וכשנכנסו הרבנים צוה

א גאונישע רוח הקודש

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע:

כ"ק אדמו"ר זי"ע היה רגיל לספר בכל שנה בפר' נשא, מה ששמע מאביו אא"ז מהרה"א זי"ע מעשה שהיה בעיר סאטנב - עיר מולדתו, שבעל הבית אחד קנה בית, ומאו שנכנס לדור בה, כל פעם שנוולדו לו ילדים, מתו מיד רח"ל, ויצא הקול שרוחות רעות שוררות בבית, והם הם המקפחים את חיי הילדים שלא כדרך הטבע.

עקרת הבית בקשה מבעלה שיסע לחלות פני אחד מצדיקי הדור לעזור רחמים עליהם להפקד בדבר ישועה, כיון שהבעל לא היה מכת החסידים סירב לבקשתה, כששוב נתעברה ואימה נפלה עליה שלא יארע לה אסון ח"ו, ובכתה והתחננה לפני בעלה שיחמול עליה ויסע לכ"ק אדמו"ר הזקן מטשארטקוב זי"ע ששמע תפארת גדולתו וקדושתו התפרסם למרחוק, בלית ברירה נטל את חפציו וקם ונסע לטשארטקוב, כשנכנס לקודש פנימה הרגיש להרה"ק זי"ע את הפתקא שבו היה רשום תוכן בקשתו, איחל לו הרה"ק שבעזרת ה' אשתו תלד בניקל ובשעה טובה, והוסיף הרה"ק לצוות: 'כשהיא תלד למול טוב תקרא לך הנוולד בשם שתמצא בהפטורה של אותו השבוע', היות והמתינו הרבה אנשים לגשת להרה"ק, דחקו אותו המשמשים בקודש לחוץ, הרה"ק התעמק מאד ברעיונותיו, כשהפתקא של אותו אברך עדיין מונח לנגד עיניו, לאחר זמן מה ננער הרה"ק מרעיונותיו ושאל היכן האברך, חפשו אחריו והביאוו שוב שנית לפני הרה"ק, וכפל לו הרה"ק בלשון קדשו: 'א נאמען נאך די הפטורה און טאקע נאך די הפטורה'.

הבעל חזר לביתו ולאחר כמה חדשים ילדה אשתו בת בשעה טובה ומוצלחת, ופרשת השבוע היה פ' נשא, וכידוע בהפטורה של פ' זו מדובר מלידת שמשון הגבור ומאביו מנחם, גם נאמר שם שמלאך ד' נתגלה לאשת מנחם, אמו של שמשון, אך לא נזכר שמה, ולכן נכנס האברך לביהמ"ד לדרוש אצל התלמידי חכמים היושבים שם, את שם אימו של שמשון, הראו לו הלומדים את הגמ' בבבא בתרא (צא). 'אמיה דשמשון צללפונית שמה', המה ראו כן תמהו על השם המוזר שבתר לו הרה"ק לבתו של זה, והתחילו הלומדים לבדוק ולחפש בראשונים אם כתוב משוה בהקשר לזה, עד שמצאו בחידושי המהרש"ל על אתר שכותב בזה"ל: 'צללפונית היא אמו של שמשון, מובא בדברי הימים בסוף יחס יהודה, והוא טוב מפני רוח רעה' עכ"ל.

אז ראו עד היכן מגיע רוח קדשו של הרה"ק מטשארטקוב זי"ע, ווא"ו מהרה"א

עוברות והגהות

מלחמה לה'

א. בחודש ניסן שלפני ה'כניסו כלל ישראל' (שהיה בער"ה סיון שנת ע"ב) נתעורר המשגיח הגאון ר' מתתיהו סלומון זצוק"ל - שהוא ה' המתחיל במצוה בענין הכניסו - שמרגיש שלהצלחת הכניסו צריכים לדאוג שלרבנים יהי יותר השפעה על העם, ושהוא מרגיש שכשחסר יסוד נחוץ זה - הנכונה העם למנהיגים - לא יתקיים הצלחת הכניסו. ולכן רצה לדחות את זמן הכניסו לעוד זמן מסויים ועד אז לדאוג לבנות את היסוד הזה באופן חזק, ואז הוא מרגיש שיהיה יותר הצלחה להכניסו.

כ"ק רבינו זי"ע חלק על זה ולכן התקשר רבינו להמשגיח והודיעו שרוצה לבקרו, והמשגיח אמר שרבינו לא יבוא אליו מפני שהוא בא לרבינו.

בתוך הביקור העלה המשגיח שיטתו הנ"ל ורבינו אמר לו אז: 'פארקערט! דאס גייט אפשוואכן די כח פון די רבנים, ווייל מענטשן ווייסן אז ס'דארף זיין, און מ'גייט זעהן אז מ'שטופט אפ... אז מ'ווייט אז מ'האלט זיך וועט עס ווייזן די כח פון די רבנים'.

ועוד אמר לו: 'ווען ס'ברענט א פייער נעמט מען וואסער און מ'גייט לעשן. אן חשבונות - יא מצליח זיין, נישט מצליח זיין!' (כשבויער אש לוקחים מים ומכבים ואין עושים חשבונות כן יצליח לא יצליח)

עוד אמר לו רבינו שניצחון במלחמה כזאת אין זה בדרך הטבע בכלל וצריכים לסליציתא דשמיא, 'כל ב' עשרה ויך שכינתא שריא, און אז ס'עומט ויך צוזאם אזא גרויסער עולם איז אסאך א גרעסערע השראת השכינה'. (רק בזה אפשר לצפות לניצחון)

ב. בתחילת המערכה היה כינוס לכל הרבנים ואמר אז רבינו זי"ע בתוך דבריו הק' שבמצב כזה 'די ערשטע זאך שרייט מען!' וגם אמר שבמלחמה כזו אין אהנוו מצפים לניצחונות ממש וכמו במלחמת עמלק שדי בזה אם זוכים ל"ויחלוש יהושע".

ג. בכל הזמן לפני הכניסו ולאחריו התריע רבינו זי"ע שאי"ז תם מלחמה אלא זה מלחמה מיט די קליפות, ובשוה"ט ל"ג בעומר שנתע"ב אמר בשם אביו זצ"ל שרואים בכל איש שולל פנימיתו "נעבעך ער זיך א ווארף ווייל ער מיינט אז ער קען זיך נאך ראטעווען, אויז אויך די קליפות פיהלן אז עס קומט זייער סוף, גיבן זיי זיך א ווארף וכו'... אזא טומאה, אזא התפשטות פון קליפות, אזעלכע נסיונות זענען נאכנישט געווען, דאס איז א סימן אז מ'דארף זיך האלטן וכו'... ויך שטארק האלטן און קעמפן וכו'..." (רואים בכל איש לפני פטירתו הוא מחוק עצמו שחושב

ב"ק ארמו"ר מסקולען זי"ע

עוברות ואמרים נעימים מגדולי הרורות - הבשר

נשמת כל חי, וכשהגיעו לתיבות "לדוד ברכי נפשי את ה'" יצאה נשמתו בקדושה ובטהרה, וכידוע שגדולים וטובים העידו עליו שהיה נשמת דוד מלך ישראל, זי"ע ועכי"א. (כ"ק מרן ארמו"ר זי"ע - דב"ק)

אדמו"ר זצוק"ל לבנו הרה"ק רבי ישראל זצוק"ל שישב על כסאו, וסירב הרה"ק רבי ישראל זצוק"ל ובכה בכי רב, ואמר לו אדמו"ר זצוק"ל גורני עליך במצות כיבוד אב שתשב על כסאי, בלית ברירה נתיישב, והתחילו לומר

שהוא עדיין יכול להציל עצמו גם הקליפות נר לפי ביטולן מן העולם הם מתחזקים כזה טומאה כזה התפשטות של קליפות כאלו כסיונות עדיין לא היה זה סימן שצריך להתחוק

ד. עוד אמר אז: "איצטער איז די צייט זיך מחזק זיין, און אנדערע מחזק זיין, מ'זאל קענען מיט'ן איבערשטג'ס הילף מנצח זיין די קליפות, עס שטייט דאך האב לטהר מסייען אותו, דאס איז א יחיד, איבערהויפט איר זענט דאך א רבים וואס ווילן זיך מטהר זיין, מ'גייט קעמפן און שרייען געוואלד, ויצעקו בני ישראל אל ה'."

דער רבש"ע וועט אונז באווייזן א קידוש ה' חוץ לדרך הטבע, ווייל דער רבש"ע וויל אידן זאלן טוהן וואס זיי קענען... וועט אודאי זיין סייעטא דשמיא און מיר וועלן זעהן ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר. אז עס וועלן זיין יחדיו אלע אינאיינעם וועלן גען אודאי גובר זיין אז עס זאלן בטל ווערן די קליפות."

ה. ובכינוס כלל ישראל אמר בתוך דברי קדשו: "עס איז א מלחמה מיט די קליפות, אבער לה' הישועה, דער אייבישטער וועט אודאי העלפן מ'וועט מצליח זיין. איצטער ווען מ'ציילט ספירת העומר כדי לטהרנו מקליפותינו ומטומאותינו, וועט מען זיי מכניע זיין."

ו. פומון זה מ'גייט דאך יעצט ארויס אין מלחמה", אמר בתוך כל הזמן הנ"ל, ופעם שאל לו משב"ק אחד מה צדיקים להביא למלחמה? השיב רבינו בזה"ל: "אמונה, בטחון, א מיל, מ'זאל שרייען, מלחמה צו אלטן מיט'ן יצר הרע, דאס איז פאר'ן כלל. און פאר'ן פרט, יעדער איינער וואס ער דארף!"

ואח"כ אמר בהתעלות: "ווי שייך וואלט געווען דער מלך המשיח זאל אנקומען, אזא שיינער קבלת פנים. ער וויל דאך קומען, ס'איז א צער פאר'ן מלך המשיח אז ער קען נישט קומען. עס שטייט דאך כל ב' עשרה שכינתא שריא, ווי מער איז מער השראת השכינה."

ז. וכידוע כהכנות לכינוס ביקר רבינו אצל הרבה גדולי ישראל שיתאחדו כל כלל ישראל ביחד ולגדול א' אמר: און ס'פליעהן באמבעס אין די גאסן, קוקט מען נישט מיט וועמען מ'גייט זיך באהאלטן (כשנפול פצצות ברחוב אין מביטום עס מי הולכים להתגונן)."

ח. ובא' הביקורים בעת שתיית לחיים בירך: "לחיים טובים ולשלום, אין כלי מחזיק ברכה אלא השלום, אז מ'איז מפורד ומפורד קען מען נישט אויפטוהן, עס האלט זיך נישט."

ט. רבינו זי"ע התקשר לאחד מגדולי האדמו"רים שליט"א להזמינו ולכבודו שישא דברות קודש בעת הכינוס, ובתוך

יהי'ה גשם בעת הכינוס. ורבינו אמר אז בתוקף ס'גייט נישט רעגענען! ואף בימים שלפני הכינוס ממש, שאז גילו ה'וועטער זאגערס" (מגידו החיטות) שכן יירד גשם ביום הכינוס, וגם אז אמר בתוקף כנ"ל - ס'גייט נישט רעגענען! ואכן כן היה.

יז. בענין זה שמענו מכ"ק אדמו"ר שליט"א מירושלים ששנה לאחר הכינוס הגדול, היה בב"פ כינוס לכלל אנשי העיר והיה ג"כ חשש שירד גשם ואמר אז רבינו זי"ע: "האזינה השמים ואדברה, די הימלען דארפן הערן די רייד אז ס'זאל נישט רעגענען, ווייל ותשמע הארץ אמרי פי, מ'דארף זאגן דא אויפ'ן ערד אמרי פי."

יח. בשבת פר' האינוני - שבת שובה שתע"ה, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א מב"פ שבת שובה - דרשה ונכנס לפנ"ז לרבינו לשאול מה לומר בדרשה, אמר לו רבינו: "מ'קען מאכן א חזרה, א חזרה אויף כינוס כלל ישראל."

יט. פעם בערב יום הקדוש אחר תפילת שחרית באשמורת הבוקר, נכנס אל רבינו מוהר"ר לוי יצחק זילבער הי"ו עם גביר אחד, והלה סיפר בהתרגשות

שהיה בראש השנה במקומות הקדושים והתפלל על רבינו. אמר לו רבינו: "ס'איז נישט גענוג, ס'איז ערב יום הק', מ'דארף זיך ריין מאכן פון די טעלעפאנדלעך", ובאמצע השיחה ביקש רבינו שלא כדרכו שיוציא את הטעלעפאן שלו, והכיר שלא היה כשר ואמר לרבינו שיש לו פילטער על זה (הכשר). ורבינו התחיל לדבר על ליבו שלכבוד יום הדין ראוי לקבל על עצמו שיהיה לו פילטער יותר מהודר, והרחיב הדיבור בענין זה. (והפוסט היה נראה

ששכח רבינו זי"ע שני דברים: א. שהיום ערב יום כיפור והזמן דחוק מאד, ב. שבא כדי ליתן מעות ולא לקבל פסק...)

הדברים אמר לו רבינו: "רעדט זיך נישט דורך מיט קיינעם און קומט (אל תדון עם אף אחד על ההשתתפות ורק תבוא)."

י. כ"ק אדמו"ר שליט"א ממאנסי הי' צריך לסדר ענין אחד לצורך הכינוס ולפני כן נכנס לרבינו לקבל ברכה שיצליח, בירכו רבינו בזה"ל: "דער באשעפער זאל העלפן, דער רבש"ע זאל האבן הצלחה, מיר מיינען דאך נאר דעם רבש"ע, א בחינה פון ישמעאל בני ברכני" (הרבש"ע יעזור שלרבש"ע יהיה הצלחה כונתנו רק לכבודו יתברך בחינה של ישמעאל בני ברכני).

יא. שלהי חודש אדר הלך רבינו זי"ע לנחם את כ"ק אדמו"ר בעל תורת מרדכי מוויו"שנין זצוק"ל שישב אז שבעה על פטירת אחיו כ"ק אדמו"ר בעל הישועות משה זצוק"ל, ולפני שנכנס ביקש כ"ק אדמו"ר שליט"א מירושלים מרבינו שאולי צריך להודות לאדמו"ר ע"ז שעומד כל הזמן לימין ההתעוררות והכינוס, וחתם על זאת על אף שזה היה נדיר אצלו מאוד, וסירב רבינו להודות לו ע"ז באמרו: "ער טוהט עס נישט פאר מיר, ער טוהט עס פאר'ן רבש"ע!" וכן הוה, שלא הודה לו על זה ורק באמצע דיבורו הזכירו את הכינוס כלל ישראל, באמרו: "אז מ'חתמ'עט דא אונטן איז מען מעורר חתימה טובה אויבן."

יב. רבינו זי"ע אמר להמשיגה זצוק"ל בא' הביקורים: "למה היו ההפסקות משמשות ליתן ריח להתבונן בין פרשה לפרשה, אבער דא טאר מען זיך נישט אפשטעלן (כאן אסור לעצור)."

יג. המשגיח זצוק"ל אמר אז לרבינו זי"ע שהוא סופר ב' ספירות: א' לקבלת התורה וב' להכינוס. ורבינו השיב למולו: "ס'איז דאך איין זאך (זה הרי ענין אחד).!"

יד. וכעין זה, לאחר הכינוס לנשים במאנסי שתע"ד מסרו לרבינו ד"ש מהתעוררות שהשפיע רבינו בהופעתו ובדרשתו, ואמר: "דער אייבישטער זאל העלפן מ'זאל שוין קענען רעדן תורה, נישט רעדן אזעלכע זאכן."

טו. רבינו זי"ע אמר לא' שהזכיר א"ע לפני הכינוס, שיחזור אליו לאחר הכינוס, "דעמאלס וועט זיין אן אנדערע וועלט."

טז. לפני הכינוס שאלו את דעת רבינו זי"ע אם יקבעו יום אחר לצד שיהיה גשם בעת הכינוס שהרי הכינוס יהיה תחת כיפת השמים וא"א לדעת אם

עוברות והגהות - עניני חינוך

גנות המעשה, בזה משיפע עליו ולהשכיל שלא ראוי לעשות כן, עיי"ש באריכות.

ואכן רבינו זי"ע היה נאה דורש ונאה מקיים כפי שמעידים עליו תלמידיו משיכון סקווירא, וכך הוה עובדא שסיפר א' התלמידים שפעם עלה בלבו להרגיז את המג"ש בשיבה שלו שהיה בטבעו קצת נוח לכעוס, ובאמצע השיעור הוציא בחבור שטר של עשר דולר וקרעו לגורים לעיני המג"ש, מיד הוציאו מהשיעור ואמר לו שאינו יכול לחזור רק עם מכתב מר' איציק'ל (כך קראו את רבינו זי"ע בימים ההם דרך חיבה), הרי עשה מעשה השחתה,

ההוא מספר שהלך מיד לביהמ"ד למקום רבינו זי"ע וסיפר לו את כל מה שעשה, רבינו זי"ע התחיל לדבר לעצמו לעשות כזה דבר להשחית זהו ממש בל תשחית, "ס'איז א דבר חמור",

אמר לו רבינו להביא ספר מנחת חינוך ולמד עמו את החינוך על כל תשחית (מצוה תקכ"ט), וכל המנחת חינוך במתניות (עיי"ש שכל דבר של השחתה אסור ח"ל), וא"כ א"ל רבינו זי"ע הנך רואה חומר אסור בל תשחית, וכל השחתה הוה בכלל לאו זה, "ס'איז ממש א מוירעדיגע זאך", וא"ל "לאמיר טראכטן מ'דארף תשובה טוהן אויף דעם", וא"ל רבינו להביא דבק (סקאף טעיפ בלע"ז) ועבד קשה יחד עם החבור להדביק שוב החתיכות של השטר, ומה שלקח פחות מדקה לקלקל, עבד עמו רבינו זי"ע ורבה זמן לתקנו,

ומעיד אברך שכל הענין לא לקח יותר משעה וחצי, אבל כבר עבר חמישים שנה מאז, ונכנס לו כ"ז לעצמותיו, ואינו מסוגל שוב להשחית, זה נתן לו הורמה לכל החיים, וזה היה דרכו של רבינו זי"ע שכל במתניות ולהסביר, [זה היה לפני חמישים שנה בזמן שהיה מקובל להחמיר בקיום מאו המשנה לזרוק מרה בתלמידים, וחששו רוצה שלא להיות בגדר חושך שבטו וגו', אבל לרבינו זי"ע דרך אחרת היה עמו].

העיד א' שנכנס פעם לרבינו זי"ע ושאלו איך מכניסים התמדה בבחורים, א"ל רבינו זי"ע "נאר מיט א רהיג'קייט און א ווארעמ'קייט וואהר", רק כן אפשר להצליח. כדרכו אף פעם לא רצה להביע את דעתו וברח מזה כמטחוי קשת, ומסופר שבשנים הראשונות כנכנס א' לרבינו זי"ע וא"ל שרוצה לפתוח שיבה והוא מוכן לקחת על עצמו כל העול הכספי, ורבינו זי"ע ינהל רק את חלק הרוחני והחינוכי של השיבה, ענה לו רבינו זי"ע אמ היה רוצה להיפך שהלה יקח על עצמו כל העול הרוחני יש מה לחשוב שהוא ידאג לחלק הגשמי, אבל אינו רוצה לקחת אחריות של הרוחניות.

כידוע שכ"ק הרה"ק מסקווירא זי"ע חותנו ש"ל רבינו זי"ע סמך על רבינו זי"ע בכל עניני החינוך של מוסדותיו של הישיבה ושל כל השיכון, ובכל השנים היה רבינו זי"ע ידוע כמחנך ובקי בעניני חינוך וכל דבר קשה יבואו אליו, וכידוע שכל המנהלך שלו בזה היה שלא לזוז כי הוא זה ממה שקיבל מהצדיקים הקודמים, עם האלטע פארצאטישקייט, והכל היה בהתחשבות עם דעת חותנו הק' זי"ע בלי לשנת כלום.

פעם נכנס א' אל רבינו זי"ע שבנו רוצה לשלוח את בנו לת"ת שהמציא דרך חדש, אמר לו רבינו שלא יאמר כלום לבנו כיון שלא שאל אותי (אפי"ש) שבנו היה דבוק מאוד לרבינו זי"ע ורצונו היה לעשות כדרכו רבינו זי"ע, אפי"ש לא אמר לשום אדם מה לעשות רק כשכח הוא עצמו לשאל ולשמוע דעתו בענין), אבל לגופו של ענין יש לדעת שאין משנים כלום מהדרך המסורה לנו מ'מאכט נישט נייע זאכן, (אין עושים דברים חדשים),

והוסיף לגבי ללמוד פרשת השבוע עם התלמידים, שבתלמודי תורה בירושלים למדו על הסדר, ואכן כשהגיע לסקווירא רצה להתנהג שילמדו חומש על הסדר, וחותנו הרה"ק מסקווירא זי"ע התנגד לשנות, אבל אמר רבינו זי"ע שזה לא מקרי לשנות כיון שכך נהגו בירושלים, אבל להמציא דרך חדשה לגמרי כבר אסור.

ויש לציין מש"כ באמרות טהורות בפר' שופטים באריכות בענין זה, ובין הדברים כ' שעיקר הסיבה שלא למדו על הסדר הוא מצד מניעת הנבים מהגיגון, אבל הוסיף שם שבלי כל הטעמים הללו עצם הדבר שכן היו נוהגים בכל הדרות שלפנינו ללמוד פרשת השבוע, הנה זה עצמו טעם מספיק בשבילנו כי בודאי אין אנו טובים וחכמים מהדרות הראשונים, "מ'דארף נישט זיין קלוגער פון די מסורת", אבל עיי"ש בהג"ה שהביא הוראה שנתן ללמוד חומש על הסדר.

א' מאנ"ש בארה"ק שאל את רבינו זי"ע אם מותר לשלוח למוסד מוצלח מאוד אבל מדברים שם בעברית, עשה לו רבינו זי"ע תנועה עם הידיים בפליאה: "במוסד שלומדים באנגלית היית שולח?".

באמרות טהורות בפר' עקב מאריך רבינו זי"ע בעניני חינוך, ובין הדברים מביא מהרה"ג ר' חיים יודל יאקאבזאן ז"ל, שחינוך אין חוכמה להנניש את הילד, שאם יענישו, כשיודע שהמלמד אינו רואה וכבר סר הפחד של המלמד יחזור לסורו, אלא עיקר החינוך הוא שיתן אותו עפ"י דרכו והבנתו בדברים רכים ולהסביר לו את

סימן א' ס"ג) ראוי לכל ירא שמים להיות מיצר ודואג על חורבן ביהמ"ק, הרי שמתחלה צריכין להיות ירא שמים... או מ'איז נאך נישט אנגעקומען ביז אהער ווי קען מען גיין ווייטער. (ח"א עמ' רנ"ד)

ד. מובא בשם הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע (ע"ה שפתי צדיק פר' עקב אות ל') באריכות על מה שאמרו רז"ל (מגילה ג, ב.) "יגעתי

פנינים מבעלי הדולולא מלוט מתוך ספרי אמרות טהורות

כ"ג באדר - הרה"ק רבי חיים חייקא מאמדורא זי"ע א'

א. בתפארת שלמה (צו, דיבור א) מביא בדבריו על הרה"ק רבי חיים חייקא מאמדורא זי"ע שהיה עוסק בתעניות וסיגופים קשים משבת לשבת, והיה ניעור אלף לילות לעטוק בתורה, ואעפ"י לא הרגיש בנפשו תיקון השלימות, עד שבא אל הרה"ק המגיד הגדול זי"ע או עיקר הנפש נגמרו תיקונו הראוי, כי עיקר תיקון הנפש תלוי בהתקשרות אל הצדיק. (ח"ג עמ' פ"א)

ב. הרה"ק מקאמארנא זי"ע מביא בהיכל הברכה פרשת כי תשא (ל, טו) ובנתיב מצוותיך (נתיב אמונה שב' ג) על הפסוק (ויקרא ג, ט) "ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא", ר"ל איש כי ימרט ראשו, שנשורו כל שערות ראשו מגודל פחד ה' ויראתו, כמו שארע הרה"ק רבי חיים חייקל מהאמדרא זי"ע שנבלו כל שערות ראשו מרוב פחד ה' - כדאינת במדרש (ש"ד כו, ד) "שע"י פחד עצום וכולים ליפול כל שערות שבראש - הנה איש כזה, וודאי "טהור הוא", כי זו מורידיה גדולה עד מאוד. (ח"ג עמ' קע"ה)

כ"ג באדר - הרה"ק רבי צחק מאיר מגור בעל החידושי הרי"ם זי"ע א'

א. הרה"ק השפת אמת זי"ע בילדותו, אחרי שנתייתם מאביו ל"ע, נתגדל אצל זקינו הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע, פעם אחת ביילה זקינו הרבנית ע"ה "בעבליך", והילד - השפת אמת - אמר שאינו אורח מאכל זה ולא רצה לאוכלו, סיפרה זאת הרבנית החידושי הרי"ם שהילד אינו רוצה לאכול "בעבליך" ואומר שאינו אוהב זאת, נענה החידושי הרי"ם זי"ע ואמר: "עו האט עס נישט ליב, וואס הייסט עו האט נישט ליב", (הוא אינו אוהב? מה זה הוא שאינו אוהב) מהיום והלאה שלשים יום רצופים יתנו לו לאכול רק "בעבליך", כדי שילמד שאין אולי"ם "וייל מ'האט עס ליב" רק כדי שיהיה לו כח לעבודת השי"ת, זו היתה מדת הרחמנות של הרה"ק החידושי הרי"ם על נכדו היתום. (ח"ג עמ' קמ"ה)

ב. בספר שפתי צדיק מהרה"ק מפילץ זי"ע ראיתי (סוף ח"א), שכותב בצוואתו (צוואה ה) כי זקינו הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע היה לומד עם נכדיו בספר שערי קדושה לרבי חיים וויטאל זי"ע באמרו כי "בספר זה נמצא עבור יהודים מקטן עד גדול, על כן תראו לחזור כמה פעמים ספר זה, וכן תלמדו ספר אורחות צדיקים לזכך המדות, ותחזרו עליו על כל פנים כל רבע שנה, הרי כל שהרה"ק החידושי הרי"ם היה עוסק בעצמו בלימוד ספרי מוסר עם הילדים, "מען האט שטאק געלערנט מוסר". (ח"ה עמ' קע"ח)

ג. מתאמרא משם הרה"ק בעל חידושי הרי"ם זי"ע על אדיתא בשו"ע (ארי"ה

ומצאתי תאמין", שבאמת צריך להבין לשונם ז"ל יגעתי ומצאתי, אך שייך לומר על דבר שיגע עליה שאחר כך מצאו, הרי פשטות לשון מציאה שייך בדבר שבא לאדם בהיסח הדעת ולא עלה בדעתו כלל להשיגו, כמי שהולך בשוק ומצא איוה מצאיה, אבל זה שלמד מתוך יגיעה ואחר"כ בא להבנת הענין, ער האט

ב"ק ארמו"ר מראתמאסטרווקא זי"ע

עס אדורך געטראכט און ער האט עס פארשטאנען, הרי אין זה מציאה כלל,

ומבאר הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע, כי הנח דעת בני אדם בפשטות הוא, שהטעם שצריך להתייגע הרבה כדי להבין דברי תורה הוא מפני שהתורה היא חכמה עמוקה מאוד, על כן צריכים ליגעות את המוח היטב כדי לעמוד בהבנת חכמה זו, וועט ער וועט הארעווען ביגיעה רבה און אז ער פארשטייט מיט'ן שכל עומק סברת התורה, אמנם באופן זה טעות מיסודו, כי אף לאחר ידיעת האדם בתורה בכל כוחו, לעולם לא יוכל לבוא להבנת התורה בדרך הטבע, התורה גבוהה מאוד ועמוקה יותר מכל השגת השכל האנושי, הבנת התורה קומט בכלל נישט פונעם שכל, אלא כאשר האדם מתייגע הרבה בכל כוחו על התורה, בזכות זה מאירים לו מן השמים השגה והבנה בדברי תורה, ולזה שפיר נקרא מציאה, כי לאחר היגיעה גיבט מען איהם פון אויבן א מציאה אז ער איז זוכה משיג צו זיין זי"ע, והסבר הדבר הוא, כי ע"י יגיעה שמתיש הכח הגופני והגשמי, נעשה ראוי ומוכשר לקבל מן השמים השגות בתורה. (ח"ב עמוד ק"ס)

ה. ולא תתורו הוא מלשון ויתורו את ארץ כנען, שפיאנין, ועל זה נאמר ולא תתורו אחרי לבבכם - ע"ס איז דא זי"ע ווארט מן הרה"ק בעל חידושי הרי"ם אר"ע אז אפילו א מונטש פאלט אמאל ארץ מין א נסיון אין פארשידענע ענינים, זאגט ער אז ער הייבט אז צו טראכטן... ער טראכט אהין ער טראכט אהער... על כן זאגט דער פסוק ולא תתורו - זאלסט נישט שפיאנין, נאך דעם וואס ער פאלט דורך מיט די עינים זאל ער נישט שפיאנין וואס און ווען, מען דארף גיין ווייטער, זיך מחזק זיין, וע"כ מי ששבתע פתאום ראה איהו ראה חס ושלוים, טאר נישט נתפעל ווען! והגם שבודאי ער מוזיק, אפילו ראה בשוגג, אמנם לא יתפעל ממנה נאר מען דארף ווייטער גיין, דער עיקר איז לעמוד על המשמר, מען איז עקסט ביי זיך, ולא יחשוב ממה שעבר כי אם בזוהרות על העתיד, דמאי דהוה הוא ולא יחשוב עוד מזה, נאר ווייטער געגאנגען יהיה מה שיהיה, וייל

אז מען מישט זיך אין בלאטע ווערט מען פארשמירד! (ח"ד עמוד ז')

כ"ה באדר א' - הרה"ק רבי גרשון מקיטוב זי"ע

א. מובא בדגל מחנה אפרים (פר' בראשית ד"ה וירא אלקים) מעשה אחד ששלח הבעש"ט הק' מכתב לגיסו הרה"ק רבי גרשון מקיטוב זי"ע בארץ ישראל שראה אותו באיזה שבת בחוץ לארץ, והשיב הרה"ק רבי גרשון כי באותה שבת עשה גביר ברית מילה בחו"ל ושלח אחריו להיות המוהל,

[ויש להוסיף מה שציין רבינו זי"ע בשבתי הבעש"ט על עובדא זו שאמר ר' גרשון להבעש"ט שהברי"מ היה בעכו, ובעכו יש שני בתי כנסיות א' בחוץ לארץ וא' בארץ ישראל, והלכתי והתפללתי בליל שב"ק בבה"כ שבחו"ל, ואח"כ בא לי לבי על דבר זה מפני מה לא התפללתי בארץ ישראל, ולמחר הלכתי והתפללתי בבה"כ שבא"י, ע"כ, וציין רבינו זי"ע ע"ז שהדבר מובאר בתוס' במסכת גיטין פר' ב' ע"א (ד"ה ואשקוון) שעיר עכו חציו ארץ ישראל וחציו חוץ לארץ]. (ח"ב עמוד מ"ז, ח"א עמוד ד')

ב. בספה"ק מגן אברהם הרה"ק מטורסיק סי"ע (מאמר פסח ד"ה שבכל הלילות) מביא מה דאיתא בתולדות יעקב יוסף שהרה"ק רבי גרשון מקיטוב זי"ע שלח אגרת להבעש"ט הק' זי"ע שראה בחלום שיש רופאים שמרפאים את החולים עם סמים מרורים ויש רופאים שמרפאים על ידי סמים ערבים ומתוקים, ואותו הרופאים המרפאים בסמים ערבים טובים יותר מאלו הרופאים המרפאים בסמים מרורים, שלח לו הבעש"ט הק' זי"ע פתרון חלומו, שיש צדיקים המרפאים תחלואי הנפש על ידי תעניתים וסגופים שנמשלו לסמים מרורים, ולעומתם יש צדיקים מרפאים על ידי אכילה ושתיה, שיש להם גם בזה דרך לעבודת השי"ת, ודרך זו טובה יותר מהעבודה ע"י תעניתים. (ח"ד עמוד מ')

ג. איתא בעבודת ישראל (ד"ה צוה) ששמע לומר כי הרה"ק רבי גרשון מקיטוב זי"ע אמר פעם להבעש"ט הק' זי"ע: כל זמן שאתה יכול לומר בתפילה

תיבת 'ברוך אתה' לפי רצונך, עדיין לא הגעת לכונת התפילה, כי האדם צריך להיות בהתפשטות בעת התפילה עד שאינו יכול לחשוב מאומה. (ח"ג עמוד ר"ב) ד. בדברי משה (ד"ה יראפו) עה"פ (שמות יב, לד-לז) "וישא אתכם וטב אתם כי יחמץ וגו' ויפאו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה", יש להבין מה היה הצורך לעשות הכל בחפזון כך, וכי לא היו יכולים להתחיל ומביא מה שאחז"ל (מכילתא כא ט, ה) מצוה הבאה לידין אל תחמיצנה, ומבאר עפ"י מה ששמע מפי הבעש"ט הקדוש זי"ע שאמר "לאנשים ערכו" - כן הוא הלשון בדברי משה - שלא יתפללו במתינות אלא יראו להתפלל במהירות, כי היות שהם אנשים גדולים יש להם להיות זוהר מאוד שלא יתערבו פניות בתפלתם, ואם ישוהו בתפלתם יוכל להיות שהחיצונים יחפצו ליקח מתפלתם ויגרמו להם פניות, לכן יתפללו במהירות,

ואמר הבעש"ט הק' משל על זה בשם גיסו הרה"ק רבי גרשון מקיטוב זי"ע לשני אנשים שהלכו ביער מסוכן, ובנהג שבעולם שנוסעים שמה במהירות ובזריזות, כי אם יתמהמה הנוסע בדרכו יפלו עליו שודדים, והנה אחד מהם היה שיכור והתמהמה בדרכו ופצעו בו השודדים, והשני היה פיקח בדעה צלולה ותיקן זירו עצמו ומיהר ונס להציל נפשו מהם, והשיכור לא ידע כלל ולא הרגיש מאומה מכל המתחשש עמו שהשודדים פצעו בו והכו אותו, וכשיצא שאלו אותו אפי' היה הדרך ביער, והשיב שהיה טוב מאוד ולא מצא בו שום דבר רע...

ומסיים בדברי משה שהנמשל מובן, היינו שכמו כן הוא בתפלה, שיש אנשים שאף אם תפול במחשבתם ורות בעת תפלתם, אפ"י יתפללו במתינות, ואינם שמים על לב שמחשבתם אינה אצל תפלתם, אמנם לא כן הצדיקים שהם מתפללים במהירות כדי שתהא מחשבתם על מקומו בתפלתם ולא יופיעו במחשבות זרות (עיי"ש בהמשך), א פלא' דיגע שטיק'ל באריכות צו דאווענען שנעל. (ח"ב עמוד צ"ז)

פנינים על פרשת כי תשא (מלקט מספרי אמות טהורות)

ער זיי געקענט מעלה זיין. (עמוד ש"ע"ה)
ב. "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה" (לא, ו), ואמרו רז"ל (ע"י ברכות נה, א) זהו שאמר הכותב (דניאל ב, כא) "יהב חכמתא לחכימין", שאל הרה"ק מסאקאלאב זצוק"ל את הרה"ק האמרי אמת זי"ע, א"כ מי נתן בהם החכמה הראשונה, והשיב דהנה כתיב "ראשית חכמה יראת ה'" (תהלים קיא, ט), וארז"ל (ברכות לג, ב) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, נמצא שהחכמה הראשונה שהיא היראה צריך האדם לקנות בעצמו, ואח"כ משלים הקב"ה את החכמה. (עמוד שפ"ג)

ירידה במדרגת העונה שלך, "כי שחת עמך" ואי אפשר לך שתהיה פחות מהם - ואע"פ שעדיין לו ידע משה מכל הנעשה למטה, עכ"ז לא היה יכול להיות עוד בדרגת העונה המקודם, ועל כן הלך משה ושיבר את הלוחות, כדי להשתתף אפס מה עם ישראל בהעבידה, ע"ד שאמרו רז"ל (שבת קה, ב) כל השובר כלי בחמתו כאילו עובד ע"ז, ועי"ז שוב אינו גדול מהם, ויכול לחזור לאיתנו להיות עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה, ולזה אמר לו הקב"ה "אשר שברת" (שמות לד, א) ודרשו רז"ל (שבת פו, א) "יישר כח ששברת", און אוזי האט

א. כ"ק מו"ח זצוק"ל היה חוזר תמיד על דברי ההשוואות בין בפרשת בא (דבור א) בשם הרה"ק המוכיח מפולנא זי"ע עה"פ בפרשתינו לך ר' כי שחת עמך" (לב, ו), דהנה מעלת וגדולת משה רבינו ע"ה היה בזה שהיה עניו מכל האדם אשר על פני האדמה (ממדי יב, א) אמנם על ידי מעשה העגל לא היה יכול עוד להיות עניו מכל אדם, כי אחרי שבני ישראל עשו מעשה זו בהכרח שמה שרבינו הוא עתה גדול וטוב מהם, וממילא נפל משה במדרגתו הגדולה בענין העונה, וזהו שאמר לו השי"ת לך ר"ד, רצ"ל בעל כרחך נעשה לך עתה

מחשבת חיים

חידושי תורה בהלכה, אגדה והליכות חיים בפרשת השבוע ועניני דיומא
מבאר תורתו של מורנו הרב הגה"צ אב"ד מחזיקי הדת ציריך זצוק"ל בעל מחשבת חיים

פרשת כי תשא - שנה י' גליון שפ"ג (י"ב)

מאוצר החיים

בענין הגזירות משום שמא ילמוד ממעשיי אם איתא בתלמיד חכם

חידושים בכת"י

בס"ד, יום ו' שבט תשס"ה, ציריך יצ"ו

א. בשו"ע יו"ד (סימן קנ"ט ס"א) דבר תורה מותר להלוות לעובד כוכבים ברבית וחכמים אסרוהו אם לא כדי חייו או לת"ח, ובש"ך שם סק"א כתב וז"ל: משום גזירה שמא ילמוד ממעשיו ובת"ח ליכא למיחש להכי עכ"ל. והוא מגומגם ב"מ (ע"א).

ובהגהות נחלת צבי שם כתב ע"ז וז"ל: קשה דבא"ח סימן שפ"ב ס"א איתא דשני ישראלים הדרים בחצר עם עו"כ אוסר עליהם ומפורש בגמרא דעירובין דף ס"ב הטעם דכ"ע דירת עובד כוכבים לא שמיה דירה אלא דגורו שמא ילמוד ממעשיו עיי"ש, ואמאי לא מפלוגין התם בת"ח דבת"ח לא יאסור העובד כוכבים עליהם דלא שייך בהו טעמא דגזירה, ואדרבה משמע במשנה ר"פ הדר דגם בת"ח אוסר העובד כוכבים עליהם גבי הא דאיתא שם אמר ר"ג מעשה בצדוקי אחד כו'. שוב ראיתי בדברמ"ם פ"ה הדלכות מלוה דין ב' כתב הטעם דגבי ת"ח לא גזרו משום שאינו רגיל אצלו ואינו לומד ממעשיו, וא"כ ניחא בפשיטות דכיון דדר עמו הרי רגיל אצלו וק"ל, עכ"ל.

ב. אולם ברמב"ם הוצאת רש"פ הביא הגירסא מס' המוגה בה"ל "ות"ח שאינו בא ללמוד ממעשיו" מותר להלוות לגוי ברבית, לפי גירסא זו לא נרמז כאן כלל הטעם דת"ח המלוה לנכרי ברבית רגיל פחות אצלו ממה שרגיל אצלו שאר אדם המלוה לו ברבית, אלא הטעם הוא משום שאינו בא ללמוד ממעשיו, וא"כ הדרא לכאורה קושית הנחלת צבי למקומה למה בנכרי הדר עם שני ישראלים בחצר גם בת"ח חיישין שמא ילמוד ממעשיו.

ועיין בספר ברית יהודה (פרק ל' סק"ג) שכתב וז"ל: ות"ח שאינו רגיל בו ללמוד ממעשיו, נראה דהיינו ת"ח שמשאו ומתנו הוא ארעי ולכן אינו רגיל עם העכו"ם בשביל הלוואתו, עכ"ל. נראה דכתב זה על פי גירסת הרמב"ם בדפוסים שלנו, אבל לגירסא שבהוצאת רש"פ אין לו כל סמך לתנאי זה.

ג. אולם נראה שאינו דומה, דשאני גבי רבית שרק לגבי המלוה לנכרי בעצמו יש לחוש לשמא ילמוד ממעשיו, וא"כ אם הוא ת"ח אין לחוש לזה, משא"כ בדר עם הנכרי בחצר אין החשש רק על בעה"ב הדר בו אלא גם על משפחתו וכל ב"ב [ואולי עיקר החשש הוא בשבילים] והם אינם ת"ח, ושפיר גזרו חכמים לשכור רשותו של הנכרי גם אם בעה"ב הוא ת"ח.

מבאר החיים

קרן אור פני משה משעבוד לבבות בני ישראל להשי"ת אף אחר שחטאו

נמצאו באלו האותיות הפתוחות מאיזה צד אז אלו מקבלים חיות מן קרובים אל הקדושה אבל אלו הנשמות אשר הם אחוזים במ"ם סתומה או בסמ"ך אז אינם מקבלים שפע לובן הקדושה כי הם סתומים מכל צד ואין בהם חיות הקדושה לכך הם קשה עורף וכו' אבל מ"מ ע"י שרואים נסים ונפלאות אשר עושה השי"י יכולים להתעורר ולהיות להם קיום וכו' עיי"ש באריכות כל הענין.

מבואר שעי"י התורה שופע אור האש לבנה שהוא האור העליון ומלבין השחרות של הנשמות שהוא אש שחורה.

והנה ידוע שהשערות אין להם חיות גדול בגוף שאינם מורגשים צער כשגוזזים אותם, וברוחניות חל עליהם ביותר כח הטומאה, ומצורע יזיח שצריך לגלח כל שערו לפני שהרתו, ואם יזיח להשפיע אור הקדושה גם לנשמות הרחוקות מחיות הקדושה כדוגמת השערות, הרי האיר האש לבנה לתוך כל האש שחורה וזוהים לקרינת עור הפנים.

וזהו פירוש המדרש שקינח משה קולמוסו בשערו, דהיינו ששיעבד גם את דרגות השערות שישמשו לקנח הקולמוס ולעזור ליפות את כתיבת אותיות התורה, ועי"ז הלבין לגמרי את האש שחורה, ודו"ק.

והנה אחרי מעשה העגל ירדו חלק מישראל לבחינת שערות, ומשה זכה לשעבדם לאורייתא וקינח עמהם הקולמוס לסייע לכתיבת אותיות התורה, הנה הם אמנם התנצלו את עדיים מהר חורב ופרקו כתיבה, אבל משה אדרבא ע"י שזכה להאיר גם בנשמתם אור וחיות התורה זכה משה ונטלן לכל הכתרים של הוד וקרן עור פניו ודו"ק. (תשמ"א)

והיה ברדת משה מהר סיני ושני לחות העדת ביד משה ברדתו מן ההר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו דברו אתו (שמות ל"ד כ"ט).

הנה כתבו התוס' (שבת פ"ח ע"א) בד"ה שני כתרים וכו' הדכתרים שקיבלו בני ישראל באמנם ענשה ונשמעו היו של הוד, לפיכך כשנטל משה את הכתרים של ששים רבוא בני ישראל אחר קבלת לוחות שניות קרן אור פני משה עיי"ש.

והדבר צריך ביאור, איך היה הדבר הזה שע"י ירדת ישראל, יגדל אור פני משה. אמנם מוגיע לו שכר גדול שמסר נפשו עבור ישראל, אבל שיזכה עי"ז לקרינת עור פניו, צריך ביאור.

ובמדרש (שמות רבה מ"ו ו') איתא, ר' יהודה בר נחמן אמר כשכתב משה התורה נשתייר בקולמוס קמונא והעבירו על ראשו ומשם נעשו לו קרני הוד, ע"כ. וכתב עי"ז באוה"ק (שמות ל"ד כ"ט) וז"ל, ודבריהם ז"ל סתומים וחתומים ועיי"ש מה שביאר דבריהם.

ובמדרש רבה (פרשת עקב) אמר ר"ל בשעה שכתב משה את התורה נטל זיו הפנים, כיצד אמר ר"ל התורה שנתנה למשה עורה של אש לבנה וכתובה באש שחורה וכו', ועם שכותב קינח את הקולמוס בשערו ומשם נטל זיו הפנים עיי"ש.

ובספ"ק קדושת לוי (ליקוטים) בד"ה ונבאר מאמר שאמרו חז"ל מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים כתב וז"ל, ידידו דכל האותיות הא"ב וכו' והוא אש שחורה על גבי לבנה וכו' ולכן כל אות פתוח אשר הלבנינות שופע לתוכו וזלת המ"ם סתומה והסמ"ך דהם סתומים מכל צד ואין מקום לקבל השפע של הלבנינות לתוכו וזלת מה שנעלם וגזו ולכן חיותם מעט מאד ויש ס"ד נשמות ישראל וס"ד אותיות לתורה וכל נשמה אחוזה באותה אות מן הא"ב ואותן הנשמות אשר הם

ואין להקשות דמ"מ אם כל בני הבית הם ת"ח לא יגורו עליהם, דבכה"ג בודאי יש לגזור משום דלא פלוג.

ד. ובהגהות דעת תורה כאן הביא את דברי הטו"ז והש"ך (שם בס"ק קט"ו סק"ב) שכתבו בשם הטור דהאינא שרי שא"א לנו להשתכר בשום משא ומתן אם לא עמא, א"כ לא שייך שמה ילמוד ממועשיו ברבית טפי משאר משא ומתן. וכתב ע"ז בדעת תורה וז"ל: וצ"ע אמאי לא הקלו גם כאן מהאי טעמא, [ועיי"ש עוד מה שהביא מושו"ת גינת ורדים ומבית מאיר דבשעת הדחק יש מקום לצרף סברא זו].

אולם לפי דברינו לא קשה כלל, וגם אין שום צד להקל האינא משום סברא זו, דהרי רק לגבי בעה"ב העוסק במו"מ עם הנכרי שייך טעם זה של הטור, אבל משום משפחתו וב"ב שאינם עוסקים במו"מ שפיר שייך לגזור גם האינא כמו בזמן הגמרא וכו"ל, ודו"ק.

ה. ועיין בשו"ת חת"ס (או"ח סימן צ"ב) שכתב: אך י"ל איפכא דודאי עיקר תיקון חז"ל שלא ילמוד ממועשיו היה בימים קדמונים והישראלים שרויים על אדמותיהם ואין נכרי שכיה ביניהם ואם יתערבו עמאם ילמוד ממועשיו, ע"כ החמירו שצריך להשכיר ממנו, אבל בעו"ה בחז"ל שנתפזרו ביניהם ובלאה"נ יתערבו בגויים לא שייך כל כך הרך גזירה, אלא דבר שנאסר במנ"ח לא בטל, ועיין סברא זו בתוס' פ' אוהו נשך (ע"ע צ"ב) ד"ה תשיך וכו' [היא הסברא שהביא הטו"ז והש"ך בס"ק קט"ו בשם הטור] ע"כ החת"ס. ולכאורה דברי התוס' הם סתירה לדברי החת"ס דדבר הנאסר במנ"ח לא בטל.

ו. ונראה דהנה על מש"כ ביו"ד (סימן קט"ז ס"א) דעכשיו שאין נחשים מצויים בינינו מותר [גילוי]. כתב שם בבאור הגר"א וז"ל: ואין כאן משום דבר שבמנין, שלא נגזרה לכתחילה אלא במקום שיש משום גילוי, מדקאמרינן יין מבושל אין בו משום גילוי, והרבה כיוצא שם. וה"ה לדידן בכלום, כיון שלא נאסר לגמרי ככ"ל, עכ"ל.

וא"כ ה"ה גבי רבית כיון שהתירו לת"ח, [וכן כדי חייו, אולי לא שייך בזה כל כך לגזור שמה ילמוד ממועשיו, ודו"ק], שוב גם כל היכא דלא שייך לגזור יש להתיר כנ"ל, משא"כ גבי עירוב שלא מצאנו בו התירים כגון אלו, חזר הדין למקומו שדבר הנאסר במנ"ח לא בטל.

ז. והנה במשנה למלך שם על הרמב"ם הנ"ל כתב וז"ל: ודע דלגר תושב לא אסרו חכמים דהא ליכא טעמא דשמה ילמוד ממועשיו כיון שאינו עובד ע"ז וכו', אבל לטעמא דדלמא אתי למיסרך [להלות גם לישראל] אסרו אפילו לגר תושב וכו' עיי"ש כל דבריו. ואילו גבי נכרי הדר עם ישראלים כתב בירושלמי עירובין (פ"ו ה"ז) הביאו ה"ה על הרמב"ם פ"ב מהל' עירובין ה"ט, וז"ל: גר תושב ועבד תושב מומר בגילוי פנים הרי הוא כעכו"ם לכל דבר [ועיין פמ"ג ס"ה שפ"ב א"א סק"ב], ובאמת מובאר כן בגמרא דידן ע"ז (ס"ד ע"ב) דאמרינן התם איזהו גר תושב וכו' ולשאר כל דבריו הרי הוא כעכו"ם גמור למאי הלכתא וכו' ליתן רשות ולבטל רשות וכו', וכתב שם רש"י וז"ל, שאינו יכול ליתן רשות לישראל אא"כ שר ממנו מערב שבת עכ"ל, מבואר דגם גר תושב אסור על ישראלים הדרים עמו כמו גוי, מוכח דבדרים עמו בחצר גם בגר תושב גזרו שלא ילמדו ממועשיו, וקשה מה חילוק יש בין זה למהלך לו ברבית.

ח. ונראה דיש שני ענינים של ללמוד ממועשיו, אחד שרגיל עמו ולומד מהנהגותיו ומאכליו ושאר עשיותיו, וענין אחר יש שלומד מדעותיו והשקפתו בעניני אמונה וכדומה. והנה בטעם האיסור של הלהות ברבית כתב הרמב"ם (פ"ה מהל' מלוה וזהו ה"ב) וז"ל: גזרו שמה ילמד ממועשיו רוב ישיבתו עמו עכ"ל. ומסתבר דע"י רוב ישיבתו עם הנכרי [והתחברותו עמו בעניני ריבית ומסחר] אין עדין חשש שילמוד מהנהגותיו ומעשיו במשך כל היום, אלא עיקר החשש הוא שמה ילמוד מדעותיו והשקפתו [שהדרך הוא להיות מושפע בזה מאנשים שיש לו קשר עמאם]. משא"כ בהא דנכרי הדר עם ישראלים כתב הרמב"ם בהלכות עירובין (פ"ב ה"ט) וז"ל: ואם היו שני ישראלים או יתר וגוי שכן עמאם הרי זה אסור עליהם ודבר זה גזירה כדי שלא ישכינו גוי עמאן שלא ילמדו ממועשיו עכ"ל. בזה שהגוי שכן עם הישראלים ודרים יחד, מסתבר שיש חשש גדול שילמדו מהנהגותיו ושאר מעשיו, כיון שהם שוכנים כל הזמן יחד, ודו"ק.

ט. מעתה הדברים מובארים מאד, דבגר תושב הרי אין חשש מדעותיו והשקפתו, כיון שגם הוא אינו עובד ע"ז ומאמין בה' אחד, וא"כ אין מקום לאסור הלהות לו ברבית, דאף שמעשיו אסורים לישראל [שמלבד שבע מצוות של ב"נ מעשיו דומים לשל גוי] מ"מ מאחר שאינו עובד ע"ז ודעותיו והשקפתו אין בהם איסור, אין לנו לאסור הלהות ברבית, כיון דע"י רוב ישיבתו עמו גרידא אין לחשוש שילמוד מהנהגותיו ושאר מעשיו, אבל כשהגר תושב דר ושוכן עם הישראלים יחד בחצר אחד שפיר יש לחשוש שילמדו מהנהגותיו ושאר מעשיו שדומים לשל גוי, ומשו"ה הוצרכו לגזור שיאסור עליהם כדי שלא ילמדו ממועשיו, ודו"ק.

המשך בגליון הבעל"ט

חיוב לכבד ב'קריאת התנאים' לאדם אחר

אצל אחרים יתכן שיש לזה חשיבות וערך, ע"כ מחוייב אני לתת להם. מוסף האיש ומספר - הרהבתי עוז בנפשי ושאלתי, מה נשתנה 'סידור קידושין' שבוה אין כבוד הרב דוחה בשתי ידים. מיד ענה ענה בתמיהה על השאלה: וכי מה דמיון הוא כלל, הלא שם יש ברכה על המצוה. (רשימות כתבי תלמידים, קול התורה קובץ פ, לזכור, עמוד קי"ד)

והראני בחביבות במס' ע"ז (דף כ' ע"א) לגבי נבילה דיש להקדים נתינתה לגר מלמכרה לגוי, והקשו התוס', וא"ת וכי אם יש לו לאדם חפץ למכור יתנו לגר קודם שימכרנו לעובד כוכבים, והלא אפי' לישראל אינו מצווה על כך. וי"ל דדוקא נבילה שאינה שוה אלא דבר מועט לישראל שלא היו עובדי כוכבים מצויים ביניהם, ולגר היא שוה הרבה כשאר בשר, עכ"ל. ועפ"ז אמר כבוד רבינו זצ"ל: אצלי אין כיבוד זה שוה כלום, ואין לזה שום ערך אצלי, ואילו

פעם אחת הייתי בביתו של כבוד רבינו זצ"ל כשאחד מבני משפחתו עשה שמחת תנאים לבתו, ושמעתי שאבי הכלה התקשר בטעלפאן לכבדו בקריאת התנאים, ודחה בשתי ידים. ואמר לו: תכבד בכיבוד זה את אחד ממשפחת החתן. בסיימו את השיחה העזתי לשאלו על פשר דחיה זו. וענה בנישנות, הרי זה תוס' מפורש שאני חייב לעשות כן, התפלאתי כמוכן איזה תוס' יכול לעסוק בעניני כיבוד קריאת התנאים.

נטיעה של חינוך

הגה"ה רבי נטע זצ"ל

לקט תולדות חיים סיפורים עובדות ואמרות מהאי חסידא ופרישא הגאון החסיד רבי נטע ציינורט זצ"ל

נטיעה של חינוך

מצות החינוך ללא היסח הדעת

מצות חינוך הילדים היה אצלו בדחילו ורחימו עד מאוד, וכמו כל מצוה לו יותר ולא הסיח דעתו מכל מה שנוגע לחינוכם והיה לו עול ואחריות תמיד לעשות כל המוטל עליו ללא שום עצלות והעלמת עין, ואחרי עושה מה שצריך לא הצטער ולא הרגיש שום עגמו"ג אם לא עלה בידו מה שרצה, כי עליו לעשות מה שצריך ותו לא.

מספרים תלמידי הת"ת חיי עולם, כי זכור להם לאות ולפלא האיך תמידים כסדרם היה ר' נטע מגיע לת"ת הן לדבר עם המלמדים לברר ולשאל אודות הבנים ולא יצא יד"ח בעצם שליחתם לחיידר, וגם שבכל ר"ח היה (שולח או) מביא בעצמו כסף שכר לימוד למלמדים כמו שנהגו יומים קדמונים, עד שנראה לילדים כאילו הוא "העשיר" שמבין הורי התלמידים שהוא כמעט היחיד שמביא "שכר לימוד" כל ראש חודש, [כי אז לא גבו שכר לימוד מן הוררים רק היו הוררים שהוסיפו והביאו למלמד כסף כל ר"ח חוץ ממה שהנהלה משלמת]. [וכך מספר הרה"ח ר' שמואל הירשמן כי היה נראה כי יותר ממה שהגיע בשביל לתת שכר לימוד הגיע כדי לדבר ולשמע מן המלמדים אודות הבנים...]

וללמדם, עכ"ז אין להצטער ולהתפעל אם זה לא הולך מיד, משא"כ כשהם כן ממבכים ומתפללים אזי יש לשבח אותם מאוד ולהכניס בהם חיות ותענוג על גודל המעשה שזכו לעשות וכמה עליהם להיות מאושר מכך, וכן להכניס בהם באופן כללי הגדלות והרוממות של התפלה ולהשריש בהם ההלכות והיסודות, אבל לא לעשות עסק מזה אם עכשיו התפלל או לא, דבר שהוא לא מחוייב לעשות עכשיו ע"פ דין [משא"כ ילד גדול שיש לו כבר חיוב ע"פ הלכה להתפלל].

נטיעה של חינוך (ה"ב)

או שהוא עובר ח"ו על מצות לא תעשה של לא יוסיף, כי אם ההכאה הוא מצד חינוך ובלי כעס ובאמת מגיע לבנו שיכו אותו עכשיו, איז מקיים אתה בזה מצות עשה מדאורייתא, ובלאו הכי הרי אתה עובר בזה לא תעשה שאסור להכות שום איש מישראל, אפילו קטן, ואפילו הוא בנך או תלמידך, גם הם בכלל האיסור.

וכמוכן שבכהאי גוונא כשיש ספק אם צריך להכות הרי ספיקא דאורייתא לחומרא וצריך לקיים שב ואל תעשה.

העיקר ללמוד ספרי תלמיד הבעש"ט והמגיד

כשראה את בנו פעם בבחורו מעיין ולומד הרבה בא' מספרי החסידות האחרונים ממש באופן שמש נדבק לספר באופן מיוחד, שהיה לו התעוררות רבה מאוד מזה, העיר לו ואמר (שאינו רוצה למר לו שפסיק ללמוד ספר זה, כי ודאי שאם יש לו מזה התעוררות והדרכה הרי דבר גדול הוא, אבל) "דער עיקר איז לערנען ספרי תלמידי הבעש"ט ותלמידי המגיד", כלומר הגם שאפשר ללמוד כל ספר שמרגישים בו התעוררות רבה, אבל צריך לזכור ולידע כי עיקר לימוד ספרי חסידות הוא ספרי החסידות הראשונים, שכל דבריהם נגחלי אש ומטהרים ומקדשים הלב והמוח ומלהיבים ומרוממים את האדם בפנימיות נפשו גבוה גבוה.

בענין חינוך לתפלה

פעם שאל אותו א' מה לעשות שבתו לא התפללה לבילי שבת קבלת שבת, כדרך רוב הבנות, אמר, איז נישט, האט זי נישט גידאוונט... כלומר לא מזה צריך לעשות עסק עם הבנות.

וכשא' שאלו על בן קטן שיש לו שאינו עושה ברכה וגם כשאמרו לו לא רצה לעשות ברכה, והוריו היו מודאגים מזה... אמר לו ר"ג, איזו וואס איז, ווען ער וועט גרעסער ווערן וועט ער מאכן א ברכה...

כי א' מכללי החינוך היא לא לעשות עסק מדברים שלא צריך, ולא להתפעל מדברים שהילדים עושים או לא עושים מחמת ילדות שבהם, ואף בדרים שיש לחנך עליהם

צניעות הבנות - ומה עונים לבת שאמה לא מקפידה כ"צ...

ענין צניעות הבנות היתה בראש מעייניו בענין חינוך ודרוש דרש הרבה ע"ז כי הוא מן העיקרים.

והורה ואמר, כי על ההורים להעיר ולהדריך הבנות לילך תמיד הרגלים מכוסות ואף אם האבא עומד באמצע הלימוד יש להעיר כשרואים הבנות הולכות הרגלים מגולות קצת, אפילו כמה פסיעות, (אם הוא "התיר" עבור כך להפסיק באמצע הלימוד ה"ז מורה על חומר נחיצות הענין).

פעם שאלוהו אודות מונכת אחת שדיברה עם התלמידות אודות כיסוי הרגלים ונענתה אחת מן התלמידות שאמה היתה מהמשפחות המתחזקות ולא ידעה עדיין כל כללי ההנהגה, ואמרה למורה שאיך אפשר לומר כן שצריך להיות מכוסה הלא אמה שלה הולכת בגילוי, והמונכת לא ידעה מה להגיב, כי מצד א' על התלמידה לדעת שאין ללכת כך באופן כזה, ומצד שני איך אפשר להגיד לבת שאמה שלה טועה ואינה יודעת ההנהגה הנכונה ובפרט כשדיברה ע"ז ברבים.

ענה ואמר ר' נטע, כי בכגון דא על המונכת להגיב, תיכף כשהבת מספרת שהאמה הולכת כך, או עושה כך וכדו'. ולומר לה, אני לא יכולה להאמין שזה אמת, זה לא יתכן, כנראה שאת טועה. כך שמצד אחד תשמע התלמידה היטב שאין להתנהג כן בשום אופן, ומצד שני לא אמרו לה שאמה שלה איננה בסדר, ולא ביישוח ולא ולולו בה, (אדרבה כיבדהו והביעו את הערכתו שבדאי שהיא אינה נוהגת כך) וכמוכן לא להאריך בנושא זה של איך האמה מתנהגת והולכת, ולהמשיך הלאה...

הזירות לפני שנותנים הכאה לבן או תלמיד

עוד מספר בנו הגה"ח ר' אביש, כי היה אומר בענין הכאה לבנים או תלמידים, כי אף שלפעמים צריך להכות, אבל על האב או המלמד לדעת ולזכור היטב לפני הרימו את ידו להכות, כי עכשיו הוא הולך לעשות דבר אשר הוא א' מן השנים. או שהוא מקיים מצות עשה מדאורייתא, של חינוך הבנים,

איך נכנסים לבית - והסיפור עם ר' מאנאלע

מספרות בנותיו תחי': כל פעם שנכנס לבית היה לו גוט ווארט מוכן בפיו או סיפור ובמאור פנים היה אומר ומוסר כשנכנס, וממש הרגישו עונג ושמחה כשנכנס לבית, כמובן שכל האימרות והסיפורים סבבו אודות עיני עבודת ה' או הלכה ומוסר וסיפור שבחי ה', אבל בניעימות וחביבות מיוחדת, והילדים הרגישו שותפים לעבודת הקודש שלו, בשתפו אותם במחשבותיו ובמה שדיברו היום בכלול או בקלויז, דברים השייכים או מובנים גם לילדים...

לדוגמא, פעם כשנכנס כדרכו במאור פנים, סיפר, יהודי א' פגשני ואמר לי "דער אויבערשטער איז זייער גרויס", [בהתרגשותו רצה הלה לבטא שראה איזה דבר השגחה פרטית מסוימת והתבונן בגדלות ה' והביע בכך רגשי והתפעלות לבו], כשאמר לי דבריו אלו, איז סיפרתי לו, שהיה פעם יהודי בשם רבי מאנאלע שלמד איזה תוספות ומרוב התפעלותו מדברי התוספות לא עצר כח בעצמו ולא יכל להתאפק ולקח עט ורשם על הגליון, גם אני מאנאלע הקטן מסכים לדברי התוספות.

כך אנו נראים, כשאנו באים ונותנים הסכמה וסמן לכך שהשי"ת הוא גדול.

ושאל אותו הלה, אם כן שמא אסור לי לדבר כך?! וכי אסור לי לומר שהשי"ת איז גרויס, השבתי לו, מ'דארף אזוי זאגן, דהיינו, לא רק שמוותר לומר, אלא ראוי ודאי לומר כן, אבל עכ"ז יש לנו גם לדעת אז ס'האז איז פנים אזוי ווי ר' מאנאלע, שיש לה פנים כמו הסיפור של ר' מאנאלע, דהיינו שאין אנו מחדשים ומגלים כלום, אלא מחמת חיזוק האמונה יש לנו להביע זאת בפה, אבל לא לחשוב שאנו מחדשים משהו.

אל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו - נאמר גם על הכנים והתלמידים

היה משתדל מאוד לקיים מאמר חז"ל ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו, ומנסה תמיד למצא צד זכות לכל אחד, גם כשהיה צריך להוכיח השתדל לא לומר בפירוש שהו חטא ועבירה, כדי לא לבייש ולצער את זה שנכשל, וגם עם הילדים בבית נהג כן למצא להם צד זכות ולחנך ולהוכיח באופן שלא יצטרך לומר לו בפירוש שעשה חטא וכדו'...

כמובן שהילדים כששמעו ממנו איך שמלמד עליהם זכות עם דבר מסויים, שעשו, התחנכו וידעו שדבר זה אין לעשות, ושהאבא אוהב אותם ומלמד עליהם זכות... ובפקחותו מצא תמיד רעיון ותחבולה איך לעורר ולהוכיח בלי לבייש ולומר ברוח...

צניעות הלשון

אם שמע איך בני משפחה מדברים על כלה בעת חודשי אירוסיה שיוכלה ללכת לביהמ"ס לראות את "החתן", היה מגיב ע"ז במורת רוח... כי לא ראוי לעשות עסק מכך ולדבר ע"ז.

לא מחנכים עם יסורי מצפון, יש לעשות מה שצריך

אחד התלונן פעם בפניו שבבוקר מרוב חפזון ולחץ כששלח את הילדים לחיידער היכה אותם וזירזם בחפזון גדול, והלכו לחיידער מתוך כפי ומתח וכעס, היפך הרצוי שילכו מתוך שמחה ונעימות, ועכשיו כשנרגע יש לו צער ועגמו"ם גדול מזה שכך שלח אותם לחיידר ומתחרט על כך מאוד...

אמר לו ר' נטע, מיט יסורי מצפון בוייעט מען נישט, אי אפשר לחשוב ולהתייטר ביסורי מצפון למה עשיתי כך וכך... אף שלא טוב עשיתי באמת, אבל א"א לבנות ולחנך ע"י יסורי מצפון, כי ע"י נשברים יותר

ועכשיו מוטל עליך רק לראות מכאן ולהבא להזהר לעשות מה שצריך, ולא לחזור על הטעות, וגם לתקן כפי האפשר, כגון שתזכור שכשיחזרו מן החיידר תתאמץ לקבלם בסבר פנים יפות במיוחד ובנעימות וכך לאזן ולהשלים את מה שהחסרת היום בשלחך אותם לחיידר בחוסר שמחה ונעימות... אך לא להתהלך עם יסורי מצפון על העבר... כי כלום לא יצא מזה...

גם האכילה והמנוחה מצוה

הילדים בבית ידעו, כי כשרוצים לשמח ולגרום הנאה לאבא, אזי כשהם אוכלים או ישנים מהנים הם אותו מאוד, כי אוכלים או נחים כדי לאגור כח לעבודת ה' ובמיוחד באמצע הכנות לשבת או ליו"ט כשעשו הפסקה לאכול משהו, היה נהנה ומתבטא בקורת רוח, א, זייער גוט, מעיסט צו האבן כח אויף עבודת ה', [מה טוב הדבר, אתם אוכלים שיהיה לכם כח לעבודת ה'] כי הלא כל מה שעושים זה עבודת ה', הכנה לשבת ויו"ט וכדו'. [במלים ואופנים אלו הכניס בבני הבית חיות דקדושה והרים את כל המעשים שלהם, גם האכילה והשינה היא עבודת ה', ובכלל, מתי שומעות הנשים והבנות שהן בעצם "עובדי ה'", ועוסקים כל היום בעבודת ה'... הכנות לשבת ויו"ט ושאר מצוות ועזרה לבנים שילמדו תורה וכדו', הכל לעבודת ה'].

כשראה אותן אוכלות או ישנות, הי זה עבורו כעין פיצוי על שמטריח אותן בעבודות הבית, כי מרוב רכות לבו וטובו, הרגיש כאילו מנצל אותן יותר מדי, והרגיש הכרת הטוב גדולה עבור פעולתן בעבודות

הבית וממש נחה דעתו בראותו אותן נחות או אוכלות.

כשמרח להם פרוסות והאכילם היה אומר לפעמים בניעימות מליצתו בבדיחותא, ס'דא אזעלכע צ'אצ'קעס וואס אויב מ'גייט זיי נישט קיין עסן שרייט דאס... [ישנם צעצועים אכילי שם לא מאכילים אותם אזי הם משמיעים קול בכי... כשכונתו על הילדים] כשאחד הילדים היה צועק, היה אומר לו, ברוגע ובנעימות, או, לא אכלת עדיין לכן אתה צועק, בא לאכול.

פעם כשחזר מביה"ס בבוקר בשבת אזי קמה אחת הילדות משינתה, אזי במקום לגעור בה על שאיחרה לקום כ"כ ולא התפללה, הביע הנאתו מכך, בפרט שהיה זה אחרי שבוע שהיה עמוס בעבודה ולא נחו מספיק במשך השבוע, והוא שבע נחת ושמח שנחו וישנו הרבה, באמרו, ישנת שינה ארוכה ביותר, אוה, זייער גוט, יעצט יאג זיך צו, זאג ברכות מיט ק"ש, און מ'זועט גיין מאכן קידוש...

בכלל, לא הרבה לעסוק ולחטט במה שעבר, גם בעניני חינוך, אלא במה שיש לעשות עכשיו, עכשיו יש לומר ברכות וק"ש ולשמוע קידוש, והכל מתוך הרגשה טובה שתרגיש הבת שהאב מבין אותה ורוצה בטובתה ומנוחתה.

זהירות מלכבד פני רשעים כפרט בפני בני הנוער

בקהילה מסויימת, שהיה לר' נטע קצת השפעה עליהם, התקיים שם כנס מסויים לבני הקהילה, וא' מהעסקנים הביא לשם את אחד הפוקרים מנציגי הממשלה.

כשהגיע הדבר לאזנו של ר' נטע הזדעזע מאוד, ובימים שלאחר מכן הקדיש זמן רב ומאמץ ניכר מאוד לדבר עם כל הנכבדים מן הקהילה להעמידם על חומרת הדבר ולראות שמאז לא ישונה הדבר ולא יחזרו ח"ו על הטעות פעם נוספת.

במיוחד הדגיש בפניהם, אשר מלבד עצם החסרון בכיבוד הרשעים הרחוקים מן התו"מ, הרי כשמדובר בכנס הנעשה בפני הנוער אשר רואים או שומעים שמכבדים אנשים כאלו ויכולים לחשוב כאילו מעריכים אותם ח"ו, יש חשש של נזק גדול ועמוק מאוד לחינוכם וזה ממש ההיפך מהתנהגות איש ישראל שיש לו לב חם ורגש דקדושה.

אף שזמנו היה יקר מאוד, הקדיש זמן רב מזמנו היקר למען העמידם על חומרת הדבר ולוודאי שלא יקרה עוד כדבר הזה ואכן מאז שמרו באותו מקום באדיקות על דבר זה ושוב לא חזרו על טעות זו.

ויטע אשך

ניצוצי חיזוק והתרוממות

משיחותיו של המשפיע הגאון הצדיק רבי שמואל אהרן לידד זי"ע ועכ"א

עובדות והנהגות

בכל דרכך דעוהו

וה"בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" היה אצלו בכל פרט ופרט ובכל שעה ושעה, עם כל הלהט ועם האש קודש, ואף בעניינים שלא נראה שהם קשורים לרוחניות, אצלו הכול היה עבודת ה'. בכל פרט שראה ושמע, היכן שהלך ועמד, בכל דבר ודבר, תמיד ראה את הקב"ה. הוא נהג לחזור על המעשה שארע עם הרה"ק ה'בית אברהם' זיע"א בשבת בבית הכנסת בתקופה שהיה כאן בארץ הקודש, שב"מי שברך" בקריאת התורה הכריז הגבאי על אחד מהעולים לתורה "בעבור שיתן לירה אחד", לירה זה שם מטבע, אבל ה'בית אברהם' התלהב וקרא "לירא אחד" היינו לירא ולפחד מהאחד יחיד ומיוחד. וכך היה אצל רבי שמואל אהרן זצ"ל, כל דבר ששמע גם אם זה היה מענייני חולין, מיד הוא פירש זאת לעבודת ה' ומצא בכך עניינים גבוהים.

ופעם אחת היה מאושפז במרכז הרפואי 'לניאדו' שבקריית צאנו, וראה על הציוד והמצעים של בית החולים שכתוב "מרכז רפואי צאנו", התלהב מאוד רבי שמואל אהרן למראה המילה 'צאנו' וקרא "איך אפשר לישון על מצעים אלו שרשומה עליהם המילה הקדושה 'צאנו'!" ובאש קדשו בער ודיבר על הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו זיע"א. וסיפר שם את המעשה שהזכרנו אודותיו לעיל, שהרה"ק ה'צמח צדיק' זיע"א נסע אל הרה"ק מצאנו, וכשהוא הגיע עמד אז הרה"ק מצאנו באמצע ברכת אשר ה' יצר. לאחר שסיים הברכה אמר ה'צמח צדיק' שבעצם עתה הוא כבר יכול לחזור, הוא כבר שמע כל מה שהיה צריך לשמוע - "נודע לי שאשר יצר זו ברכה"... כך אמר הרה"ק ה'צמח צדיק' זיע"א, והוסיף רבי שמואל אהרן שבבית חולים רואים את זה במוחש ומבינים כמה צריך להודות בברכה 'אשר יצר את האדם בחכמה'. כך בכל דבר ודבר, גשמי כרוחני, לקח ממנו לעבודת ה'.

עניני הפרשה

כשאדם יודע שהוא מחוסר שלימות הדרי הוא משיג מדרגה בעבודה

כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו לה' בפקד אתם ולא יהיה בהם נגף בפקד אתם (ל, יב). מפרש בקדושת לוי, דהנה צריך שיראה אדם את עצמו כאשור הוא באמת עדיין לא התחיל לעבוד את ה', ואז הוא באיזה מדרגה, אבל כשעולה חס ושולם על דעתו שהוא עובד את ה', אז בוודאי אינו משיג כלל שום בחינה מעבודת הבורא ברוך הוא. וזה הרמז בפקד אתם על ראש בני ישראל, להעלות אותם על איזה מדרגה, אז העיקר הוא 'לפקודיהם' לשון חסרון (במדבר לא מט) 'ולא נפקד ממנו איש', שידעו באמת הפקדון שלהם שהוא החסרון, שיעדיין לא השיגו כלל מעבודת הבורא ברוך הוא. ומשיך בפקד אתם ונתנו איש כפר נפשו לה', 'כופר' לשון דביקות, (בראשית ו ד) 'וכפרת אותה מבית ומחוץ בכופר', אימתי הוא דבוק בה', 'בפקוד אתם', כשיודע האדם החסרון שלו, אז הוא דבוק בה'.

בעת צרה יש להצטער ולהתפלל על צער השכינה

עוד מפרש בקדושת לוי (וכע"ז בנועם אלימלך), שהלא חיות כל הנבראים היא מהש"ת, וביותר בני ישראל עם קרובו אשר בהם מאיר בהירות אורו בהארה נפלאה, נמצא כשחסר ושולם אם יש עת צרה ליעקב, אזי החלק אלוקות המחיה אותם יש לו גם כן צער כביכול, ונתן ה' עצה לישראל למלט נפשם מיד שונא, שיתפללו על צער השכינה שיש בזה. וזהו פירוש הפסוק, 'כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם', לפקודיהם לשון חסרון, כלומר צרה, היינו שתרצה לנשא ולהרים ראש בני ישראל מצרתם, ונתנו איש כופר נפשו - שיתפללו אל ה' שיפדם מיד שונא ויגאלם מיד אויב וממזוקותיהם ויציאם, ועיקר הפילתם תהיה לה' בפקוד אתם' - שחסרונם וצרתם הוא צרתו כביכול, ובוה יוושנו.

כל מגמת הצדיק צריך להיות להשפיע טוב על דורו

ובתפארת שלמה מפרש, 'כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם' היינו

שהצדיקים הם ראשי ומנהיגי הדור יהיו בבחינה זו של 'ונתנו' שכל מגמתם היא להשפיע טובת הדור. ועוד גם זאת, ונתנו כופר נפשם לה' בפקוד אותם', שכאשר יחסר דבר להדור ילכו במסירות נפש עבורם, ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם' כי לא יזיק להם מאומה, רק אורך ימים ושנות חיים יוסיפו להם.

ומוסיף שכן מצינו אצל מרדכי הצדיק, דכתיב (אסתר יג) 'כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול היהודים', 'משנה' לשון שנינו, היינו שמרדכי שינה בהיפך מדעתו של אחשורוש, כי אחשורוש כל כוונתו היתה רק להראות תפארת גדולתו, וגם המשתה אשר עשה היה אך כדי להראות גדולתו ולא היה דעתו לטובת הדור, כמו שכתוב אחר כך (שם א) 'וישם המלך אחשורוש מס על הארץ' להוציא מהם הוצאות המשתה, אולם לא כן הצדיקים כל מגמתם רק לטובת הדור, וזהו 'וגדול היהודים' שכל גדולתם רק עבור היהודים ואינם מסתכלים עבור עצמם.

וזה הרמז גם שנרמז מרדכי בפרשתו, כמו שאחז"ל (חולין קלט:). מרדכי מן התורה מנין, דכתיב (הלן פסוק כג) 'ואתה קח לך בשמים ראש מר דורו' ומתרגמין 'מירא דכיא', וזהו 'בשמים ראש' שממנים אותו משמים לעורר רחמים וחסדים על הדור.

כשאין משפיע לאחרים נסתם לו השפע

כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו. פירש רש"י, כי תשא לשון קבלה, כשתחפוץ לקבל סכום מנינים. ובתולדות יעקב יוסף מפרש על דרך המוסר, שאדם המוקבל השפע יש לו להשפיע לאחרים, ואם אינו עושה כן אזי נמנע השפע ממנו, כיון שאין מעבר וצנור להשפע, וזה סוד גלות השכינה שנמנע השפע ממנה שאין לה להשפיע מפני עוונותינו המבדילים בינינו, וזהו 'כי תשא את ראש' - כשתרצה לקבל, אז 'ונתנו', שתתן לאחרים באופן שבכך יהיה מעבר לשפע.

הבא לשוב בתשובה ישבר תאוותיו

ובבאר מים חיים מבאר על דרך הרמז, שנרמז כאן הדרך שיעשה האדם באם חס ושלום חטא ובה לשוב בתשובה, אזי אין חפץ למלך שיהרוג אדם עצמו, כי הלא הוא בורא נפשות רבות בכל עת ובכל שעה ומה לו שתמות נפש החוטאת. כי אם אל זה יביט, שיתן האדם את נפשו אליו בחיים חיותו בכל עת ובכל שעה ובכל רגע למעט תאוותיו והנאותיו שנפשו של אדם מתאוותן ומחמתדן, כי זה הוא עבודה מאהבה, שבשביל אהבתו לה' נותן לו כופר נפשו תמיד בדבר שמתאוה מאוד בדברים הגופניים ונפשו חשקה בו, שירחיקנה מאליו שבביל אהבתו שאינו רוצה במילוי תאוותו בדברים שחושק להן.

ולזה יאמר הכתוב 'כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם', כלומר כשתקבל חשבון בנפשך מ'ראש בני ישראל' הקב"ה שהוא כביכול הראש על בני ישראל, 'לפקודיהם' לחסרוניהם של בני אדם הממרים פיו לעבור על רצונו, הנה אין כפרה לזה כי אם 'ונתנו איש כופר נפשו לה', שיכפר בנפשו לתת אותה לה' במסירת נפשו, ואכן לא שיהרוג עצמו, כי אם 'בפקוד אותם' שיחסר תאות נפשו ולבו ככל אשר יוכל לכבוד ה' באמת, וזה הוא מסירת נפשו לאל-עליו, ומקובל וערב לפניו כשהאדם ממועט תאוותו לכבוד קונו. ולא תאמר שבכך יגיע אלך רעה על ידי זה בחולשת כוחותיך והמעטת ושבירת התאוה, לא כן, כי 'ולא יהיה בכך נגף בפקוד אותם', כי שומר מצוה לא ידע דבר רע (קהלת ח ה), והקב"ה ברחמיו יעזרהו על דבר התשובה ויתן לו כח לתשובתו, ועל כן לא יהיה בכך נגף בפקוד אותם.

ועל דרך זה דייק הרה"ק החוזה מלובלין ז"ע במאמר הגמ' (גיטין ע.) 'סעודתך שהנאתך ממנה משוך ידך הימנה', לא אמרו שלא לאכול כלל, אלא שימשוך ידו וימתין מעט, כדי לשבור תאוותו ואחר כך יאכל [ע"ע לעיל תרומה כה כה].

אין אדם מפיסד מלידת צדקה

ונתנו איש כפר נפשו. כתב בעל הטורים, תיבת 'ונתנו', אם תקראנה למפרע יהיה גם כן 'ונתנו', לומר לך מה שאדם נותן לצדקה יחזור אליו ולא יחסר לו בשביל זה כלום.

זה יתנו [ל, ג]. איתא (ירושלמי שקלים פ"א ה"ד, במ"ר יב ג) נטל הקב"ה כמין מטבע של אש מתחת כסא הכבוד והראה לו למשה, 'זה יתנו' - כזה יתנו. צדיקים אמרו (חי' הרי"מ עה"ת, שם משמואל תצוה-זכור תרע"ד בשם האבני נזר ז"ע), 'מטבע של אש' רומז להתלהבות ואהבה, שיתן המחצית השקל מתוך התלהבות ואהבה להשי"ת. ועוד אפשר לומר, שצריך שיתנו כל האש הטבעי וההתלהבות לעבודת השי"ת, כמו שפירש בבאר מים חיים (סוף פתיחת הספר) דברי חז"ל ב"ר ט ז) על הפסוק (א לא) 'ירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד' - זה יצר הרע, שהאדם צריך להגביר חלק הטוב על הרע כמאמר חז"ל (ברכות ה). לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, ואז מתנוצץ בלבבו ניצוצות קדושות משני הבחינות, שאף בתוך בחינת הטוב נכלל בחינת ניצוצי אש שבייר מהרע להיות בוער בלבו אהבת בוראו כרשפי אש שלהבת י-ה, ומתעורר מזה אור חדש בנפשו להיות מתגבר והולך בצדקו באהבה עוה ונפלאה אל ה' אלוקיו.

ובנועם אלימלך (בימים אלו (כ"א אדר) הילולא דיליה) כתב על דרך הרמז, על פי מאמר חז"ל (פסחים קד). על רבי מנחם בר סימאי שהיה נקרא 'בנו של קדושים' משום שלא איסתכל בצורתא דזווא. וכתבו תוספות (ד"ה דלא) שתולה קדושתו באביו, שגם אביו היה קדוש. ומפרש כוונתם, שהצדיק הגמור בוודאי גם בגלגול ראשון היה צדיק גמור, וגלגול ראשון נקרא אב לגלגול שנתגלגל עתה, וזה כוונתם מאחר שלא יודע עתה בצורה כלל, סימן הוא שגם אבותיו היינו בגלגול הראשון היה צדיק. והטעם, כי הצורה של המטבע מכבה אור נשמת האדם ושכלו כאשר נותן דעתו על המטבע וצורתה. ולזה אמר השי"ת 'כזה יתנו' דהיינו שיתנהגו עם כספיהם כאש שמתחת כסא הכבוד, שהיא אש שורף ואש מחמם, דהיינו שאם חס ושלום מתנהג בכספו שלא כהוגן אז שורפתו, אולם אם מתנהג כשורה בצדקה בלב שלם וגמילות חסדים אזי המצוה הזאת מוגעת עד כסא הכבוד ומחמתו מגיע לעונג רב בזה ובבא. אמן.

מי שיש לו כל צרכו בפרנסה יכול לבקש על בנין ביהמ"ק בלב שלם
מחצית השקל [שם]. יש לומר על דרך צחות, 'שקל' ר"ת לכבוד שבת

קדשנו בקדושתך העליונה

שמעתי ממנו פעם בשם הרה"ק המגיד ממעזריטש זיע"א על הפסוק בתהלים "תכין בטובתך לעני אלוקים", שהפשט הוא שמבקשים מהקב"ה שיכין וישפיע למי שיש לו עניות באלוקות, וכך ביאר בפסוק: "תכין בטובתך" הקב"ה הוא טוב ומטיב, ומבקשים שיכין בטובו "לעני אלוקים" למי שהוא עני באלוקות, ומי שראה איך רבי שמואל אהרן זצ"ל אמר את הווארט הזה עם כזו בקשה ועם כזו תפילה, יכול להבין מהי השתקקות לקרבת אלוקים, וכמו שהיה מפרש ומתפלל "קדושנו קדוש יעקב" שיעקב אבינו הוא קדוש כי הקב"ה קידש אותו, ומבקשים אנו שהקב"ה יקדש גם אותנו כמו שקידש את יעקב אבינו.

(הגה"צ רבי סיני הלברשטאם שליט"א אב"ד שיכון ג')

קודש, שכל מה שיהודי צריך כסף זה בכדי שיהיה לו להוצאות שבת, ולהחזקת תורה ותלמידי חכמים שאף הם נקראים 'שבת'.

ועל דרך זה יש לומר מה שאמרו במשנה (אבות ד א) על הפסוק (תהלים קכב) 'אשריך וטוב לך', 'אשריך' בעולם הזה 'וטוב לך' בעולם הבא, שכיצד יכול האדם שיהיה טוב לו בעולם הבא, על ידי שיהיה לו אשריך בעולם הזה, שיהיה לו פרנסה בריוח ובריאות וכדו' יכול לקיים המצוות בהידור רב ומתוך ישוב הדעת.

ובזה מבארים צדיקים הטעם שבברכת המזון בברכה שמבקשים על בנין בית המקדש 'רחם נא ה' אלוקינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך וכו', מוסיפים לבקש גם על הפרנסה 'רענו אבינו זונינו פרנסנו וכלכלנו והרוחינו', ומה שייכות יש לבקש על הפרנסה דייקא כאן. אלא שכאשר אין לאיש ישראל פרנסה בריוח, אין לו היישוב הדעת לבקש כראוי על בנין בית המקדש וירושלים, ולכן מבקשים שלא יחסר לנו מזונותינו ואזי נוכל לבקש כראוי שירחם ה' על ישראל ועל ירושלים והמקדש.

פרשת
כי תשא

גיליון בית ארזי"ם

גיליון מאסף דברי תורתם של
רבנותה"ק לבית בוששעטש
ושאר חכמי רומניה וגאוניה

פניני "יד יוסף"

פנינים נבחרים מתורתו של הרה"ק רבי יוסף אהרן מבוששעטש זצ"ל, המכונה: דער קליינער בעל שם מבוששעטש (בעל שם קטן מבוששעטש), מעובד באופן השווה לכל נפש

על ידי שמירת שני שבתות זוכים בני ישראל לאאלוה ולבנין בית המקדש

ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתותי תשמורו וגו' (שמות לא, ג)

יש לבאר סמיכות הציווי על שבת קודש לציווי מלאכת המשכן, כי הנה ידוע מאמר חכמינו ז"ל (שמות רבה נא, ג) על הכתוב (שמות לה, כא) 'אלה פקדי המשכן משכן העדות', משכן משכן שני פעמים, שעתיד להתמשכן שני פעמים.

ובזה נוכל לומר גם לענייננו, כי שיעור הכתוב הוא, כי אף אם לעתיד יחטאו בני ישראל ויתמשכן על ידי זה המשכן, מכל מקום אמר הקדוש ברוך הוא לבני ישראל 'אך את שבתתי תשמרו', מיעוט רבים שנים (מדרש אגדה בראשית כח, יא), היינו שעל ידי שישמרו שני שבתות יזכו להיגאל ולבנין בית המקדש, כמאמר הגמרא (שבת קי"ח): "אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים".

(פרשת כי תשא לסעודה שלישית, בד"ה ואתה דבר)

*

יש למעט את ימות החול על ידי תוספת שבת לפנינו ולאחריו

אך את שבתותי תשמורו (שמות לא, ג)

יש לרמז בזה על פי הידוע מדברי חכמינו ז"ל בחובת תוספת שבת, שצריכים להוסיף מן החול אל הקודש, והוא על ידי שמקדימים להכניס את השבת מבעוד יום, וכן לאחר לצאת מן השבת אל תוך הלילה.

וזהו שאמר הכתוב 'אך', כל אכין ורקין מיעוטינן הן (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה), היינו שצריך למעט את ימי החול, ולהוסיף מהם אל קדושת השבת, 'שבתותי תשמורו', שבתותי הוא לשון רבים, ומיעוט רבים שנים (מדרש אגדה בראשית כח, יא), היינו שיש להוסיף שני תוספות על יום השבת ולהמעטים מימות החול, וזהו בערב שבת מבעוד יום, ובמוצאי שבת.

(פרשת כי תשא לסעודה שלישית, בד"ה ואתה דבר)

ליקוטי ופניני מים רבים חכמי רומניה וגאוניה

ליקוטי פנינים דברי תורה אשר אסף לקט וכתב והוסיף מדליה הגה"צ רבי יצחק מאיר מארילוס זצ"ל אב"ד מיהאלען, באקוין ולבסוף ימיו רבה של בוקרשט

על ידי האחדות זוכים לכפרה על חטא העגל

ונתנו איש כופר נפשו (שמות ל, יב)

במדרש (תנחומא פרשת כי תשא סי' ב') וכן בירושלמי (שקלים פ"ב ה"ג), כופר זה בא לכפר על עוון העגל. וכתב בספר כלי יקר (שמות ל, יב) הטעם, משום דכתיב (שמות לב, לד) 'וביום פקדי ופקדתי', שהקדוש ברוך הוא לא מחל על עוון העגל אלא על הכלל כולו, אבל בזמן שהם נפקדים אחד אחד, נתעורר עליהם שוב חטא העגל. וזהו 'פקדי' ביום שיהיו נמנין כל אחד בפני עצמו, 'ופקדתי עליהם חטאתם'. ובגלל כן, כשבא למנותן, צוה שיתן כל איש כופר נפשו לכפר על עוון העגל, כי כפרה זו שהקדוש ברוך הוא חס ביותר על רבים, אינה משמשת כי אם בזמן שכל אחד יושב בתוך עמו, וכמו שאמרה השונמית (מלכים - ב ד, ג) 'בתוך עמי אנכי יושבת', אבל בזמן שהם נספרים אחד לאחד, שוב יש לחוש שהמספר יגרום שכל אחד לבדו בפני עצמו, יעלה זכרונו למעלה ויתבקר פנקסו בכל זכות וחובה שיש לו, ושמא לא יכריעו זכויותיו על חובותיו, ולסיבה זו יזכירו לו עוון העגל שכבר נמחל, כי לא נמחל כי אם לרבים.

על פי זה כתב הרב דוד מאסקאוויטש זצ"ל מנאסויד (גלילי זהב פרשת כי תשא בד"ה כי תשא הג'), כי כמוצא הדברים נמצא, כשאין ישראל באחדות השלמות, נזכר להם מעשה העגל. וזה שנאמר (פסיקתא זוטרתא - לקח טוב דברים א, א) 'אחצרות' (דברים א, א) זו מחלקותו של קרח, 'ודי זהב' (שם) זה מעשה העגל, שבעקב המחלוקת, נתעורר עליהם גם חטא העגל.

וכתב, כי מטעם זה נתנו רק מחצית השקל, להודיע שכל אחד איננו שלם בפני עצמו, אלא כשהוא נכלל בכללות הצבור, וזה היה הכפרה על חטא העגל.

והוסיף על פי זה טעם נכון שעל פי רוב פרשת פרה קורים בפרשת כי תשא, שטעם אחד לשניהם, שהפרה באה לקנח עוון העגל (במדבר רבה יט, ה), ועל כן צוותה תורתנו הקדושה ליקח אגודת אוזב לטהרת הפרה (פרה פ"א מ"ט), לרמז שהכפרה מועלת רק כשהם באגודה אחת, אבל כשכל אחד ספון בעיני עצמו ואינו חפץ להתאגד, אליו אין הכלל מכפר.

עוד כתב לרמז טעם לקיחת אגודת אוזב, לפי שהנגעים באין על גסות הרוח (ערכין טז,), ומרמזין לו שישפיל לעצמו באזוב, וכדברי חכמינו ז"ל (ר"י רש"י במדבר יט, כא) אם נתגאה כארז ישפיל עצמו כאזוב, כי אם מתגאה בליבו לאמור אני ואפסי, ואינו צריך לכלל החבורה, הרי זה כאילו עשה את העגל, שהרי כל שיש בו גסות הרוח כעובד עבודה זרה (סוטה ד,), אבל כשמשפיל עצמו כאזוב ולא יחשב בעיני עצמו רק כמחצית, וכחלק מכללות הציבור, בזה הם מכפרים על מעשה העגל.

**בני ישראל חטאו בעגל מזושה
שהורגלו לעבוד עבודה זרה במצרים
ומזושה כן התקבלה תשובתם**

בפרשה זו הננו קוראים על המאורע הטראגי ביותר שקרה לעם ישראל, לא זמן רב אחרי קבלת התורה, והוא מעשה חטא העגל. מתקבל הרושם כאילו מתוך בושה על מעשה מביש זה, מוסתרת הפרשה הזאת של עשיית העגל, אשר לפי דברי המדרש רבה (שמות רבה נא, ח): "בוא זהב המשכן ויכפר על זהב העגל", ונאמר פרשת העגל בין הפרשיות המדברות על צווי המשכן ועשייתו, פרשיות תרומה ותצווה מצד אחד, ופרשיות ויקהל ופקודי מצד שני, ואפילו בפרשת כי תשא מוסתר הענין של עשיית העגל בתוך הפרשה שניה, וזאת מתוך כוונה לכסות על העוון הגדול שנעשה על ידי בני ישראל.

וכאן הננו עומדים לפני שאלה קשה החודרת לעומק הנפש, מה התרחש אצל עם ישראל, שבאופן קצר כזה ירד מוסרית שאין כדוגמתה, עם זה שמע באזוני את (שמות כ, ג-ג) 'אנכי ה' אלקיך', מדבר מתוך האש במעמד הר סיני, ראה כמו עיניו את הניסים והנפלאות שנעשו הן במצרים והם על הים, וכל העם רואים את הקולת' (שמות כ, טו): "רואין הנראה ושומעין הנשמע, דברי רבי שמעאל. רבי עקיבא אומר, רואין ושומעין הנראה והנשמע, ואין דבר שיצא מפי הגבורה שלא נחצב על הלוחות, שנאמר (תהלים כט, ז) 'קול ה' חצב להבות אש', כל העם רואים קולי קולות ולפידי לפידים" (מכילתא יתרו מסכתא דבחדוש פרשה ט'), ואין ירדו פלאים באופן כה פתאומי ובהידרדרות מוסרית.

ונראה ליישב, על פי מה שכתוב (שמות לב, יא) 'למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים', והשאלה נשאלת, וכי היה לו למשה רבינו להודיע להשם יתברך מהיכן הוציאת את בני ישראל.

אולם טענות שלו הייתה, על פי המובא במדרש רבה (שמות רבה כא, ז): "בשעה שיצאו ישראל ממצרים עמד סמאל"ל המלאך לקטרט אותן, אמר לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם עד עכשיו היו אלו עובדי עובדת כוכבים ואתה קורע להם את הים", הרי שהורגלו שנות דור ודור לעבוד עבודה זרה. והנה אצל כל אדם, והוא הדין אצל קיבוץ שלם, יעשו תהליך מסוים עד שייגיעו למעשים טובים או חלילה להיפך, כי אין בן אדם נהפך בין לילה לא לבעל מעשים טובים ולבעל מדות נעלות וכן לא לרשע, פעולות נפשיות כגון אלה לחיוב או לשלילה, זקוקות לתהליך ממושך, ולכן לא הייתה השקפתם קבועה, וסרו מהר מן הדרך, אך מאידך לכן נתקבלה תשובתם, וכיפרו בזוהב שנדבו בנדבת לבם למשכן.

חטא אדם הראשון וחטא העגל בעניין אחד בשינוי תיבת אחד לאהרן

לך רד כי שחת עמך (שמות לב, ז)
רש"י בשם חכמינו ז"ל (ברכות לב), כתב, רד מגדולתך, עד כאן.

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין ביבשה המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרוחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב ואמרנו אמן

אמר האדמו"ר רבי חנוך דוב זילברפרב זצ"ל מבוטושאן (שיח אבות פרשת כי תשא בד"ה לך רד), כי יש להעמיס פירוש נכון בדברי חכמינו ז"ל, על פי מה שמובא בבעל הטורים (דברים ו, ד) על הפסוק (דברים ו, ד) 'שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד', דל"ת רבתי, שלא תטעה בריש. וכן ריש של 'לא תשתחוה לאל אחר' (שמות לד, יד), הרי"ש גדולה שלא תחליפנה בדל"ת. היינו שתקפיד על ההכרה בהמלה אחד, שלא יהיה נשמע אחר, כי מזה משמע שישנו עוד אל, ואינו יחיד ומיוחד, וכמו כן אם לא תקרא בהברה ברורה הפסוק לא תשתחוה לאל אחר, יהיה נשמע כי ישנם הרבה אלוהות [כך הוא גם בדברי הוזהר הקדוש (ח"ב פק: ס"ח גרלות), שיש לכתוב את הדל"ת שבאחד כדל"ת רבתי, גדולה].

ובזה פירש מה שרמז לו הקדוש ברוך הוא למשה, 'לך רד כי שחת עמך', רד מגדולתך, היינו עמך, בזה שעשו העגל הורידו והקטינו את הרי"ש הרבתי מתיבת 'אחר' שבפסוק 'לא תשתחוה לאל אחר', ואת הדל"ת מתיבת 'אחד' שבפסוק 'שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד'.

ויש להוסיף לזה את דברי הקדמונים (שם שמואל - הקדמון, פרשת בראשית בד"ה הטעם שקילל), כי לכן כשקילל הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון בעד חטאו, אמר לו (בראשית ג, יח) 'קוץ ודרדר תצמיח לך', כי איתא בגמרא (סנהדרין לה): "רב נחמן אומר, אדם הראשון כופר בעיקר היה, כתיב (הושע ו, ז) 'המה כאדם עברו ברית', וכתיב (בראשית יז, ד) 'את בריתנו הפר', ואומר (דברים כט, כד) 'על אשר עזבו את ברית ה' אלקי אבותם'. ובענין יוסף על העין יעקב (סנהדרין ס"ב בד"ה כופר) פירש, כופר בעיקר, שאינו מאמין שהוא יתברך עיקר ויסוד הכל. וכמו כן עושי העגל ביקשו מאת אהרן (שמות לב, א) 'עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו', ופירש רש"י: "אלהות הרבה".

[עוד כתבו הקדמונים (שם שמואל - הקדמון, פרשת בראשית בד"ה הטעם שקילל), לבאר טעם קללתו בלשון זה, כי קיצץ האות רי"ש קיצו, היינו מנין קוץ הוא מאה תשעים ושש ונשאר דלת, ועל האות דלת שבאחד הוסיף קוץ, היינו מנין מאה תשעים ושש, ונחלפה לרי"ש, ולכן אמר לו הקדוש ברוך הוא, במידה כנגד מידה (שבת קה):] על ידי שפגמת בדר-דר תצמיח לך קוץ, היינו מה שקצצת והוספת כמנין קץ באותיות ד"ר ד"ל.

וכן מרמז הכתוב (דברים לב, ז) 'בינו שנות דר דר', שנות בלשון שינוי מלשון (אסתר ג, ח) 'ודתיהם שונות', וגם (מלאכי ג, ו) 'אני ד' לא שינית', וגם (תהלים לא, א) 'לדוד בשנותו', והוא השינוי מדל"ת לרי"ש, והרי"ש לדל"ת. ולכן דרשו חכמינו ז"ל (עבודה זרה ה). על עושי העגל חבלתם מעשיכם (תהלים פב, ו-ז) 'אני אמרתי אלקים אתם ובני עליין כולכם אכן כאדם תמותון' (כאדם הראשון), והיינו דימוי החטאים של חטא העגל לחטא אדם הראשון, על כן תמותון, כמו שנגזר על אדם הראשון חטא משפט מות.

הפיקר 'אבותי' 05331.05646

מעיינות ההרים

אדרים נעימים מפז ומפנינים ממעיין מים חיים
בעל שם טוב הקדוש ותלמידיו ז"ע ועבדו"
שטאנדר בניעמה מפי פה מפיין מרגליות
כ"ק אדמו"ר מטעממשודאר שליט"א

שיעור חוצה
רש"י

פנינים מעניני
עבת קודש

כי תשא את ראש בני ישראל לפקדהם ותתנו איש כפר נפשו לה' כפקד אתם ולא יהיה בהם נגף כפקד אתם (שמות ל, יב)

מחצית השקל כפרה על חטא העגל

כתב רש"י, ולא יהיה בהם נגף, שהמנין שולט בו עין הרע והדבר בא עליהם, כמו שמצינו
בזימ דוד, עד כאן.
הנה כפושטו כוונת הכתוב היא, כי על ידי שיתנו איש כופר נפשו, ולא ימנה משה את
גלגלותם של בני ישראל, לא יהיה בהם נגף, והוא הדבר שיכול לבוא על ידי מנינם.
אכן יתכן שמבואר בזה עניין נוסף, והוא על פי דברי חכמינו ז"ל (ירושלמי שקלים פ"ב ה"א) שהיה
מחצית השקל כפרה על חטא העגל, אשר לכאורה מצד החטא היה ראוי לבוא עליהם
עונש מיתה, ועל ידי שנתנו איש כופר נפשו לה' מחצית השקל, בזה סר הקטרוג מעל ראשי
בני ישראל, ובוזה שוב לא יהיה בהם נגף כפקוד אותם, שהוא הגנף מצד חטא העגל.

על ידי האחדות אין השטן יכול לגזול את המצוות ומעשים טובים של בני ישראל

האמרי בני ישראל (פרשת בעלתן אות י"א בד"ה או יאמר ולא) כתב לפרש את הכתוב (במדבר ת, יט) **ולא יהיה בהם נגף ישראל** גנף בגשנת בני ישראל אל הקדש', על פי שהביא מהר"ק רבי **שמעלקא מניקלשבורג ז"ע** (דברי שמואל פרשת שמני תקל"ו, ב"ה פתח ה"ב) שאמר, כי מצאנו שבני ישראל נמשלו ליונה (ברכות ג), והנה היונה מצאנו לה שלושה שמות בדברי חכמינו ז"ל, ניפול (בבא בתרא כג), גודל (בראשית טו, ט), פרידה (יומא מא), וזה מורה לנו, כי כאשר אין בני ישראל מתנהגים בשלימות האחדות ויש ביניהם פירוד הלבבות, או אז נופלים מדרגתם, וכל תורתם ומעשיהם הטובים נותנים חיל לסטרא אחרא ולכל כת דיליה, וזהו **ניפול** היינו שנופלים בני ישראל מדרגתם, **גודל** הוא על ידי שגזול הס"מ את כל עבודתם את השם יתברך, **פרידה** וסיבת הדבר הוא לצד פירוד הלבבות שביניהם. על פי זה פירש את הכתוב **ולא יהיה בהם נגף ישראל** גנף, גנף נוסריקון ניפול גזול פרידה, ואמר הכתוב שלא יהיה בבני ישראל בחינת פירוד הלבבות שביניהם, ובוזה יאבדו את כל תורתם ומעשיהם הטובים, וזהו שאמר **בגשנת בני ישראל אל הקודש'**, היינו כשיבואו לעסוק בתורה ומצוות בעבודת השם יתברך.

על פי זה אפשר לומר גם בעניין מחצית השקל, ולרמז הדברים בדברי הכתוב בפרשתנו, כי הנה כידוע עניינה של מצות מחצית השקל היה, שידע כל יהודי כי אינו דבר השלם מצד עצמו, אלא הוא רק מחצית, ועליו להצטרף ולהתחבר עם שאר אחיו ורעיו, אשר על ידם ישיג את השלימות, וכמו שכתב **הישמח ישראל** (פרשת שקלים אות ו) לפרש את דברי הגמרא (מגילה ג): "אמר ריש לקיש, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שעתידי המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהן לשקלי, והיינו דתנן (שקלים פ"א מ"א) באחד באדר משמעיין על השקלים ועל הכלאים", ואינו מובן מה שייכות יש בין מחצית השקל לשקליו של המן, ומה הקדמה יש בכך.

והנה נראה, כי הנה המן אמר (אסתר ג, א) **ישנו עם אחד מפוזר ומפוזר בין העמים'**, והיינו שהבין המן אל נכון, כי צריכים בני ישראל מצד עצמם להיות מאוחדים בתכלית האהבה והאחדות, ובוה אין יכולים לעמוד כנגדם ולהתחבר עליהם, לזה הקדים ואמר **ישנו עם אחד מפוזר ומפוזר בין העמים'**, שבני ישראל מפוזרים ואינם מאוחדים, ויש ביניהם פירוד לבבות, ושוב היה בדעתו שיוכל לגזור עליהם גזירת כליה, ובכח זה חשב ליתן את שקליו ושעלה בידו לגזור עליהם כוממו.

לזה אמרה אסתר למרדכי (אסתר י, ט) **לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי וגו' ובכן אבוא אל המלך'**, היינו שיראה להגביר את האחדות בקרב בני ישראל, והוא אמרו **לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן'**, שלא יהיו עוד מפוזרים ומפוזרים בפירוד לבבות, והוא אמרו **וצומו עלי'**, שהוא לשון התחברות, על דרך (חולין עו) צומת הגידן, **ובכן אבוא אל המלך'**, ובכח זה תוכל לעמוד לפני המלך להתחנן לפניו להביא לביטול הגזירה.

וזהו שאמרו חכמינו ז"ל שאמר הקדוש ברוך הוא כי הקדים את שקליו לשקלי המן, היינו שבמצות מחצית השקל באים בני ישראל להתעורר לאחדות, וממילא לא יוכל המן להמיט עליהם גזירת אבדון, כי של בהם האהבה אחוה ורעות.

וזה יש לרמז בדברי הכתוב **ובנתו איש כפר נפשו לה'**, היינו שיתן כל אחד מחצית השקל, ובוה יכיר בידיעה ברורה שאינו אלא מחצית ואין הוא דבר השלם, ובוה יבוא להתאחד בכלל ישראל, ועל ידי זה **ולא יהיה בהם נגף כפקד אותם'**, גנף נוסריקון ניפול גזול פרידה, שלא יפלו מדרגתם להיות הס"מ גזול את מעשיהם הטובים על ידי פירוד הלבבות שיהיה בהם, כי יתאחדו באהבה שלימה.

החסד בקבלת השכר לפי ערך המצוה בעיני האדם אחר שהוא מקיימה ולא בזמנים שהוא מתעבב מרעשותה בעד פרושות אהדות

שכרו הרבה מאד על פי פעלו (מיטס כל מקדש)
ידוע דיוק המפרשים, כי דברי הפייט סותרים תחילתו את סופו, שאמר 'שכרו הרבה מאד', וזה מורה על ריבוי השכר, ואילו סיים ואמר 'ועל פי פעלו', והיינו שהדבר תלוי לפי פועלו, ואם כן אין שכרו הרבה מאד, כי הוא רק לפי פעולת האדם, לפי המרבה ירבו שכרו ולפי הממעט ימעטו בשכרו.

ונראה על פי המובא (דגל מחנה ראובן סי' נ"ט) בשם הבעל שם טוב הקדוש ז"ע על הכתוב (החלים סב, יג) **ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו**, ולכאורה קשה שיעור הכתוב, אין יתכן לומר שהוא חסד כש שהקדוש ברוך הוא משלם לאיש כמידת מעשהו, הא ניחא אם היה משלם יותר מכפי מעשהו היה בדבר משום חסד, אך תשלום כמעשהו אינו ראוי להיחשב כחסד.

רק ביאר בזה, כי פעמים האדם בדרכו לתפילה או ללימוד, הוא מתעבב על ענייני סחורה, בפגשו סוחר פלוני וכדו', וכנס הוא עמו לדין ודברים על הסחורה, כשהוא מתמקח עם המוכר שיפחית במעט את מחיר המכירה, וביני ביני הרי הוא מאחר מלבוא לבית הכנסת לתפילה על תחילת זמן התפילה, ומפסיד אמירת ברכו או קדיש וכדו', וכן הוא מתעבב מלבוא לבית המדרש ללימוד, והוא מאבד רעיים של לימוד התורה, ונמצא כי לימוד התורה או התפילה אצל אדם זה, חשובים פחות מערכם של פרושות אלו שהתעבב עברום והפסיד בעדם את הלימוד או התפילה, וממילא היה מקום שייקבל את שכרו על קיום מצוות אלו, רק כפי פרושות עלובות אלו שהעדיף להרוויח מאשר ללימוד או להתפלל, אך הקדוש ברוך הוא עושה חסד עם האדם, ומשלם לו כפי ערך המצוה בעת עשותה אחת מצוות ה', ולא כפי שווי המצוה אצלו בבואו להתעסק בעניינים אחרים המעכבים את קיומה, כי כל אדם באשר הוא אם יבואו אליו לאחר שקיים מצוה אחת, ויקבשו לרכוש ממנו את זכות קיום המצוה, לא יסכים האדם לדבר אף אם יתנו לו מלוא ביתו כסף הזהב, והקב"ה נותן לו שכרו כמו ששווה אצלו המצוה כשהוא עושה אותה, וזהו **ולך ה' חסד**, החסד הגדול הוא, **כי אתה תשלם לאיש כמעשהו**, כשווי המצוה בעת עשייתה, ולא כשווייה אצלו בזמנים אחרים.

על פי זה יש לומר גם כן לענייננו, כי הונת הפייט היא **שכרו הרבה מאד**, ששכר האדם על המצוות שגמולו הוא עושה, הרבה הוא מאד יותר מכפי שווי המצוה בעיני האדם לפני קיום המצוה, וזאת כי קביעת השכר הוא **על פי פעלו**, לפי שווי המצוה אחר שהוא בא לעשות ולקיים את המצוה.

לו יעקב **‘אחיק רעים בשכם’**, כל עיסוקם וכוחותם הוא רק על כבוד מלכותו, להשתתף בצער השכינה, אך אין זה העיקר, ולכן אמר לו **‘לך נא ראה את שלום אחיך’**, שילך לראות את צערם של ישראל בגלות, ולא רק להביט על צער גבוה. על זה נאמר **‘וימצאנו איש והנה תעה בשדה’**, היינו שמצאו מלאך גבריאל כשהוא תועה בשדה, היינו בגלות שהוא מרומז בתיבת שדה כנ"ל, **‘וישאלוהו האיש ויאמר לו מה תבקש’**, היינו על מה יעקר בקשתו, האם על צער גבוה או על צערם של ישראל, כשהוא אומר לו, שאין לו כל כך צורך לבקש על צער השכינה, כי הקדוש ברוך הוא הכל יכול הוא, ויכול להושיע את כבוד שכינתו, אמנם בני ישראל צריך להתפלל עליהם ולהשתתף בצערם, וזהו כענייני שכתוב (איכה ה, טו-ז) **‘אתה ה’ לעולם תשב כסאך לדר דוד למה לנצח תשכחנו תעזבנו לארך ימים’**, כי הקדוש ברוך הוא יושב על כסאו לעולם ועד, אמנם בני ישראל יש לבקש רחמים עליהם שיקרבם כבראשונה לכבוד מלכותו, ולכן השיב יוסף לאמר **‘את אחי אנכי מבקש’**, כי אכן כל בקשתו הוא משום צערם של ישראל, לבקש טובתם ולעזור עליהם רחמים וחסדים.

אמנם אין בזה סתירה לדברי **‘הרה"ק הרבי ר' אילמלך מליזענסק זי"ע הנזכרים’**, כי אכן צריך להיות הכוונה לצערם של ישראל, אך בד בבד יש גם לכוון על הצער שיש לשכינה הקדושה המשתתפת בצערם של ישראל.

‘הרה"ק רבי אברהם זרח אריה יהודה לייבוש מברעזאן זי"ע חתנו של הרה"ק רבי אשר ישעיה מראפשיץ זי"ע כותב בספרו אמרי יהודה (פרשת ויקרא בדה"ה נפש כי חטאת) לפרש בעניין זה את הכתוב (אסתר ד, טו-י) **‘ויגד לו מרדכי את כל אשר קרה וגו' ולהגיד לה ולצוות עליה לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה’**, כי הנה כתוב (ישעיה סג, ט) **‘בכל צרתם לו צר’**, אלא שהכתוב הוא לא באל"ף ה' הקטן הוא לו ב"ו, והנה יש כאלו שאינם חפצים להאמין כי השם יתברך משתתף בצערם של ישראל, כי רואים בזה פחיתות כבוד כלפי מעלה, שישתתף בצערם של ישראל, אך אנו יודעים את דברי הכתוב (התלים קלח, ו) **‘כי רם ה' ושפל יראה’**, ואין בזה כל פחיתות כבוד, אדרבה כמו שאמרו חכמינו ז"ל (ר' מגילה לא): **‘במקום שאתה מוצא גדולתו של הקדוש ברוך הוא שם אתה מוצא ענוותנותו’**, ולזה יודעים אנו כי הקדוש ברוך הוא משגיח בכל הנעשה בעולמו, ואף גם לרבות משתתף בצערם של ישראל.

והנה אלו שאינם מאמינים כי הקדוש ברוך הוא משגיח על כל הנעשה בעולם התחתון, ואינו משתתף בצערם של ישראל, החושבים כן אינם זוכים כי ישגיח עליהם השם יתברך באמת, ואינם מושגחים בשלימות, ובהו חיהם אינם חיים, כי אין יוכל האדם לחיות בלא שישגיח עליו וישב מרומים בכל עת ובכל שעה.

וזהו שאמר מרדכי אסתר **‘לבוא אל המלך להתחנן לו’**, היינו להתחנן לו, שהוא אותן ידיעה כי הכתוב אומר **‘בכל צרתם לו צר’** ב"ו ולא באל"ף, ועל ידי זה **‘ולבקש מלפניו על עמה’**, שיש לעזור רחמים על בני ישראל, כי הקדוש ברוך הוא מצטער בצערם של ישראל.

על זה השיבה אסתר ואמרה (אסתר ד, טז) **‘כל עבדי המלך ועם מדינות המלך יודעים אשר כל איש ואשה אשר יבוא אל המלך אל החצר הפנימית אשר לא יקרא אחת דתו להמית לבד מאשר יושיט לו המלך את שרביט הזהב וחייה’**, כי זה הוא דבר פשוט, **‘כל עבדי המלך וגו' יודעים אשר כל איש ואשה אשר יבוא אל המלך אל החצר הפנימית אשר לא יקרא’**, היינו שיבוא אל המלך ויקרא בדברי הכתוב **‘בכל צרתם לא צר’** באל"ף, שכביכול אין הקדוש ברוך הוא משתתף בצערם של ישראל, **‘אחת דתו להמית’**, הרי אדם כזה אין חייו חיים, כי אינו מושגח עוד על ידי נורא לעילה, **‘לבד מאשר יושיט לו המלך’**, האיש אשר ידוע כי יש לראות בדברי הכתוב **‘בכל צרתם לו צר’** ב"ו, **‘חייה’**, איש כזה זוכה להשגחת עליון ברוך בפרטיות, ולשפע חיים טובים.

אלא מרגישים מכאוב זה ומדוה זה, כי סוף כל סוף הכאב הוא אצלינו, ולכן קשה לנו להשכיל הבין איך הצער נוגע עד לשכינה הקדושה, אבל לעולם יש לו לאדם לשנן ולהחזיר לעצמו, כי כל צער שיש לישראל, צריכים להתפלל על צער השכינה הסובלת עמהם, ובהו יפעל בטח בתפילות.

הצדיקים צריכים להתפלל גם לטובת בני ישראל ולא רק משום צער השכינה

אלא שבחינה נוספת מצאנו, בדברי **‘התפארת שלמה’** (פרשת וישב בדה"ה ויאמר ישראל) על הכתובים (בראשית לו, יג-יז) **‘ויאמר ישראל אל יוסף הלא אחיק רעים בשכם לכה וגו' ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך וגו' וימצאנוהו איש והנה תעה בשדה וישאלוהו האיש לאמר מה תבקש ויאמר את אחי אנכי מבקש הגידה נא לי איפה הם רעים’**, והביא בזה מה שכתבו לפרש את דברי המשנה (אבות פ"ב מ"א): **‘עד מה למעלה ממך’**, והיינו שיש לו לאדם להתבונן בגודל צער השכינה מצרתם של ישראל, ודבר זה יכולים להכיר מלפני מתוך צערם של ישראל עצמם, כי ככל שיתבונן האדם עד כמה צער סובל הוא מדבר זה, הרי שידע כי עוד יותר מזה כהנה וכהנה מוגיע הצער לבווא כל העולמים, וזהו ידע מה למעלה, שיתוכל לדעת את הצער של השכינה הקדושה המעלה, **‘ממך’** מכח הצער שאתה סובל לו הדבר, ויותר מזה מגיעים הדברים כלפי מעלה, ולכן היו הרבה צדיקים זי"ע שלא היו מתפללים על צערם של ישראל מצד סבל ישראל, אלא היו תמיד מעוררים ומכוונים תפילתם משום צער גבוה, על השכינה הקדושה הסובלת סבלה.

והביא כי כן מצאנו אצל אליהו הנביא, שנאמר בו (מלכים א יט, י) **‘ויאמר קנא קנאתי לה’** אלקי צבאות-כי עזבו בריית בני ישראל וגו', והיינו שלא הביט על בני ישראל, אלא אף מכון תכליתו היה לצער גבוה, ולכן קנא את קנאת ה' צבאות, אף במקום שהיה זה במקום צערם של ישראל על ידי זה. אמנם יונה בן אמתי, שהיה תלמידו של אליהו הנביא, מצאנו בו פסוקים לכוון להתרות באנשי ניונה, אף שקיבל את הדברים בנבואה, והיה זה כהמראת פ' ה', וכל זה כמבואר בדברי חכמינו ז"ל (ילקוט שמעוני ב"ר רמז ק"ה), **‘כי חשש שאם יתעוררו אנשי ניונה בתשובה וייתבו מעשיהם, יתעורר קטרוג על בני ישראל שאינם מתעוררים כל כך בתשובה, ובכדי שלא יגיע צער לבני ישראל, בחר שלא לקיים את ציווי ה', משום צערם של ישראל, והיינו כי הביט גם כן אל טובת ישראל, ולא רק לצער השכינה. ומסיים התפארת שלמה וכותב: ‘כי באמת לא זו הדרך יסכון אור הצלחת הצדיק, רק כאשר יסתכל גם כן על טובת בני ישראל, לעזור עליהם רחמים וחסדים, ולהצטער בצרתם’.**

עוד הביא **‘התפארת שלמה’** את שכתב בפירוש הכותב על העין יעקב (ברכות אות ג) לפרש את המובא בגמרא (ברכות א): **‘תניא, אמר רבי יוסי, פעם אחת התיית מאלוה בדרך ונגנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל. בא אליה זכור לטוב ואמר לי על הפתח, עד שסיימתי תפילתי. לאחר שסיימתי תפילתי אמר לי, שלום עליך רבי, ואמרתי לו, שלום עליך רבי ומורי. ואמר לי, בני, מפני מה נכנסת לחורבה זו. אמרתי לו, להתפלל, ואמר לי, היה לך להתפלל בדרך’**, וביאר בזה, כי עניין כניסתו לחורבה אחת מחורבות ירושלים, היינו שהכניס מחשבתו להצטער בצער השכינה המושלכת באשפות בחורבות ירושלים עיר הקודש והמקדש, ולכן התבונן בצער השכינה הקדושה וביקש להתפלל עליה, על זה אמר לו אליהו הנביא, כי היה לו להתפלל בדרך, היינו על בני ישראל ההולכים בדרכי הגלות, ונודדים מארץ לארץ, עליהם היה לו להתפלל ולהשתתף בצערם, ולא רק להביט על צער גבוה, כי זה הוא גם כן דבר גדול לעזור רחמים על בני ישראל בהיותם בגלותם.

בזה כתב בלאר הכתובים הנזכרים, כי הנה מצאנו שנאמר (בראשית לו, ט) **‘והנה אנחנו באנאלמים אנלמים בתוך השדה’**, שדה מורה על חורבנה של ירושלים, על דרך הכתוב (יחזקאל כ, ח) **‘ציון שדה תורש’**, וזהו שהיו מצטערים על צער השכינה הבוכיה על ציון וירושלים, על זה אמר לו יעקב אבינו **‘הלא אחיק רעים בשכם וגו' ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך’**, בשכ"ם נוטריקון ב"רוך ש"ם כ"בוד מ"לכותו, היינו שאמר

א. שמעתי מאחד שהיה מקורב הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע, כי פעם אחת בליל שבת קודש הגיע השעה שאמור היה להיכנס הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע לעיריכת השולחן, אמנם באותה שעה ישב הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע ולמד את דברי התפארת שלמה אלו, תוך כדי שענייני מצועפות בדמעות, ולא יכול היה להיפרד מדבריו, כשהוא מראה לגבאי שנכנס לחדר, כי קשה עליו להיפרד מדברי התפארת שלמה האלו.

הרה"ק הרבי ר' אלימלך מלוזענסק זי"ע זי"ר כ"א אדר התק"ז

ביטול גזירות קשות בזכות מעשי חסד

הרה"ק רבי חיים אלעזר שפירא זי"ע ממונקאטש מביא בספרו דברי תורה (קמא, אות ל"ב), כי מקובל מאבותיו כי פעם אחת בימיו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע בקשו השלטונות לגזור גזירה רעה על בני ישראל, שלא יוכלו להינשא קודם שישרתו בצבא המלוכה, וכן שיצטרכו מקודם לשלוח בשפת המדינה, וכמוכן שהיה בזה משום גזירה רעה על בני ישראל.

והנה זכרו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע היה, כי היה תמיד עולה על יצועו לשעות ספורות בתחילת הלילה, ומתעורר לקראת צחות הלילה, מיני אז היה עורך את סדר המערכה בעבודת הקודש אשר לו בקדושה ובטהרה.

בהגיע לילה זה בו היה אמור להיות כבר גזירה רעה זו, והיה זה בראשון למניינם, כאשר עלה הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע על יצועו בתחילת הלילה, ראה איך כוחות הדין ותגברת הדינים שולטים, והיה לו מזה צער גדול, כי הבין כי מידת הדין מתוחה על בני ישראל. אמנם כאשר קם משנתו לפני צחות הלילה, ראה איך אור החסד זורח בעולם, והבין כי לצד זריחת אור החסד בעולם, נמתקו הדינים מעל ראשי בני ישראל, וכי התבטלה הגזירה.

הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע ביקש לידע על ידי מה נעשה הדבר, ולכן הלך אצל תלמידיו הגדולים שישבו באותה שעה בבית המדרש, ביניהם היו הרה"ק רבי יעקב צוק הרבי מלובלין זי"ע, והרה"ק הרבי ר' מנחם מענדיל מרימנוב זי"ע, כי השתתפו עמו בצערו הגדול מחמת הגזירה הרעה החופפת על ראשי בני ישראל, וביקש להודיעם על הדבר, אך בהגיע הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע לבית המדרש, נוכח לראות כי תלמידיו אינם יושבים בבית המדרש.

אחר כך נודע לו, כי תלמידיו הלכו לבית סגור, שם השיאו יתום ולאחר שקיבצו נדבות עבור הוצאות החתונה, ורקדו ושמחו בכלי זמר בששון ושמחה לשמח חתן וכלה, וכאשר נודע לו על הדבר, אמר כי עתה מבין הוא על ידי מה התבטל הגזירה מעל ראשי בני ישראל, שהוא בזכות מעשה החסד הנעשה על תלמידיו, ובכח חסד הועילו לביטול הגזירה.

על פי עובדה זו כתב הרה"ק רבי חיים אלעזר שפירא זי"ע ממונקאטש (דברי תורה קמא, אות ל"ב) לפרש את הכתוב (שמות א, יז) 'ותיראני המילדת את האלקים ולא עשו כאשר דבר אליהם' וכו'. והרה"ק הרבי ר' מנחם מענדיל מרימנוב זי"ע, היינו שעשו שיהיה לא 'כאשר דבר אליהם מלך מצרים', שיתבטל גזירתו הרעה שגזר פרעה על בני ישראל, וזאת על ידי 'ותיראני את הילדים', שנתנו מים ומזון לילדים, ובכח מעשה חסד זה הביאו לביטול הגזירה מעל בני ישראל, והביא כי כעין זה מבוואר בדברי האור החיים הקדוש (שמות א, יז) ³

זי"ע ועכ"א

השפעת הקדושה וכל טוב בזכותו של

הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע

על הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע יוכלים לדבר כל הלילה עד אין שיעור, לגודל שבג קדושתו.

הרה"ק רבי אהרן ראטה זי"ע בעל השומר אמונים סיפר (אוצר ישראל אות ד), כי הרה"ק רבי ישראל מוה"ל זי"ע אמר, כי כבר המש מאות שנים קודם לידתו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע כבר ירדו השפעות קדושה לעולם בזכותו.

והוסיף הרה"ק רבי אהרן ראטה זי"ע ואמר, על פי דברי הגמרא (סנהדרין א) להפריך דברי המינים הכופרים שאין תחיית המתים לעתיד: 'דלא הו חיי דהוי חיי לא כל שכן', כי מה אלו שעוד לא היו בעולם הרי הם נולדים מחדש, כל שכן אלו שכבר היו בעולם יש להם לחזור ולהיוולד, ואין הדבר מופרך מצד הסברה. ובאותו משקל יש לומר, כי אם לפני שנולד הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע כבר הושפע בזכותו רוב שפע קדושה, כל שכן אחר לידתו יורדים ויורדים בזה השפע עד היום הזה.

תעניינותו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע

עבור כל הדורות עד לביאת משיח צדקנו

הרה"ק רבי יענקלע מפשעווארסק זי"ע סיפר, כי הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע התענה כ"א שנה משבת לשבת, כששבעה שנים מתוכם התענה עבור עצמו, ושבעה שנים נוספות התענה עבור כל הדור, ושבע השנים האחרונות לא נשבת כל הדורות עד לביאת משיח צדקנו.

והיה הרה"ק רבי יענקלע מפשעווארסק זי"ע מוסיף, כי חונתו הרה"ק רבי אציק' מפשעווארסק זי"ע, כאשר היה מספר עובדא זו, היה מפליא את הדבר כי הוא חידוש גדול, שהרי ידוע שהרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע ביקש לבטל לגמרי את כל התעניות והסתייגוים, ואמר כי אם היה בכוחו היה מבטל לחלוטין את כל התעניות, אמנם זה כלפי אחרים, אך הוא עצמו התענה באופן מופלג כל כך.

אכן אני חשבת, כי אזרבה היא הנותנת, מה שהרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע התענה כל כך הרבה שנים עבור כל הדורות עד ביאת משיח צדקנו, הוא מה שהביא את הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע לבטל את התעניות לבני דורו, כי כבר יצאו ידי חובה בתעניותיו אלו שהתענה עבורם, כי מה לפני זה השגה בתעניותיו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, ובהו כבר הוציא ידי חובה לכל הדורות עד לביאת משיח צדקנו, כי היה לו התקשרות עם כלל נשמות ישראל עד לדור אחרון.

הוא הטעם שרואים התעוררות עצומה בקרב כל בני ישראל ביום ההילולא, לא רק בליועסק בציונו המצויינת, שם ש התעוררות נוראה בקרב כל הבאים לפקוד את המקום, והרבה יהודים שופכים את צקונם לחשם ברוב דמע, הוכים לישועות עצומות, אך דבר זה הוא בכל רחבי תבל, שבכל מקום שהוא יש התעוררות רבה ביום ההילולא, ומגרישים כי כוחו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע יפה הלווה לכל הדורות עד ביאת משיח צדקנו.

א. והמן גרמא עתה סנת תשע"ד שמבקשים השלטונות להטיל גזירות גיוס בני הישיבות הר"ל שהוא גזירה נוראה, וידוע דברי הרה"ק רבי בני אלימלך מדינוב זי"ע (גמרא דכלה פרישת עקב בדיה כי תאמר) כי כאשר יהודי זקוק לישועה, יראה לספר איהו סיפור על ישועה מעין הדבר שהוא זקוק לו, ובהו יזה להמשיך על עצמו גם כן ישועה מעיני השועות, ואם אינו ידוע על סיפור מעין עניין זה עשה לפניו, עצתו תזכר לספר יציאת מצרים, כי בזה נכלל כל הניסים, והסמך בזה את דברי התנ"כ (דברים י, יט) 'כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם לא תירא מהם זכר תזכר את אשר עשה ה' אליך לפרעה ולכל מצרים ולכל האלה הגדלת אשר ראו עיניך והאתה והמפתנים והיד הרום והזרע הנטויה אשר שהתאן ה' אליך כן יעשה ה' אליך לכל הנעמים אשר אתה ירא מפניהם', הרי שאמר המלכות כי כאשר מתעורר האדם וירא מן האותות והעומדים על ידו, עצתו היא 'זכור תזכור את אשר עשה ה' אליך לפרעה וגו', והרי אין זכירה אלא בפה (מגלה יט), שיציא ויספר בפיו את סיפורי יציאת מצרים, ועל ידי זה 'כן יעשה ה' אליך לכל הנעמים אשר אתה ירא מפניהם'.

והוסיף הרה"ק רבי בני אלימלך מדינוב זי"ע וכתב על פי זה לבאר את דברי חכמינו ז"ל (תרגום שני אסתר י, יד) כי אמרו יועציו של המן אלו, כי כאשר ביקש להרוג את מרדכי, אין לו לעשות כן באש, כי כבר היה לעולמים שהציל הקדוש ברוך הוא את אברהם אבינו מבכשוש האש, וכן במים אין לו לעשות כי כבר הציל הקדוש ברוך הוא את נעמי ישראל מן הים בקדושתו סוף, כי אמרו לו שאין לו עצה אלא בתלייה, שזה לא מצאנו עוד שהציל הקדוש ברוך הוא את צדיקו מעונש זה. ולאכורה הדברים מתמיהים ביותר, וכי עד כדי כך גדלה תעניתו וכיסילתו שחשבו כי אם לא היה עוד כדבר הזה, שוב מובטחים הם שלא יציל הקדוש ברוך הוא את מרדכי ממיתה זו בתלייה. אך כתב לבאר לפי הג"ל להפליא, כי כוונתם הייתה, שעל ידי שכבר היה לעולמים שניצל אחד הצדיקים מצורת מיתה זו, אם כן יוכל מרדכי לספר נס זה, ובכך להינצל גם כן מצרה זו, ולכן אין להם לעשות כדבר הזה, רק בעונש תליה שבוה עוד לא היה נס הצלה כזה, ובהו לא היה לו דרך להציל את עצמו על ידי סיפור נס ההצלה, כי עוד לא היה כבר הזה.

ב. ומכלל הדברים למדינוב ז"ל נודל כח החסד הלבאי לביטול גזירות קשות מעל בני ישראל, וכבר אמר הרה"ק רבי אברהם מילונים זי"ע בעל היתא אברהם לחסידיו טרם חזר לסלונים אחר ביקורו בארץ ישראל (אשרי האישי - ארוביקין, מגלות חסדים אות א), כי הרי ידוע הוא עד כמה נגשבה אמירת נשמת בסלונים, שהיא עבודת הקדוש שאין למעלה הימנה, ואמר לחסידיו, כי עם כל זאת, עשיית שלום חסד אחד עם יהודי, עולה הוא יותר מאלף פעמים אמירת נשמת בסלונים.

ובעניין הזה המקום להביא את שאמר הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע (אוצר הסיפורים ח"א אות ט"ז) על הסיפור הידוע אצל הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, שאמר לשני יהודים שבאו להתחנן לפניו לפרנסה, ואמר לאחד שילך למקום פלוני לחפש תחת הגשר וימצא אוצר, ולמשטרו אמר שישע למקום אחר שם ימצא תחת התנור אוצר, ושניהם לא מצאו מאומה, וכאשר חזרו אצל הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, נפגשו יחד, ומתוך הדברים התברר להם כי הגשר נמצא על ידי ביתו של הראשון, ואילו התנור הוא בביתו של השני, וחזרו כל אחד לביתו ומצאו את האוצר, וחזרו לבעל שם טוב הקדוש זי"ע, ואז הציע להם הבעל שם טוב הקדוש זי"ע שישתדלו ביניהם, וכיודו כל אריכות העובדא.

והיה הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע מוסיף על הדבר, כי לכאורה לפלא הדבר מדוע לא אמר לתחילה הבעל שם טוב הקדוש זי"ע לכל אחד מהם שיחפש את האוצר בביתו, אלא הוכיח בזה הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע, כי אין דרך שיוכל האדם להיוועץ בלא להקדים תחילה עשיית מעשה חסד עבור הוולת, ולכן על ידי שעשה כל אחד סיוע לחבירו בכך שגילה על דבר האוצר שבביתו, וכו' אכן גלות את האוצר שהיה בביתם.

מזרקחת חיים

ענינים בפרשת השבוע מתוך שיעורו השבועי של
מורינו הגאון הגדול רבי חיים אלעזר זוסיש שליט"א
גאב"ד ביתר עלית

פרשת
כי תשא
תשפ"ד

בדיני משיחה

ואת אהרן ואת בניו תמשה וקדשת אתם לכהן לי (ב, ט)

כ, ט (ודרש' והכהן הגדול מאחי - זה כה"ג, אשר יוצק על ראשו
שמן המשחה - זה משוח מלחמה, ומלא את ידו ללבוש הבגדים -
זה מרובה בגדים, הרי ש'ומלא את יד' קאי בכה"ג, וכן נתרבה מילוי
בגדים בפרשת אחרי (טו, לב) וגם שם קאי רק על כה"ג, ולכן ס"ל
להתר"ו דאין רבוי בגדים מועלת לקדש משוח מלחמה, וניחא בזה מה
שקראו לו חז"ל משוח מלחמה כיון דרק ע"י משיחה יש לו קדושת
כהן משוח.

מיישב קושיית התוס' ישנים למה לא היו ממנים את המשוח מלחמה במקום הסגן

וליישב קושיית התוס' ישנים למה לא היו ממנים את המשוח
מלחמה ביכ"פ במקום הסגן, נראה דכיון דמשוח מלחמה אינו יכול
להתקדש ע"י ריבוי בגדים אליבא דרב דימי ביומא (עג, א) מאחר דס"ל
דגם משוח מלחמה משמש בשמונה בגדים וא"כ לא שייך שיתקדש
בקדושת כה"ג ע"י ריבוי בגדים, והאופן היחיד שיכול להתקדש
בד' בגדים כה"ג הוא רק במשיחה, והרי כתב הרמב"ן בפרשת אחרי (טו,
לב) דכשמינו הסגן לכה"ג ע"י שאירע פסול בכה"ג לא היו מושחים
אותו. וא"כ לא היו יכולים למנות את המשוח מלחמה במקום הסגן
כיון דבאופן שיארע פסול בכה"ג קודם התמיד של שחר דלא שייך
למייר דעבודתו מחנכתו כיון דמה"ת כשר העבודה גם בכהן הדיוט,
וא"כ אין דרך לקדשו לכהונה גדולה כיון דלא שייך אצלו קידוש
ברבוי בגדים לרב דימי ומשיחה לא עשו באופן ארעי וכדברי הרמב"ן.

אם מלך המשיח יצטרך משיחה

בגמ' (הוריות א, ב) מבואר דבן המלך א"צ משיחה ורק כשיש
מחלוקת על בן המלך צריך משיחה, וכתב המנ"ח (טו) וז"ל: זה נראה
פשוט דאם מת בן המלך בחיי המלך והניח בן ואח"כ מת הזקן דבן
הבן הזה ג"כ א"צ משיחה דהוא יורש מה"ת כמו כל הנחלות א"כ הו"ל
כמו בן המלך דא"צ משיחה, אך אם מת המלך והניח בן והיה עליו
מחלוקת ולא נמשח עדיין ואח"כ מת והניח בן ולא היה עליו מחלוקת
צ"ע אם צריך משיחה, דהוי כמו מלך ראשון דאינו יורש מכח
אביו דגם אביו היה צריך משיחה ולא עדיף מהבא מכחו או אפשר
דהירושה משמשת והוא ירית מכתחילה הירושה, אך אם נאמר דהבא
שלום א"צ משיחה עוד וצ"ע, ולכא' נראה דמלך המשיח המקווים
אנו שיגלה ב"ב כיון דהיה מזרע שלמה דור אחר דור א"כ המלכות
ירושה לו מעת שפסקה מלכות וא"צ משיחה אע"פ שפסקה המלכות
בעוה"ר כמה דורות מ"מ אין זו מפקת הירושה, אך אם נאמר דהבא
מכח שצריך משיחה הוא ג"כ צריך משיחה א"כ תיכף שמרדו ישראל
ברחבעם ולא קבלו עליהם המלכות א"כ אם היו אפי' רחבעם וזרעו
מלכים היו צריכים משיחה למלוכה על כל ישראל כמש"ל, א"כ גם
מלך המשיח מזרעו יהיה צריך משיחה אף ששלום יהיה בימיו
לכל ישראל ובקשו את ד' אלקיהם ואת דוד מלכם כאשר מובטחים
אנחנו ע"י הנביאים בב"א יבא ויורה לנו, עכ"ל.

ולעני"ד נראה להביא ראי' מוכרחת לצד זה של המנ"ח דמלך
מלחמה לא יצטרך משיחה, ממה דאיתא בגמ' מגילה (ד, ב): ירמיה
לא הוה הולך להחזיר עשרת הבשטים, ומגלן דאדאור, דכתבי

אם היה משוח מלחמה לאחר שנגזר צלוחית השמן בסוף בית ראשון וכן בבית שני

המנחת חנוך (מצוה ק) כתב: דכהן משוח מלחמה שוה לכהן הדיוט
לכל הענינים ומשמש בארבע בגדים ורק לענין החמשה דברים
האמורים בפרשה [לא פורע ולא פורם וכו'] שוה לכהן גדול, וע"כ
נראה פשוט דמשוח מלחמה אינו מתקדש כי אם במשיחה מאחר
דלא שייך אצלו רבוי בגדים כי אינו משמש בח' בגדים, ולפ"ז מסיק
דבבית שני לאחר שנגזר הצלוחית של שמן לא היה כלל משוח
מלחמה ע"ש.

והנה בגמ' יומא (עג, א) נחלקו אם כהן משוח היה משמש בח' בגדים
או בד' בגדים, ובדברי המנ"ח מבואר דאליבא דמ"ד משמוח מלחמה
היה משמש בח' בגדים שפיר יתכן משוח מלחמה גם לאחר שנגזר
הצלוחית כיון דיכול להתקדש ע"י ריבוי בגדים, ורק למ"ד דמשמש
בד' בגדים דכוותיה נקטינו לא שייך משוח מלחמה בבית שני, אולם
לעני"ד צ"ע בזה דהרי גם למ"ד דכהן משוח שמש בד' בגדים מבואר
בגמ' (טו) דבגדים שכה"ג משמש בהן משוח מלחמה נשאל בהן
[ופרש"י כשיוצא למלחמה נשאל באורים ותומים], הרי שגם המשוח
מלחמה היה לובש שמונה בגדים כשנשאל באורים ותומים וא"כ אכתי
שייך שיתקדש ברבוי בגדים כאשר נשאל בהן, האמנם זה לא שייך
רק בבית ראשון אבל בבית שני שלא היה אורים ותומים (י"י ויזמא כ, א, ב)
לא היה שייך שילבוש הבגדים כדי לישראל באורים ותומים, ולפ"ז רק
בבית שני שלא היה שמן המשחה ולא אורים ותומים לא היה שייך
לקדש כהן משוח מלחמה, אבל בסוף בית ראשון גם לאחר שנגזר
השמן היה משוח מלחמה יכול להתקדש ברבוי בגדים כשנשאל
בא"ת, אולם בדעת המנ"ח נראה דס"ל דאין משוח מלחמה יכול
להתקדש ע"י השמונה בגדים ששובש כשנשאל בהן ולדידיה נמצא
דמיד כשנגזר השמן בסוף בית ראשון לא היה שייך משוח מלחמה.

והנה המנחת סלת (על המנחת"ט טו) מציין שמבואר בתוס' ישנים
ובריטב"א ביומא (ל, א) כדעת המנ"ח שלא היה משוח מלחמה נוהג
בבית שני, וז"ל התוספות ישנים (ד"ה דמה למה סגן): הקשה ה"ר אלחנן כי
משוח מלחמה היה משמש בח' כלים ומוזהר על [האלמנה] ככה"ג
והרב דברים יש בן ככה"ג לקמן (עג, א) לרב דימי דהתם, וא"כ למה
היו ממנים יתכן ואשכחן שטמנין סגן אף בבית ראשון שהיה
שם משוח מלחמה כדאמר' בניזר (טו, ב) דבעי התם סגן ומשוח
מלחמה הי' מנייהו עדיף כו' ע"ש, הרי להדיא דלא היה משוח מלחמה
נוהג בבית שני, אמנם מבואר עוד בתנ"י דס"ל דלמ"ד דמשוח
מלחמה משמש בח' בגדים לא היה נוהג משוח מלחמה בבית שני,
ואילו בדברי המנ"ח נראה דלמ"ד דהיה משמש בח' בגדים היה יכול
להתקדש ע"י ריבוי בגדים, וילה"ב בדעת התנ"י למה לא היה יכול
להתקדש ברבוי בגדים.

משוח מלחמה אינו יכול להתקדש בבגדים

והנראה דס"ל להתוס' ישנים דבמשוח מלחמה לא נתחדשה הדין
קידוש שע"י ריבוי בגדים ואינו יכול להתקדש כי אם בשמן המשחה,
דקידוש ברבוי בגדים נאמר רק בכה"ג וכדילפ"ל לה בהוריות (יב, ב)
מקרא 'והכהן הגדול מאחי אשר יוצק על ראשו שמן המשחה' (ויקרא

ביאור שיטת רבינו יונתן דעל מט שנקבר לא תיקנו ד' אמות

ובעיקר שיטת רבינו יונתן דבקבר לא תיקנו ד' אמות יש לפרש בג' אופנים, א. כדי שלא להפסיד א"י כיון דהוי קבוע, ב. י"ל דס"ל דכיון דע"פ רוב עושים ציון ע"כ עצם הציון הוי היכר והוי כסיים מחיצתא ולכן לא גזרו לאחר הקבורה אף קודם שעשו ציון כיון דע"פ רוב עושים ציון לא גזרו על קבר, ג. י"ל דרק על מת שלם תיקנו ד' אמות ולכן לאחר הקבורה שמתעכל לא תיקנו ד' אמות.

ועיין בשו"ע (י"ד סי' שטא) שנחלקו הדרישה והש"ך אם הכהנים צריכים להתרחק מן המת ד"א בשעה שנושאים אותו וכן כשמשפידים אותו, דעת הרמ"א דצריכים להתרחק ממנו וכן שראים את המת, והש"ך חולק ומביא מהרוקח דס"ל דאין המת תופס ד"א רק במקומו ולא כשנושאין אותו או כשעומדים בשביל צידוק הדין וכן בשעת ההספד.

וראיתי בשו"ת שבט הלוי (ה"ח סי' רסב) שביאר דנחלקו אם הדין של ד"א הוא משום גזירה שמה יאהל עליו וכמ"ש רש"י או שזה דין ד"א שסביב המת נתפס להמת, דהדרישה ס"ל כרש"י ולכן אין נפק"מ כשנושאים אותו או בשעה שנקבר, אך הרוקח ס"ל דדין ד"א הוא משום שכל ד"א נטפל"ן להמת וע"כ זהו רק במקומו ולא בשעת ההלו"ע ע"ש, ונראה להטעי"ם הדבר לכמו דלענין תחומין ושאר דברים מצוינו דמקומו של אדם הוא ד"א וכן ד"א מקומו של המת הוא ד"א ולכן גזרו טומאה על כל מקומו, אך זהו דוקא אם זה מקומו הקבוע ולא כשנושאין את המת, ולפ"ז ה"י נלע"ד דהגזירה היה רק על מת שלם ולא על כזית מהמת דרק במת שלם שייך לומר שמקומו של המת הוא ד' אמות אבל בכזית של מת אין לו מקום, ולפ"ז היה ניחא כל המשניות דלעיל כיון דמייירי בכזית מהמת ולכן אין בזה הדין של ד"א לטומאה.

ואם כנים הדברים י"ל דזהו טעמו של הרבינו יונתן דלאחר הקבורה לא גזרו על ד"א, ד"ל דרק על מת שלם נתנו ד"א למקומו אך אם חסר ממנו כבר אין לו מקום, וא"כ לאחר הקבורה בדמשך הזמן מתעכל המת ולא יסאר מת שלם ואז לא יהיו לו ד"א ע"כ גם לכתחילה לא נתנו לו ד"א, וכמו שאמרו במו"ק (ג. ה.) דאין מציינים על כזית מהמת כיון דיחסר לא הייבו לעשות ול"ל לטמא הטהרות לאחר זמן, והג"י שלא גזרו ד"א על מת כיון שבודק אפי' יחסר דו"ק.

ויסוד הג"ל של בעל שבט הלוי נראה דלא גזרו ד"א על טומאת אוהל היינו דלא מצוינו שגזרו ד"א להתרחק מטומאת אוהל דהיינו להתרחק ד"א ממקום שהטומאה נמשך ע"י אוהל, וכל המקומות שעשו באהלי הצדיקים תיקון שהכהנים יוכלו להתקרב להציון עשו איהם הפסיק בין מקום הגג להגג הסמוך והכהנים עומדים תוך ד"א מהגג הבולט מעל הציון, אך להג"ל ניחא דהד"א הם רק במקום המת ולא ממקום שנמשך הטומאה שלא שייך בזה ד"א.

ובזה באר הטיב יד"ג הגאון ר' יודל הנדלר שגויט"א במקום סה שחלקו רש"י ותוס' (בב"ב נ"ב, א) אם בקבר בתוך ד"א, דרש"י ס"ל דגזרו דלא שייך לומר דמצינו מחיצתא דיש לחוש שמה בהכותלים יטמא, אך להתוס' גם ככה"ג מינכרא מחיצתא, וכ"כ המחבר בשו"ע (י"ד סי' שטא) דלא גזרו היא שיש להקבר מחיצות עשרה דמינכרא מחיצתא, וצ"ב למה לא נחוש שמא יגע בכותלים וכמ"ש התוס' בשבית רש"י, אך להג"ל ניחא דמה שהמחיצות מתירין הוא משום דאז נחשב המת למקום בפני"ע כיון דהמחיצות גודרות את מקומו ולכן אין לו ד"א חוץ מהקבר ואף שהכותלים מטמאים מ"מ על הטומאה לא גזרו ד"א ומקומו של המת הוא בתוך המחיצות ודו"ק, [ולפ"ז יש להוסיף דרש"י לשיטתו דס"ל דהד"א הוא משום גזירה ולכן גם בקבר סתום שייך לגזור שמה יגע בכותלים].

ולפ"ז ה"י חלוק עלי במה שחשבתי להתיר לכהנים להתקרב תוך ד"א למצבות שהם גבוהים עשרה כמו שהמחבר מתייר היא שמחיצות הקבר גבוהים עשרה כיון דמינכרא מחיצתא, אך הגאון הג"ל חלק ע"ז דאז דהמצבות סתומות ואין להם מחיצות בשביל צד הפנימי א"כ אין חולקים מקום להמת, דהמחיצות נחשבים רק להעומדים מנחוץ והמת לא נחשב עומד במקום אחר כדי שלא יתפוס הד"א סביב הקבר, דוקא שיש להקבר מחיצות סביב הקבר דאז חולקים המחיצות את הפנים למקום בפני"ע, אך צריך ביורר בבנוי המצבות אם פנים המצבה הוא חלול או לא, דאם הוא חלול אז הוי מחיצות סביב הקבר וממילא לא צריך הרחק אפי' לפי דבריו וצ"ע.

כי המוכר אל המוכר לא ישוב (חזקאל ט), אפשר יובל בטל ונביא מתנבא עליו שיטבל אלא מלמד שירמיה חזיון, ויאשיהו בן אמון מלך עליהן ע"ש, הרי ישאיהו היה מלך על כל כולל ישראל, ואפ"ה מה נמשך כמ"ש בהריות (ע"ב) דרק שלמה יואש יהויקים נמשחו מכל מלכות בית דוד מפני המחלו, וע"כ מבואר כהצד של המנח"ח דיושר המלכות באופן ישיר מקומו שלמה.

ונראה עוד דכיון שרחבעם היה מלך על יהודה ובנימין והם הרי לא חלקו עליו, לכן יש לו דין מלך בלא משיחה גם לאלו שיקבלו מלכותו אח"כ אף שהיו לכתחילה מחולקים כיון דבשבת בנימין ויהודה לא היה מחולקים ועליהם היה לו דין מלך בלא משיחה א"כ גם מה שנתוסף אח"כ יש לו דין מלך עליהם כיון שלא הוצרכו להחיל עליו דין מלך מאחר דבלא"ה כבר היה מלך, והג"י יאשיהו שכתב היה מלך על יהודה ובנימין ע"כ גם מה שנתוסף אח"כ במלכו על עשרת השבטים לא היה צריך משיחה, אולם הראנו חתן אחי הגאון ר' ישע"י שווארץ שליט"א בתרגום איכה על הפסוק רוח אפינו משיח ה' (ד. ט) שמשחה את יאשיה, ולדברי המנח"א ש"ש שהיה צריך משיחה מחמת תוספת המלכה שלמונו חזשה על העשרת השבטים, אך בגמ' דידן בהריות כשמונו כל אלו שמשחו לא הוזכרו יאשיה וע"כ דה"ש דילן חולק על התרגום.

לא גזרו על טומאת כלים בארבע אמות של מט

בגמ' סוטה (מ. ט.) שנינו דמת תופס ארבע אמות לטומאה, ופרש"י שחכמים גזרו שיהא המת מטמא כל הנכנס בארבע אמותיו כדי שלא ירגילו אוכלי טהרות ליקרב לו ויהא סבור שלא האהיל ויש לחוש שמה יפשוט ידו ויהאיל לואו אדעתיה ע"ש, ולכא"ו צ"ע מכמה משניות במס' אהלות דמבואר דאם הכלים אינם מאהילים על המת הרי הם טהורים אף אם הם בתוך ד"א, וכגון הא דתנן (פס"ו מ"ז): בית שאלא עפר ונטלו וכו' אפי' טומאה בצד הכלים טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. ומשמע דהכלים טהורים אף שנמצאים בצד הטומאה ואפי' בתוך ד"א, וכן תנן (פ"ב מ"ה): קורת הבית והעלי' שאין עליהם מעזיבה טומאה אחת מהם תחתיה טמא, אבל מה שכנגד האור טהור. ומשמע דאפי' מה שבתוך ד"א, וכן ממתני' (פ"י מ"א): ארובה שהיא בתוך הבית יש בה פותח טפה טומאה כנגד הארובה הבית טהור. ומשמע דכל הבית טהור אפי' בתוך ד"א, וכן עוד הרבה משניות.

ולכן נלע"ד דמה שהמת תופס ד"א היינו רק לאדם הנכנס לתוך הד"א ולא לכלים וטהרות, וכדמשמע מפשטות דברי רש"י דהגזירה דרק על האדם, וכן המשנה באלהות (פס"ו מ"ה) שמינה הכיחו בסוטה דמת תופס ארבע אמות לטומאה: חצר הקמח העומד בתוכה טהור. הרי דמייירי מאדם ועליו הוא דגזרו טומאה וז"ל בכלים וכלים אכן אין מקבלים טומאה רק כשמאהילים על המת, וא"כ י"ל דכל המשניות שהבאנו לעיל מייירי רק לענין כלים וטהרות ולא לענין טומאת אדם.

ונהנה בהלכות קטנות להרא"ש [במסכת מנחות ה"ל טומאה] כתב דז"ל: מכאן כתב הרב רבי יונתן ז"ל והוא דליכא גדר גבוה י' טפחים בינו ובין המת שאם היה לו כן כיון דאיכא הכירא לא גזרו ביה רבנן דדוקא מת שלא נקבר אבל נקבר לא"א דהא בציון משהו סגי כדאמר (מ"ק ה. ב.) אין מעמידין ציון במקום טומאה ולא מצרכין ציון של ד"א אלא בכל שהוא סגי כע"ז, ואינה מתוורת אלא קבר של בנין במחיצות מסוימות סגי בהרחקת ד' טפחים אבל קבר שאינו מסויים במחיצות ד"ט (ס"א. ג. ב. ג. טפחים) צריך הנהו להרחיק ממנו ד"א ומה שהביא רביה מצינו אינו ראייה דאמר בפ"ק דמ"ק (ע"ב) דאין מציינים אלא על דבר המטמא באהל אבל על הרחקה שגזרו חכמים שלא הצריכו ציון כדקאמר התם אין מרחיקין ציון ממקום טומאה שלא להפסיד ארץ ישראל ע"כ. ולכא"ו צ"ב בתירוץ הרא"ש דהא מבואר בגמ' דאין מעמידין ציון במקום טומאה שלא להפסיד את הטהרות הרי דחיישינן לקדשים אך במקום הפסד א"י, ואם איתא דתופס ד' אמות אכתי יאכא חשש הפסד קדשים שהרי לא יראו את מקום הציון עד שיגיעו להציון ואז יפסדו הטהרות, ושפיר מוכח דאין דין ד' אמות בקבר דאז תופס היה צריך לעשות ציון ד' אמות משום הפסד קדשים, אולם אי נימא דעל כלים וטהרות לא גזרו ד' אמות א"כ דאז דמצד הטהרות אין צריך לגזור דלא גזרו על הטהרות, וגם רבינו יונתן אפשר דס"ל כן אך ס"ל דמה דצריך ציון הוא בכדי שהכהנים לא יטמאו, וע"ז חולק הרא"ש דכיון דהוי רק הרחקה דרבנן לא הוצרכו ציון בשביל זה ומחמת הטהרות לא גזרו כלל.

קודש החרה

פנינים יקרים מלוקטים מספר קול דרורי עה"ת ומויעדים מאת הרח"ג רבי דוד פראנר שליט"א

נשיא ההתאחדות קהילות החרדים בעיר דבורה לניצון י"ו

המטבע דומה לאש - ליהנות או להיכנות

זה יתנו על העובר על הפקודים מהצית השקל בשקל הקודש (ה, י). ברש"י: "הראה לו כמין מטבע של אש". אולי הרמוז בזה שצריך האדם לתת אל ליבו ד"מטבע" דומה לאש, והיינו הממון והכסף דומין לאש, דמי שמתקרב לאש במרחק מתחמם בו ונהנה ממנו, אך לא כן המתקרב לאש יותר מדי שנוקף בו, כי המטבע והממון הם תועלת למי שמשתמש בהם כראוי לצרכי ביתו ולצרכי מצוה, אבל סכנה הם למי שחמדתו ביותר, כי בכל יכול ליכשל ולבוא לידי גול ושאר עבירות חלילה.

האחדות הוא המציל מנפח

העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל וגו' לכפר על נפשתיכם (ה, טו). ברש"י: "שלא תנגפו ע"י מוין". נראה לפרש דכאשר יביאו מחצית השקל לכפר ע"י שימנו את המטבעות ולא את האנשים, או צריך שיהיו כולן שוין, כי אם העשיר ירבה נמצא שמשתמש במטבעות החרבות כבודו בעשרו, ואם העני ימעיט הרי מנצל עניו למעט תניתו, ואז אי אפשר שיעפילו המטבעות כפרה והצלה, דזה גופא החסרון והגורם לכמפה אם מונין אנשים, שיש מתגדל מחברו ויש מפחית מחברו והפירוד הזה גופא יגרום קיטרוג ח"ו. על כן לתקן זאת הרי מכביא מטבעות, ומובן שיהיו כולם שוים בנתינה, שאז לא יהיה פירוד ביניהם.

ביאור על לשון הפסוק בלשון עתיד ועבר

כבואם אל אהל מועד ירחצו מיים וגו' או בגשתם אל המזבח כתבת להקטיר אשה לה' ורחצו ידיהם וגו' (ה, ט). הנה בכניסה לאהל מועד כתוב 'ירחצו' לשון עתיד, ואילו אצל הגישה אל המזבח כתוב 'ורחצו' לשון עבר, ונראה בטעם הדבר, דכיון דתחילת עבודת הבוקר היא דישון המזבח החיצון בתרומת הדשן, לכן מרמז הפסוק דכשי'רחצו' לצורך כניסה לאהל מועד עבודה הראשונה שבו דהיינו להטיב את הנרות, כבר 'רחצו' ידיהם לצורך גישה למזבח לתרומת הדשן, והיינו 'כבואם אל אהל מועד ירחצו' לצורך הטבת הנרות, ואז כבר היה אחרי 'בגשתם אל המזבח וגו' ורחצו' לפני זה.

מרדכי הצדיק החזיק תמיד לישראל בקדושתו

ואתה קח לך בשמים ראש מור דרור וגו' (ה, ט). ובתרגום אונקלוס 'מירא דכיא' ובגמרא (הולין קל"ט): אמרו: "מרדכי מה"ת מנין דכתיב 'ואתה קח לך מור דרור' ומתרגמין מירא דכיא, וכוננת וגמ' דבאותיות מירא דכיא נכלל שם מרדכי, אבל אכתי צריך להבין מה השייכות של מור דרור של בשמים עם מרדכי, ורש"י שם על הגמ' מפרש דמרדכי היה ראש היהודים כמו מור דרור שנקרא 'בשמים ראש', ואולי יש לומר עוד בזה דלכאורה התרגום לא פירש לשון הפסוק, כי "דרור" פירושו חפשי, כדמצינו ביובל 'וקראתם דרור', ואילו "דכיא" פירושו טהור, על כן נראה דשתי בחינות אלו ביחד הן הדבר שמכוון על מרדכי, דבגמ' (מגילה יב) איתא "מפני מה נתייבשו שונאיהם של ישראל שבאותו הדור כליה, מפני שנהנו מסעודת אותו רשע וכו'", והיינו שכאשר ראו ישראל בהיותם במצב של "מור" והיינו בגלות שמתחילים הפרסיים להתנהג עמהם ככני חורין, שהמור נעשה "דרור", לקרותם לסעודה זו, נתפתו ועזבו רבים מסורת אבותם ונתערבו בגוים, ורק מרדכי לא לפתה ושאר בטהרתו, ואצלו נתקיים "מירא דכיא", שהיתה יציאה זו מ"מירא" לא לדרור אלא לישראל ב"דכיא". וזה מרומז בהבדל שבין לשון הפסוק והתרגום, דבפסוק כתוב "דרור" ומיתרגם "דכיא", דזו היא מדרגת מרדכי שנשאר בטהרה בזמן נסיון שבו ניגון להיות "דרור" וחפשי.

ציוו במצות עשה שיהיה טהור וקודש

ועשית אותה קטורת וגו' ממולח טהור קודש (ה, לה). ברש"י: "ממולח טהור קודש, ממולח יהיה, טהור יהיה, קודש יהיה". וצריך להבין כוננת רש"י בזה. ונראה דבשלמא לגבי "ממולח" שייך לשון עשיה, שצריך לעשותו ממולח וממילא מתפרש שיש ציוו ממולח יהיה, שזו היא מצותו להיות מעורב היטב, אבל לגבי "טהור קודש" סלקא דעתך אמינא דזו היא מציאות שנעשה בטהרה ובקודש, וממילא הוא טהור וקודש ואין זה ציוו אלא תואר על הקטורת, ומש"ה בא רש"י ללמדנו הדוקשו טהור קודש לממולח, וכמו שממולח הוי צווי, כמו"כ טהור וקודש הם צווי, והיינו "טהור" דיש מצוה לעשותו בטהרה, והכוונה לשמרו מן הטומאה, ומקיים בזה מצות עשה, וכן לגבי "קודש" דאע"ג דממילא הוא קודש שנלקח ממצות הקדש, יש צווי לשמרו בקדושה, ולא לחללו ולמעול בו, ומקיים בזה מצות עשה.

ברוך אומן קטן קונה בשבח כלי

ראה קראתי בשם בצלאל וגו' (לא, ב). בגמרא (סנהדרין ס"ט): מובא דבצלאל היה בן י"ג שנה כשעשה כלי המקדש, ומפיק ליה מקרא דכתיב 'איש איש ממלאכתו'. ומובא בשם הגר"ז הלוי מבריסק זצ"ל דטעמא דבעינן דוקא שיהיה איש משום דאומן קונה בשבח כלי, ואילו היה בצלאל קטן והיה קונה הכלים בשבח מלאכתו לא היה יכול להקנות לישראל את כלי המקדש אחרי שגמרם, ודומה לזה מצינו בשם הפני"ה שהקשה על מתני' דגיטין (בב) דקטן כשר לכתוב את הגט אם גדול עומד על גבו, הלא קונה הקטן את הגט מדין אומן קונה בשבח כלי, וא"כ הא"כ מקנה שוב את הגט לבעל שיוכל לגרש בו, ע"ש. ולכאורה היה אפשר להסתפק טובא בכל זה ולומר דכ"ד דהוא קטן מנ"ל דקונה מדין אומן קונה בשבח כלי, וא"כ לא נעשה שכלו מעולם, ודו"ק.

שבת היא אות עולם בין ישראל להקב"ה

ואתה תדבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתותי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם לדורותיכם וגו' (לא, יג). ברש"י: "אע"פ שהפקדתיך לצוותם על מלאכת המשכן, אל יקל בעיניך לדחות את השבת מפני אותה מלאכה". וי"ל דהפסוק נתן כאן הטעם למה שבת אינה נדחית מפני מלאכת המשכן, והוא אומרנו 'כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם', והשבת היא אות עולם ואין לה ביטול אפילו בזמן שביהמ"ק יהיה חרב, אף אז השבת במקומה עומדת והאות לשבת עולם קיים, ומש"ה חשובה היא ואינה נדחית מפני שום מלאכת קודש.

רק כאשר ירד מן ההר הרגיש בנס שכלוחות

ויסן וירד משה מן ההר ושני לוחות העדות בידו לוחות כתובים משני עבריהם וגו' (ל"ג, טו). ברש"י: "משני עבריהם היו האותיות נקראות, ומעשה נסים היה (שבת ק"ג)". צריך להבין למה דוקא כאן מאריך הכתוב על ממות הלוחות ועל הנס שבאותיות כתיבתן, ודילמא מפני שרק עתה כשירד משה מן ההר הוא הרגיש בנס שכלוחות, שכל זמן שהיה בהר יחד עם השכינה לא היה שום נס ניכר לו, דכבוד שכינה עדיף ולא היה הנס מעלה יתירה אצלו, אבל עתה שירד וחזרה עליו שליטת הטבע הרגיש שהאותיות בנס באותיות החקוקות בלוחות.

מחילה לישראל ע"י כפיית ההר כניגנית

ויהי כאשר קרב אל המחנה וגו' וישלח מידו את הלחת וישבור אותם תחת ההר (ל"ג, יט). ורש"י מפרש דתחת ההר הכוונה לרגלי ההר, ולכאורה היינו טעמא דאין לפרש כפשטיה דקרא שהיה תחת ההר ממש, דהא"כ היה נכנס ומגיע תחת הר הקבוע במקומו, ומיהו י"ל דהתורה נקטה דוקא לשון "תחת ההר" לרמז לנו החסד שעשה משה עם ישראל שבכירת הלוחות, הדלא דרשו בגמ' (שבת פ"ח) שבמעמד הר סיני כפה הקב"ה

כליה, א"כ 'מחני נא מספרך אשר כתבת' שאין שמי המרומז בלשון בשגם ראוי לישאר בתורה, כי שם זה מורה שע"י התורה יכול האדם להפוך א"ע ולשוב בתשובה ולא ליענש אלא לזכות למחילת החטא לגמרי.

מי שחטא יסמוך כל התשובה ויכופר לו

והסרתיו את כפי וראית את אחורי ופני לא ידאו (ג, לב). ברש"י: "הראהו קשר של תפילין". יש לפרש הענין עפ"י המבואר בברכות סוף פרק אין עומדין (דף לד): "א"ר חייא בר אבא אמר ר' יוחנן, כל הנביאים כולם לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה, אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלקים זולתך". וכן אמרו לו כאן הקב"ה למשה 'ופני לא ידאו' היינו מתן שכרן של צדיקים גמורים לא ניתן לראות, כי עליהם כתיב 'עין לא ראתה אלקים זולתך', אך 'וראית את אחורי' שהוא מתן שכר לבעל תשובה ד"אחורי" היינו מי שאינו בבחינת פנים כיון שחטא אע"ג דשב, דומיא דמה דמצינו אח"כ (ה, י), דהא דכתיב 'ה' ב"ג מידות של רחמים מפרש רש"י מדת רחמים היא אחת קודם שיחטא ואחת לאחר שיחטא וישוב, לכן 'אחורי' היא המדה שמקבלת את החוטאים ששבו, והרמז לזה הוא 'קשר של תפילין' הוא אחורי הראש, שהתפילין לשפנים הם בחינת פנים עבור צדיקים גמורים, וממנו יוצאות הרצועות מן התפילין והולכות ומתפרדות משני צדדי הראש וחוזרות ומתאחדות אחורי הראש בקשר, והיינו מי שחטא ונתפרד וחזר ונתקשר והוא בחינת אחורי, והראה הקב"ה למשה דגם אחרי החטא יכול ע"י תשובה לחזור ולסמוך על מדת הרחמים ולקבל שכר.

עליהם הר כנגית ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו וכו', והיינו שהרים את ההר והעמיד את ישראל תחתיו, וע"ז אמרו שם "מכאן מודעא רבה לאוריינתא" שלא קיבלוה אלא בכפיה, ועתה שירד משה עם הלוחות בידו למסרם לישראל, אזי אילו היו מקבלים אותן לא היה דרך כפיה והיתה כאן קבלת התורה מחדש ברצון, וכשעוברים עליה חייבים, על כן 'וישבור אותם קחת ההר' ר"ל שישארו באותה מצב של כפיה ההר, שלא תהא כאן קבלת התורה מחדש ברצון, ונמתק בזה הקיסרוג. ויש להוסיף ולהמתין עוד דמה שכתוב 'ירא את העגל ואת המחולות וגו' היינו שראה את העגל וגם ראה את "המחילה" שיש למצוא עבור ישראל על עון זה, והיינו ענין הכפיה הנ"ל.

התורה היא התרופה לכל העוונות

ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא וגו' (ג, לב). הנה אמרינן בגמרא (חולין קל"ט): "משה מה"ת מנין, דכתיב 'בשגם הוא בשר' 'בשגם' גימטריא משה". והיינו דאותיות ב' וגו' באות תחת אות הה"א שבשמו. והנה בסוף פ"ה דמס' אבות תנן "בן בג אמר הפך בה והפך בה דכולא בה", ו"ל שנקט לשון הפך "בה" ללמדנו דרך התורה יכולה להפוך את האדם "דכולא בה", היינו דכל כולה של סגולה זו היא רק בה, דרך ע"י הלימוד והעמל בתורה יכול להפך את עצמו מרע לטוב, ו"ל דלזה נתכונה הגמ' באמרה "משה מן התורה מנין דכתיב בשגם וכו'", דאותיות ב' ג' הם יסוד מהות של משה שהוריד תורה ומסרה לישראל, והוא מה שכן בג אמר הפך בה וכו', שששמו בן בג בג מורכב משתי אותיות אלו ב' ג' שיש בלשון בשגם, ועל כן אמר משה להקב"ה 'אם תשא חטאתם' שתתן להם התורה ועל ידה יוכלו לעשות תשובה מוטב, 'ואם אין' שאין אתה ורצה לתת להם התורה אלא אתה מחייב את שונאיכם של ישראל

בנינים על רף הווינו בספרי קול רורי על ש"ס

קטו]. בגמ' אתא לקמיה דרבינא וכו'. תמוה שיבא לדינא לפני רבינא שהיה חתנו ופסול לו. ואולי לא היתה כאן ישיבת בית דין בין בעלי דינין רק שפסק לחמוה לבד כששאל לו מה לעשות.

בגמ' הניך ארבעה זוזי אחריני שקול זוזך ושקול גלימי וכו'. תמוה דאם חשיב ליה פרעון עבור הלוואה ראשונה, האיך חשיב ליה גם משכונן עבור הלוואה שניה.

קטו]. בגמ' ועלה שלו מאליו וכו'. היינו הדציל באמת של חבירו אבל לא הפסיד את שלו שעלה לבדו, והשאלה אם אעפ"כ מחוייב חבירו לשלם לו את שלו בנוסף על עצם החמור שחזר לו

בגמ' ירד להציל ולא הציל מהו וכו'. לכאורה האיבעיא אם צריך לתת לו דמי חמור שלו או לא, והיינו דכיון שהסכים לתת הוא כאלו קבע בזה שכן שירדחתו, והוא באמת טרח ולא הציל היה אונס, וע"ז השיב לו דדמי חמורו ודאי דלא צריך ליתן לו, אלא שכר כפועל, ומוה נראה דפשוט דשכרו זה נתן לו ולא איבעיא ליה כלל לגבי שכרו זה, אף דהיה מקום לומר דגם שכרו לא יתן כיון דלא הציל.

קטו]. בגמ' שכל מי שיאבד לו חמורו יעמיד לו חמור אחר וכו'. היינו שהאחרים יעמידו לו חמור אחר, אף דמה"ד אין להם חיוב ותנאי זה מחייב אותם ואינם יכולים להשתמש. ועי' בתורה ורשאים, דזה כוונת להסיע דמיון היינו לחייב היכן דאין חיוב מה"ד רק בקבלה ובתנאי לבד, דומיא דקיצת בני העיר שהתנו וקיצצו בעצמם.

ק"י]. בגמ' אי הוה ידענא דרדיה דמר וכו' א"ל אי מצית למבעי רחמי וכו'. מצינו עתה דר"י דיבר אל רב כהנא בלשון מר, ורב כהנא דיבר לר"י בלשון נוכח, דכיון דממעשה הנחש נתגלה דבשמים חשיב ר"י תלמיד ורב כהנא רב, גם הם התנהגו כן.

רש"י ד"ה אי מצית למבעי רחמי בא"ד ואעמוד אצלך וכו'. משמע אבל לא אשב לפניך כתלמיד, אלא כשוה בשוה אצלו, אחרי דלא חשיב כתלמיד אלא כרב.

רש"י ד"ה ואי לא הואילי וחליף שעתא בא"ד אי לאו דנסיבנא כהנא לא גלאי וכו'. וכל זה אמר כשכבר חזר לבלב אחרי מעשה דהכא.

בסו"ד אמר ליה בר איניש דאימיה מבסרא ליה ואנתתיה דאבוה מיקרא וכו'. פירוש דאמו ומשייטת אותו - היינו ארץ ישראל שהיא בבחינת אמו לכל בן ישראל, ושם ליעניו עליו ואשת אביו מכבדת אותו - היינו כל ששם היה רב כהנא איש מוכבוד ודאי דכדאי לו לחזור לאשת אביו היינו לבלב, וע"כ חזר לשם.

מסכת בכא מצינא

בב]. בגמ' ומי מצית אמרת מאי מציאתיה ראתיה והא אמר רבנאי ומציאתה דאתא לידיה משמע וכו'. לכאורה צ"ע מה התמיה, אולי אם אתא לידיה ודאי שלו הוי אבל גם בלא אתא לידיה ס"ד שיש לו זכות, ומש"ה בעי מתני' לאשמועינן דדוקא באתא לידיה זוכה בה ולא מקודם כלל. ונראה דרש"י נשמר מזה שמפרש דהאי קרא דרבנאי קולא, קמ"ל דאף באתא לידיה אין חיוב להחזיר אבדה לעכו"ם, ואם היה צד שזוכה מקודם בראיה בעלמא מנ"ל להקל גבי חזרה לעכו"ם בבא לידו, וא"כ ודאי דאי דהוי חומרא כגון אצלנו שאינו זוכה במציאתו בראיה בעלמא. אלא דעדיין קשה מה מתרץ "תנא לישנא דעלמא נקיט" דמשמע דכך מובן לסתם בני אדם, וא"כ עדיין מי שיראה מציאה יחשוב שבראיה קנאה ויבוא לבי"ד לטעון ששלו היא, וגם ילך ויתפסנה ממי שהגביהה, וצ"ל דבאה מתני' להורות לדיינים על מקרה כזה שידעו לפסוק דבראיה אין קנין.

ג]. רש"י ד"ה דליבא למימר הכי בא"ד ונימא מגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא. לכאורה לפ"ז אין הק"ו מובן, דסו"ס חשיד אשבועתא. ועי' בש"מ שכמה רבוותא הקשו על רש"י. ועי' גם בתוס' ד"ה אבל דמהאי ק"ו למידין דלא מקרי גזלן, וגם זה צריך ביאור, דאם איכא סברא להיפך האיך נלמד סברא הפוכה מק"ו, אדרבה נימא דהק"ו פריכא היא. ואולי הכל על יסוד דברי התוס' דלעיל שהסיקו דגם בכופר הכל באמת אמרינן אשתמוטי אלא דלא קל לו להשתמש, וע"כ אין כאן מגו אם מודה במקצת, אבל כיון דסו"ס אינו נקרא גזלן בכופר הכל ודאי דאפשר ללמוד בק"ו דאם איכא עדים איכא שבועה דאורייתא.

אדער פלאות התורה

מתוך אוצרותיו של הרב זאב (וואלף) זיכערמאן שליט"א

פלאות במגילת אסתר

תזמורת בסעודת אחשוורוש

בספר 'מנות הלוי' על מגילת אסתר (עמ"פ והשתייה כדת אין אונס וגו') לרבי שלמה אלקביץ זצ"ל, כתב טעם נפלא ששמע מפי זקן אחד, למה לא היה כלי זמר בסעודת אחשוורוש. והוא מפני שכל המשתה שעשה אחשוורוש הרשע היה כדי שיתערבו בני ישראל עם הגוים, ויתגאלו בני ישראל בפת ויין עכ"ם. והנה כח הניגון והמוזיק ערב מאד לנפש האדם, מפני שהנפש מודגלת לשמוע ניגונים בהיותה בשמים עז"י המלאכים, שהמלאכים פותחים את פיהם ומברכין ומשבחין ומפארין בשפה ברורה, כנודע למי שלא יכחיש פשוטן ואמיתתן של מקראות.

ויש אנשים שהניגון והמוזיק ערב ומתוק להם כל כך, עד שיתבטלו חושיהם שלא ידעו איפה הם. ויש אנשים שיפול עליהם חבלי שינה, כי הנפש תצמצם לשמוע הניגון, עד שתעזוב הגוף כפגור מת, ויפול על הגוף שינה ותרדמה.

וכן מצינו בקטנים יונקי שדים, שלא ישנו אם לא ישמעו קול של ניגון, ורק אחר שישמעו קול של ניגון יפול עליהם חבלי שינה, תהיה ערבה שנתם. והסיבה לכך היא, שקול הניגון והמוזיק עדיין נקבעת בנפשם, מפני שלא עבר עליהם רק זמן קצר מעת התפרדם מהשמים אשר הנפש מודגלת שם לשמוע ניגונים וכנוצר לעיל. וכן מצינו אצל חולים, דמחמת שנחלש מהם כחות הגוף, לעומתם מתגברים כחות הנפש, ולכן ערב להם הניגון והמוזיק.

ולכן אילו היה אצל סעודת אחשוורוש כלי זמר, והיו מנגנים ניגונים ערבים לנפש, היה מתבטל מהם כחות הגוף, והיו מונעים את עצמם מלאכול בסעודת אחשוורוש, וממילא היה מתבטל מחשבת אחשוורוש הרשע, שיתערבו ויתבללו בני ישראל עם הגוים, והבין אחשוורוש סוד זה, לכן צוה שלא ינגנו המנגנים ושלא יזמרו המזמרים בסעודותיו. עוד כמה טעמים מצאתי על זה במהר"ם ש"ף (בדרושים נחמדים הנדפסים לאחר הידושו על מסכת הולין): מפני שאין הזמר והניגון שוה לכל נפש, כי לכל איש יערב לו זמר אחר, והזמר

השני לא יערב לו, ואחשוורוש רצה לעשות סעודה כרצון איש ואיש.

ועוד יש לומר, שאין הפסוק שאין צריך לספר זאת, שבדואי בכל השמחות יש כלי זמר, וכמו שלא סיפר לך הפסוק כל מיני מאכלים שהיה שם.

ועוד יש לומר, שהסעודה היתה בלי אונס, שלא להעביר את ישראל דתם באונס, רק מרצונם הטוב, והיות שישראל גזרו על עצמן מיום חורבן בית המקדש, שלא ישתו יין בשייר, ולכן אם היו שם כלי זמר, לא היה באים בני ישראל אל המשתה.

כמה שנים התקדמה הנס של פורים

המורה"ל ז"ל (פנתים הלכות פורים, אות י"ה) הביא דבר פלא, דאסתר היתה בת ע"ה שנה בשעת הנס של פורים, ורמז לדבר מן הפסוק (אסתר ב' ו') "ויהי אמן את הדסה היא אסתר", הדס"ה בנימטריא ע"ד, דהיינו שנלקחה אסתר לבית המלך כשהייתה בת ע"ד שנה, ושהתה שנה אחת עם תמרזקים, וכשעמדה לפני המלך היתה בת ע"ה שנה. וכן הוא דעת רבנן במדרש רבה פרשת לך לך (פ"ט י"ג), והובא שם במדרש עוד כמה דעות בענין כמה שנים היתה אסתר במעשה דפורים, דיש אומרים שהייתה בת פ' שנה, ויש אומרים שהייתה בת פ' שנה.

ומן הראוי לציין, דשיטה זו שאסתר היתה בת ע"ה שנה בשעת הנס של פורים, מתאים היטב עם מה דאייתא בתרגום שני על אסתר (ו') דאסתר היתה מן הגולים בגלות יכניה, וכיון שבשנת שלש למלכות אחשוורוש מלאו שבעים שנה משעת גלות יכניה, וגם כתיב (ב' ט"ז) "ותלקח אסתר אל המלך אחשוורוש וכו' בשנת שבע למלכותו", הרי ע"ד שנה, ואסתר על כרחך כבר היתה בעולם כשיצא מרדכי עמה בתוך הגולה, הרי ע"ה שנה בערך.

וראה בספר 'בנין אריאל' (ח"א, ביאורים על מגילת אסתר) שמיישב בזה על פי דברים האמורים מה דאייתא בגמרא מסכת מגילה (ד"ד) על הפסוק (א' ה') "ותלבש אסתר מלכות" שלבשתה רוח הקודש, והגמרא שם (ד"ד) חשיב לאסתר אחת משבע נביאות. ולכאורה קשה על זה מהגמרא מסכת מועד קטן (כה) דאין נביא יכול לנבאות בחוץ לארץ, ואם כן איך יתכן ששרתה על אסתר רוח נבואה בחוץ לארץ.

ותידין הבנין אריאל (שם), דהנה מבואר בגמרא מסכת מועד קטן (שם) דנביא שכבר שרתה עליו רוח הקודש בארץ ישראל, יכול לנבאות גם בחוץ לארץ. וכיון שאסתר היתה בארץ ישראל וגלתה עם גלות יכניה, אפשר לומר שכבר שרתה עליה רוח הקודש בארץ ישראל, לכן אפשר ששרתה עליה רוח הקודש גם בחוץ לארץ.

אסתר לא ידעת ברעתו של המן שהייתה עסוקה בבדיקת חמץ

במדרש קהלת רבה (פ"ח ט) וביבליקוט שמעוני (קהלת, רמז תתקע"ח) אייתא דבר פלא: דרק מרדכי ידע ברעתו של המן, אבל אסתר לא היתה יודעת, מפני שהייתה עסוקה בבדיקת חמץ.

ומפרשי המדרש רבה (עין יוסף, פירוש מדר"ו) כתבו לבאר דברי המדרש: דבי"ג יסון נגזרה הגזירה כדכתיב (אסתר ג' יב): "ויקראו סופרי המלך בחודש הראשון בשלשה עשר יום ב'", ולערב בודקין את החמץ, ואסתר היתה עסוקה וטורדה כל כך בהמצוה עד שלא ידעה כל אשר נעשה, וכדכתיב (אסתר ד' ז): "ותבואנה נערות אסתר ויגידו לה", הרי שהיא לא ידעה, ובשכר זאת גם לא נגע בה רעתו של המן, וגם לא רעתו של אחשוורוש כשהייתה עוברת על דתו והלכה בלא שתהיה נקראת לבוא אל המלך, לפי שהייתה עסוקה במצוה, ו"שומר מצוה לא ידע דבר רע" (קהלת ח' ה).

[ובענין אי נשים חייבות במצות עשה דתשבייתו, עיין בחינוך (מצוה ט) שכתב דעשה דתשבייתו נוהג גם בנשים, וגם הרמב"ן (קידושין לד, ד"ה רמז דקנתי) ורד"ן (שם, ד"ה איזו) כתבו, דכל עשה שיש עמו לאו נשים חייבות בו אף במצות שהזמן גרמא. ועיין בפרי מגדים בפתיחה להלכות פסח (ח"א פ"א סע"ז) שחקר בדעת התוספות מסכת קידושין (שם, ד"ה סמקת) אי נשים חייבות בעשה דתשבייתו, ועיין עוד בשו"ת מחנה חיים (ה"ג סי' כט) שהביא בזה הקירות אחרונים, ואכמ"ל.]

הדלק"ג	ירושלים	בני ברק	חיפה	ניו יארק
17:02	17:17	17:10	17:28	
18:14	18:15	18:30	מוצש"ק	
18:50	18:51	19:02	ר"ת	

1. וברמ"א א"ח סימן תל"ג (סעיף י"א) כתב: שביום ג' צריך לפנות כל החדרים.

יארצייט

ש"ק כב אדר א - רבי רפאל אלעזר הלוי ז"ל - פקודת אלעזר

הגאון רבי רפאל אלעזר הלוי בן טובו זצ"ל. נולד ברבט שבמרוקו בשנת תקפ"ה בערך. בשנת תרי"ח עלה לארץ ישראל וקבע מושבו בירושלים עיה"ק, ונתמנה שם לראש הישיבה של עדת המערבים, ובשנת תר"מ אחרי פטירתו של הגאון רבי דוד בן שמעון זצ"ל (המכונה הצוף דב"ש) נתמנה למלא את מקומו כראב"ד העדה המערבית, והרביץ שם תורה, ותיקן תקנות טובות ומועילות, עד פטירתו ביום כב אדר א' תרמ"ו, ושם מנוחתו כבוד בהר הזיתים. ספריו 'פקודת אלעזר' על שו"ע א"ר"ה [ג' כרכים] נדפסו בירושלים בין השנים תרמ"ז-תר"ע, ומעוטרים בהסכמות חכמי ירושלים ז"ל מעיה"ק.

הוא היה אומר - בספרו 'פקודת אלעזר' (א"ר"ה סי' ר"ט) כתב רבינו דבר נפלא בענין קריאת הגבר ועל אודות כחו של 'תרנגול שחור', וזה לשונו: 'היינו אם כל נוצתו שחורה, ואין מעורב בו שום מין אחר, אבל אם נתערב בו איזה גוון אחר, אפשר ש[התרנגול] יהיה שקרן [ויהיה קורא כמה פעמים בלילה, לאו דוקא בשעת חצות]. על דרך מה שהיה לי זה כמה תרנגול אחד שחור, והיה אמיתי, שהיה שותק לגמרי וכו' ולא היה קורא אלא בנקודת חצות לילה ממש, ואחר כך נתערבו בו איזה נוצות לבנים, וחזר [להיות] שקרן גמור שהיה קורא כמה פעמים וכו' בלי שום עת מוגבל.

רבי אברהם דובער הכהן כהנא - שפירא - שו"ת דבר אברהם

הגאון רבי אברהם דובער הכהן כהנא-שפירא זצ"ל אבדק"ק קאוונא דליטא. נולד בקוברין ביום יא תשרי תרל"א, לאביו הג"ר שלמה זלמן סעגנר זצ"ל אבדק"ק קרינק. ספרו שו"ת דבר אברהם חלק א' נדפס לראשונה בווארשא שנת תרס"ו. נפטר בקאוונא ביום כב אדר א תש"ג.

הוא היה אומר - רבינו בספרו 'שו"ת דבר אברהם' (ח"ב סי' ב בהגה"ה) הביא דבר נפלא בשם החפץ חיים זצ"ל: דהמארה עני לסעודת שבת, צריך למהר ולסעוד מיד בבואו מבית הכנסת, שהרי הסעודה שנותן לעניים היא צדקה, וכשהעני עומד לפניו ומתעכב מלהאכילו עובר בבל תאחר מיד, שהרי קיימא לן (ש"ע י"ד סי' רנו ס"ג) דבנודד צדקה לעניים עובר בבל תאחר מיד, אפילו מבלי שיעברו עליו שלש רגלים.

יום ראשון כג אדר א - רבי יצחק מאיר מגור ז"ל - חידושי הר"מ

הרה"ק רבי יצחק מאיר אלטר זי"ע מגור בעל 'חידושי הר"מ', ואדמו"ר הראשון לשלשלת חסידות גור, נולד בשנת תקנ"ט במאגנישוב שבפולין, לאביו הגאון רבי ישראל רוטנבערג זצ"ל אב"ד דשם. נקרא 'יצחק ע"ש רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע שאביו היה מתלמידיו, ונוסף לו 'מאיר' כהבטחת המגיד מקאזניץ זי"ע שעתיד להאיר את עיני ישראל. בנגלה היה תלמידו של הגאון רבי אריה ליב ציניץ מפלאצק זצ"ל. הסתופף בצל צדיקים וקדושי ארץ, הרה"ק בעל 'עבודת ישראל' מקאזניץ, רבי שמחה בונם מפשיסחא, רבי מנחם מענדיל מקאצק זי"ע. ביום כב שבט תר"ט אחרי פטירת רבו הרה"ק מקאצק זי"ע נתעטר בכתר ההנהגה, וקבע מושבו בעיר גור. שבע שנים נהג את נשיאותו ברמה עד פטירתו ביום כג אדר תרכ"ו, ושם מנו"כ. השאיר אחר ברכה 'חידושי הר"מ' על שו"ע י"ד אה"ע וחומ"מ, על הש"ס, על התורה ומועדים, 'ספר הזכות' על התורה ומכתבי קודש, 'שו"ת הר"מ'. הוא היה אומר - הפני מנחם' מגור זי"ע סיפר ששמע מאביו האמרי אמת' זי"ע שהיה מפליג בגאונותו ופקחותו של זקנו רבינו זי"ע, שלא רק שהיה דוחה את הראיה אלא אדרבא ממקום שהבאת הוא ראיה להיפך, והביא לכך שני דוגמאות אחד מהישועה של פורים ואחד

מחורבן הבית, וזה הראשון, מסופר על השר רבי משה מונטיפיורי ז"ל, ששאל פעם את רבינו מפני מה אין מלמדים את הבנים שפות זרות, והלא גם הסנהדרין ידעו שבעים לשון, ועל ידי שמרדכי הבין לשון טורסי שדיברו בגתן ותרש, באה הישועה הגדולה לישראל (מגילה יג).

ענה לו רבינו בפיקחותו, אדרבא משם ראיה להיפוך, כי אילו היו היהודים מבינים בלשונות העמים, היו בגתן ותרש נזהרים מלדבר לפני מרדכי שלא ישמע דבריהם ויספר למלך, אך מפני שאין היהודים מבינים בלשונות העמים לא נמנעו מלדבר בפני מרדכי.

וזה השני, במעשה דאיתא בגמ' (גיטין נ"ה ע"ב) אקמצא ובר קמצא חריב ירושלים, ושגור בפי העולם שממעשה זה ראיה שידיד קרוב צריך לבוא בלי הזמנה, שהרי אילו קמצא היה בא בלי הזמנה לא היה צריך לשלוח אליו שליח ולא היה קודה כל הטעות.

אמר על כך רבינו אדרבא מכאן ראיה להיפך, שהרי אותו בר קמצא שהיה השונא של בעל הסעודה ג"כ ידע שיתכן שהשליח שבא להזמינו טעה, רק עשה לעצמו חשבון שיש כאן שני אפשרויות, מצד אחד יתכן שיש כאן טעות, ומצד שני יתכן שבעצם רוצים לעשות שלום אתו ולכן גם הוא מוזמן לסעודה, וההוכחה לכך תהיה אם גם קמצא יהיה נוכח בסעודה, שהרי אם השליח בא להזמין אותו בטעות במקום את קמצא, לא ילך להזמין גם את קמצא, לכן החליט שיבא לסעודה ושם יראה, אם גם קמצא נמצא, סימן שרוצים לעשות שלום, ואם לא, כנראה שהיה טעות והוא יסתלק משם מיד, הצרה היתה שקמצא באמת הגיע בלי הזמנה וזה מה שגרם לכל החורבן, נמצא שמכאן ראיה להיפך שידיד קרוב לא צריך להגיע לסעודה בלי הזמנה.

חמיידא דאורזייתא

פניני הלכה מאת הר"ג רבי יעקב פרידמן שליט"א

בגדרי נטילת ידיים שחרית

ידיים, אמנם להלכה העיקר כדברי הרא"ש, וכן פסק השו"ע (א"ח סי' ז' ס"א).

דעת הרמב"ם אף לפני קריאת שמע

ה. הרמב"ם דעתו מעין דעת הרא"ש, אלא שהוסיף וכתב (פ"ו מהלכות ברכות ה"ב): "כל הנוטל ידיו בין לאכילה בין לקריאת שמע בין לתפלה מברך תחלה אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידיים", והיינו שלפי דעתו ברכה זו נתקנה גם כן בנטילה קודם קריאת שמע, ולא רק על כל התפילות והסעודות, מיהו עדיין דעת הרמב"ם כסברת הרא"ש, ולכן חיוב נטילה זו בברכה היא בכל התפילות.

ב. טעמי הראשונים בחובת הנטילה מעין קידוש ידיו ורגליו בכיור

דברי הרשב"א בחובת הנטילה בשחרית משום קידוש ידיים ורגלים

ו. הרשב"א (ח"א סי' קצ"א) מצא טעם מחדש בחיוב נטילה זו, והוא על פי דקדוק דברי הגמרא (חולין ק"ו): "אמר רב נוטל אדם את שתי ידיו שחרית ומתנה עליהן כל היום כולו", ומבואר בזה כי יש דין נטילה מיוחד לשחרית, שאינו בשאר התפילות. לכן כתב הרשב"א בטעם הדבר: "לפי שבשחרר אנו נעשים כבריה חדשה, דכתיב (איכה ג, כג) 'חדשים לבקרים רבה אמונתך', וכמו שבא להם זכרונו לברכה במדרש (איכה רבה ג, ח), וצריכין אנו להודות לו יתברך על שבראנו לכבודו לשרתו ולברך בשמו, ועל דבר זה תקנו בשחר כל אותן ברכות שאנו מברכין בכל בוקר ובוקר, ולפיכך אנו צריכין להתקדש בקדושתו, וליטול ידיו מן הכלי, ככהן שמקדש ידיו מן הכיור קודם עבודתו". כמובן, קידוש הידיים והרגלים לפי זה הוא רק לפני תפילת שחרית, אז כביכול הוא תחילת העבודה והשירות לפני השם יתברך.

דברי הרמב"ן בחובת הנטילה לתפילה שהיא מעין קידוש ידיים ורגלים

ז. מקור נאמן לדברי הרשב"א מוצאים אנו כבר בדברי הרמב"ן בפרשתינו (שמות ל, ט): "לפיכך נצטוו משרתי עליון לרחוץ הידיים והרגלים, והרחיצה הזאת לקדושה תרגם אותה אונקלוס, ומן העניין הזה תקנו רבותינו נטילת ידיים לתפלה, שיתכוין לזה, כטעם נשיאות כפים" [ועי' עוד בהמשך מה שבניא דברי הרמב"ן בטעם שאין רוחצים הרגלים לפני התפילה].

דברי הרמב"ם שקיבל גם כן החיוב בשחרית אף משום קידוש ידיו ורגליו

ח. מעניין לצייין, כי הרמב"ם מקבל אף הוא לכאורה את עיקר חובת נטילה זו גם משום קידוש ידיו ורגליו, שכן כתב הרמב"ם (פ"ד מהלכות תפילה ג'): "במה דברים אמורים שאינו מטהר לתפלה אלא ידיו בלבד, בשאר תפלות חוץ מתפלת שחרית, אבל שחרית רוחץ פניו ידיו ורגליו, ואחר כך יתפלל", וכתב רבנו מנוח (שם; ור"ב בן ידד; שם; שו"ת ושב הכהן סי' א') בטעם הדבר, משום שהוא מדין קידוש ידיים ורגלים, ולכן הוא דין מיוחד בנטילה של שחרית, ולא בשאר התפילות.

אכן הראב"ד השיג על דברי הרמב"ם, וכתב: "לא ידעתי גרליו למה", ולכאורה לדעת הראב"ד היינו שחובת הנטילה אין

א. בפרשת כיור נחשת וכו' נחשת לרחצה ונתת אתו בין אהל מועד ובין המזבח ונתת שמה מים ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם, והיא מצות רחיצת ידיים ורגלים מן הכיור לאהרן ובניו קודם עבודתם באוהל מועד.

מצוה זו אף שאין אנו יכולים לקיימה כפשוטה בימינו אנו, לאשר נחרב בית מקדשנו ותפארתנו, מכל מקום מצאנו עוד שני דינים הנוהגים בימינו אנו, ושניהם מכוח מצוה זו של רחיצת ידיים ורגלים בכיור, הראשונה היא נטילת ידיים שחרית לדעת הרשב"א, וכמו שנאריך בזה בסיעתא דשמיא במאמר שלפנינו, והשנייה היא נטילת ידי הכהנים קודם נשיאות כפיים, שאף נטילה זו עניינה מכח מצוות קידוש ידיים ורגלים מן הכיור.

א. טעמי הראשונים בחובת נטילת ידיים שחרית משום ידיים מסואבות

חובת הנטילה בברכה

ב. חובת הנטילה בשחרית מוסכמת וברורה בדברי חכמינו ז"ל, אלא שמצאנו לה כמה טעמים, כאשר טעם אחד המוזכר בדברי הוזהר הקדוש (ח"א קט"ז): הוא משום רוח רעה השורה על הידיים לאחר הלילה, וטעם זה אף הובא על ידי הראשונים, אמנם אנו נדון עתה בגדרים אחרים שהזכירו הראשונים בטעם הדבר.

כמובן, שכל שהיה הטעם משום רוח רעה לא היה מקום לברך על נטילה זו, כי אינה אלא לסלק את הרוח המסואבת שעל הידיים, ואילו בדברי הגמרא (ברכות ס): מבואר: "כי משי ידיה, לימא ברוך אשר קדשנו במצוותיו וצונו על נטילת ידיים", כך שבוודאי יש בדבר גם כן משום דין נוסף, מלבד הסרת הרוח הרעה.

שיטת הרא"ש בגדר החיוב בכל תפילה

ג. שיטת הרא"ש בפסקיו (ברכות פ"ט סי' כ"ג) ובתשובה (ככל ד' סי' א') בטעם נטילה זו, שהיא לפי שסתם ידיים עסקניות הן (שבת ד'), ולכן אסור להתפלל או לומר ברכה בידיים מטופנות, לכן יש ליטול הידיים, ויש בנטילה זו משום מצוה, כי בלא זה אינו יכול להתפלל או לומר הברכה.

לפי דבריו כתב הרא"ש בפסקיו (ברכות פ"ט סי' כ"ג), כי הוא הדין גם כן בתפילה מנחה או מעריב, שגם כן מחוייבים ליטול הידיים, ולכאורה הוא הדין גם כן שצריך לברך, כי גם נטילה זו היא לצורך מצוה, שאינו יכול להתפלל מנחה או ערבית בלא נטילה זו, ככל שידינו מטופנות.

ברכת נטילת ידיים לנפנה לצריכין

ד. הרא"ש בפסקיו (ברכות פ"ט סי' כ"ג) מעיר, כי לכאורה היה מקום להצריך נטילה זו גם אחר שהאדם נפנה לנבקיו, כי מאחר וידיו טמאות אינו ראוי לברך ברכת אשר יצר, ואם כן נטילה זו היה לנו לברך עליה על נטילת ידיים, אך מכל מקום גדר תקנת נטילה זו לא הייתה אלא על התפילות והסעודות, ולכן רק קודם התפילות או אכילת סעודה, אז יש חובת נטילת ידיים עם ברכה, אמנם באשר פעמים שידינו טמאות אינו צריך לברך על נטילת ידיים, כי אין זה בכלל התקנה.

הטור (א"ח סי' ז') הביא שני השיטות, האם יש מקום לחייב אחר כל פעם שנפנה האדם לנבקיו שיצטרך לברך גם על נטילת

לה שיכיות למעין קידוש ידיים ורגלים על ידי הכהנים, ולכן אין מקום לרגליו.

חובת נטיילת 'פניו' לפני התפילה

ט. אגב אורחא יש להעיר, כי מה שכתב הרמב"ם גם כן ליטול פניו, וזה לכאורה אינו מובן אף לפי הגדרה זו של הרשב"א, כי מכל מקום לא נטלו הכהנים את פניהם, והנהגה הזו שהציעו על פי זה למחוק תיבת 'פניו' מן הרמב"ם (ושב הכהן סי' א'), אך רוב המפרשים קיימו את הגירסא.

וכפשוטו צ"ל, כי זה הוא מצד גדר חיוב נוסף, והוא מה שמצאנו בגמרא (שבת כ"ג): "רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום בשביל קונו משום שנאמר (משלי טו, ד) 'כל פעל ה' למענהו', וכאן הוא חיוב מצד פניו גם כן, ועיקר המכוון בזה הוא משום פניו, כמו שכתבו המפרשים (עי' מהרש"א שם חידושי אגדות בדי"ה חוץ), כי בזה שייך כבוד קונו, ולכן אף הרשב"א לא השיג על חיוב רחיצת פניו, כי זה הוא מדין כבוד קונו, אמנם על רגליו העיר הרשב"א וכנ"ל, והיינו משום שלדעתו אין בזה משום דין קידוש ידיים ורגלים מעין הכהנים.

ומה שאנו אין נוהגים לרחוץ הפנים, הנה מלבד מה שלמנהג החסידים הטובלים עם שחר לפני התפילה, יש בזה משום רחיצה זו [וכן הביא בשו"ת חיי הלוי (ח"ב סי' א' אות ו') בשם צדיקים שאמרו כן], מכל מקום יש שכתבו לדחות, כי אין כוונת הגמרא בגדר חיוב, אלא משום דברי אגדה, ובוודאי שיש בדבר משום מעלה, אך אינו חיוב".

ג. דין רחיצת הרגליים לפני התפילה לפי הראשונים שהוא מעין קידוש ידיים ורגלים

דברי בן הנודע ביהודה כי לפני התפילה אין שייך טעם רחיצת הרגלים

י. מעתה יש לנו לדון, מה טעם לדעת הרשב"א אין אנו נוהגים לרחוץ גם הרגלים, והרי כפשוטו הוא בכלל קידוש ידיים ורגלים. שאלה זו נוגעת לנו למעשה, כי המג"א (סי' ד' ס"ק כ"ה) קיבל עיקר את שיטת הרשב"א, ולכן אין לחייב ליטול במנחה ומערב, ואם כן יש לתמוה איך מצאנו ידיו בדין רגליו בנטילת בית הכנסת שחרית.

וכבר תמה על זה הרב השואל בתשובות נודע ביהודה (מהדו"ת אר"ח סי' ק"מ) לפני בן הנודע ביהודה הגאון רבי שמואל סג"ל לאנדא זצ"ל, כשבו של ה' הנודע ביהודה מתרץ את שאלתו באופן נפלא, כי טוף כל סוף אין אנו למעשה עובדים עבודת הכהנים, אלא מדובר במעין זכר לעבודת הכהנים, ולכן היות ואנו הולכים עם נעליים, אין כל זוהמא ברגליים, ולכן אין מקום להצריך ליטול הידיים, מה שאין כן הכהנים שהיו הולכים יחפים, לכן היו צריכים לרחוץ גם רגליהם.

דברי הרמב"ם בטעם רחיצת הרגלים משום שהיו הולכים יחפים

יא. יסוד דבריו מבוארים כמעט להדיא בלשון הרמב"ם בפרשתינו (שמות ל, יט) שכתב טעם חובת הכהנים ברחיצת הרגלים: "הרחיצה הזו דרך כבוד שלמעלה, כי כל הקרב לשולחן המלכים לשרת וליגע בפת בג המלך וביין משתיו רוחץ ידיו בעבור היות הידים עסקניות, והוספי כאן לרחוץ הרגלים, בעבור היות הכהנים משרתים יחפים, ויש בהם שיש ברגליהם זוהמא וכיעור", ופלא על בן הנודע ביהודה שלא הסתייע לדבריו מדברי הרמב"ם.

רחיצת הרגליים לפני נשיאות כפיים

יב. לפי זה אפשר להוסיף לבאר כמה דינים שמצאנו שלא חייבו בהם רחיצת הרגלים, כשלכאורה טעם הדבר הוא כנ"ל.

א' בדין נשיאות כפיים, שלשון הרמב"ם (פ"טו מתפילה הי"ה): "כהן שלא נטל את ידיו, לא ישא את כפיו, אלא נוטל את ידיו עד הפרק, כדרך שמקדשין לעבודה, ואחר כך מברך, שנאמר (תהלים קלד, ב) 'שאו ידיכם קדש וברכו את ה'', הרי הזכיר הרמב"ם צורת רחיצת הידיים לפני נשיאות כפיים כעין קידוש ידיים של העבודה, והיינו כי יסוד חיובו הוא מדין קידוש ידיים ורגלים.

הבית יוסף (אר"ח סי' ק"פ"ח) האריך לדון בגדרים אלו, כי לכאורה כמו שבקידוש ידיים ורגלים אין צריך הכהן לחזור ולקדש ידיו לפני העבודה אם כבר קידש ידיו ורגליו בתחילת העבודה, ואם כן הוא הדין בנשיאות כפיים אם נטל הכהן ידיו בבוקר, לא יצטרך לחזור וליטול ידיו קודם נשיאות הכפיים, והאריך בזה.

בתוך דבריו העתיק הבית יוסף את דברי הארחות חיים בשם בעל התמיד, שנהגו הכהנים לרחוץ גם את רגליהם, והיינו מהטעם הנזכר כי הוא כקידוש ידיים ורגלים, אך הבית יוסף מעיר כי לא נהגו כן בארצו, והרמב"ם בדרכי משה (סי' ק"ח ס"ק ו') מעיר, כי אף במקומו לא נהגו כן.

לפי דברי הנודע ביהודה הנזכרים הרי מובן היטב, כי היום שיש לנו נעליים, בוודאי אין מקום לחייב על רחיצת הרגלים.

דין רחיצת הרגלים לכבוד שבת

יג. ב' בדין חובת רחיצת הרגלים לכבוד שבת, והוא המבואר בשו"ע (אר"ח סי' ר"ס ס"א): "מצוה לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת", וכתב המשנה ברורה (סי' ר"ט ס"ק ד'): "ורגליו. וכעת אין נוהגין ליהרר בזה, ואפשר דדוקא במדינותיהם שהיו רגלין לילך יחף ודרכו לרחוץ במים מפני האבק והעפר, מה שאין כן במדינותינו". והיינו גם כן כיסוד הדברים הנזכרים.

דין ניעור כל הלילה בחובת נטיילת שחרית לדעת הראשונים שהוא מדין קידוש ידיים ורגלים

יד. בשולי הדברים יש להעיר, כי הנה דנו הפוסקים בדין ניעור כל הלילה האם עליו ליטול ידיו שחרית, וכתב המשנה ברורה (סי' ד' ס"ק ח"ה): "יש ספק אם הטעם של נטילת ידיים שחרית כהרשב"א לעיל במשנה ברורה ס"ק א', ואם כן אף על גב דהשתא לא נעשה בריה חדשה, לא פלוג רבנן וצריך נטילה. או, שמה עיקר הטעם כהרא"ש שם, ובניעור ולא נגע במקום מטונף אינו צריך נטילה".

ולכאורה לפי דברי הרשב"א מה מקום יש לומר 'לא פלוג', הא חובת הנטילה הוא משום התחדשות הבריאה ונעשה כתחילת העבודה, ומה מקום יש לומר שלא פלוג, הא אין זה כלל בכלל התקנה, אם לא נעשה בריה חדשה.

רק יש לומר, כי מצאנו בגמ' (ובחים יט): "היה עומד ומקריב על גבי מזבח כל הלילה, לאורה טעון קידוש ידיים ורגלים, דברי רבי. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר, כיון שקידש ידיו ורגליו מתחילת עבודה, אפילו מיכן ועד עשרה ימים, אינו צריך לקדש", והנה להלכה כתב הרמב"ם (פ"ה מהלכות ביאת המקדש הי"ח) כי הלכה כרבי, ואם כן אף שלא ישן כל הלילה יש חובת קידוש ידיים ורגלים, ואם כן מובן מה יש לומר כי לא פלוג בדין נטילת ידיים שחרית, כי מאחר וטעם הנטיילה משום דוגמת קידוש ידיים ורגלים, הרי זה אף בניעור כל הלילה, וא"ש.

א. ובכלל היה להעיר בזה, כי מאחר ואף הכהנים הנגשים לעבודה אין צריכים לרחוץ פניהם, אם כן בוודאי שאין זו חובה עלינו, אלא בגדר הנהגה ראויה, ואכן הינונך (מצוה ק"ו) כתב כי הוא דין לתחילה אף בקידוש ידיים ורגלים כביר, שכתב: "מדיני המצוה כיו, ושמצוה לתחילה לרחוץ בשחרית פניו ידיו ורגליו", והמנחת חינוך (שם ס"ק י"ב) תמה על זה שאין מקור לחיוב זה, ואף מו" הגמרא הנ"ל דחה שאין ראיה אפילו לחיוב דכתחילה, ובסו"ד נראה כי לדעתו הוא טענה ההתקנה.

אמנם הגרעק"א בגליון הש"ס (מכת"י, שבת נ"ב) ציין על ד' הגמרא את דברי הרמב"ם, ומשמע כי הוא בגדר חיוב, ולא בגדר הנהגה הראויה בלבד, וצ"ע מדוע בקידוש ידיים ורגלים לא מצאנו חיוב על הפנים, וע"י היטב בדברי השפת אמת (שבת כה: בדי"ה רחיצת) משי"כ בזה, ובערוך השולחן (סי' ר"ס ס"ב) כתב, כי אף אלו שלא הזכירו חובת רחיצת הפנים לערב שבת, היינו משום שסמכו על חובת רחיצת הפנים מצד ד' הגמ' הנ"ל בכל יום, ע"ש.

במשעולֵי ההסידות

להבין ולהשכיל בדברי רבותינו תלמידי בעש"ט הקדוש

אדר ופורים (ה) | הטבע והגיסים

"...לכן צריך לקרות המגילה. והוא יותר חיוב מדברי תורה כמו שאיתא במסכת מגילה (ג ע"ב) מכאן שמכו של בית רבי מבטלין תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה... שעל דיו קריאת המגילה נזדכבו כל הטבעיות... והצרופי השמות והאורות שבתוך המגילה המה החיות והשכליות של עולם הזה..."

זה מה שהמגילה משבחת "וכל שרי המדינות והאחשדרפנים והפחות ועשי המלאכה אשר למלך מנשאים את היהודים כי נפל פחד מרדכי עליהם, כי גדול מרדכי בבית המלך ושמו הולך בכל המדינות, כי האיש מרדכי הולך וגדול" ולכאורה בגלות ובעת החורבן, מה מעלה יש לנו בכל פרשת גדולת מרדכי אשר גדלו המלך הגוי והמשוקץ. והתשובה, שמכוח גדלות זו נתן כורש בנה של אסתר בשם מלכות פרס, רשונו לבנות את בית המקדש השני. שאתו החלה תקופת אכנה"ג וחז"ל שביטלו 'יצרא דע"ז', ויסדו את התושבע"פ, וקדמו את כל העולם הטבעי במושגיו שלו לביטול האלילות ולייחוד השם. כמש"כ בקדושה שניה.

"...כי כן בנין בית שני היה שנה אחת אחר שקבלו עליהם לקרות המגילה... שבזכות קריאת המגילה והנס דפורים זכו לבנין בית שני... עבור שהטבעים נתקנו ונזדככו, לכן דרוש השני הסכים לבניין בית שני עבור שהטבעים נזדככו. והיה הבנין בית שני נס בתוך הטבעים שלא עכב מלך אומות העולם לבנותו, ואדרבה סייע לבנותו כדרך הנס דמרדכי ואסתר שצווה אחשוורוש לטובת ישראל..."

עד כך הגיע שינוי 'הטבעים' והאווירה השלטונית בעיר שאף אנשי העיר הגויים שמחו ולא ידעו אפי' על מה. כמש"כ שם בדרושים לפורים "והעיר שושן צחלה ושמהה ליהודים היתה אורה ושמהה וששון ויקר (אסתר ד טז). הנה כתיב (משל כ.ב) ברבות צדיקים ישמח העם, כי הכלל כשהצדיקים מחכים ועוברים את ה' אז אפילו העם הפשוט יש להם שמחה, כי הם בעשיות המצות מביאים שמחה על כל העולמות. וזהו הרמז כי במשול מרדכי אז אפילו העיר שושן אפילו שרוב אנשי העיר לא היו יהודים כלל אף על פי כן היה להם שמחה, אף על פי שלא היו יודעים הטעם למה הם שמחים אף על פי כן היו שמחים מחמת שמרדכי בממשלתו הביא שמחה על כל האנשים..."

'השכל של מרדכי ואסתר'

העניין השלישי, עוסק בהשפעת הנס ה'טבעי' על היהודי. והוא שקריאת המגילה המתארת את מושכלות הנס הטבעי כפי 'השכל של מרדכי ואסתר' שהכניס זאת בצירופי הרצונות, מוככת גם את הקורא עצמו ואת כל תפיסתו להבין גם בשכל טבעי כי משמעות כל חיותו וחיות העולמות הם - רק אור תורה ומוצות. ולכן דווקא אחי שקראו ישראל את המגילה חשקו לקבלת התורה ברצון. ובכך מתרץ את קושייתו.

"... שקורא את המגילה מתנוצץ בן זה השכל של מרדכי ואסתר שקבעו במגילה שהוא קיום התורה והמצוות... מודכנין את המגילה... שכל של הקורא והצרופי שמות שבה מאיריין בהקורא את המגילה... שכל הגשמיות החיות שבה הוא קיום התורה והמצוות, ומי שקראה בכונה, אחר קריאתה תמלא הנפש שמחה ורצונה לקיים מצות התורה... לכן אחר קריאת המגילה מקבלין ישראל עליהם עול תורה ומצוות מאהבה, ולא כן בקריאת שאר התורה, כי התורה שנתנה מהר סיני הוא מורה על עולמות העליונים, לכן בעת שחזרו להגשמות מודעת רבה לאוריתא, אבל במגילה כיון שזדככו גם עולם הטבע, כי הנס היה בתוך הטבע לכן הדור קבלוה בימי אחשוורוש..."

אבל באמת צ"ל את תירוצו, דהא גופא קשיא. מדוע היא רק סגולת המגילה לזכך את הטבעיים ולא בקריאת התורה בניסי יצ"מ. אלא שהעניין הוא, שכצורת הנס כן צורת ההשפעה באדם ובטבע. קריאה במגילת הנס הטבעי, פועלת כפועלת הנס, ומגלה שורש אלוקי עמוק ננוטע גם בלב היהודי וגם בטבע, המשנה אותם לטובה מעיקרם. כעוד

תמצית המאמרים הקודמים: בפורים יש ארבע עניינים [ע"פ הקדמת הקדושות] נס בטבע, קבה"ת, כוח התפילה והתהפכות רצון אחשוורוש ומעשה המן לטובה. קליפת עמלק שהוא 'ישראל מומר', הינה טענה אמונית ורוחנית כביכול - שהכל בידי שמים גם ה'יראת שמים' והקדושה של האדם, ולכן אין ערך בעבודה, ובזאת מייאש את הנחשלים ומגאה את בעלי המדרגה. והמצווה של 'זכור' באה כדי להחזיר את תפיסת האמונה הנכונה במציאות ה', המתחלקת בין תפיסה עליונה של הנהגה והשגחה סובבת כל, שלית אחר פנוי מיניה' ובפניה 'כולא קמיה כלא חשיבא', ובין תפיסה תחתונה יותר, לה מתנגד עמלק, שהיא הממלאת ונתפסת בדעת היהודי, והיא נותנת מקום ומחיה את הטבע, ורק בה יש עניין של עבודה ה' ומלכות שמים, ומחייית עמלק. לכן היו כל הגיסים בדרך הטבע. וכל ה'עבודת ה' נעשית מתוך התפיסה התחתונה. אך מתוך זיכרת התפיסה העליונה.

'יתגלה מלכותו והנהגותיו אפילו בתוך הטבע'

בקד"ל (קדושה א ד"ה ועתה נבאר קושיית) וכך נתחכטו הרבה מן המפרשים בשאלה עצומה על כל המהלך של מגילת אסתר, כיצד דווקא בימי הגלות לאחר החורבן, שהיו בשפל המדרגה קיבלו את התורה מאהבה מתוך הנס שבדה"ט שניתן להתוכח עליו. ומה הוא עדיף מהגיסים העצומים של יצ"מ וקרי"ס שלא גרמו להם קבלת התורה מרצון במעמד הר סיני. וכתב לן מרא דשמעתתא שם בקדושה ראשונה, שלושה יסודות והגדרות בניסים שדרך הטבע ותוצאותיהם, הפועלים הן בטבע והן בנפש היהודי. העניין הראשון הוא שאין המשמעות רק שהקב"ה יכול לעשות ניסים 'אם' בדרך הטבע, אלא שהתגלה מפורשות שהנהגתו ומלכותו של הקב"ה מתנהלים גם במלבי לטבע, ואין צורך לשום התערבות סוערת בכוח גדול לשנות סדרי בראשית בשביל להגשים את מלכותו. ומשום ששורש קיומו של הטבע נועד עבור לעשות את רצון ה' המתגלה בעמו ישראל. זו מהותה של המגילה, מלשון גילוי המגלה זאת באופן ברור.

"...יתכן שנקראה מגילה בשם מגילה, כי בדברים הטבעיים מלכותו בסתר ומכסה הנהגת יתברך שמו. אמנם כאשר השם יתברך עושה נסים ונפלאות בתוך הטבעיים ומראה לעין כל בדברים הטבעיים חיבתי לעמו בית ישראל... נתגלה שם בתוך טבעים שהיה מלכותו והנהגותיו מכוסה ובהסתר עשיתו יתגלה מלכותו והנהגותיו אפילו בתוך הטבע. וזה שם מגילה, כלומר שנתגלה מעשיו, מה שהיה עד כאן מכוסה..."

והיה זה כמו בדיחה טובה, שמסופרת בתחילתה כעלילה מותחת ומסקרנת בתמימה גדולה, ובסופה מתגלה בפתע פתאום ההיפך הגמור, ומתבהרת אמת עמוקה הגורמת לצחוק על הטעות והאשליה שנוצרו במשך כל מה שסופר בתחילה. כך התנהגה של הקב"ה עם ישראל נראית הייתה כרדומה או כזו שפג תוקפה ח"ו, והמסתת הארוכה של ניסים ונפלאות מימי יצ"מ ירושת הארץ ודבניין בית המקדש, באה לקיצה. והנה - 'אדרבא' - התגלתה הנהגה חדרה של לא שערים אבותינו' דא, וגם בדרך הטבע הגמור של ה'פוליטיקא' בבירה שושן יצ"ו, הקב"ה עושה ומקדם את רצונו בכל הכוח והעוז, ו'מלכותו ואמונתו לעד קיימת' והוא מגלה את חיבתו העצומה לעמו גם בשפל מדרגתו.

'נזדככו הטבעים'

העניין השני הוא, שהסיפור של מגילת אסתר זיכך את כל הטבע הגשמי המוחשי, וכך גם את התפיסה הטבעית של אנשי העולם, וניתן מקום גדול לטבעי ואמתי בתפיסה הזו, לאמונה בהנהגת הקב"ה בתורתו ובישראל עמו בכל אנשי העולם כולו, וכהנה וכהנה בליבם של ישראל. ובמגילה יש בה את מושגי היסוד החדשים של השכל והטבע העולמיים כיצד הם מחוברים לאמות ה' ותורתו. כמש"כ בקד"ל ר.

שני דרכים לגילוי הפנימיות

אפשרות גילוי הפנימיות העמוקה גם בטבעיות של היהודי יכולה לבוא בשני דרכים, האחת על ידי צדיק גדול שחש את הדברים, ומביאם לידי גילוי אצל היהודי ואצל הטבע, כבקבדו"ל הנ"ל בפירושו חטא מי מריבה. וכמש"כ גם בקדושה שניה.

...והנה כפי שהצדיק עובר את הבורא במחשבתו כך הוא משפיע בכל העולמות, לכן כיוון שמרדכי הצדיק היה מחשבתו דבוק בשל הדברים אשר ראויים עולם הוא עולם נברא לכבודו יתברך שמו היה פועל שהאיר הראשית המחשבה שנבראו בשביל שמקבלים תורתו באחרית עד סוף המדרגות הוא עולם הטבע... ולכן אז הטבעים נזרעו עד מאד. והיו מאירים כבדראשית שנבראו בשביל ישראל שיהיו עושים בתוך הטבע ימים לישראל. והגם שבזמן אחר בטבעים משכן החיצונים - בימי מרדכי ואסתר נזרעו..."

ויש עוד אפשרות שניה המביאה לידי גילוי הרצון הפנימי, והם הנסיבות. כגון בתקופת סוף החיים, או בעת צרה גדולה, המייאשת כבר לגמרי מכל העניינים הגשמיים והטבעיים, בעוד הגוי מתייאש מהיו לגמרי ומאבד בהם כל עניין, אז שומע היהודי רק את קול פנימיותו ואת צער השכינה. וזה היה מצבם בגלות פרס ומדי, בסוף ימי הנביאים, וביהמ"ק חרב, רגע לפני פירוד הגולה והמודעה רבא לאורייאא כמש"ל בשם הרמב"ן, נתגלה להם עצמם פנימיות רצונם בהקב"ה ותורתו. כמש"כ בישמח ישראל לשביעי של פסח (את קמ"ג) והן הן הדברים בשפת אמת לפורים (הר"ם)

"והימים האלה נזכרים ונעשים כי... דרכיכם מה בצע בדמי כי היורך עפר כו'. וזה המזמור נדרש על ימי מרדכי ואסתר. כי כך דרך כל איש ישראל, אפילו שאינו עובד ה' כראוי מכה מרדות העולם. מ"מ כשבא העת להסתלק מן העולם וזוכר אחריתו. שם כל נמנתו לעבודת הבורא ית"ש למסור הנפש אליו. וכיון שהיה הגזירה להשמידם עמדו על נפשם והיו מצטערין על כבוד שמי ית' יותר מעל ימי הייהם בעה"ז..."

וא"ש תירוצו, ששני הדברים הללו יחדיו היו להם בעת גזירת המן. הן צדיק גדול בדמותו של מרדכי הצדיק, והן הנסיבות הקשות של החורבן, הגלות, וגזירת הלכיון. והם המשישו מן המקום הגבוה את הגילוי הגדול של הקדושה באופן של שם כדרך הטבע. שהביאו לקב"ה מרצון.

'אי אפשר לראות את הניסים'

ודברים מפורשים כתב בתורה אור למללת אסתר בד"ה ומרדכי יצא. שאור גבוה בבחי' 'אתה ה' גואלנו' אינו יכול להיראות כלל ומופיע רק בניסים שברך הטבע.

... כידוע שמקודם היה כל דבר בהתגלות ומה שהיו שואלים היו נותנים להם הן בנשמי והן ברוחני, וגם היה להם נביאים, וכ"ז הוא מחמת שהיה בהתגלות מדת אברהם וישראל בבחי' ממכ"ע. ומפני זה היו יכולים לראות נסים בהתגלות כמו ק"ים ויצ"מ. אבל בגלות הזה אותותיו לא ראינו שאין אנני יכולים לראות האותות, ולא מפני שאין אותות ה'יו, רק שאין אנני יכולים לראות האותות. ואדרבה הן הן נראותיו הן הן גבורותיו כי' ואין עוד נביא ולא אתנו יודע עד מה... כשאתה ה' גואלנו - א"א לראות הנסים בהתגלות. אבל באמת אפי' כהיום שהפרנסות דחוקים הוא ממש כמו ק"ים. אך שמתלבש דרך הטבע..."

וכך גם תהיה הגאולה העתידה. אור המתקן ומתלבש בדרך הטבע ולא יצטרכו לשינויו ולכן ימי הפורים לא יבטלו. כמש"כ בקדושה שניה

...ועתה נבאר למה שאמרו חכמינו ז"ל כל המועדים בטילים חוץ מימי פורים. כי הנה נודע מרביי הרמב"ן וכן משארי ספרים הקדמונים, כי בימות המשיח יתקנו כל הטבעים ופרה ודוב תרענה וכל הטבעים יעשו ויקרא רצון עם בני ישראל ולא יצטרכו כלל לניסים בשניו טבעים, כי חוקים יתקנו המשיח והטבעים יהיו מוכרחים לעשות רצונו יתברך שמו ורצון עמו בית ישראל... ולכן המועדים בטילים, כי המה מורים על יציאת מצרים אשר היה אז ניסים ונפלאות בשניו טבעים... ולימות המשיח לא יצטרכו לשינוי טבעים, כי הטבעים יהיו מתוקנים. אכן הארה דפורים שהוא מורה שהטבעים נתקנו שהיה גם בתוך הטבעים הוא דוגמא לימות המשיח שאז הטבעים יתקנו ולכן לעתיד לבא ימי הפורים לא נבטלים."

נמצאנו למדים על ההשפעה העצומה של הניסים בדרך הטבע - תוקפו של אחשוורוש - על היהודי, שנעשו בזכות תוקפו של מרדכי ותורתו, שהבין את הנסיבות ואת הנדרש מהם. וע"כ במאמר הבא א"ה.

שנס שלכדרה"ט דחה רק לרגע את כל תפיסת הטבע ומשעה את מושכלותיו, מכוח המציאות הניסית והלא טבעית המשתלטת על הטבע ומכריחה אותו לפעול על פיה - הרי נס בדרה"ט מגיע ממקום גבוה יותר ומוכך את הטבעים' עצמם והוא חושף מעלה ומציף מושכלות אלוקות הנמצאות גם בתוך לבו של היהודי וגם בתוך הטבע ועל כן השפעתו נשארת לתמיד. וכמו שיש מ' שמוצא לפונסתו עיסוק שבו הוא משתמש ופועל רק בציגנות ויכולות חיצוניות בעוד הפנימיות אינו באות לידי ביטוי, והן 'בגלות' של אלה החיצוניות יותר מכוח ההכרח להתפרנס, וכן להיפך יש מי שמשתמש בעיסוקו רק ביכולת ורצון פנימי שיש לו בלבד והוצרך והרצון החיצוני נדחק ונלחץ ומושתק. ויש מי שעיסוקו שלם בצרכיו ורצונותיו החיצוניים וגם עם רצונותיו הפנימיים יותר, ומביאים לידי ביטוי, ולכן קורת רוחו נמועשה מלאה והוא משפיעה לו רצון ושמחה ודבקות במשרתו והוא הלילה. ועוצם השויה הוא בטבע ובמושכלותיו, וגם בליבות ישראל בנס דפורים, המביא את האלוקות לידי גילוי טבעי בתוך הטבע ובמושכלות האדם, בהיפך מטענת עמלק שהאלוקות מבטלת את הטבע ואת מושכלות האדם, ועד לידי קבלת תורה מרצון - הוא ביטול תוקפו של אחשוורוש, המהווה חלק עצום - ולדעת ר"מ במשנה - חלק עיקרי בכל סיפור הנס של מגילת אסתר.

'מעלה את נשמת ישאל מעלה מעלה'

ודוגמא מרהיבה לשני אופני הפעולה הללו המקשרים את המושכלות בליבו של היהודי על ההתנהגות הטבעית של הטבע ממש, הוא פירושו המפורסם במלות ותאם מי מריבה כפרשת חקת.

"...הנה רש"י והרמב"ן חולקים בחטא של משה אחד מפרש על שאמר לישראל שמעו נא כו', ואחד מפרש על שהכה את הסלע. והנראה שטעם אחד הוא, כי זה גרם זה. והנה יש שני בחינות במוכיח שמוכיח את ישראל שיעשו רצון הבורא ברוך הוא. אחד - שמוכיח בדברים טובים, והיינו שאומר לכל איש ישראל גודל מעלתו ומקום מקור מחצב נשמתו אשר באמת נשמת ישראל חצובה למעלה מכסא כבוד וגודל הנהגת רוח אשר להבורא יתברך כביכול ממצות כל איש ישראל וגודל השמחה אשר בכל העולמות בעשות איש ישראל מצות הבורא ביה ובה התוכחה מטה את לב בני ישראל לעשות רצון הבורא ברוך הוא לקבל כל איש מישראל עול באמת נשמת ישראל חצובה למעלה מכסא כבוד וגודל הנהגת רוח אשר להכות שמים עליו. ויש שמוכיח את ישראל בדברים קשים ודבריי ביושים עד שמת מוכרחים לעשות רצון הבורא... והנה זה שמוכיח את ישראל בטוב ומספר תמיד בגדולת ישראל וצדקתם או כל הדברים הנבראים בעולם צריכין לעשות מעצמם הרצון של ישראל לדבר שנבראו, והיינו בשביל ישראל. אבל אם אינו מספר מעלה צדקת ישראל או צריך להכריח כל הנברא בהכרח גדול לעשות מה שנברא, והיינו לעשות רצון ישראל. והנה משה אמר בכאן שמעו נא ממורים, הוכיח את ישראל בדברים קשים ולכך הוצרך להכות את הסלע לעשות מה שנברא, כי אילו היה מעלה את ישראל כניל, וכמו שהיה כוונת הקדוש ברוך הוא ודברת אל הסלע, כי אז היה מדבר אל הסלע אתה שנבראת בשביל ישראל והם במעלה גדולה עתה לעשות מה שנבראת, והיינו להוציא את ישראל. אבל עתה שהוכיח את ישראל בדברים קשים שמעו נא כו', הוצרך להכות את הסלע לעשות רצון ישראל, ונמצא זה גרם את זה וטעם אחד הוא..."

יהודי אינו צריך לניסים

וזה שיטת הקדושת לוי בכמה מקומות והר"ב מפרשישחא, ועוד חבל צדיקים, שהכרה בהש"ת, מתוך ניסים ונפלאות הוא הכרה קטנה, מההכרה הגדולה והאמיתית הבאה מהשגה מושכלת בגדלותו הנתפסת מכל הבריאה הטבעית כולה. וכמש"כ בקול שמוחה - פרשת וישלח יעו"ש. וכמו שמביא עליו רמתיים צופים בשמו.

... כמו ששמעתי מפ"ק אדמו"ר ז"ל מפרשישחא, והיה ה' לי לאלקים, כו'. היינו, בלי שום ניסים ונפלאות ושינוי הטבע, יהיה לי השגה. כי יהודי אינו צריך לזה. ומה שהיה במצרים, הוא עבור המצרים. כמ"ש, וידעו מצרים, כי... וזה שאמר אדמו"ר ז"ל, והיה ה' לי לאלקים. כי ידוע שהשם הטבע הוא שם 'אלהים', כי אלהים בני' הטבע. והוא שילוב עם השם המפורש. והשם שורה ומתיה הטבע בכל רגע. והאיש ישראל צריך להבין ולהשיג זאת, כמ"ש, ה' הוא האלקים. והוא, היינו לשון נסתר, כי אינו בהתגלות לעיני בשר, כי אם לעיני המשכיל והמבין. וזה שנאמר, והיה ה' לי לאלקים. היינו, שגם בתוך הטבע יהיה לי תמיד האלקות..." (רמ"ם)

צופים באליהו ושאף דא לא את מ"ן

פניני הרמב"ן

מאת הגאון הרב ישראל מאיר קעניג שליט"א
אבדק"ק יאקע (ארה"ב)
ראב"ד ביד"צ אורח מישור לדיני ממונות ואישות

המשכן, וקרא העשיר לא ירבה מיירי בדבר חדש מחצהש"ק דתרומת הקרבנות, ולית לן המשך הכתובים המבארים והולכים זה לזה כדאשכחן בכמה דוכתי, ע"כ א"א לפרש קרא זה העשיר לא ירבה והדל לא ימעט אך ורק ללאוין במוסיף ומגרע על מחצהש"ק דקרבנות, החיוב החדש דהאי קרא ודו"ק, וע"ע בתוי"ט, פרק קמא דשקלים משנה ו'.

ג) מה שכתב הרמב"ן "ואם כן שתייה מניעות, אם שקל העשיר "היחיד" יותר, ושקל הדל פחות, עבר בלאו, צ"ב הכונה אם שקל העשיר "היחיד" יותר, דהרי כל מי ששוקל יתר עובר בלאו באין ג"מ בין רב ליחיד, וראיתי במבארי זמנינו שפי' דברי הרמב"ן ז"ל, דר"ל דאם "הציבור" מוסיפין על השקלים (כההוא דשקלים פרק ב' משנה ד', כשעלו מן הגולה וכו' עיי"ש) אז אין כאן איסורא דלא ירבה, אמנם דבר זה לא תליא בעשירות ועניות כלל כי אם בציבור ויחיד, והרי הרמב"ן תלה דבריו בעשיר "היחיד" וכנ"ל.

ד) מה שנ"ל בזה, ובתחלת הדברים אקדים מה ששמעתי פעם מאא"ז הגה"צ אבדק"ק יאקע וצללה"ה בעל חקי חיים בשם הגה"צ המפורסם מו"ה מיכאל בער ווייסמאנדעל זצוק"ל בשם אחד מתלמידי מרון החת"ס ז"ע, שהמעין היטב בלשון רבותינו הקדמונים הראשונים נ"ע, ימצא מרומז שם בלשון מוזקק ומדוד רוב דברי האחרונים הבאים אחריהם (ראה וע"ע בתומים בקיצור תקפו כהן סוף ס' קב"ד, מעין זה) ולא דחוק לומר כי רומז כאן הרמב"ן ז"ל (בהאי לאו העשיר לא ירבה) מעין דב"ק של מרון מהר"י מבעלזא ז"ע על הפיוט במוסף לפרשת שקלים, אור פניך עלינו אדון נסה ושקל אשא בבית נכון ונשא, ודקוק מרון ז"ע הלשון ושקל אשא, דהרי אין נותנים אלא חצי שקל, ותי' בהקדם דברי הש"ס ברכות (כ', ע"ב) דרש רב עורא וכו', אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע, כתוב בתורתך "אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד" (דברים י, י"ז) והלא אתה נושא פנים לישראל, דכתיב ישא ה' פניו אליך (במדבר ו, כ"ז) אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך (דברים ח, י') והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה ע"כ.

גילו לן חז"ל, דע"י שישראל מדקדקים

זה (פסוק ט"ו) העשיר לא ירבה וכו', מיירי במחצית השקל דקרבנות (ובמצוה זו חייב כבר מבין י"ג למעלה, וכנ"ל שיטת הרמב"ן ז"ל בזה, וידוע הפלוגתא הרחבה בזה הענין כמבואר בתוי"ט שקלים פרק קמא משנה ד', ודעת רבנו הרמ"א בשר"ע או"ח ס' תרצ"ד סעיף א' לנקוט בזה כדעת רש"י תנ"ל דאף במחצית השקל דקרבנות אינו חייב בפחות מכן כ') לפי זה יוצא, דשני הכתובים פסוק י"ד כל העובר על הפקודים מכן עשרים שנה וכו' יתן תרומת ה', ופסוק י"ט שלאח"ז העשיר לא ירבה וכו', כתובים נפרדים המה בלי שום קשר להדדי, קרא קמא כל העובר וכו' מיירי בבני כ' ובתרומת המשכן, וקרא דלאחר' מיירי במילתא חדתא דמחצית השקל לקניית קרבנות החיוב מכן י"ג בזה (משא"כ לשיטת רש"י, הוי הכל המשך אחד מתחילת פסוק י"ד כל העובר על הפקודים וכו') עד פסוק ט"ו העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל, ע"ע בדבריו ז"ל בפסוק ט"ו, ותראה נכות הדברים).

וזה י"ל מש"כ הרמב"ן בקרא דהעשיר לא ירבה בלשונו הזהב, שיביאו השקלים "בהשו"י הנוכרת", ר"ל ולהגיש בזה דקרא זה שאנו עוסקין בה העשיר לא ירבה ומחצית השקל הכתוב בה, הוא התחלת חיוב חדש דמחצית השקל דקרבנות, איננה המשך פסוק הקודם (דלא כדעת רש"י דכולא המשך אחד כנ"ל) וקרא זה לעצמה קאי, ודבר גדול השמיענו האדון כאן, דקרי לי' מחצית השקל דהאי קרא "השו"י הנוכרת", ופי' דאין כאן רק דומיא דקרא הקודם "בשויו"י" דמחצית השקל (דתרומת המשכן, כנ"ל דעת הרמב"ן) "הנוכרת", אבל לא מישך שייכי קראי להדדי כלל, וזה נראה נכון ע"ד הפשט בדברי הרמב"ן ז"ל.

ב) ולדעת הרמב"ן ז"ל הדני תרי קראי כל העובר וכו' העשיר לא ירבה, תרי חיובי נינהו, א"ש גם מה שהוכרח הרמב"ן לומר דהעשיר לא ירבה והדל לא ימעט לאוין נינהו כנ"ל, ולכאורה יקשה למה לא נפרש הפסוק כפשטי', דהכתוב מפרש והולך המצות עשה של מחצית השקל שכבר הזכיר בקראי שלפני זה, שזה יתקיים על ידי שהעשיר לא ירבה והדל לא ימעט, ואם נפרש כן אין כאן כוונה כלל ללאוי (ע"ע במהר"ם שיק תחילת מצוה זו, שדך בדרך כעין זה) אמנם להנ"ל א"ש, כיון דלהרמב"ן סכינא חריפא מפסקא לקראי, פסוק י"ד הקודם כל העובר על הפקודים, מיירי בתרומת

העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל, לתת את תרומת השם לכפר על נפשותיכם (שמות ל', ט"ו)

וכתב על זה הרמב"ן בזה"ל, וטעם העשיר לא ירבה והדל לא ימעט, שיביאו השקלים בהשויה הנוכרת, והנראה מן הכתוב הזה, שאם הביא הדל בשקלו פחות ממחצית השקל, שהוא עובר בלאו הזה, שהכתוב הזה מניעה, שאם נאמר בהעשיר לא ירבה שיהיה שלילות, לומר שבכך די לו, לא נוכל לפרש כן ב"והדל לא ימעט" ואם כן שתייה מניעות, אם שקל העשיר היחיד יותר ושקל הדל פחות, עבר בלאו.

דברי רבינו ז"ל (וכן סיום דבריו ז"ל, ע"ע להלן את ה') הוא כר נרחב לדייק ולדון בה, ונביא בזה קמא קמא דמטי לידן בס"ד כפי הספקת הגליון, וכדלהלן.

א) מה שכתב הרמב"ן שיביאו השקלים "בהשויה הנוכרת" (פשוט דר"ל שלא להוסיף ולגרוע ממחצית השקל, הנוכר בקרא הקודם) צ"ב, דהרי בקרא זה עצמה מפורש יוצא, העשיר לא ירבה והדל לא ימעט "ממחצית השקל", ול"ל למתלי דבר זה בקרא הקודם, ומהו הכונה בזה.

וי"ל בזה, במו"ש הרמב"ן (בפסוק י"ב בסופה) וז"ל שם, וכן נראה לי כי שלש תרומות שרמזו כאן, האחת לקרבנות הציבור, איננה על ידי המנין האמור בחומש הפקודים כדברי הרב (רש"י בפסוק ט"ו) כי שם נאמר "אך את מטה לוי לא תקפוד" (במדבר א, מט) והשקלים של קורבנות לויים חייבים בהם לדברי הכל וכדברי חכמים אף הכהנים, וכן הלכה, כמו שמפרש במסכת שקלים (פרק א', הלכה ד') ועוד, כי השקלים לקרבנות אינם מכן עשרים שנה ומעלה, אלא משהביא שתי שערות חייב לשקול, וכן מפורש שם, אבל צווה הכתוב שיביאו למלאכת המשכן תרומת חצי שקל לכל העובר על הפקודים מכן כ' שנה ומעלה (פסוק י"ד) ורמזו העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל לכפר על נפשותיכם (פסוק ט"ו) שכל הצריך כפרה שהגיע לכלל חיוב המצות יביא מחצית השקל אחר לקורבנות, עכ"ד הרמב"ן ז"ל שם.

מבואר מדבריו ז"ל, דקרא (פסוק י"ד) כל העובר על הפקודים, מיירי בתרומת המשכן (ובזה לא חייב קרא רק מכן כ' ומעלה) וקרא דלאחר

יתב"ש, וכל זה בשאר מצות התורה כבזה להוסיף הידור יתר, אמנם במצות מחצית השקל הרי אטר לן קרא להוסיף מקרא והעשיר לא ירבה כנ"ל, ברם עפי"מ דתנן במשנה סוף פ"ק דשקלים דאם שקל גם בעד חבירו צריך להוסיף מטבע הנקראת קלבון (עיי"ש ברע"ב הטעם, ובמפרשים) לפי"ז יוכל להוסיף ולהדר במצוה זו דמחצית השקל ע"י שישקול בעדו ובעד חבירו ויוצרך להוסיף קלבון, וזה קאמר הפייטן, אור פניך עלינו אדון נסה, וזה באה לנו על ידי שעושינו יתר מעיקר הדין כנ"ל בש"ס ברכות, ובשקלים יוכל זה להתקיים ע"י ושקל אשא, בשקל שלם, וזה בשוקל גם בעד חבירו דצריך להוסיף קלבון, עכדבה"ק.

(ה) בעמדני בזה גוסיף נקודה חשובה, ידוע ההערה על דקדוק מרן מהר"י ז"ע על הפייט הנ"ל, דהרי במשנה שקלים קורא ובאה למחצית השקל בלשון שקל, וז"ל הרמב"ן (שמות ל' א') ודע כי שקלי התורה הם הסלעים האלו שכל סלע מהן ארבעה דינרין, אבל שקל המזוכר בדברי חכמים, כגון ששנינו (שבתות, מ"ג, ע"א) שקל הלויני עליו וסלע ה' שוה, סלע הלויני עליו ושקל היה שוה, הוא ב' דינרין, חצי הסלע, וטעם זה, מפני שהם קורין שקלים לחצי הסלעים שהיו שוקלים בכל שנה, וכן הונהג בלשון חכמים במשנה, עיי"ש ברמב"ן ב' טעמים ע"ו, הרי דלשון המשנה לקרות חצי שקל בשם "שקל", ומהו כל הרעש על הלשון הפייט דנקיט לשון המשנה.

אמנם גברא רבה וקדוש ישראל אמר מילתא וכו', ואולי יש קיצור בדב"ק, כי מצאתי דיוק הנ"ל על הפיט הנ"ל, לאחד מגדולי דור ההיא, ה"ה שר התורה בעל **שואל ומשיב** (ה' קישש מגורן מהר"י ז"ע טובא, כי השואל ומשיב נולד בשנת תקס"ח ומרן מהר"י נולד בשנת תקפ"ה, אבל כידוע ומפורסם היתה בנייהם הערכה הדדית עמוקה, ואתרמי מילתא להביא דבריו ז"ל כעת ההיאצ"ט שלו חל בשבוע הבאה, כ"ז אדר הראשון (תרל"ה) ומן הנכון לציין אופן פטירתו לחה"ה, בחודש אלול קודם לזה (תרל"ד) ביום כ"ד לחודש נסתלק הגאון הקדוש בעל מנחת חינוך, והשואל ומשיב הספידו אור בככ"י רבה וסוערת עד שהתעלה באמצע ההספד, ומני אז הלך והידרדר מצבו ונלב"ע בחודש אדר הראשון שלאחריה ביום כ"ז בו זיעזעכ"י, דבר זה שמעתי מכמה וכמה חשובים נכדי המנח"ח ז"ל, איני רוצה לפרש שמם בלתי רשותם) ולחיבת הקדוש ונתיק לשונו הנעים בספר **דברי שאול** על התורה וק' ש"ט מדפי הספר, הוצאת מכון חכמת שלמה) הנה שנת תרח"י כאשר שנתאי אשה אור ליום י"ב אדר, והיא הגי' השלישי אשר אקוה לה להיות בנין עדי עד, והנה בשבת קודם תשא כ' אדר אז ה' אצלי אנשים קרואים והולכים לשמוח אותנו, אז אמרתי במה

שאמר הפייט (לתפילת מוסף) לשבת שקלים, ושקל אשא בבית נכון וגשאו, והקשיתי הא לא היה רק מחצית השקל "ואף דקאי על עניין השקלים, ה"י לו לומר ושקלים אשא", עיי"ש מה שתידרך לפי דרכו ז"ל.

מבואר בדבריו ז"ל דקדוק מרן מהר"י ז"ע על הפייט "ושקל אשא", ובהוספה נכבדה, דעכ"פ הו"ל להפייט לומר "ושקלים אשא" כיון דבשקלים של כלל ישראל מדבר והולך (אולי צ"ל "ושקלים נשא") ואף דלשון המשנה הנ"ל קרי ל' למחצית השקל בלשון שקל, האי פיוטא שאני, כיון דמדבר בשקלים של כלל ישראל הו"ל "ושקלים אשא" וכנ"ל, ודקדוק מרן מהר"י ז"ע ותי"ב בהירה ומצוחצחת, ואין להאריך יותר.

(ו) נחזור לדברי הרמב"ן, ד"ל מה שכתב הרמב"ן בלשון המדוקדק, אם שקל "העשיר היחיד" יותר וכו' עבר בלאו, דר"ל רק אם שקל העשיר בייחוד לעצמו ביתר עבר בלאו, אבל אם אין העשיר שוקל "יחיד" אלא גם בעד אחרים רשאי להוסיף ואדרבה חייב להוסיף כאמור בהמשנה הנ"ל דמוסיף קלבון, ורמז לן הרמב"ן בקרא זה גופא דהעשיר לא ירבה, דאיכא גונא דהוספה בהידורא דהאי מצוה, ע"י שקל שלם בעדו וגם בעד חבירו וע"י קלבון וכנ"ל דברי מרן מהר"י מבעלזא ז"ע בהרבה דורות אחרי הרמב"ן ז"ל, וגדולים לשון חכמים ודברי רבותה"ק.

(ז) ויש להוסיף נופך מן אנא זעירה דמן חבריא, על דברי מרן מהר"י ז"ע, דלכאורה צ"ב א' איפה מרומז בתיבות "ושקל אשא" הוספת הקלבון, וי"ל עפי"ז הידושלמי סוף פ"ק דשקלים דאפלגי שם להיכן הקלבנות נופלין וכו' וי"א להוצאת הדרכים, ועיי"ש במפרשים (קרבן מעדה, תקלין חזתין) דהקלבנות שילמו בזה לנושאי השקלים לבית המקדש עיי"ש, וזה י"ל "ושקל אשא", ר"ל נשיאות השקלים לבית המקדש, והרי צריך לזה הקלבנות לשלם להנושאים, הרי שפיר מרומז כאן עניין קלבנות ההידור כאן, אחרי דהם באין לשלם ושקל "אשא, פי' נשיאות השקלים.

(ח) נבא לדברי הרמב"ן בסיום הדברים, "ושמא מה שהיו תורמין בקופות על האבוד ועל העתיד לגבות (כתובות ק"ה, ע"א) יתקן להם זה, כי כל הדל הממעיט במותר עתיד לגבות הוא, ומן העשיר המרובה לא יתרמו הגבאין ביתרון, ולא יהו מזכין במותרות, וראיתי לבעל הלכות ולכל המומים המצות שלא הזכירו הלאו הזה".

ודברי הרמב"ן אלו צ"ב בפשטות הדברים, וראיתי בספר המצות לרס"ג להגאון הנודע מו"ה ירוחם פישל פערלס זצוק"ל (עשה כ' ד"ה ועוד יש מקום, ציין דבריו בעל הטוב ירושלים) שכתב לבאר, דס"ל לרמב"ן דאין לאוין אלו דלא ירבה ולא ימעט על העשיר והדל

גופייהו, כי אם על הבי"ד קאי (ופרש"י כי תשא קאי למשה רבינו ע"ה נאמר, דבמקום בי"ד קאי) אלו הלאוין, והיינו שלא יזכו חלק גדול בקרבן לעשיר המרובה ולא ימעטו לדל חלק קטן על שמיעט בשקלו (אלא שהדל שפיתח מחצית השקל לא קיים המצות מחצית השקל, אבל על הלאו ממילא לא עבר, דלאו רק לבי"ד נאמרה כנ"ל) ולפי"ז אין למנות כלל לאוין אלו בכלל המצות (כנ"ל ברמב"ן) כיון דכל זה כלול כבר במצות עשה הכללית על הבי"ד שיוקרב קרבן ציבור ככל מצותי, ואין קרוי קרבן ציבור כי אם בשיש לכל אחד חלק שוה בקרבן, אלו תו"ד שם.

(ט) ואף שאיני כדאי, אמנם לא ידעתי איך מתיישבים דברי הרמב"ן הנ"ל בביאור זה, דלפי הנ"ל יקשה, למה ל' לרמב"ן לומר דהדל שהמעט בשקלו עתיד לגבות הוא (ומטעם דחשבינן כאילו הגיע שקלו ללשכה, ראה להלן בשם הר"מ) הרי בלאו הכי לא עבר הוא בלאו זה דקאי רק על הבי"ד מזכין לו חלקו בקרבנות, גם לשון הרמב"ן שכתב, ושמא מה שהיו תורמין בקופות וכו' יתקן להם זה, נראה מזה בעליל, דהעשיר והדל בנותנם תרומתם שלא כראוי (העשיר בריבוי, והדל במעט) עברו בעצמם על הני לאוין, רק שהתורומה על כל ישראל מתקנם, ולפי"ז הגאון ז"ל לא העשיר גם לא העני צריכים תיקון וכו', דלאוי הללו קאי רק על בי"ד המזכין להם חלקם בהקרבן וכנ"ל.

וג"ל לומר, דודאי ס"ל לרמב"ן דלאו דהעשיר לא ירבה והדל לא ימעט קאי על העשיר והעני גופייהו, אמנם הו"ו רק בעשיר שהרבה והדל שמיעט ואתרמי מילתא שהשתמשו בשקלם לצורך הקרבן, כל זה שייך בזמן התורה, אבל "לדורות" באורך הזמן שתיקנו חכמינו ז"ל (אחר זמן התורה) לתרום על העתיד לגבות וגם לזכות בהתורומה כל אחינו בני ישראל בשוה, פקעי לאוין אלו, העשיר משום "דתיקנו לו" הלאו דלא ירבה ע"י שתורמים הבי"ד על כולם בשוה, והעני שמיעט הר שקלו עתיד לגבות, וע"ע ברמב"ם (הלכות שקלים פרק ב', הלכה ט')

הביאור בזה, דחשבינן כאילו כל השקלים הגיעו כבר ללשכה, ומזה הטעם תורמין על העתיד לגבות עיי"ש, נמצא דאין כאן עוד עבירת הלאו הנ"ל אצל שום אחד. וסיום הרמב"ן דהב"ג ז"ל וכל מוני מצות לא הזכירו הלאו הזה, הטעם בזה כיון דלדורות אין נוהגת לאוי הללו (והרמב"ן לשיטתו בספר המצות, דלאו שאינה נוהגת לדורות לא נמנה בכלל המצות, ע"ע בספר הרי"ס הנ"ל בפרש"י השלישי, ואמכ"ל בזה) וס"ל לרמב"ן דזהו מטעם הנ"ל דאחר שנתקן שתורמין על העתיד לגבות ותורמין על כולם בשוה, אין זו נקראת מצוה הנוהגת לדורות, קצת קצת, וידעתי שיש לפלפל בזה, תן לחכם ויחכם עוד.

אוצר ידיעות התורה

• משיעורי המגיד הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א •

בשר מתורבת הגדרתו ודינו (ד)

את התא על גבי מצע גידול של חלבונים שונים מן הצומח, נמצא כי אף מתחילתו חלק התא בגידול הבשר אינו אלא מועט, כי רוב הגידול הוא מכל החלבונים המצויים במצע הגידול, וחלבונים אלו הינם יותר משישים נגד התא עצמו, ושוב יש כאן ביטול ברוב.

אם כי אשר כלל הוא בדינו (ביצה ד:) שאין מבטלין איסור לכתחילה, מכל מקום הרי כאן אין הביטול כדבר המכוון בכדי להביא את ביטול האיסור, אלא הכרח המציאות של גידול הבשר הוא על ידי המצע הנזכר, כך שהביטול של האיסור אינו נעשה במכוון אך ורק בכדי לבטל את האיסור, ובזה אין את הכלל הנזכר, שכל מה שאין מבטלים איסור לכתחילה הוא כשהפעולה נעשית אך ורק במטרה להביא את ביטול האיסור.

עוד יש להוסיף, כי אף שבאיסור גמור אין לבטל האיסור לכתחילה, מכל מקום כצירוף לכל הטעמים הנזכרים בהיתר הבשר המתורבת, יוכלו להוסיף כי אף אם אין לקבל בהחלט את אחד מטעמי ההיתר הנזכרים, מצד הדחיות שהזכרנו על הטעמים, מכל מקום בצירוף ביטול האיסור יש מקום להתירו בשופי.

כך גם יהיה מקום להתיר לעשותו על ידי גוי, כי אין איסור ביטול איסור לכתחילה על ידי עכו"ם (ר' דרכי תשובה סי' ק"ח ס"ק כ').

דין התא ומצע הגידול כמעמיד שאינו בטל

אלא שלמעשה אין כל בסיס להיתר זה, שכן מבואר בשו"ע (י"ד סי' פ"ז סעיף י"א) כי המעמיד גבינה בעור קיבת נבילה או טריפה הרי זה אסור אף בכל שהוא, כי דבר המעמיד אינו בטל, וממילא אין מקום לבטל דבר המעמיד. יש להוסיף ולדון האם דבר מעמיד אינו בטל הוא דין דאורייתא או דרבנן, כי אם אינו אלא דין דרבנן יכולים להקל בו יותר, ויועיל כסניף להתיר, והוא סוגיא בפני עצמה.

ברם, זה גופא יש לדון, האם התא נחשב כמעמיד, כי אף שברור ופשוט כי כל תחילת היווצרות הבשר מן התא, אינו אלא משום שהתא מקורו בבשר הבהמה, וממנו מתרבים כל התאים הנוספים, וממילא אין מקום לבטל את התא,

לקיחת תא מעובר בהמה

צורת היתר נוספת היו שהציעו, על פי המבואר בגמרא (יבמות סט:) כי וולד עד ארבעים יום לתחילת יצירתו אינו נידון אלא כמים בעלמא, ממילא לפי זה, אם יקחו תא מעובר בהמה עד לארבעים יום ליצירתו, אשר כבר יש בו את התאים הנ"ל הנדרשים בכדי לייצר את הבשר המתורבת, ועם כל זה אין בו את כל דיני האיסור, כי הוא מים בעלמא.

אך היו שדחו את ההיתר בזה, כי הגדרת הוולד כמיה בעלמא הוא רק לגבי הגדרתו כוולד, אבל אין מתבטל ממנו כל דיני הבהמה מצד עצמותה, ולכן יש בו את תכונות הבשר, ויאסר באיסורי הבשר מצד אבר מן החי או שאר הדינים.

היתר משום גידולים בדבר שזרעו כלה

היתר מחודש נוסף העלו הפוסקים על פי דברי המשנה (תרומות פ"ט מ"ו): "הטבל, גידוליו מותרין בדבר שזרעו כלה, אבל בדבר שאין זרעו כלה, גידולי גידולין אסורין", והיינו שכל זריעת טבל בדבר שזרעו כלה, אין עליו דיני הזרע, כי על ידי שכלה זרעו אין עוד עליו הדינים הראשונים.

ממילא הוא הדין יש לומר לעניין הבשר המתורבת, מאחר ואין להחשיב את התא אלא כגידול מן הבהמה, ומאחר ולוקחים את התא מן הבהמה, הרי זה כאילו שכלה מקור הבשר, ואין עוד עליו דיני הבהמה עצמה, ויש להחשיבו כגידול בדבר שזרעו כלה.

אך רבים דחו היתר זה, כי בגידולים ממש הרי שהזרע עצמו כלה לחלוטין, והתבואה הגדילה אינה יוצאת בהמשך מתוך הזרע עצמו, אלא על ידי רקבון הזרע נתהוה הגידולים, ולכן אין עליהם הדינים שהיו מתחילה על הזרע, אך בגידול הבשר המתורבת, הרי התא נותר ככתחילתו, והוא מתרבה עוד ועוד, ועל כן ההמשך הישיר של התא מן הזרע אינו מושפע מכך שזרעו כלה, כי הוא יוצא מתוך הווייתו של הזרע, ועל כן אין בזה מקום היתר.

היתר משום ביטול התא ברוב

עוד היתר היו שהציעו, משום ביטול ברוב, כי כמו שהזכרנו בתחילה צורת גידול הבשר הוא על ידי שמניחים

העצה בלקיחת תא מנן פקועה

אחר כל זה נראה, כי העצה היעוצה היותר מועילה לקיום האפשרות של שיווק בשר מתורבת באופן שלא יהיו בו כל השאלות ההלכתיות, הוא על ידי שיקחו את התא מנן פקועה, שהוא בהמה ששחטה ומצאו בתוכה וולד בן תשע חי, שמדאורייתא אינו צריך לשחיטה, כמבואר בגמ' (חולין ע"ד), ורק מדרבנן הצריכו שחיטה מפני מראית העין, ואם כן הדרך הוא שיקחו את התא מבהמה זו שאינה צריכה לשחיטה, וממילא לא יהיה כל איסור בדבר, כי אף משום מראית העין אין בדבר, כי כשיראו את הבשר המתורבת אין להחליף בינו ובין בהמה רגילה, כך שאין כל סיבה להצריך בזה שחיטה אף לא משום מראית העין. היתר זה אכן הועלה על ידי בית הדין באמסטרדם (קובץ שרידים גליון כ"ו, עמ' פ"ד - פ"ו), שכתבו כי בהיתר זה יוכלו למצוא את הדרך לייצר בשר מתורבת בדרך כשרה ללא כל חשש הלכתי בדבר.

אם כי ראיתי שהגאון רבי צבי פרידמן שליט"א גאב"ד בית דין מסורת, שכתב בקול קורא, כי אין להתחיל ליתן היתר בדבר, כי מדובר בפירצה בכרם בית ישראל, ולכן מוטב שלא יתחילו לדון בדבר ולא ימצאו דרכי היתר בדבר, כך שעל כורחם יאלצו שלומי אמוני בני ישראל להתנזר מאכילת בשר המתורבת.

בשולי הדברים יצויין נידון נוסף שיש לדון בבשר המתורבת, והוא מצד אכילת בשר שלא הומלח, כי התא כשנלקח מן הבהמה לא מלחוהו, ובשר שלא נמלח אסור לאכלו, והוא נידון בפני עצמו.

אחר שהעלינו כל הצדדים בדבר להיתר ולאיסור, הנה הרבה רבנים ממערכות הכשרות בעיקר בחוץ לארץ עובדים למצוא דרכי היתר בדבר, זה מעלה וזה מוריד, כאשר האופן המוצע הוא בלקיחת תא מעובר כנוצר לעיל, או מנן פקועה כמו שהוצע לעיל, אך עדיין יש שאלות רבות שלא נפתרו בשלימותם על פי ההלכה, כך שאין היריעה שלימה וברורה בדבר זה.

והנה אף כי כפי הנראה היה מקום לשער שאין הדבר נוגע אלינו, כי לא יגיעו לשיווק הבשר המתורבת בשנים הקרובות, והיינו אומרים כי הנידון הוא עבור נכדינו, אך למעשה לנוכח ההתפתחויות המהירות בשוק בעניינים אלו בהתפתחות הטכנולוגיה, כך שיתכן כי עוד שנים מועטות כבר יהיה הדבר נוגע למעשה, ואז יצטרכו הרבנים להכריע בזה בבירור את כל דיני והלכות הבשר המתורבת.

אך עדיין יש מקום לבעל דין לחלוק, כי סוף כל סוף התא בפני עצמו לא היה יכול להתרבות, אם לא שנתנוהו על מצע הגידול של השומנים, ואם כן יש לומר שאין התא נחשב כמעמיד, ושוב יש לומר שבטל ברוב.

אכן, היו שעוררו, כי אף שהמצע הוא שמאפשר את גידול התא והתפתחותו לבשר, מכל מקום אינו מעמיד בהגדרתו, כי אינו אלא מסייע לתא להתרבות ולהתפתח, ואינו תורם כל דבר לעצם התפתחות הבשר, אלא מאפשר את התפתחותו.

ואף גם אם נקבל כי אף המצע נידון כמעמיד, עדיין יש לדון במקום שיש שני מעמידים, ומעמיד אחד הוא היתר והשני הוא איסור, האם יש לאסרו מצד דיני זה וזה גורם, וכן האם בזה בטל המעמיד של איסור במעמיד ההיתר, והוא אריכות גדולה בכל פרטי דינים אלו.

למעשה כמדומה, שראיתי בשם הגאון הגדול רבי מרדכי גרוס שליט"א (קובץ בני חיל - מודיעין עילית תשע"ט עמ' ל"ז), שאין להתיר לסמוך בזה מצד דין זה וזה גורם, כי אין מקום להחשיב כמעמיד אלא את התא בעצמו, ולא להחשיב כמעמיד גם את מצע הגידול.

דמיון הנידון לדין הג'לטין

עוד היו בין הרבנים שביקשו לדמות הנידון לדין הג'לטין, שהוא חומר גלם הנמצא ברוב סוגי הג'לי, שהוא מייצב את המוצר, חומר הג'לטין מקורו מעצמות בעלי חיים, שטוחנים את העצמות ומזה נוצר מעין אבק.

דין הג'לטין מעצמות בהמות טמאות שנוי במחלוקת גדולי הפוסקים בדור האחרון, ודנו על זה הגאון הגדול רבי חיים עוזר גראדווינסקי זצ"ל והגאון הגדול רבי משה פיינשטיין זצ"ל, כאשר קוטב הנידון מצד שאין העצמות ראויים לאכילה, ואינם בכלל איסור אכילת בשר בהמה טמאה, דעת רבי חיים עוזר זצ"ל היתה, כי יש להתיר את הג'לטין, הואיל והעצמות אין בהם את איסורי הבשר, כי אינם אלא עצמות היבשות שאינם ראויים למאכל אדם.

לפי זה ביקשו לומר, כי כשם שיש להתיר את הג'לטין מבהמות טמאות, כך באותה מידה יש להתיר את התא הניקח מהבהמה הטמאה, כי התא עצמו אינו ראוי לאכילה.

אמנם היו שערערו על היתר זה, כי סוף כל סוף העצם בעצמותו אינו ראוי לאכילה, ועל כן יש להתיר את הג'לטין, אמנם התא בפני עצמו בוודאי מוגדר כדבר הראוי לאכילה, כי כאשר יתפתח יהיה ראוי לאכילה, ורק עתה בהיותו תא קטן ונפרד אינו ראוי עוד לאכילה, אך מצד מציאותו נקרא ראוי לאכילה, ויש מקום לאסרו.

היכל הוראה

פסקי דינים * תשובות * הוראות

מבי מדרשא "היכל הוראה" • מיסוד שד הוראה מרן הקנה בשם "ז"ע בראשות בנו נאב"ד היכל הוראה הגאון הגדול רבי משה בראגסדארפער שליט"א מגדולי פוסקי דורינו ובעל שו"ת היכל הוראה • יו"ל ע"י אגוד הרבנים תלמידי "היכל הוראה"

פסקי דינים מתוך שאלות ותשובות שעלו על שולחן ההיכל לפני מורינו הרב שליט"א

בין כותלי ההיכל

ע"ד הגר צדק שרוצים לקבלו בתור רב הקהילה ושאל מורינו הרב שליט"א אם מותר לקבלו

זה מה שענה מורנו הרב שליט"א לגר צדק אודות מה ששאלת היות וכת"י שליט"א הוא רג צדק זוכה ליכנס תחת כנפי השכינה וכן השמים יזכו אותך בכח הפה לקרב יהודים לאבינו שבשמים, וכן חבורת אנשים שנמשכים אחריך ורוצים לשמוע אמרי פיך ולנהוג על פיך בהלכה ובהנהגה, ובעדוץ להקים קהילה ואתה תשמש כראש ומנהיג הקהילה, ואתה שואל אם מותר להם להקים את הקהילה ואתה תשמש עצלם ברבנות דהרי אמרו חז"ל (בבבא מס' ג) רבא אנשריה לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל, ואע"ג דאמר מר: שום תשים עליך מלך, כל משימות סאתה משים - אלי יהו אלא מקרב אחיך, האי כיון דאמו מישראל, מקרב אחיך קרינן ביה, ע"כ. וכן פסק הרמב"ם (הל' מלכים פ"א מה' דהר) וז"ל: אין מעמידין מלך מקהל גרים אפילו אחר כמה דורות עד שתייה אמו מישראל, שנאמר לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא, ולא למלכות בלבד לא אלא לשררות שבישראל, לא שר צבא לא שר המשטרה או שר הכלכלה אפילו ממנה על אמת עולם שמחלק ממנה לשדות, ואין צריך לומר דין או נשיא שלא יהא אלא מישראל, שנאמר מקרב אחיך תשים עליך מלך כל משימות סאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך ע"כ. [והשו"ע בס' רמב"ם פ"א כתב דין זה רק לגבי מינוי דיין או לגבי שאר משימות, וברעק"א בגליון הביא בשם הרמב"ם דין זה שייך בכל המשימות, וקציע' על השו"ע למה לא הזכיר דין זה בשאר משימות.]

לענ"ד נראה שאין כל מניעה, ואף דמעיקרא היה צד לומר דהגר לא יימש ברבנות וכמו שפצינו שכתב בשו"ת אגרות משה (י"ד ח"ד סי' ט) דהגר יכול להיות ראש ישיבה כי אין זה ענין של שררה אלא של עבודת שהוא מושעבד לתלמידים ללמדם בביתם קבועים, עת"ד. ולפי"ו לכאורה יש מקום לומר דרבנות שהיא גם כן שררה אין לגר לקבל על עצמו, וע"ע מה שכתב מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א (תשובות והנהגות ח"ב סי' שש) וז"ל: ולענין להיות "רב", שבזמננו שמלבד התפקיד הלהותי יש לו גם תפקידים שונים לנהל כעין שררה, ראו להחמיר ולא ילקח רג לתפקידים אלו כשיש לפניו יהודי אחר ראוי כמותו. ולדעת האחרונים יש היום ירושה ברבנות שיעקרה שררה, ולכן לדעתי ראוי להעמיד אדם אחר שישא תואר "הרב" לכבוד, והגר שהוא הראוי לכך בפועל הוא יימש בתפקיד הוראת ההלכה למעשה, אף שמכונה "מורה צדק" ואפילו סגן וכו"ו דאי שרי, ומתקיים בו אהב את המלאכה דרבנות ושנא את הרבנות עצמה ושכרו רב.

ואשר מוסבים לגרים למנותם יש להסביר להם שמגדולי ישראל היו גרים וצאצאיהם, ענין רבב"ם בפתיחה, ולא מפני פחיתותם לא מקבלים אותם, אלא שדין תורה הוא מפני שהיו עניים לא לקבלם לשררות ואין להם לראות שום פחיתות בכך, וכמו שישראלים לא ראויים ללמש בכהונה רק מוועד אהרן, ומ"מ שזוכים לכהונה תורה גדול יותר מכתר כהונה, וכתר התורה אינו שייך לשררות שבה, וכיון שנתקרבו מתוך הגויים תחת כנפי השכינה מעלתם רבה מאד ואנו מוזהרים עליהם יותר מישראל, ע"כ"ד תשובות והנהגות. נמצא לפי"ו, דעיקר המניעה היא ש"לא שאת בתואר הרבנות אבל להרביץ תורה ולהדריך בתורת ה' שהיא עבודת ולא שררה שפיר דמי.

אולם האחרות הן תורה דבועה לקהילתכם אין

כן כרך שיצא בליל י"ד מן העיר והיה בדעתו להגיע לכרך בתחילת יום י"ד, ולא הספיק להגיע לכרך בעלות השחר

מי שמקום מגוריו הוא בירושלים, ופורים הוא י"ד חודש אדר שוהה היה בפרזים אך בדעתו היה לחזור לירושלים ביום ב' ט"ו אדר, אמנם אם מחמת סרדות וסיבות שונות לא היה באפשרותו לצאת לירושלים אלא כרבע שעה קודם עלות השחר, ובזמן שעלה עמוד השחר עדיין לא הגיע למקומו והיה מחוץ לירושלים במקום שמחזיקים שם יום י"ד. הרי מכיון שהיה בדעתו שיהיה בעלות השחר בירושלים, על כן אף שבסופו של דבר לא עלה בידו לעשות כן, מ"מ כיון שבזמן עלות השחר היה בנסיעה בדרכו לירושלים והוא אינו במקום ישוב הולכין אחר דעתו, והמנו לפורים הוא כבן עירו בירושלים.

בעל קורא שררה את המגילה לנשים, מתי יכוין לצאת ידי חובתו בעל קורא מומחה שלפני קריאת המגילה בעל הכנסת קורא במיוחד עבור הנשים, לכתחילה יכוין בדעתו שלא לצאת בקריאה זו, כיון שבקריאה בבית הכנסת יש בה המעלה הגדולה "ברוב עם הדרת מלך"² מ"מ טוב שיעשה תנאי שבאם לא יוכל לצאת יד"ח קריאת המגילה בבית הכנסת יוצא יד"ח מה שקורא לאנשים.

מה השיעור הנהוג לתת בזמננו עבור זכר למחצית השקל פסק הרמ"א² שיש ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו זמן ובאותו מקום, והוא זכר למחצית השקל שהיו נותנין באדר, ומפני שג' פעמים כתוב "תרומה" בפרשה, יש ליתן ג' חצאי שקלים, ובוה יש להוסיף ג' חילוקי דינים:

א. נכון לתת חצי מהמטבע המקומי, והמנהג הוא לתת כאן בארץ ישראל ג' חצאי שקלים ואין צריך להדר כאן בא"י אחר חצאי דולרים אם לא באר"ב, וכמובן שבכל מדינה יתנו מטבע עירי חצי.

ב. במדינות שהמטבע של המחצית שלהם אין להם כח קניה כדוגמת מטבע הגריבני"ע באוקריינא שלעת עתה אין בו שוה פרוטה, אי אפשר לקיים בזה זכר למחצית השקל.

ג. נתפשט המנהג שכל ראש בית אב נותן גם עבור הנשים והילדים דבמחצית השקל כתיב (שמות ל, טו) "לכפר על נפשותיכם", ואף שאינם חייבים מעיקרא דינא, נותנים עבורם.³

1. שו"ת היכל הוראה (ח"ה הוראה מה). וכבר האריך בזה מורינו הרב שליט"א עוד ב"היכל הוראה" (ח"ב הוראה קד ובמילי הוראה שש), ועיין מה שחילק שם, ומטעם זה הורה גם אף בבדן דידן.

2. בתשובה (ח"ב הוראה מה) הוסיף מורינו הרב שליט"א שכן היה מורה אביו מרן הקנה בשם ז"ע, שהיה נוהג לקרוא המגילה בביתו עבור הנשים קודם קריאת המגילה שבבית הכנסת, וקודם הקריאה בביתו היה נוהג להתנות שבאם לא יצא ידי חובתו בשמיעת קריאת המגילה שישמע אח"כ בבית הכנסת (ממח' הרעש יבדל) על אופן זה הוא מתנה מעבשני שיצא ידי חובתו בקריאה זו שהוא קורא לנשים. ובאם ישמע קריאת המגילה בביהכ"ס כתיקונה, הוא רוצה לצאת ידי חובתו בקריאה זו ודוקא כי רוב עם הדרת מלך.

3. אר"צ סי' תרצד טע"א.

4. כן הורה מורינו הרב שליט"א (ח"ב הוראה מה) שיתנו מצחה מהמטבע המקומי ובאר"ק הוא חצי שקל, ודלא כמו כאלו שמטעים כל מיני מטבעות אחרות, והנה מקור המנהג הוא מדברי הרמ"א (א"ח סי' תרצד טע"א), ומבואר א"כ מדברי הרמ"א דהאי דינא דזכר למחצית השקל, אינו מנהג בפני עצמו אלא הוא חלק מדין מעות פורים, וסמכו המנהג של זכר למחצית השקל למצות מעות פורים, ולכן כשנותן הזכר למחצית השקל לצדקה צריך שיתן מתנה חשובה שלש מחצית השקל, ועיין ביאור הלכה (שם) דכיון שנותן המעות לצדקה, הגם שהוא זכר למחצית השקל, שמצד זה היה די שיתן מחצית של המטבע הפשוטה, מ"מ צריך שיתן מתנה חשובה ובשביל זה יתן מחצית ממטבע חשובה. אמנם יש צד לומר שהזכר למחצית השקל הוא מנהג בפני עצמו, ולכאורה זהו המנהג המובא בדברי היש אומרים שנותנים מחצית השקל לצדקה מלבד ג' מחציות אלו, ונמצא שהמחצית השקל אינו מדין מעות פורים אלא הוא מנהג בפני עצמו. ולצ"ה זה נראה דצריך ליתן ערך מחצית השקל שהיה בזמן הבית כמו שכתב הרמב"ם בהל' שקלים (פ"א דף), שמצות מחצית השקל בזמן שהיה בית המקדש קיים לתת שיעור שני דינים כסף, שהם משקל שלשה דמים כסף, דהיינו כעשרה גרם כסף טהור, אולם על זה כתב הרמ"א שאין נוהגין כן, ולהכי די שיתנו ג' חצאי שקלים (שם ומיני) ואין צריך ליתן ערך מחצית השקל שהיה בזמן הבית.

וכן הוא מובאר ביאור הלכה (שם סימן תרצד י"ד וי"ה שיתן), וזו"ע דעיקר המחלוקת בין הסתמא ל"י"א, הוא הג' חצאי שקלים והם חלק מהזכר למחצית השקל או שהוא חיוב בפני עצמו, שהרי כתב דנותן רובל כסף אחד זכר למחצית השקל חוץ מהל' חצאי ג' פ, וכן אם הזכר צריך להיות מחצית ודוקא אם גם שלם יכול להיחשב כזכר, ומ"מ אין צריך שיהיה שויו המחצית השקל שבזמן הבית, ורק לגבי הפרט הזה של ג' פעמים תרומה, כתב הביאור הלכה דהוא כ"א האחרון שכתב הרמ"א. והנה מרן הורה וקנה בשם ז"ע.

5. שו"ת קנה בשם (ח"ב סימן לא).

שום מניעה שתשמש ברבנות הקהילה ותשא בתואר הרבנות דהרי מה שאמרו "כל משימות שאתה משים - אל יהו אלא מקרב אחיך" - הוא דוקא במינויים שאתה ממנה אבל מינוי שבא ממלוי כבדנון דידן בזה לא אמרו ובנדון דידן שהקהילה מתארגנת סביב מאליה ואתה הוא הבריה התיכון לכל ההתארגנות ללימוד התורה ועבודת ה' ומדות טובות לכאם במחיצתך, והם עצמם לא ממנים אותך אלא שממילא הם נשמעים להנהגתך וקוראים לך בתואר "הרב", ודאי דאין כל מניעה.

וענין זה מצאנו בשו"ת חת"ס (ח"א סי' כ"ד בהובא) וז"ל: ובהו כתבתי בנליון ש"ס שלי בסוטה מ"א ע"ב בתוס' ד"ה אותו, במה שנתקשה הרב בס' באר שבע ובמעין חכמה איך הומלך והבנים בן שלמה ולא היהת אמו מיראל שהיתה נעמה העמונית ואפילו נתגריה בצדק מ"מ א"ב בעי' ממוכר שבאחך. והיה נלע"ד דוקא תחת השמינה נצטוונו שיהי' ממוכר שבאחך והיינו שום תשים עליך מלך מקרב אחיך וכו', ושוב אף על גב שאתו הבן אינו ממוכר שבאחך שאין אמו מיראל לא מציוו שהוודה הוא שלא לשמש ככתר מלכות אך עלינו האוהרה שלא שיהמו עלינו והרי לא שמונוה כי ירשה היא לו משימה הראשונה והבן זה, ע"כ.

ואל תאמר שדוקא מי שירוש את המלוכה בדיני ירושה אצלו אין דין זה נוגח אולם בשאר שררות אכתי גם כאשר הוא מעצמו נוטל השררה אין ראו לו ליטול שררה, כזה זה, אינו דהרי ציווי התורה שממנו למדו חז"ל שכל משימות שאתה משים לא יהיו אלא ממוכרין שבישראל הוא מציוו של שום תשים עליך מלך שפשוטו של מקרא הוא שאין זה ציווי אלא על הממנים ולא במינויים שבאים ממלא.

סוף דבר הנוגע לחבורת עובדי ה' המתארגנת תחת הנהגתך ביסוד הקהילה הקדושה אין כל מניעה שתשמש כרבו ויקרא אותך בתואר הרבנות. והשית' יהיה בעורך להגדיל תורה ולהאדירה להרבות כבוד שמים בקרב מושפעי ויפצו מעיינותיו חוצה.....

ומורנו הרב שליט"א הוציא פסק דין בכתב ידו שבהם השתנה היא רק דרך המצלמות שבמה שהשנה מיוחדת עין בעין שהיא בגדר עדות ונאמנות, כרוך בזה פסול ביוחסין של עולם ישראל וכמוכן שגם יחסי הכהונה והלויה אינם בוררים ובעוד כמה וכמה ענינים וגם בעניני חושן משפט וכו', והוסף מורנו הרב שליט"א ואמר לרבים שהיות ולדבריהם יש מקום אחד שבהם ההשגחה היא רק דרך המצלמות, צריך להזהיר כל אחד שדבר זה נוגע אצלו הלכה למעשה שאסור לו לילך למקום זה והחוב מוטל על הרבנים לעמוד על המשמר כבר מעכשיו, שאם לא כן עלול הדבר להתפשט גם לשאר מקומות ויש חשש כבד לחורבן היחוס של עם ישראל.

מלי דהודאה
השבע
ע ל ת ה
שאלה חמורה
על שולחנו של מורינו הרב שליט"א בהיכל הוראה ע"י רבני ארגונים שונים שעוסקים בתמורות שבחמורות בעניני אבן העזר והם תלויים היחוסים של עם ישראל, שבהם שואלים שעד עכשיו היו יכולים לעמוד על המשמר ולראות עין בעין את כל מהלך הדברים, ועכשיו לאחרונה עקב התנגדות והצבת תנאים חדשים של אלו התנונים תחת השגחתם אינם מאפשרים להם לבדוק את הענינים מקרוב אלא במקרה דרך המצלמות, ושואלים אם מותר בדברים שהם חמורות שבחמורות לסמוך על המצלמות.

הלכה והודאה בישראל

תשובה להלכה ע"ד האשה שלא אכלה בשר ועופות ודגים מותר טעות שיש איסור צער בעלי חיים האם צריכה להתייר נדרה

בבי מדרשא היכל הוראה ירושת"ו
אודות מה שנשאלתי מאשה אחת שקבלה על עצמה ונהגה כשתי שנים לא לאכול שום בעל חי לא בשר בהמה ולא בשר עוף ולא דגים דהביה בדעתה שיש בהריגתם משום איסור צער בעלי חיים ועתה העמידו אותה על טעות דאחר שהתורה התירה אותם באכילה ודאי אין שום איסור בהריגתם ושואלת אם צריכה לעשות התרת נדרים.

והוריתי לה שכיין שכל הנהגתה היתה בטעות מחמת דמיונה המוטעה אינה צריכה התרה ואין זה נדר טעות שנחלק בו הפוסקים אם צריך התרה כמו שכתב המחבר (ירד סי' ריד סי' א) וז"ל: אבל נוהגים איסור בדברים המותרים מחמת שטוברים שהם אסורים, לא היו כאלו קבלום בנדר. ויש מי שאומר שאם טועה ונהג איסור בדבר המותר, נשאל ומתירים לו בשלשה כעין התרת נדרים, ע"כ.

אולם כל זה דובר שהוא מותר והוא מחמת טעותו סבור שהוא אסור, דהיינו שיש דעות שזה אסור ויש דעות שזה מותר ונפסק הדבר להיתר והוא חושב מחמת טעותו שהדבר אסור ובהו נחלק אם צריך התרה אם לא, אבל בנדון מדון הרי אין מקום כלל להסתפק אם מותר או אסור ולא נהגה כן אלא מחמת תמימותה נסחפה אחר שטיפת המוח שעושים הגויים ולדאבון לב גם יש יהודים שנסחפו אחרי התעמולה שלה אילו יש בזה משום צער בעלי חיים וכאלו יש בזה איסור דאורייתא של עם בעלי חיים, [כידוע גדולי שונאי היהודים

שהוה הרב שולט"א הוציא פסק דין בכתב ידו שבהם השתנה היא רק דרך המצלמות שבמה שהשנה מיוחדת עין בעין שהיא בגדר עדות ונאמנות, כרוך בזה פסול ביוחסין של עולם ישראל וכמוכן שגם יחסי הכהונה והלויה אינם בוררים ובעוד כמה וכמה ענינים וגם בעניני חושן משפט וכו', והוסף מורנו הרב שליט"א ואמר לרבים שהיות ולדבריהם יש מקום אחד שבהם ההשגחה היא רק דרך המצלמות, צריך להזהיר כל אחד שדבר זה נוגע אצלו הלכה למעשה שאסור לו לילך למקום זה והחוב מוטל על הרבנים לעמוד על המשמר כבר מעכשיו, שאם לא כן עלול הדבר להתפשט גם לשאר מקומות ויש חשש כבד לחורבן היחוס של עם ישראל.

היכל הודאה
ירושלים ת"ו

מסד תאן ישראל עד הודאה סרו ובעי הנתן בעיט יעלי
סימטת מו תורה רכי משה ובראשית ארבעה ימיט אבא רחל הויכל הודאה
רחוב הנגלר 9 ירושלים סר | טל 02-5822775 | רדאיל 5822775@gmail.com | ק"ר 5823999

הודעה חשובה
לרבנים ולמומחים, ולבני תכוללים הולמים הלכות מילה וכמייחד לאלו אברכים המשתלמים למעשה כמלאכת קודש זו

הנהגו להודיע שיתחיל שיעור חדש להלכה למעשה מידי שבוע בשבוע בחיכל

"הלכות מילה"
בהלכה והנהגות ועובדות למעשה

לפי סדר השו"ע הלכות מילה כיו"ד והלכות המסתעפות הנענים למעשה בהלכות שבת וכו' וכו'

ע"י המוהל הנדע הרב תאון רבי אליעזר זוסיא פורמגל שליט"א
[מ' ב"ק סרו א' סדר פסקולע לייקוד שליט"א]

השיעור יתקיים מידי יום שלישי
ב"היכל הוראה" (חדר השערים)
בין השעות 8:30 - 9:30 בערב.

כברכה
הנהלת הויכל

זמני קבלת קהל במרכז "היכל הוראה" ביחשלים ח' וזנונל 9:00 - 02-5322775

מחצית ק"מ מומאי	שבת ויו"ט משעה	ערש"ק וערב	א-ה מהשעה
י"ט מחצית שעה	קודם השקיעה עד	י"ט לפנה"צ	10:00 עד
אחריו זמן ר"ת למשך שעה	רבע שעה קודם	עד 11:00	עד 9:00 בערב
	השקיעה	1:00 עד	עד 9:00 בערב

9"פ תקות רבני מרן ה"קנה בשם" ח"י"ע שאלות ודחופות או שאינה סובלת דחוי, בכל עת זמן בימים ובלילות.

בית מורינו הגאב"ד שליט"א
הרה"צ מנחם מנדל בראנדסדורפר שליט"א כמה דקות מההיכל
רחוב רבינו גושן 5 [גיטיס א' קומה 2] | פ"ס 0527455774

בית בנין היכל הודאה
טל' 053-3111459 | פ"ר 052-5373003

איגוד הרבנים
תלמידי היכל הודאה
בארה"ק העונים
לשואלים דבר ה'
זו הלכה

יחשלים	חיפה
בית שמש	קרית ספר
ביתר	כתמיאל
בני ברק	טבריה
טלזסטון	צפת
אשדוד	אור הנגה
חבר	טף הגליל
תענה	

לב ההלכה

יו"ד ע"י מפעל' שונה הלכות' לחיזוק לימוד הלכה לבני הישיבות בארה"ק

גליון סדר

שנה ב'

פרשת כי תשא

השפ"ד

ישיבת ביהמדרש התלמודי בברוקלין וניו יורק (ניו יורק)

שיח ההלכה

האם מותר להוציא הקוץ שחדר לבשרו או להוציא מוגלה מהמכה בשבת

מכת פרונקל (טוט) שדרכה לפתחה כדי להוציא כל הליחה שבו

אבל מכל מקום מותר להוציא הליחה ע"י צפנינו כדי להוציא המוגלה אף שיוצא דם ממנו, וכמו שכתב המגן אברהם (שם ס"ק י"ג) בשם ספר התרומה (סי' ר"ד) שאפילו שיש דם עם הליחה מותר, ודאיתו הדם והליחה שנוסו שם אין בו משום חבורה, אבל יזהר שלא ידחוק המכה להוציא דם מחדש^[1] (פרי מגדים שם סי' ס"א), וכן במכת פרונקל (טוט) שדרכה לפתחה כדי להוציא כל הליחה שבו יש להזהר לעשותו ע"י נכרי, וכמו שביארנו בשו"ע הרב (שם סעי' י"ג) "ויש מי שאומר שלא התירו אלא כשמפיסה לצורך הליחה של כעשוי בלבד ואינו חושש אם תחזור ותסתום, אבל אם חפץ שתשאר כך פתוחה להוציא ליחה תמיד אע"פ שאינו מתכוון להכניס לה אויר אסור, וטוב להושי לדרביו לעשות ע"י נכרי", ויש אומרים דאף במקום שאין בדעתו אלא כדי להוציא הליחה שבו ואינו חושש אם תחזור ותסתום מיד, מכל מקום נכון לעשותו ע"י נכרי, וכל זה כשאין חשש סכנה אבל במקום שחושש משום סכנה פשוט שמותר להחליט שבת בשביל זה כמו שנפסק בשולחן ערוך (שם סעי' יז).

דעת המגן אברהם בהוצאת הקוץ בשבת

וכתב המגן אברהם (שם ס"ק י"ג) "מותר ליטול הקוץ במחט, ובלבד שיוהר שלא יוציא דם דעבדי חבורה, ואף שהוא מקלקל מכל מקום אסור הוא לכולי עלמא"^[2], והקשה עליו החמד משה (שם ס"ק י"א) ממה דמשמע מדברי התוספות (שבת ק"ז ע"א ד"ה ונמא) דאפילו אי היה ורואי חביל גם כן לא אסרו^[3] ואם כן מותר להוציא הקוץ אף אם יש חשש שיצא דם, וכן יש להקשות ממה שכתב בספר התרומה (סי' ר"ד) "והא נקיש ליטול בה את הקוץ חידושה היא, דאע"ג דחבל ומוציא דם שרי כדאייתא בפרק הנתנחן משום דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופא לרבי שמעון, ואע"ג דאיכא איסורא דרבנן בעלמא הכי שרי משום צערא ופטור ומותר", וחזינו דמותר להוציא הקוץ אף הדיא פסיק רישא להוצאת דם, ולכן מכריע החמד משה (שם) דמותר להוציא הקוץ אפילו שזה פסיק רישא להוצאת דם דבמקום צערא לא גזרו רבנן.

לבאר את דברי המגן אברהם

אמנם יש לבאר בדברי המגן אברהם (שם) דלומד דברי התוספות באופן אחר דדווקא היכא דאי אפשר להוציא הקוץ בלי חבלה גנון שנתחב בעמקו או התירו להוציא הקוץ, אפילו שזה פסיק רישא להוצאת דם, אבל היכא דאינו עמוק כ"כ ואפשר להוציאו בקל אסור, ולכן מכריע דהכא כיון דאפשר להוציא הקוץ בלא הוצאת דם אין לעבור איסורא בכדי, אבל במקום דקשה לו להוציא הקוץ בלא עשיית חבלה מותר להוציאו אפילו שזה פסיק רישא להוצאת דם^[4].

דעת השו"ע הרב בדברי המגן אברהם

אבל בדברי השו"ע הרב (סי' ש"ח סעי' י"ח) כתב להיפך "ובלבד שיוהר בנטילת הקוץ שיטלנו שלא יוציא דם בוודאי ע"י נטילתו שיש בוה משום חובל אע"פ שאינו מתכוון לכך, כיון שהוא נוטלו בענין שהוא פסיק רישיה ולא ימות, כגון אם נתפך הקוץ בנטילתו ואי אפשר להוציאו משם מבלי הוצאת דם אסור להוציאו", ועפ"י חזון קושיית האחרונים על המגן אברהם, ובתהלה לדוד (שם ס"ק מ"ה) נשאר בצריך עיון.

השובה: אם יש לו פצע מוגלתי ויש לו כאבים גדולים, מותר לנקב מקום המכה כדי להוציא ממנו הליחה ואף אם יוצא ממנו דם, אבל יזהר שלא ידחוק המכה להוציא דם מחדש, ויש שכתבו שאף מותר לנקבו ע"י כלי כדוגמת סיכה או מחט, אבל במכת פרונקל (טוט) שדרכה לפתחה כדי להוציא כל הליחה שבו יש להזהר לעשותו ע"י נכרי.

וכן מותר להוציא הקוץ שחדר לבשרו בעזרת סיכה או מחט ואין להוציאו באופן שהוא פסיק רישא להוצאת דם, אבל במקום צער כשהקוץ לוחץ לו לדעת הרבה אחרונים מותר להוציאו אפילו בפסיק רישא שיוצא דם אם אי אפשר בענין אחר, ולדעת השו"ע הרב אין להוציאו אפילו במקום צער אם היא פסיק רישא שיוצא דם, [אבל המוציא באופן שאינו פסיק רישא להוצאת דם, אין בו איסור אפילו יתכן שיצא דם]. הנימוק: נפסק בשולחן ערוך (סי' ש"ח סעי' כ"ח) "המפיס שחין בשבת כדי להרחיב פי המכה כדרך שהרופאים עושים שהם מתכוונים לרפואה להרחיב פי המכה הרי זה חייב משום מכה בפטיש שזו היא מלאכת הרופא, ואם הפיסה כדי להוציא ממנו הליחה שבה הרי זה מותר"^[5], ומבאר המגן אברהם (שם ס"ק י"ג) דאע"ג דעל ידי המפיסה כדי להוציא ממנו ליחה נעשית פתח, מכל מקום מלאכה שאין צריכה לגופה היא והוי דרבנן ובמקום צער לא גזרו, ואפילו למאן דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב, מ"מ י"ל דכשעושה רק להוציא הליחה אינה גמר מלאכה ואי אפשר לבוא לידי חיוב מכה בפטיש^[6].

לנקב מקום המכה כשיש לו כאבים גדולים

ולכן אם יכול להתפתח מצב של סכנה, או שיש לו כאבים גדולים, מותר לו לנקב מקום המכה כדי להוציא ממנו הליחה, ונחלקו האחרונים אם מותר לעשותו על ידי מכל, ולדעת הבניאר הלכה (שם סעי' ר"ד) אין לעשותו אלא על ידי כלי שאף אם יתלוש עור לא יהיה כדרכו^[7], ולדעת התוספת שבת (שם ס"ק מ"ז) אדרבה עדיף לעשותו על ידי כלי, כי ביד מצוי יותר שיתלש יותר פיסות עור^[8].

דעת התהלה לדוד בענין לנקב מקום המכה בכלי

ובתהלה לדוד (שם ס"ק מ"ח) השיג על דברי התוספת שבת שכתב שעדיף לעשותו על ידי כלי, דהרי לא מצינו שיהיה גזוז אלא בשיעור וכדומה, וכתבנו שהם דברים מוחין לומר שכל שאינו מתכוון לעשותו פה אין על זה שם מלאכה כלל ולא שייך לומר על זה פסיק רישא. [3] עיין בלשוננו הובא "לכאורה לפה חייב היינו בכלי בדיד אין דרכה בכך ואפילו הכי אם להוציא ליחה מותר, אבל ממגן אברהם (סי' ש"ח ס"ק י"ז) ובט"ו (סי' ש"ח ס"ק כ"ח) משמע דמטום צערא לא הוי שריני שבות דרכו, ואם כן מה שזאנו מתיירן שהוא להוציא ליחה הוא רק כדי ולא בכלי (פרי מגדים שם סי' ס"א). [4] ולתוספת שבת (שם) מבאר "ונראה דכשמיפס מורסה להוציא ליחה יזהר לפתחה על ידי נקיבת מחט אבל לא יפתחו על ידי צפנינו, דשמא יתלוש קצת מעור המורסא ויש בו משום גזוז כמו שנקבת (בסעי' י"א) מיהו לדעת התוספות בריש סימן ש"מ דסביא ליה גזוז הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה אם כן אם אי אפשר בענין אחר שרי אף לתלוש קצת עור משום צערא, אבל להריב"ש אסור בכל ענין לדלדידה אית בהי איסורא דאורייתא כמו שנפסק סימן ש"ו", ומביאו המחצית השקל (שם ס"ק י"ב).

[א] ועי' מגן אברהם (שם ס"ק י"ג) דטוב לעשותו ע"י אינו יהירי.
[2] ועוד מבאר המג"א (שם) "אי ימנ' דהוי דבר שאינו מתכוין", ומבאר בשער הציון (שם ס"ק ס"ה) דרצונו לומר שכל שאינו מתכוון לעשותו פה אין על זה שם מלאכה כלל ולא שייך לומר על זה פסיק רישא.
[3] עיין בלשוננו הובא "לכאורה לפה חייב היינו בכלי בדיד אין דרכה בכך ואפילו הכי אם להוציא ליחה מותר, אבל ממגן אברהם (סי' ש"ח ס"ק י"ז) ובט"ו (סי' ש"ח ס"ק כ"ח) משמע דמטום צערא לא הוי שריני שבות דרכו, ואם כן מה שזאנו מתיירן שהוא להוציא ליחה הוא רק כדי ולא בכלי (פרי מגדים שם סי' ס"א).
[4] ולתוספת שבת (שם) מבאר "ונראה דכשמיפס מורסה להוציא ליחה יזהר לפתחה על ידי נקיבת מחט אבל לא יפתחו על ידי צפנינו, דשמא יתלוש קצת מעור המורסא ויש בו משום גזוז כמו שנקבת (בסעי' י"א) מיהו לדעת התוספות בריש סימן ש"מ דסביא ליה גזוז הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה אם כן אם אי אפשר בענין אחר שרי אף לתלוש קצת עור משום צערא, אבל להריב"ש אסור בכל ענין לדלדידה אית בהי איסורא דאורייתא כמו שנפסק סימן ש"ו", ומביאו המחצית השקל (שם ס"ק י"ב).
[5] ע"פ דברי התהלה לדוד (סי' ש"ח ס"ק ב).
[6] ומה שהוכיח התהלה לדוד (שם) מהא דחזיתים בשר בשבת ואין חוששים לכולם, ד"ל ע"פ ש"מ"כ במגנת חינוך (שם) דאיסור גזוז הוא בדרך שדרכו לגזוז כגון שערות וצפרים של שאי"כ בשר דאין הדרך לחותכו מחיים.

[ז] שעובר משום חובל ומשום מפרק (עי' שריע הרב שם סעי' י"ד).
[ח] ועי' ראייתו מנמרא (סנהדרין פ"ד ע"ב), ועי"ש בתוספות (רי"ה ט"א).
[ט] דכתבו התוספות (שם) לאחר אריכות דברים "ואומר ר"י דאפילו למאי ד"ד התם פשיט שפיר דמסתבר דככולי עלמא איתא אפילו כבי' יהודה, וכיון דרבי יהודה דאמר דאסור בעלמא דבר שאינו מתכוון אפילו ואינו פסיק רישיה שרי הכא משום צערא דגופא, לרבי שמעון נמי במפיס מורסא דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה שרי לכתחילה מאתא טעמא".
[י] וכן הכריע במשנה ברורה (סי' ש"ח ס"ק פ"ח).

מלאכת לש (ב)

האם מותר להכין אבקת הג'לי בשבת • להשתין או לשפוך מים על עפר • הכנת דייסה או מטרנה בשבת • האין עושים טחינה בשבת • האם מותר לדבק אבוקדו ע"י לחות הפרי • האם מותר לערב מעדן בטעם וניל עם מעדן בטעם שוקולד בשבת • להכין סלט חצילים עם מיוזנו בשבת

אבקת הג'לי ושבבי תפוח אדמה

א. מאכלים אשר נבנית המים לבד הם מתגבלים ומתקשים, וכגון סוגי האבקות שבניתנת המים הם מעמידים את האוכל שיהיה ראוי לאכילה, יש בנתינת המים משום לש, ובבליה רכה איסורו מדרבנן (ע"י שרע"ה סי' ש"ט סעי' י"ב הנותן ורע פושתו ואו שמומזין ויוצא בהם במים חייב משום לש, מפני שמתערבים ותולים בו בזה"ל).

ג'לי (JELLY). ולכן אין להכין מאכל הג'לי בשבת ויש בעשייתה משום לש [אופן עשייתו "שמעורבים אבקה במים ואבקה זו ננסה במים והם נעשים כמי מן פטל, ולאחר כמה דקות נעשים כעין מרק סמיך, ואם שמים במקור ומתכים עוד קצת באה הצורה הסופית כעין ציר קרוש"], (ע"י שו"ת שבעת הלוי ח"ו סי' מא' שכתב "מכל מה שכתבנו אהרן ב"ר שמועריב אבקת הג'לי אפי"פ שבעתנו נראה עוד כגול מכל מה שכתבנו כיון שארז דקות שפורית נעשה סוף הלא בכלל דברי לישא, ומאוד לבי מנסה בזה וצ"ע").
שבבי תפוח"א. וכן אין להכין שבבי תפוחים אדמה בשבת ע"י נתינת מים באבקה, כיון שיש בזה משום לש מן התורה (ואפילו אם בתחילתה הם במים עוורים מכל מקום אחר כך מתקשים, ואם נעשית כבבליה רכה איסורו מדרבנן, שו"ת א"ח"צ סי' ע"ד לש אות י"ב "אבקה ננסה לש תפוחי אדמה אסור בכל אופן, ואבקה ננסה של פורניג בבליה רכה מותר בנותן המים אח"כ ולערב בשינוי ובליה עבה אסור בכל אופן", ושו"ת שבעת הלוי שם סי' ק"ח).

להשתין או לשפוך מים על עפר

ב. כתב המגן אברהם (שם סי' י"ט) נראה לי דאסור להשתין על טיט משום גיבול, וכונתו לומר שאסור להשתין על טיט ואף שהוא אינו מכוון ללישה מכל מקום יש בו משום פסיק רישא (וכ"ז אפילו לרוב הפוסקים הסוברים בדבר שה הוא גיבול אינו חייב עד שיגבל, מכל מקום איסורו מיהו איכא, ע"י מש"ב שם סי' ז"ז).
ג. במקום צער. ובמקום צער ובשעת הדחק יש להקל להשתין אפילו על חול או עפר תיחות, כי אינו מתכוון לכך ואינו דרך לישא והוא ליה תרי ותלתא דרבנן שהתירו במקום צורך אפילו בפסיק רישא (ע"י ערוך השולחן שם סי' כ"ה, אהרן חיים סי' נ"ח אות ח' שכתב "זאת דחיק ליה המוקף יש לתירו טעם בדעם שהתירו ליתן מים לקנה קלי לתחילה משום אכילת אדם כמו כן יש לתירו העלת מים, וגם הוי פסיק רישא ולא ינחא ליה באיסורו דרבנן וכמו שכתב בעצמה ברוחה שם, ואע"ג דמחזירינן גם באיסורו דרבנן משום כבוד הבריות

יש להקל, וכ"ז הפוסקים כר' יוסי ב"ר יהודה אבל אנו מחזירים מהפוסקים כרבי, מיהו בשעת הדחק יש להקל, אבל עיין בשעטת ברוחה שם סי' ז"ו שכתב "שיש לסמוך להקל להשתין על עפר במקום הצורך ובשעת הדחק על עפר שאינו שלו דאו בודאי לא ינחא ליה בלישתה, אבל יש להסתפק האם כרויט עם נוחא לאדם בלישה כזו בקרקע שליו).

ד. מים למעט עפר. ולשפוך מים למקום עפר שכבר רווי בהרבה מים אין בו משום לישא כלל (ע"י חו"א שם), או כששופך הרבה מים לתוך מעט עפר אין בו משום לישא (ע"י מש"ב סי' ש"ג ס"ק ל"ח).

עשיית דייסה או מטרנה וסמילאק בשבת

ה. וכבר הבאנו בקובץ גליוני לב הלכה (ד"ר התיק בשבת), שיש להזהר שלא לעשות דייסה אלא על ידי שני שינויים הן בשינוי באופן שפיכת המים שישנה ממה שרגיל בימות החול, והן בסדר הגיבול. וישנה בגיבול ע"י שיגבלם בנחת או שיערב באצבעו, או שיריץ המאכל מכלי כללי עד שזה מתגבל, או שיערבו דרך שתי וערב, והיינו שיעביד הכף לצד אורך הקערה ואחר כך יעביד הכף לרוחב הקערה וכן חוזר חלילה, וכן שאר שינויים שכתבנו בגליון הקודם, (אבל לא יערב האוכל על ידי העברת סמך כיון שאינו שנינו מרגיל בימות החול), ואם רואה שמצאית דייסה כזו שלבסוף נעשית עבה אין לעשותה אלא לצורך קטן הצריך לבליה כזו (ע"י שו"ת שבעת הלוי ח"ו סי' ק"ח).
ו. מטרנה. אבל מותר לעשות מטרנה וסמילאק בשבת כיון שהם נשפכים וכמים עכורים הווי, אבל יזהר מאיסור בישול (ע"י מה שהארני שם).

ז. [איסור בישול. וכבר הבאנו שם שיש להזהר שלא להכניסם אלא בכלי שליש, אף שבדרך כלל אבקה הדייסא והמטרנה המה מבושלים, מכל מקום מצוי שהרבה פעמים מוסיפים מיני טבע שיעדין לא נתבשלו כלל ובקל אפשר להיכשל באיסור בישול].

עשיית טחינה בשבת

ח. מותר להוסיף מים ושאר משקים כדי לרכך הטחינה,

אבל טחינה גולמית שמתקשה חלקה התחתון באופן שבלא הספת המים אינה ראויה לגיבול, יש לאסור מלעשותה בשבת, אם לא באופן שמוסיף המשקה בבת אחת באופן שיהיה בליה רכה וישנה בסדר נתינת המשקה שיתנה בהיפוך ממה שרגיל ליתנה, וכן ישנה באופן העירוב וכמו שהארנו בעיני עשיית דייסה בשבת (פוסקים).

לישה מהפרי עצמו וכגון לדבק אבוקדו ע"י לחות הפרי

ט. אסור לדבק ע"י לחות הפרי חלקי פרי שנתמעכו בשבת באופן המותר, אם לא באופן שמחוברים יחדיו אפילו לאחר שנתמעכו, וכגון פרי אבוקדו שתלויים חלקי הפרי זה בזה אפילו לאחר שמתמעכים, אם כן לא מהני כלום ע"י שמדבקו יחד בליחות הפרי (ע"י ש"ש"כ פ"ח הע' י"ג בשם הגרש"א זצ"ל), אבל אין להוסיף בו משקה אחר ולערבו (ע"פ הפוסקים דע"ל).

לערב מעדן חלב בטעם וניל עם מעדן בטעם שוקולד

י. דנו האחרונים האם מותר לערב שני סוגי מאכלים שהם גושים, או שני מאכלים שוים שהם נוזלים, והמטרה כדי ליתן טעם בשניהם ולא כדי לדבוק יחד, ויש שכתבו שהחלב לעשותו רק בשינוי, ולכן כשרוצה לערב מעדן חלב בטעם וניל עם מעדן בטעם שוקולד מהנכון לעשותו רק בשינוי הן באופן נתינתו יחדיו והן באופן בלילתם יחדיו וכמו שהבאנו בגליון הקודם (ע"י שביתת השבת מלא' לש, ש"ש"כ סעי' י"ז).

להכין סלט חצילים עם מיוזנו בשבת

יא. סלט חצילים העשוי מחצילים מרוסקים מעורבים בחומץ או בשמן או במיוזנו אין להכינו בשבת (כיון שיש בו בליה גמורה והיא בליה עבה ואינו מתקלקל כשמכניס אותו במעדן יום, אבל אם מערב בסלט זה רק מיוזנו מותר להכינו בשבת עצמה ע"י שיעשה שינוי בגיבול וכמו שכתבנו לעיל (כיון שמיוזנו היא דבר עב באיך בנתינתו איסור, ע"י ארוחת שבת פ"ז אות ל').

שו"ת בהלכות המצוייות

באיזה אופן גוללים המזוזה מהסוף ההתחלה או להיפך

תשובה: אופן גלילת המזוזה היא מהסוף להתחלה, והיינו מצד שמאל לצד ימין, ונמצא דכשפותחים אותה היא מזומנת וראויה לקרות בה מתחילת השורה לסוף השורה (ע"י רבב"ם פ"ה מהל' מזוזה ה"ז, ושו"ת י"ד רפ"ח סעי' י"ד), אבל אם גללה מראשה לסופה דהיינו מצד ימין לצד שמאל כשרה בדיעבד (ספר חובת הדר פ"ט סעי' ט') [וצריך לגללה כלפי פנים המזוזה שאו הכתב ממוסה ע"י הגלילה ולא להיפך (ע"י פתחי שערים החידוש סי' רפ"ח ס"ק צ"ד)].

נתנדב ע"י ידידנו
הרה"ג ר' אשר אנשיל ליבוביטש שליט"א
ב"פ
לירגל הולדת בנו למזל טוב
יה"ד שיגדלו לתורה ולחופה
ולמעשים טובים

נתנדב ע"י ידידנו החשוב
מורה ר' אהרן פליישמאן הי"ו
לברכה והצלחה בכל הענינים

ברכת מזל טוב
להחתן החשוב
הבה"ח מנחם כהן הי"ו
לרגל אירוסיו למז"ט
ויה"ד שיבנה בית נאמן בישראל על אדני התורה והיראה

ההרשתי וההרדף

עניני דסודות מאצטן ות שיעורין
די שיעורין שיהי' דמאצטן ע"ז
רבי חיים אברהם פרידמאן שליט"א

עניני הפרשה

לה' שגם את יצר הרע הוא יכניע ויבטלו ליצר הטוב, ויתחפר רצונו רק לרצון ה' בלבד כמו "בטל רצונך מפני רצונו".

ואחרי בכל לבבך שהוא התפילה שמתקרב ומתקשר על ידו אל הקב"ה מלמטה למעלה יש גם את התורה וזה "בכל נפשך" דהקב"ה ממשיך את שכנתו ית' מלמעלה למטה ע"י התורה ק, כמ"ש בתנאי פ"ה וזלה"ק באמ"ד "כך בידיעת התורה והשגתה בנפש האדם שלומדה היטב בעיון שכלו עד שנתפסת בשכלו ומתאחדת עמו והוי לאחדים ונעשה מזון לנפש וחיים בקרבה מחי החיים א"ס ב"ה המלוכב בחכמתו ותורתו שבקרבה" וזהו בכל נפשך.

"ובכל מאודך" זה ענין התשובה שמקרבת את הגאולה, והוא להתקרב להקב"ה ולהתבטל לרצונו לגמרי, ולא די בתורה ותפילה שלו רק צריך את ענין התשובה שישונו אל ה' "מאד" ויבטל כל רצונותיו ומחשבותיו לגמרי להשם, ולא לרצות שום דבר שבעולם חוץ מרצונו ית', ואז יהיה העבודה מצד עצם הנשמה בביטול אמיתי עד אין סוף.

ומעלת התשובה עולה ומיוחד הרבה יותר מתו"ת, דתשובה הוא ענין של יחודא בחי' יחודא שבנפש והוא הנקודה הפנימי של הנשמה וקשור עם יחודא של עולם בקשר הכי חזק ששייך, וזהו הדרגא של מסי"נ הכי גבוהה, והענין של שמאלך תחת לראשי וימיןך תחבני.

וזהו כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם, שבכל העינים והמצבים הבלתי רצויים הקיימים בכלל ישראל בחי' פקודא לרעה הקב"ה מרים ומנשא את ראש בני ישראל ע"י התורה והתפילה והעיקר בכח התשובה, ואז נהיה התכלית והביטול הגמור לית' שיתעלה ויהי רצון שנזכה ונחיה לכל זה אמן.

עניני פורים פרק א'

אומות העולם השורש של הקל' שלהם הם המידות רעות, כמו תאוה ורציחה וגזל וכי', שכח המשיכה לתאוות ותענוגי עוה"ז מושך אותם לכל המידות הרעות, ויש להם בזה שכל של סט"א, ותענוג וחיות של סט"א. אבל כשנגלה עליהם אותות אלוקים ונסים שמימיים, כמו שהקב"ה הביא על פרעה ומצרים, נכנעו הקליפות שלהם כמו שאמרו אצבע אלוקים היא, ואח"כ אמר פרעה ה' הצדיק וגו', שהקל' של האוה"ע אינם כ"כ קשים ועצים בחוצפה בלי טעם ועונג.

אך עמלק הוא קשה מאד, שהשורש שלו הוא מהמוחין דהיינו מהשכל ודעת דקליפה שמתעקש לומר אני ואפסי, כך אני רוצה וחושב בלי שום הסבר וטעם ושכל מובן. והוא היה כנגד דעת דקדושה של משה רבינו ע"ה.

והיות שעמלק הוא ענין ישות וגסות רוח, לכן נמשכים ממנו כל המידות רעות, כי כשיש האני ואפסי, והגסות שלי, אז הוא רוצה כל תאוות ותענוגי עוה"ז, מפני שהישות תובע ורודף אחר ריבוי התאוות להרגיש עוד יותר חזק ויותר טעם בהרגשת הישות ומענג יותר בריבוי תאוות ותענוגים.

רק כשיש ביטול הישות, אז רוצה להרגיש אמיתות ה', ומואס בהרגשת הישות, ואז מתבטלים המשיכות לתאוות ותענוגים.

ולכן עמלק הוא השורש והראשית לכל הגוים, כי הישות שלו הוא גם חזק מאד, שלא עפ"י שכל וטעם, לכן אינו נכנע גם כשרואה גילוי

כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ואפ"ל ע"פ הידוע מספח"ק דיש זמנים ומצבים שונים עוברים אצל עם ישראל ובהם גם מצבים אשר לא טובים הנה, ועת ההוא נקרא "פקידה לרעה" וזה באה ומגיע כעונש על חטא העגל הנזכר בפרשתינו, ואם גם בזמני שפלות והסתרה אלו מתחזקין ומתקרבין להקב"ה במסי"נ אז הקב"ה מרים את ראשם ומגביה אותם מתוך מצבם ומוטב להם.

ויש ג' מדרגות של מסירת נפש איך להתקרב אל הקב"ה והם "בכל לבבך", "ובכל נפשך", "ובכל מאודך", כדלהלן.

ד"בכל לבבך" הוא ענין התפלה איזהו עבודה שבלב זו תפילה, ותיקנו אותו אנשי כנסת הגדולה כסדרה לאחר קרי"ש וברכותיה, להורות שכל התכלית והמטרה של קבלת עול מלכות שמים ועול המצוות שקיבלו בעת קרי"ש, הוא להגיע על ידו לידי אהבת השם ית' ולדביקות הבורא ב"ה, דאפילו אחרי שכבר קיבל את עומ"ש אינו מוכרח שהגיע כבר להתקרבות ה' דאפ"י אם הוא מקיים את מצוותיו ית' אבל אם הלב רחוק ממנו ית' לא הגיע כלל לתכלית הנרצה, אבל אחרי שרואין אצלו ההתקרבות לה' והקשר והאהבה והשמחה בלבו זהו סימן ברור שקבלת עומ"ש ועוה"מ"צ היתה בקבלה אמיתית ופנימית ולא חיצונית.

וכשיהודי מתבונן בעצמו שהקב"ה הוא מחייה את כולם כמ"ש ד"ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב לאהבה את ה' אלקיך כי הוא חי"ך" ד"ראה" - הוא ההתבוננות שמרגיש באמת בלבבו "כי הוא חי"ך" - שהביות"ש מחייה את הבריאה בכל רגע ורגע והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, זה מביא אותו "לאהבה את ה' אלקיך" ובא לידי ביטול גמור לרצונו ית'ש, וזה "בכל לבבך" - בשני צדיך" שיתבטל כל כולו

א. הנה מבואר בספרים הק' שכל ענין גזירת המן ואחשוורוש ונס שנעשה ע"י מרדכי ואסתר, היה ענין מלחמה קשה בין הסט"א והקדושה.

כידוע שכל שורש המן הרשע היה משורש עמלק שהיה מזרעו. ומרדכי הצדיק היה מצד הקדושה, כמו שמשא רבינו ע"ה לחם עם עמלק בדרך בצאתם ממצרים, שעמלק רצה לעקור שורש הקדושה של עם ישראל, ולכן גם אחר שראה כל הנסים שעשה הקב"ה לישראל במצרים, ובקריעת ים סוף, כתיב ויבא עמלק וילחם עם ישראל.

וכמ"ש בפ' זכור אשר קרך בדרך וגו', כפירש"י משל לאמבטי רותחת שמפחים ליכנס לתוכה, ובא אחד וקפץ לתוכה, עי"ז נתקדו ונכנסו כולם וכו'. כך עמלק קידר את כולם להלחם עם ישראל, ואעפ"י שכולם ראו כל הנסים והנפלאות הגדולות והנוראות שעשה הקב"ה, נתקדו להלחם עם ישראל.

וכל זה מקושי הקליפה של עמלק, שהוא קל' בלי שום טעם ושכל, כמ"ש חז"ל שהיה יודע את רבנו ומכוין למרוד בו.

ב. עוד מבואר שעמלק הוא שורש כל שאר הקליפות וכל המידות רעות, שכולם נמשכים מקל' עמלק, שהרי כתוב ראשית גוים עמלק, שעמלק הוא הראשית והמקור של כל הקל', מפני שעמלק הוא ענין גסות רוח והתנשאות, כמ"ש שעמלק גימ' רם, שהוא גיאות וחוצפה בלי שום שכל וטעם, וגם בלי שום חיות ועונג ותאוה כלל.

ומבואר בספח"ק שההבדל בין עמלק ושאר ז' עממין, הוא ששאר

האמת, ואדרבה מתגאה ומתחצף יותר.

ג. והנה שורש הקדושה היא שכל סטרא דקדושה, וכל ענין של קיום רצון ה' בתו"מ ואהבה ויראה וכו' נובע מחכמה שנקרא קודש העליון, שהוא מקור הקדושה למעלה, הבטל במציאות באור אין סוף ב"ה המלוכש בו, ואינו דבר בפני עצמו, והיא השראה והמשכה מקדושתו של הקב"ה.

כי אין הקב"ה שורה אלא על דבר שבטל אלו ית', כמאזל"ל בסוטה עה"פ אני אשכון את דכא, ופירש"י אני מרכין שכניתו אצלו וכו', לעולם ילמד אדם מדעת קונו, שהקב"ה הניח כל הרים ובעות והשרה שכניתו על הר סיני, ולא גבה הר סיני למעלה. דעת קונו הוא כפירש"י לאהוב את הנמיכות, עכ"ל.

והחכמה היא מקור הביטול, שהיא אותיות כ"ח מ"ה, ולכן דוקא בחכמה שורה האור א"ס ב"ה, ולכשון התניא בפ' ל"ה בהגהה, שמעתי ממורי ע"ה (המגיד ממעזריטש זיע"א) פירוש על מ"ש מהאריז"ל שאור א"ס ב"ה אינו מתייחד אלא בספי' החכמה, משום שאור א"ס ב"ה הוא אחד האמת, שהוא לבדו הוא ואין זולתו, וזו היא מדרגת החכמה וכו', עכ"ל.

ועיקר הביטול בעבודת ה' הוא במחשבתו וחכמתו, דהיינו שמבטל שכלו, שהוא חכמה בינה ודעת שלו, לחכמה בינה דעת של הקב"ה, ומקשר מחשבתו במחשבתו ית', בהשגת גדלות ה', דיבורו בדיבורו ית' שהיא התורה, ומעשיו במעשה המצוות, ודעתו הוא מקושר בהתקשרות חזק ואמיץ, שהוא ענין דעת מל' התקשרות, באלקותו ואחדותו ית', ואז נעשה יחוד קוב"ה ושכניתו, והוא ענין הביטול וההתקשרות בכל דבר שבקדושה, ואז משרה הקב"ה שכניתו למטה בנפשו, ובכל מקום בעולם שפונה ומקשר לרצונו ית'.

ד. ושורש עמלק הוא גסות וקליפה, דוקא היפך הקדושה, לומר אני ואפסי עוד, ג"כ בכח ביטול השכל בלי שום טעם ודעת ושכל הגיוני, דהיינו שהביטול בשכל של עמלק, זה דוקא מביאתו לגסות רוח והתנשאות וישות יותר חזק.

כשהיהודי מבטל חכמתו ובינתו ודעת הקב"ה לעשות רצונו ית', דוקא אז מגיע הקליפה של עמלק לביטול שכלו שלו, להפריעו ולבלבלו בלי שום טעם ודעת, אעפ"י שהוא יודע שהוא שקר, והקדושה היא האמת, אעפ"כ מתחצף לומר אני ואפסי, וכל הבלי העוה"ז מושך אותו לומר ראה כמה טוב ונעים העוה"ז המלא שקר.

ה. אמנם הקדושה שהיא רצונו ית', שהוא התר"מ שנמשך ע"י משה רבינו ע"ה שהיה בבחי' ונתנו מה דקדושה, הוא הכח נגד העמלק השקר והגס רוח.

ויש כבאו"א כח של משה רבינו ע"ה, כמ"ש אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא, ועז"א אחז"ל על הפ' ונתה ישראל מה ה' אלויןך שואל מעמך, כי אם ידראה, שלגבי משה מילתא זוטרתא היא, היינו כבאו"א הנקודת משה רבינו ע"ה לגבי הנקודה הזאת מילתא זוטרתא היא.

וכמ"ש האוה"ח הק' בפ' תצוה, שמשעה רבינו ע"ה מתחבר עם כאו"א מישראל הלומד תורה ומקיים מצותיו ית', דהיינו שמשפיע בו ביטול בבחי' מה כפי ערכו, והוא היפך קליפת עמלק אשר קרן בלי טעם ודעת.

והוא ענין צוותא של משה רבינו ע"ה לכאו"א מישראל, ולכן קרוין פ' זכור בפ' תצוה, שהוא לשון צוותא, וזהו שאמר הקב"ה למשה רבינו ע"ה ואתה תצוה את בני' ויקחו אליך שמן זית זך, שמרמוז על התורה, להעלות נר תמיד, שהוא רמז עה"פ נר מצוה ותורה אור, שאתה תתחבר עם כאו"א מישראל, ותאיר נשמתו נר ה' בבחי' מה דקדושה, להעלות נר תמיד.

כמו הנר הגשמי משתוקק תמיד ליבטל למקורה, כך הנשמה משתוקקת ליבטל לאור א"ס ב"ה, מקורה חיי החיים ב"ה.

ואעפ"י שלא נזכר שמו של משה בכל הפרשה, עכ"ז הוא מתחבר עם כל לומד תורה ומקיים מצותיו ית', בבחי' ואתה לשון נוכח, יותר מבחי' שמו שהוא רק הארה בלבד.

החסיד רבי גרשון בער מפאהאר זצ"ל

III כל היום כמו בעבודת התפילה III

סיפר כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ באחד הלילות בשלהי תשרי תרנ"ח דפק משרתו של כ"ק אדמו"ר על דלת חדרי ואמר לי שאדמו"ר קורא לי, כשבאתי אמר לי קראתי לך כדי להגיד לך שמאחר שהרה"ח ר גרשון דוב נמצא כאן והוא אחד מזקני החסידים ומקבל פנימי מאת כ"ק אבותינו ורבותינו הקדושים השתדל להרבות להיות בחברתו להאזין היטב ולהתבונן היטב בתפילתו, בקר באכסניה שלו וגם בקש ממנו שיבוא לבקר אצלך והטה אוזן קשבת לכל אשר יספר וידבר.

שעה ארוכה דיבר כ"ק אדמו"ר בשבחו של הרה"ח הר"ג ד שהוא משכיל נפלא ועמקן והפליא במעלת עבודתו ואמר שבו מתקיימת הברכה והלוואי יתפלל כל היום כולו כי אצלו כל היום כולו הוא כמו בעבודת התפילה, כ"ק אדמו"ר הרבה לדבר על גודל מידת האמת של הרה"ח ר"ג והסביר את מעלותיו הנפלאות בעבודה ובהשכלה.

בשעה שמונה בערב ביקרתי אצל הרה"ח ר"ג באכסניה שלו כשהגעתי מצאתיו מתפלל שמונה עשרה של תפילת ערבית, היו שם אחדים מהחסידים והם סיפרו שזה כשעתיים שהוא מתפלל תפילת ערבית כשסיים את תפילתו ביקש מהחסידים שיניחו אותו ביחידות וכשלוש שעות התארכו דיבוריו וסיפוריו

III טבע העמקה III

מעודי אהבתי את המחשבה וההעמקה סיפר הר"ג, עוד בעודני ילד חשבתי פעמים רבות על כל מה שלמדתי או שמעתי ובכל פעם ופעם הייתי מרגיש הנאה מיוחדת, כשהעמקתי להתבונן בדבר ההוא בהיותי בן שש שבטל כשלמדתי חומש ונביאים ראשונים ואחרונים נכנס כל סיפור עמוק ללבי ונחזק במוחי, כך הרהרתי וחשבתי והתעמקתי בדברים עד שעל פי רוב הייתי רואה את הסיפור אחר כך בחלום.

ככל שגדלתי התחזק בי טבע המחשבה וההעמקה בהיותי בן אחת עשרה או שתיים עשרה כשלמדתי אצל דודי ר עזריאל יעקב המלמד, הייתי חוזר במחשבתי על כל לימוד ועל כל סברה כמה וכמה פעמים ובכל פעם ביתר עומק כי בטבעי הייתי ממוטע בדיבור גם בשעת הלימוד כשחבריי היו נושאים ונותנים ביניהם בסוגיה הנלמדת הייתי אני יושב ושוקר ומאזין לוויכוחים גם בעת החזרה שלנו על השיעורים היו חבריי מדברים ואני מקשיב ושוקר.

בתקופה הראשונה היה דודי מייסר אותי על כך והיה מזכיר לי את מאמרי הז"ל חיים הם למוצאייהם למוציאיהם בפה וכל הקורא בתורה הקב"ה קורא ושונה כנגדו והיה אומר לי מה שמעמך בעצמו מפי קודש הקדשים כ"ק אדמו"ר הוקן על הפסוק **תנן לשוני אמתך** שלימוד התורה צריך להיות בדיבור כעונה אחר הקורא והקב"ה קורא כנגדו. אבל לדאבון ללבי לא יכלתי להתגבר על טבע זה ונח היה לי לחשוב במשך שעותיים מאשר לדבר במשך חצי שעה.

בשעות הפנויות הייתי מתגנב מן הבית ויושב בגן שאחורי הבית בין גבעולי הזרעונים וחושב ומתעמק במה שלמדתי טבע זה גרם לכך שכאשר דודי היה בוחן אותי בלימודי הייתי חוזר לפניו על כל סברה בשפה קצרה שהכילה את כל העומק שבדבר הדבר מצא חן בעיניו מאוד משום שהוא שנה את אריכות הדיבור ומה גם כפפל לשון, וגם כשזכיתי לברכתו הקדושה של אדמו"ר הצמח צדק בהיותי אצלו בפעם הראשונה הזכיר בברכתו את ענין המחשבה וההעמקה במענה להתאוננותו של דודי עלי

פניני הכהן

פנינים ודא"ח מתורתו של הרב"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א
מאוצרותיו של המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א | פרשת כי תשא

פניני הכהן

פרי צדיק

נהוריה ישרי בה וכו'. בסעודתא דעתיקא אנו מבקשים על התגלות נהורא דייקא בה בהאי סעודה והגם דעתיקא הוא שכל הנעלם מכל רעיון ועליו נאמר (תהלים י"ח, י"ב) **ישת חושך סתר**. וכמו שאומרים בזמר אל מסתתר וכו', השכל הנעלם מכל רעיון עלת העלות מוכתר בכתר עליון כתר יתנו לך ה'. אכן הענין הוא, כי התורה שבעל פה השפעה מצד טלא דעתיקא וכמו שאמרנו כבר על פסוק (דברים ל"ב, ב) **תזל כטל אמרתי** שהוא על תורה שבעל פה. דתורה שבכתב הוא כמטר לקחי דלקח טוב נתתי וגו' זה רואין שהוא מן השמים. אבל תורה שבעל פה הוא מה שחכמי ישראל מחדשים מלבם והם באמת דברי אלהים חיים והוא כטל שאין רואים ירידתו רק שאחר כך רואים לחלוחית בארץ. וזהו אמרתי דאמירה בלחישו.

והוא מה שאמרו בסוף כתובות (ק"א ב) על פסוק (ישעיה כ"ו, ט"ט) **טל אורות טליך** דטל תורה מחייהו, והיינו טל דתורה שבעל פה. דבמתן תורה אמרו בפרק רבי עקיבא (שבת פ"ח ב) הוריד טל שעתידי להחיות בו מתים והחיה אותם ועל כרחך דאינו התורה שבכתב. ובזוה"ק (ח"ג ק"ח ב) דטלא דעתיקא הוא טל דתחיית המתים. וטל יורד דוקא בלילה בעת החושך וכן תורה שבעל פה מדת לילה וכמו שאמרו (תנחומא תשא י"ב) במשה רבינו ע"ה בשעה שבעל פה ידע שהוא לילה. ובשבת הוא התגלות דתורה שבעל פה כמו שמובא (זוהר ח"א מ"ד ב) ביום השביעי דא תורה שבעל פה, והיינו מדת מלכות פה תורה שבעל פה. והוא מה שכתב בספר הבהיר (סימן ק"ט) דבשבת התגלות מאור הגנוז וכן אמרו (בראשית רבה י"א, ב) בירכו באורה דאותו שבת שימש אור דיום א' והרי הברכה נשאר לכל שבת ולעולם. ושם בספר הבהיר דאותו אור הוא אור דתורה שבעל פה עיין שם.

ובמדרש תנחומא (פרשת נח ג) דעל התורה שבעל פה שבה ביגיעה וצער גדול נאמר העם ההולכים בחושך ראו אור גדול אור שנברא ביום ראשון וכו', וכן בגמרא (סנהדרין כ"ד א) במחשכים הושיבני זה תלמודה של בבל הוא הנהורא דנפיק מגו חושכא דוקא כמו שמובא בזוה"ק (ח"ב קפ"ד א) דלית הנהורא ביום הניח ולא אמר בהניח. אבל של שם הכתוב חכמה רוב כספ. כי על ידי התיקון דרוב כעס באים לרוב חכמה.

והשפעת הטלא דעתיקא הוא בשבת כמו שמובא בזוה"ק (ח"ב פ"ח א) מליא רישיה דזעיר אנפין מטלא דנחית מעתיקא קדישא וכו'. ומה שהוא בשבת דוקא וכן מה שסעודת יום שבת נקרא סעודתא דעתיקא דאז כתר יתנו לך. לפי שאנו משיגים בשבת שהקב"ה הוא למעלה מהשגת שכל אנושיי כמו שאומרים כתר יתנו לך וכתר הוא למעלה מהראש ומורה על למעלה מהשגה. ולכך כתיב (ישעיה י"ד, ג) **ביום הניח ה' לך וגו' ומן העבודה הקשה וגו'**, דפירש בזוה"ק (ח"א מ"ח ר"ח ע"ב) על יום השבת, והיינו דייק מלשון ביום הניח ולא אמר בהניח. אבל שם הכתוב מדבר בגלות בבבל ובעודם בגלות עדיין ואמר שאף בהעבודה יש לנו יום אחד שיש לנו נייחא מעצבך, היינו מצרות שעבר כבר. ומרוגזך, היינו

המפחד להבא. ומן העבודה הקשה בהווה. מצד שביום השבת אנחנו משיגים שהכל הוא רק לטובה אף שאין אנחנו מבינים הטובה. ועל זה נאמר (ירמיה כ"ט, י"א) **כי אנכי ידעתי את המחשבות אשר אנכי חושב עליכם נאום ה'** מחשבות שלום ולא לרעה לתת לכם אחרית ותקוה ואנו מאמינים זה אף שאין אנו משיגים ומבינים איך ומה.

ועל זה מרמז מוזמור של שבת טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון. דעליון מרמז שהוא יתברך למעלה מהשגת שכל אנושיי. שעל דבר זה היו צועקים כל הנביאים מדוע דרך רשעים צלחה שלו כל בוגדי בגד. והצדיקים לא כן. ובשבת מגיעים לאמונה והקב"ה נותן נייחא בלב לזמר על הכל. כי אף שאנחנו בעיני בשר רואים דרך רשעים צלחה כמו שנאמר בפרוץ רשעים כמו עשב ויציצו כל פועלי און שהם מצליחים במהרה אף על פי כן אנו מאמינים שהצלחתם הוא רק להשמדם עדי עד ועל זה אמר מאד עמקו מחשבותיך ואנחנו קוראים כסיל ובער לאותם הפונים אחר הצלחתם. כי אנחנו יודעים בבירור מצד אמונה שהצלחתם להשמדם עדי עד וצדיק כתמר יפרח.

וגם משה רבינו עמד על זה השאלה כמו שאמרו (ברכות ד' א) על פסוק (שמות ל"ג, י"ג) **הודיעני נא את דרכיך מפני מה יש צדיק ורע לו** יש רשע וטוב לו. ועל זה הוא גם כן מה שביקש **הראני נא את כבודך** (שמות רבה מ"ה, ה), והיינו כי תכלית מכוון הבריאה היה שיהיה התגלות כבוד מלכותו יתברך בעולם וכאשר דרך רשעים צלחה והצדיקים לא כן. נסתר התגלות כבודו יתברך. וה' יתברך הראהו ואמר לו וראית את אחורי וגו', ושמעתי **מריבנו הקדוש זצוק"ל** שעל פסוק זה מתרגם ותחית ית דבתי ודקומי לא יתחזון ואמר שהפירוש הוא שאחר התגלות המעשה הכי יתיך משה רבינו את העומק והטובה שהיה בזה הענין אמנם קודם התגלות המעשה אין להשיג את העומק כי מאד עמקו מחשבותיו יתברך שמו למעלה מהשגה.

ואיתא (במדבר רבה י"ט, ו' ותנחומא חוקת ח) וכל יקר ראתה עינו זה רבי עקיבא וחבריו דברים שלא נגלו למשה נגלו לרבי עקיבא עיין שם וזה על דרך שאמרו (בבבא מצ"א ב) על טענת מנשה. משה רבינו אמר כי לא יראני האדם וחי וישעיה אמר ואראה את ה' וגו', ומשני בגמרא על זה משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה וכו' וגם בשאר הנביאים שהסתכלו באספקלריא שאינה מכל מקום היה מצד מראה נבואה שהראו להם מן השמים ולכך גם כן לא היו יכולים לראות מה שראו עיניו של ר' עקיבא. שהוא לא ראה על ידי מראה נבואה רק על ידי חכמה מהשפעת טלא דעתיקא והיה יכול להשיג יותר השורש הנעלם בעולם הזה ולכך אמרו עליו כל יקר ראתה עינו. יקר הוא תרגום של כבוד, כי הוא היה יכול להשיג כל כבודו יתברך. רק לא בראיה דפני לא יראו אלא בהשגת חכמה. וזהו כמו החילוק בין תרגום ללשון הקודש. דלשון הקודש הוא עצם הדיבור המקודש של ה' יתברך בתורתו ושבו ברא עולמו. ותרגום הוא הבנת אותו דבר ולא נוף הדבר עצמו. וכן ראיית משה רבינו הוא עצם הדבר. וראיית עין ר' עקיבא הוא עין החכמה דרך השגה היה משיג כל היקר.

הכתר עליון שהוא כתר מלכות על דרך שאמרו (שמות רבה כ"ג, א) על פסוק (ה'הלים צ"ג, ב) נכון כסאך. המלך עומד ואגוסטוס יושב עיין שם וזה הנחת רוח לפני מדת הכתר עליון ועתיקא. והסעודה שאנו עושין הוא גם כן לשמחה זו דכתיב יתנו דישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג. ועל ידי זה אנו זוכין לנהורא ישירי כנ"ל. ועל ידי זה גם כן אומרים ישדר לן שופריה ונחזי ביקריה. שופריה היינו כמו דמות שמצויר על הטבלא או על הנייר שאינו הפנים ממש דכתיב לא יראני האדם וחי. רק מצד אמונה יכולים אנתנו להשיג לגמרי. וכמו דמות שמצויר ממש כהדמות ואף על פי כן איננה דמות ממש. ועל זה מורה ונחזי ביקריה שהוא תרגום ונראה בכבודו וכמו שאמרנו ברבי עקיבא שזכה לכל היקר: (פרשת וחי אות י')

צדקת הצדיק אתו ו

קבלת עול מלכות שמים שלימה אמרו (ברכות ט"ז א) נפנה פירוש מכל גילולי תאוות עולם הזה המותרות אשר לא לשם שמים. ונוטל ידיו שמעתי שזה רמית רחיצת ידים על סילוק נגיעות. ויש לומר עוד רומז על הרחיצה ממה שכבר נתלכלכו כלי המעשה מאותם הטינופות ירחצם במי הדעת וטוהר. ומניח תפילין כמו שכתב ביריות דבש שהוא חותם שם שמים שנושא עליו כמו עבד שנושא הנשקא מאדונו לאות שהוא אדונו. ועל ידו לאות לעצמו ועל הראש לאות לכל עמי הארץ כי שמא דמרא עליה. וקורא קריאת שמע קבלת עול מלכות שמים ועול תורה ומצוות ומתפלל [גם זה מכלל מלכות שמים כמו שכתבו תוספות שם י"ד ע"ב (בדיבור המתחיל ומנח)] כי קריאת שמע אינו לנוכח השם יתברך מה שאין כן תפילה כדפירש רש"י (ברכות כ"ה ריש ע"א) ושלימות המלכות שמים שיהיה לנוכח השם יתברך. ואחר כל ההכנות אלו אז מתפלל:

צדקת הצדיק אתו ז

זמן קריאת שמע תלי בזמן אכילה במשנה דריש ברכות ושם בברייתא עמוד ב' כי אכילה הוא קיום החיים וכך קבלת עול מלכות שמים. וכמו שאכילת האדם בבוקר ובערב כך קבלת עול מלכות שמים. ומאן דאמר מעני בדעת שאין לו נר להאיר עיניו שכלו וממהר באכילה פשוטה כך קבלת עול מלכות שמים בפשיטות כעני זה שאוכל רק פת במלח. וחד מאן דאמר דבת רוב בני אדם דגם כן אין צריך טהרה רק מתינות קצת עד שיהיה נר ה' נשמת אדם מאיר עיניו שכלם. ולחד מאן דאמר כבלילי שבת שהכל מוכן מבעוד יום ודי לקריאת שמע של ערבית ההכנה שמבעוד יום על ידי מעשה היום ואין צריך הכנה אחרת. וההלכה ככהנים שהם הבטלנים מכל עניני עולם הזה שאין להם אלא עסק התורה כמו שכתב הרמב"ם (סוף הלכות שמיטה יו"ב) וכן שמעתי בזה ואכילתם קודש לה' וצריכים טהרה וכך לקריאת שמע נפנה ונוטל ידיו קודם כמו שנתבאר לעיל פירושו:

צדקת הצדיק את קנד

שם שצריך אדם להאמין בהשם יתברך כך צריך אחר כך להאמין בעצמו. רצה לומר שיש להשם יתברך עסק עמו ושאינו פועל בטל שבין לילה וגו' (יונה ד' י') וכחיתו שדה שלאחר מיתתם נאבדו ואינם. רק צריך להאמין כי נפשו ממקור החיים יתברך שמו והשם יתברך מתענג ומשתעשע בה כשעושה רצונו. והיי פירוש (שמות י"ד א') ויאמינו בה' ובמשע עבדו פירוש משה רצה לומר כל ששים יריבוא נפשות ישראל בדור ההוא האמינו שהשם יתברך חפץ בהם [ומיילא גם כן במשה אשר הוא ממש הם וכמו שאמרו ז"ל (בבא בתרא קכ"א ב) שכל זמן שהיו ישראל נזופים לא נתיחד הדיבור למשה. וכמו שנתבאר במקום אחר כי בכל חטאי ישראל חטא גם כן משה שהוא כללותם כמו בעגל היה חטא משה בשבירת הלוחות ובאמת הוא דבר תמוה וזר מאוד אפילו לקרוע ספר תורה בחמתו ולהשליכה לארץ מכתב יד סופר דעלמא כל שכן הלוחות מכתב ה'. והוא ממש חטא דעגל כמו שאמרו במקום אחר וכשנאמר לו יישר כחך ששברת ידע כי גם בני ישראל כן כמו שאמרו (עבודה זרה ה' א) בואו ונחזיק טובה לאבותינו וכו' ובקברות התאוה איתא (במדבר י"א כ"ב) הצאן וקבר ישחט וכן במי מריבה ובמרגלים היה חטאו השליחות כמו שנאמר (שם י"ג ב' וברש"י) שלח לך לדעתך ואין כאן מקום לבאר כולם] ורוצה ומקבל נחת רוח מן חלק הטוב שבהם:

וזו שאמרו (מנחות כ"ט ב) כשהראה למשה רבינו ע"ה ששוקלין בשרו של רבי עקיבא במקולין שהיו סורקיין את בשרו במסריקות של ברזל אמר משה רבינו של עולם זו תורה וזו שכרה אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני. היינו שרמזו לו בתניבת לפני שהוא השיג כבודו יתברך אף מה שלא השיג שום נביא בעולם כי הוא השיג ית קדמי. כי מצד הרוב חכמה שמתרבה על ידי תיקון הרוב כעס הדוצרן לו רבי עקיבא בדורו יכולים להשיג משורש עתיקא אף קודם שרואה המעשה. והי שגת תורה שבעל פה הוא שפעת טלא דעתיקא. והתורה שכתבת הוא מחממה העליונה כמו שאמרו בבראשית רבה (ג, ה) על פסוק (בראשית א, ג) יהי אור דחמש פעמים נאמר שם לשון אור נגד חמישה חומשי תורה. ובאור הוא הראיה וכמו שנאמר (בראשית א, ד) וירא אלהים את האור. ותורה שבעל פה נמשך מהחשוכא דקדם לנהורא שהוא עתיקא וכנזכר למעלה והוא לפני וכדרך שמוכא בזה"ק (ח"ב פ"ג א) על פסוק (ישעיה נ"ח, ד') תתענג על ה' ועל פסוק (שמואל א א, י') ותתפלל על ה' דכתיב בחנה (זוהר ח"ג ע"ט ב) דרומז לעתיקא שהוא למעלה מהו"ה כידוע דאברא ותיות השם עם אד ואמא דכר ונוקבא שהוא מחממה ולמטה ודבר עליון רומז בקצו של י"ד שהוא על ה'. וראיית משה רבינו ע"ה באספקלריא המאירה הוא עד מקום הראיה והאור כי טוב דעל כן נאמר בלידתו כי טוב שנתמלא הבית אורה.

אבל רבי עקיבא עלה במחשבה לפני רצה לומר הוא עלה בהשגתו לשורש המחשבה שלפני טרם התגלות המחשבה בחכמה מוחא. ועל כן אמר לו שתוק שזה במופלא ממך להשיג קדמי וקודם המעשה אין הכל טוב. דבריאית החושך לא נאמר כי טוב דלא היה התגלות מהטובה שבוה אז. רק אחר כך נאמר וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד שאמרו בבראשית רבה (ד, ו) שמרמז גם על מה שלא אמר בו כי טוב. וכמו שאמרנו כבר דעל כן תיקנו לומר את הכל במקום ובורא רע לישנא מעליא (ברכות י"א ב) הדכל רומז להיפך הטוב המרומז בלשון כל אשר וגו', דאחר שנתגלה הטוב שבו רואים שהוא טוב מאד. ורבי עקיבא השיג כל היקר גם מקודם הדכל טוב. וכמו שאמרו (שם ס' סוף ע"ב) דהיה אומר כל דעביי רחמנא לטב ושם נתגלה אחר כך מיד דהיה לטב:

ואמרו עוד (שם ס"א ב) דכשהוציאוהו להריגה היה קורא קריאת שמע ומקבל עול מלכות שמים אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך וכו' ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו היה מאריך באחד עד שיצאה נשמתו באחד וכו', דהוא לא חש לכל היתרון והיה מקבל עול מלכות שמים באהבה ותלמידיו לא הבינו אך אפשר ביסורים גדולים דמסריקות ברזל לכוון ביחוד וקבלת עול מלכות שמים ובאהבה שלימה ואמר להם שכל ימיו היה מתאוה ומצפה לזה והכין עצמו לזה תמיד והוא כך עלה במחשבה שהוא עצמו עלה במחשבה זו לפני שהיה חושק ומקוה מתי יבוא לידו. ועל ידי זה זכה גם כן לכל היקר הנמשך משורש המחשבה שלפניו יתברך שמשם היה התווה ובוהו וחושך שדרשוהו בבראשית רבה (ב, ד) על הגלויות והכל כדי לבוא על ידי זה לנהורא שגמו חשוכא.

ועל כן זכה הוא לאותו נהורא ועל ידי זה זכה גם כן דיצאה נשמתו באחד. דאין הפירוש שמצד היתורים יצאה נשמתו ועל פי מקרה יצאה נשמתו באחד. רק מצד היתורים לא יצאה נשמתו וכדמצינו בחנניה מישראל ועזריה שהושלכו לכבשן האש ולא שלטה בהן האש. וכן דינאל שהשליכוהו לגוב אריות וכתוב (דינאל ו, כ"ג) אלהי וגו' וסגר פום אריותא ולא חבלוני. וכמו כן לא שלטו המסריקות ברזל והיתורים ברבי עקיבא כלל ולא היה מרגיש בהם. רק מצד שהגיע אז לתכלית שלימות האהבה ואחדותו יתברך שמו יצאה נשמתו באחד בנשיקה כטבע הנר שמתבטל בפני האבוקה ונר ה' נשמת אדם. וכשנתגלה לו אז אור אלהותו יתברך בשלימות יצאה נשמתו שנתאחדה בהאבוקה.

וכעין זה יכולים לזכות לזה ביום השבת ובסעודה זו דנקראת סעודתא דעתיקא דהאכילה הוא בחינת קרבנות שנקראו אשי ה' לחם אלהיו ואיתא בזה"ק (ח"ג א ב) ישראל מפרנסו לאביהן שבשמים, והיינו שיש נחת רוח לפניו שאמר ונעשה רצונו. וכן מה דכתיב יתנו לו מצד האמונה כנוכר לעיל דעל כן ביים השביעי נתעלה ויתר על כסא כבודו שהוא על ידי

עמק הפרשה

מאמרים שנשמעו מפי מורינו הגה"ח
ר' משה פרידמן שליט"א

קדושת השבת התנאי לשלימות הבריאה ומלאכת המשכן

מלאכת מחשבת בבריאה ובמשכן

מטעם זה מצאנו בדני מלאכות שבת שאין חייבים על עשיית מלאכה אלא אם כן היתה מלאכת מחשבת כדוגמת המשכן שהיתה מלאכת מחשבת, עד כדי שאפילו אם התכוון לזרוק מרשות לרשות ארבע אמות וזרק שמונה אמות פטור לשיטת ר' יהודה (שבת צ"ז) כיון שלא נתקיימה כונתו במלאכה שעשה, ועומק הביאור בזה הוא דכיון שהשבייתה האמורה היא ממלאכתו של הקב"ה בבריאת העולם הרי מיסודי אמונתנו הוא שכל דבר שברא הקב"ה בעולמו נברא לתכלית מסויימת ואין דבר שנוצר לריק לאין תכלית ונמצא שמלאכתו של הקב"ה בבריאת העולם היתה מלאכת מחשבת שכל דבר נעשה לתכלית ולמטרה מסויימת, וכיון שכן אין חייבים אלא על מלאכה כדוגמתה שנעשה עבור תכלית ונתקיים התכלית שבמלאכה.

הרי לנו שמלאכת המשכן היתה המשך למלאכת בריאת העולם, וציור המשכן הוא פנימיות ציור הבריאה, ומעתה מובן היטב מדוע מיד בתום מעשה המשכן צווה השי"ת 'אך את שבתותי תשמורו', כיון שבסיום מעשה בראשית היתה שבת לה' וכמו כן בסיום מלאכת המשכן מוכרח שתהיה שבייתה ממלאכה כדוגמת בריאת העולם שאחר תיקון הציור הפנימי של הבריאה באה שביית השבת.

השבת השלמת הבריאה

וביותר נראה בזה על פי מה שביארו האלשיך הק' והאור החיים הק' בפר' בראשית שיום השב"ק לא היה רק לסיום מלאכת בריאת העולם אלא יום השב"ק השלים ותיקן את כל הבריאה, וכמאמר חז"ל שהביא רש"י עה"פ 'ויכל אלקים ביום השביעי' (בראשית ב. ב) 'מה היה העולם חסר מנוחה באת שבת באת מנוחה כלתה ונגמרה המלאכה', ובמדרש (ב"ר י. ט) מבואר הלשון יותר 'מה היה העולם חסר שבת' וכו', והמשילו שם חז"ל את מעשה הבריאה לאומן העוסק ביצירת טבעת שכדי לתקנה צריך הוא לעשות לה חותם ובזה נשלמת הטבעת ובלעדי החותם אין כל תועלת מן הטבעת, כך היתה חסרה לבריאה יום השב"ק וכשבה השבת נשלמה הבריאה.

וביאר האלשיך והאור"ח הק' שבשבת יום השב"ק אחר מעשה בראשית המשכיח לתוך כל הבריאה את הכחות הרוחניים של הבריאה, כי שבת היא יומא דנשמתא כדאיתא בזה"ק והיא משפיעה את כח הנשמה אל כל הבריאה וכמאמר הכתוב 'שבת וינפש' שהשבייתה המשכיח את כח הנפש לכל הבריאה וכמו שביאר האור"ח שם (ב. א) שזהו פירוש הכתוב בפשוטו של מקרא.

לולא השבת אין משכן

בזה יבואר מאמר הכתוב 'אך את שבתותי תשמורו' בהקשר למעשה מלאכת המשכן, כי כאן הזהירה התורה למעט בכל מלאכת המשכן, 'אך' - להיו ידוע שכל מה שעשו במלאכת המשכן וכליו לגלות את פנימיות הבריאה ולתקן את הציור הפנימי של מעשה בראשית הוא אך ורק בתנאי 'את שבתותי

א

גילויי קדושת השב"ק בפרשתו

עיקר הציוויים על מעשה המשכן נאמרו בפר' תרומה ותצוה, אך חלקים אחדים נשתיירו לפרשת כי תשא, ענין מחצית השקל ומעשה הכיור, שמן המשחה ומעשה הקטורת. ואחר גמר כל ציווי המלאכה נאמרו עניני יום השבת קודש ובחמשה פסוקים (לא, יג - יז) גלתה התורה את מעלותיה המופלגות של יום השב"ק שלא נתפרשו במקום אחר בתורה"ק, 'כי אות הוא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם', 'כי קודש הוא לכם', 'שבת שבתון קודש לה', 'לעשות את השבת לדורותם ברית עולם', 'ביני ובין בני ישראל אות הוא לעולם', וכו'.

'אך' מיעוט במלאכת המשכן

פרשה זו פותחת התורה 'אך את שבתותי תשמורו', ופירש רש"י שבא הכתוב למעט את יום השבת ממלאכת המשכן שאינה דוחה שבת, אבל הרמב"ן דקדק ד'אך' נאמר על עצם מצות יום השבת ובא למעט ממצוה זו כבשאר מצוות שנאמרו בהן אך למעט בהן, ולכך פירש הרמב"ן שבא הכתוב למעט בדין שמירת שב"ק שנדחת מפני מצות מילה ומפני פיקוח נפש. אבל לפירוש רש"י מבואר שמאמר הכתוב 'אך' מוסב על למעלה על מלאכת המשכן, ומבואר שישנה שייכות בין מלאכת המשכן לקדושת יום השבת ולהמשך הכתוב 'לדעת כי אני ה' מקדשכם', ונבאר הענין.

השבייתה בשבת כשבייתה מבריאת העולם

שמירת שבת מוגדרת בל"ט מלאכות שבת שהם המלאכות שהיו נעשים לצרכי מעשה המשכן, והטעם שדוקא ממלאכות אלו נצטוונו לשבות נראה על פי שביארנו במאמר לפר' תרומה על פי דברי רבינו בחיי והש"ה הק' ועוד 'שהמשכן שקול כבריאת עולם', דהיינו שבהקמת המשכן תקנו את הציור הפנימי של בריאת העולם, ועל כן מבואר בגמ' ברכות (הג) 'ידוע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ', כי עבור הקמת ועשיית המשכן היו נצרכות אותן כוונות שהיו כביכול להבורא יתברך בבריאת העולם כי במשכן תקנו את פנימיות הבריאה כולה.

המשכן הציור הפנימי של הבריאה

והנה בכל שבת קודש שובתים אנו ממלאכת ששת מי המעשה זכר למעשה בראשית שבו שבת א-ל מכל מלאכתו וכאמור בפרשתו 'כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש', וכיון שהשבייתה בשבת באה תחת שביית הקב"ה כביכול ממעשה בראשית יש לנו להדמות לשבייתו ולשבות את אותה השבייתה ששבת הוא יתברך מכל מלאכתו, והיאך נדע את מלאכתו של הקב"ה, לכן למדו חז"ל ממלאכת המשכן כיון שאותן המלאכות שהיו במעשה המשכן היו כדוגמת מעשה הבריאה שכן בהקמת המשכן נעשה הפנימיות של כל הבריאה, ובשבייתה מל"ט מלאכות המשכן שובתים בני ישראל מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות בבריאת העולם כאשר היה במעשה המשכן בתיקון פנימיות הבריאה.

השבת קיום הבריאה שדרכה ישיגו ההשתוקקות

ובהמשך דבריו כתב האוה"ח הק' שאחר גמר ששת ימי המעשה לא היה יכול העולם להתקיים כלל והיה צריך להחריב ושיבראהו הקב"ה פעם אחרת אך כיון שבאה שבת נתקיים העולם ויכול לעמוד, כי השבת הוא המקיים את כל העולם ובמצעות השבת בלבד העולם עומד, ועל כן אמרו חז"ל (שבת קט"ו): שכל האומר ויכולו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, כי השבת מקיימת את העולם ומחיהו ומציאות השבת בעולם הוא קיומו שמקיימים אותו כי אם אין מקיימים שבת אין שבת, ועל כן נעשה המשמר את השבת ומקדשה שותף במעשה בראשית.

ומבאר האוה"ח הק' שזהו ענין אחד מה שביאר למעלה שהעולם עומד על ההשתוקקות להשי"ת כי אך ורק על ידי שמירת השבת וההכרה בקדושתה יכול האדם לקבל את הדעת להכיר במעלת הדבקות בהשי"ת ולהשתוקק לקרבתו יתברך "כי זולת העולם אין השגה בעולם להכיר לכסוף ולכלות אל הבורא", דהיינו שהשב"ק מקיימת אצל האדם המשמרה ומקדשה את ההשתוקקות לאור אין סוף המהוה את העולם.

השבת תנאי הכרחי להשראת השכינה

אדאיתנין להכי נתבאר היטב ענין השב"ק עם מלאכת המשכן, שהרי תכלית מעשה המשכן היה להביא את השראת השכינה הק' בתוך בני ישראל כאמור (כ"ה, ה) 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' והרי השראת השכינה באה לתוך בני ישראל על ידי ההשתוקקות, ויתר על כן, כל השראת השכינה אינה אלא בתוך ההשתוקקות שישנה לבני ישראל ללא גבול, וההשתוקקות העצומה הזו באה לאדם על ידי קדושת השב"ק המאירה את נפש האדם לדעת ולכסוף להזדבק באור החיים בקדושת הבו"ת.

ומעתה מבואר היטב לשון הפסוק 'אך את שבתותי תשמורו' סמוך לעניני מלאכת המשכן כי המיעוט אמור על מלאכת המשכן שלא יתכן במציאות להקים את המשכן ולהכין מקום להשראת השכינה הק' בזה העולם אלא על ידי קדושת יום השב"ק שעל ידה יבואו בני ישראל להשתוקק אל השי"ת ללא גבול ובכך יכינו מקום להשראת שכינתו הקדושה.

ובזה יש לבאר לשון הכתוב (ויקרא י"ט, ל) 'את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו' הסמיך הכתוב לומר לך רק על ידי קדושת השב"ק תוכל לבוא לקדושת בית המקדש בהשראת השכינה בתוך בני ישראל במקום אשר יבחר ה' כי השכינה תשרה בליבות בני ישראל ההומים בהשתוקקות וכיסופין לא-ל ה', וזאת ישיגו רק על ידי השב"ק.

קדושת השבת וישראל אחת מקדושת ה'

וכן זה בא מאמור בהמשך הפסוק בפרשתן 'לדעת כי אני ה' מקדשכם', כמו שכתב רבינו יונה בברכות (לו, מדפי הר"ף) "שקדושת ישראל תלויה בקדושת השבת וקדושת הזמנים וראשי חדשים תלויה בקדושת ישראל וכיון שתלויה זה בזה כמו קדושה אחת דיינין ליה", דהיינו ששתי קדושות אלו מקדש הקב"ה בעצמו ולכן חשובות כקדושה אחת וקדושת המועדים אינה מתקדשת על ידי הקב"ה בעצמו אלא על ידי בני ישראל בכח הקדושה שנתן להם הקב"ה דישאל מקדשי הזמנים, והוא הנמאר בקרא (א, א) את שבתותי תשמורו כי אות הוא בני ובניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם", שקדושת השבת שהיא אות בין שני ישראל לאביהם שבשמים היא מכח כי אני ה' מקדשכם", שהקב"ה הוא בעצמו מקדש את ישראל וכן את השבת כנאמר (בראשית ב, א) 'ויקדש אותי', ועל כן אות היא השבת בין ישראל לאביהם שבשמים שעל ידה מתקשרים בני ישראל להשי"ת באותה קדושה עצמה שקדש הקב"ה את השבת קדש את בני" ושל ידה מקבלים בני" הכח להזדבק בהשי"ת.

(מתוך של"ס התשפ"ג)

תשמורו', כי לולא שמירת השב"ק לא תוכל בריאת העולם להשיג את שלימותה, וממילא לדוגמתה הפנימית במלאכת המשכן לא יוכלו להשלים את המטרה והייעוד במעשה המשכן לגלות פנימיות הבריאה לולא שביתת יום השב"ק והופעת קדושתה על העולם ועל המשכן.

ב

היאך שרתה שכינה בגבולין

באופן אחר נראה לבאר ע"פ מה שנתבאר עוד במאמר הנ"ל מדברי הרה"ק מראפשיץ ז"ע והאלשיך הק' שהקשו היאך יתכן במציאות שהקדוש ברוך הוא ישרה את שכינתו בתחנותים בתוך בית דירה העשוי מעצים ואבנים במשכן ובבית המקדש והלא הקב"ה אינו מוגבל ולא יתכן כל גבול והגבלה בו ובהשראת שכינתו הק', וכל הדברים הגשמיים הרי הם גבוליים לגמרי ואיך תבוא השראת השכינה אל תוככי בית גבול גשמי, וכדאיתא במדרש נתחומא (נשא א) 'שהיה משה רבינו מתמה ואומר 'הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה אשר בניתי' (מלכים א, ח, כז) 'השמים כסאי והארץ הדם רגלי יא זה בית אשר תבנו לי' (שערי טו, א), והיאך אנו יכולים לעשות לו מקדש.

הקב"ה שכן בהשתוקקות

וביאר הקדושים הנזכרים שבאותם הימים שהיו עושים מלאכת המשכן ומביאים את התרומות לצריר המשכן היה כל אחד ואחד מבני ישראל משתוקק בכל לבבו ומאודו להביא את השראת השכינה הק' לתוך בני ישראל, והיה אותו הרצון ללא שיעור וגבול עד שמצד הרצון הפרטי של כל אחד היה חפץ להביא את כל הזהב והכסף שבעולם למלאכת המשכן אלא שמצד המציאות היו מוגבלים בכמות תרומתם, אך כיון שהרצון וההשתוקקות היו ללא גבול כפי השגת גבולות הלב והמח האנושיים היה הקב"ה משרה את שכינתו בתוכם בלבכם המשתוקק, ולכן היה שייך שתשרה השכינה במשכן ובמקדש.

וכן מתבאר מדברי הוזה"ק (ח"ב דף קכח, הובא בסה"ק פרי צדיק תרומה אות ב) דכונת הכתוב 'מאת כל איש אשר ידבנו ליבו תקחו את תרומת' היינו שתקחו את התרומה לצרכי המשכן מאת האיש אשר ירצה בו הקב"ה 'דאתרעי ביה קודשא בריך הוא', ומפרש הוזה"ק מהיכן נדע שרוצה הקב"ה באדם והקב"ה שוכן בליבו, כשנראה אדם שכל רצונו הוא לרדוף ולהשתדל אחר רצון השי"ת ומבקש את קרבתו לקיים מצוותיו מתוך ההשתוקקות גדולה הוא האיש שיחפץ בו השי"ת וממנו תקחו את תרומת ה'. ומבואר שהשראת השכינה שבאה על ידי תרומת בני ישראל למשכן היתה רק על ידי ההשתוקקות העצומה שהיתה לבני ישראל באותו זמן.

ההשתוקקות מעמידה את כדור העולם

הדרך להשיג השתוקקות נפלאה זו יש ללמוד מדברי האור החיים הק' בפר' בראשית (א, כ) שכתב שקבל מפי זקני תורה הטעם שהקב"ה עשה את העולם עגול כדורי, משום שבתוך העולם נמצא אור אין סוף של הקב"ה וכן האור אין סוף מקיף את כל העולם והעולם צריך לעמוד ולהתקיים בין הכח הפנימי לכח המקיף ולכן נעשה העולם כדורי כדי שיעמוד בהשוואת כל חלקי הבריאה, והיאך יעמוד העולם בזה, מבאר האוה"ח שהוא על ידי ההשתוקקות הנוראה שיש לכל ברואי העולם להזדבק באו"ס ברוך הוא "שאין תשוקה בעולם עריבה וחביבה ונחמדת ונאהבת ונחמדת ומקוות לנבראים ובפרט לחלקי הרוחני המכיר ויודע בחינת אור האלהות כהדבקות באורו יתברך ואליו יכספו כל נפש חיונית המגעת להכיר קצת מנועם אורו יתברך תצא נפשו לחזות בנועם ה'", ועל ידי ההשתוקקות הזאת עומדת כל הבריאה על תילה.

בעלי התוספות ובתי מדרשותיהם (מה)

בעלי התוספות שבאשכנז (י)

בתשובות מיימוניות (נשים, ס"י ל"ח) הובא מתוספותיו על יבמות: "וראב"ן סוף יבמות רואה דברי הלכות גדולות כו', באביאסף בסימן נ"ב, וכן בתוספות רבי אליעזר הלוי כתב, שדברי זקנו ישרו בעיניו".

בשיטה מקובצת (בבא קמא יז: בד"ה רבא) הובאו דברי מהר"א כץ, הכותב: "ורבינו העזרי הקשה", יתכן שמדובר בהעתקה מתוך חיבור תוספות לראב"ה על בבא קמא.

מובאות הראב"ה בתוספות שלנו

אף שהיו לו לראב"ה חיבורי תוספות, מכל מקום לא רק שלא נותרו בידינו, אלא שאף לא מצאנו העתקות מתוך פירושיו בתוספות הנדפסים שבידינו, ולא הובאו מדבריו אלא באיזהו מקומן, ואף שם מדובר בהעתקות מתוך פסקיו, ולא מתוך חיבורי התוספות אשר לו.

פעמים אחדות הובא הראב"ה בשמו או בשם ספרו, ונציגם בקצרה, בתוספות פסחים (ק: בד"ה יד קידוש): "ומיהו באבי העזרי כתוב דהאי רפואה מצי למעבד בקידוש שבביתו"; בתוספות תענית (ג. בד"ה וכל): "ועכשיו שאין תענית צבור בבבל אלא תשעה באב, מותרין אפילו בחמין, אפילו שבעה עשר בתמוז וצום גדליה, כך פסק ראב"ה"; בתוספות כתובות (ז. בד"ה ת"ד): "מכאן משמע כו' להראב"ה"; תוספות חולין (מ: בד"ה אפילו כטרפא): "משום אבי העזרי והרב אב"ן כתב ה"ר יצחק בספרו כו' נראה לאבי העזרי שהיא כשרה"; גליון תוספות נדה (ז: בד"ה שמות): "הקשה הרב ראב"ה".

התוספות הרא"ש העתיקו גם כן פעמים אחדות, ראש השנה (לב: בד"ה בשעת השמד): "זה הירושלמי הביא אבי העזרי ולא מצאתיו בירושלמי שלי"; מועד קטן (כד: בד"ה אין קורעין): "וכן כתב רבינו אבי העזרי כו', ורבינו אבי העזרי הקשה עליו"; כתובות (נא: בד"ה בצוחות): "ותירץ באבי העזרי איסורא דרבנן שרו ליה"; שם (נו. בד"ה בששבורתה): "באבי העזרי תירץ"; שבועות (לב: בד"ה הכל מודים): "כמו שכתב רבינו אבי העזרי"; חולין (מב: בד"ה נטל הלב): "ובאבי העזרי כתב".

שבחי הראב"ה

רבי אליעזר מטיף, אשר היה מרבתי של הראב"ה, והוא מרבתי מבית מדרשם של בעלי התוספות שבצרפת, כתב בתשובה לראב"ה (ח"א ס"י שצ"ו): "ברחת מן הכבוד, שלא להתגאות ולא להנות בתורה, והכבוד ירדפך כרבי טרפון וכיונתן בן עמרם, תצדק לכסא רם, גפי מרומים, אחי חבירי רבי אליעזר הלוי".

האור זרוע (ח"ב ס"י ל"ח) כותב על הראב"ה: "וכן שמעתי שכן הורה מורי אבי העזרי, והיה גבור בתורה ובעל הוראות, וראוי לסמוך עליו".

תלמידיו היו, רבינו האור זרוע המביאו בחיבוריו לאין ספור, רבי גרשום הגוזר בן רבי יעקב [ראה אודותיו באוצר הגדולים (אות ג, ערך נ"ז)], רבי דוד בן רבי שאלתיאל [אודותיו באוצר הגדולים (אות ד, ערך פ"ח)], ורבי שלמה כהן [אודותיו באוצר הגדולים (אות ט, ערך ק"ב)], ועוד ככל הנראה תלמידים רבים שאין ידועים לנו אודותיהם.

חיבורי התוספות של הראב"ה

כפי שהזכרנו כבר, הראב"ה התייחד בין גדולי דורו, בכך שגותרו ממנו אוצרות של תשובות בכל חלקי התורה, וגם לרבות פסקים על סדר מסכתות רבות שבש"ס, וכל תשובותיו נכתבו בהרחבה גדולה, כשכל המעיין בתשובותיו יכול להיווכח בדעתו בהבנת הסוגיות וביאורי מהלכיהן.

נראה כמעט בבירור, שהיו לו לראב"ה גם חיבורי תוספות בדרכם של בעלי התוספות, עליהם מוצאים אנו אזכורים מועטים בתוך ספרי הראב"ה עצמו, ונביא את ההפניות הקיימות בחיבורי הראב"ה לחיבורי תוספות שחיבר.

א' בתשובה לרבינו שמחה משפירא כותב הראב"ה (תשובות וביאורי סוגיות, ס"א א"ף ו'): "ואף בעוונותיי נשללו בנינגא ספריי ותוספותיי, ואנחנו נמלטנו ברחמי ה', ובבקשה שאם יבוא לשם, שיפדם מורי, ועלי לשלם הכל". הרי לנו עדות מהראב"ה על חיבורי תוספות שהיו לו 'תוספותיי'.

ב' במקום אחר מזכיר הראב"ה את חיבור התוספות שחיבר לנדרים, בכתבו (תשובות וביאורי סוגיות, ס"א א"ף כ"ו): "זכור אבא מרי את אשר למדתני להקשות בלומדינו נדרים כו', ומיהו הא לאו ראייה היא, דאיכא לפרש נמי בנזיר טהור, כמו שפירשתי בתוספות שהוספתי בצל קורתך", הרי לנו כי היו לו תוספות על מסכת נדרים [במבוא לראב"ה (פרק ג אות ב) כותב אפטוביצער להסמיק בזה את דברי התוספות (נדרים מד. בד"ה א הכי): "כך פירש האביעזר", אפטוביצער מעיר, כי ככל הנראה אין מדובר בשם אדם אלא בשם חיבור, כי אין מקדמים בה' הידיעה על שם אדם, וככל הנראה הכוונה לרבינו אבי העזרי, והנה יסוד דברים אלו נמצאים באמת בספר הראב"ה (ח"ב, מסכת פסחים ס"ח ת"ז), אלא שבדברי התוספות מועתק הוספת התיבות 'ודומיא דשביעית', שאינם מופיעים שם, ולכן יתכן ומדובר בהעתקה מתוספותיו של הראב"ה על נדרים, שם האריך הראב"ה וכתב הדברים בסגנון התואם יותר להלך כתיבתם של בעלי התוספות המרחיקים להביא ראיותיהם, ועל כן יתכן ומדובר בהעתקה מתוספות אלן].

ג' במקום נוסף כותב הראב"ה אודות חיבור התוספות שכתב על מנחות, והיא בדבריו (תשובות וביאורי סוגיות, ס"ח תתקס"ד): "ולד"י נמי קשיא בלומדי מנחות, והיא כתובה בתוספותיי, ולא תירצונה אנו, ועל ידו נתתי לבי".

עוד מצאנו שהביאו מחיבורי התוספות שכתב הראב"ה, ונציין ממובאות אלו.

בערוגת הבושם לרבי אברהם בן רבי עזריאל (מהדורת מקיצי נרדמים ירושלים תשכ"ג, ח"ג עמ' 171) כותב: "וראיתי שכתב אבי העזרי ז"ל בתוספות ראש השנה דאיתא בירושלמי", דברים אלו אינם מופיעים בחיבור הראב"ה שלפנינו על כל חלקיו, ואכן מדובר ככל הנראה בחיבור תוספות שערך הראב"ה על ראש השנה.

האור זרוע (ח"א שו"ת ס"י תשמ"ה) מביא על חיבור התוספות לראב"ה על כתובות, בכתבו: "וגם מורי אבי העזרי כתב בתוספותיו בפרק האשה, שאין נראה לו אותו הפירוש שמפרשים על ידי נפשות אסורה לבעלה, היינו דוקא לכהן".

כיבוד אב ואם

פרשת תרומה תשפ"ד

עובדות מצדיקי הדורות

סיפר רבי שלמה בלוך זצ"ל שפעם קיבל מכתב מחבירו שלמד בישיבת נבארדאק בבקשה ממנו שיכנס לפני מרנא החפץ חיים ולהציע לפניו את שאלתו ובקשתו היות הוא בחור בן עשרים ושש וחקנו גדול מאוד ובסיבתו נראה הוא כבן ארבעים וקיבל מכתב מאביו שגזר עליו בגזירת כיבוד אב להתגלח מה דינו האם מחוייב הוא להיות נשבע בזה לאביו.

ראשית שאל החפץ חיים ער אז א נארמאלער (הא אם נורמל) כאשר ענה אותו ר"ש ז"ל כחייב התחיל החפץ חיים להתאונן ואמר אזעלכע שווערעקייטן א טאטע לייגט אויף א קינד (כאלו קשיים מערים אבא על בנו) ולא זכור לי אם לא אמר שגם בזה)

שוב השיב החפץ חיים להלכה קען איך דיר נישט ענטפערן דארפסט פרעגן רבי חיים בריסקער אבער א עצה קען איך דיר געבן (להלכה איני יכול להשיבך צריך לשאול את רבי חיים מבריסק אבל עצה אני יכול לתת לו) שיתכונן לאביו הרי כוונתך בשביל שידוך הנה איך רוצה גם שידוך שרוצה בחור עם זקן ואם אגדל כבר לא אוכל להשיג השידוך שאני רוצה ועצמו באמת הצליחה וגם לא עבר אותה זמן עד שקיבל שידוך כרצונו והיה רב באיזה עירדה... (ספר הצדיק ר' שלמה)

האדמו"ר ר' אברהם מרדכי אלטר זצ"ל מגור שח בימי חרפו לאיש מקורב מנובא בספרים שכל ייחודי מחוייב לאחוז לכל הפחות במצות עשה אחת ומצות לא תעשה אחת אשר יקבל עליו לקיימן בשלמות ממש ובכל מצב שהוא אפילו אם צריך לזה מסירות נפש. אני קבלתי על עצמי את העשה כבד את אביך ואת אמך, ואת הלאו מדבר שקר תרחק, שאלו אותה מה ראה לבחור באלו דוקא, השיב כי המה הקשות ביותר. (ראש גולת אריאל)

עוד מסופר עליו שכשמדד להכניס לחופה את בנו הבכור ר' מאיר הי"ד הכתוב עם אבי הלכה ר' לייבוש ברלינר ר"ע ה' בנוגע לקביעת מקום החתונה ושאר פרטים והטעים בין השאר כי בענין מקום החתונה דעת אמי תחיה וגם אמניו¹ מסכים שתחיה בורשא ובין מעצמך כי איני יכול לגלות דעתי נגדם אפילו אם לא יהיה טוב בעבורי כי חיליה לי לומר נגד רצונם הגם שמעדי הייתי מבטל דעתי לדעתך (שבו)

דברי חכמים

השוה כבודם לכבוד המקום

רבי אומר חביב כבוד אב ואם לפני מה יהיה העולם. ששקל כבודן ומוראן לכבודו ומוראו וקוללת לקללתו. כתיב כבד את אביך ואת אמך וכנגדו כתיב כבד את ה' מהוונך (משלי ג ט) הקיש כבוד אב ואם לכבוד המקום.

כתיב איש אמו ואביו תיראו וכנגדו כתיב את ה' אלהיך תירא, הקיש מוראת אב ואם למוראת המקום כתיב המקום אביו ואמו וכנגדו כתיב איש כי יקלל אלהיו הקיש קללת אב ואם לקללת המקום. (מכילתא יתרו ח')

ת"ר נאמר כבד את אביך ואת אמך ונאמר כבד את ה' מהוונך השוה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום נאמר איש אמו ואביו תיראו ונאמר את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד השוה הכתוב מוראת אב ואם למוראת המקום נאמר (שמות כא ז) מקלל אביו ואמו מות יומת ונאמר איש איש כי יקלל אביו ונשא חטאו השוה הכתוב ברכת (לשון נקיה במקום קללה ברכה) אב ואם לברכת המקום אבל בהכאה ודאי אי אפשר וכן בדין (וכן ההגיון מחייב שיהיו שוים) שלשלתן שותפיו בו. (קידושיו ש, 6)

ר' שמועון בן יוחאי אומר גדול הוא כבוד אב ואם שהעניפי הקדוש ברוך הוא יותר מכבודו שבכבודו של הקדוש ברוך הוא כתוב כבד את ה' מהוונך כיצד מכבודו מהונו מפריש לקט שכחה ופאה תרומה מעשר ראשון ומעשר שני ומעשר עני וחלה עושה סוכה ולולב ושופר ותפילין וציצית מאכל רעבים משקה צמאים ומלביש ערומים, אם שלך אתה חיב בכל אלו ואם אין לך אין אתה חייב באחת מהן אבל כשאתה בא אצל כבוד אב ואם בין שיש לך הון בין שאין לך הון כבד את אביך ואת אמך ואפלו אתה מטסב על הפתחים. (ירושלמי פאה א') (א')

סיפר מרנא החפץ חיים זצ"ל אודות איך התגלגל וזוגו הראשון או היה כבן שש עשרה שנה והיה מקום לימודו בעיר וילנא (בחברת עלויים) והיה יתום מאביו ואמו התחנתה עם יהודי מראדין יהודי פשוט מאוד לא כמו אביו שהיה תלמיד בוואלין ופעם רצה החפץ חיים לכבד את אמו נסע הוא אליה אל ראדין לבקרה בהודונתו זו ראהו בעל אמו הנ"ל ומאוד נשא חן בעיניו והיתה החלטתו נחושה שיקח אותו לבתו שהיתה אז בת עשרים ושש ותבע הוא מאמו שתסדר היא את הענין בכי טוב אחרת הוא יגרשה כאשר אמו התחילה לברר עמו על הענין התחילה לבכות ומתוך בכי סיפרה מה שבעלה דורש ממנה.

אז ענה לה החפץ חיים וואס איז די רעש וועל איך חתונה האבן מיט איר (מה הרעש אז אני אחתכן עמה) וכך נגמר השידוך בשעה טובה והי אחרי החתונה בעניית גדולה ועד כדי כך היה העניית שהיה לו רצפה של עפר ובשבת היה מפזר חול צהוב לכבוד שבת (וסיפור כי בעת שפוסטה אשתו אחת בעיר ווילנא היה ביום שבת קודש משך כל השבת לא בכה כלל אמנם תיכף במוצאי"ה התפרץ בכי). (ספר הצדיק רבי שלמה).

פיני הלכה

אמא מתקשרת לבנה באמצע סדר של תענית דיבור

שאלה: אב ששקנה מקום קבוע בבית הכנסת עבור תפילה וכיון בשעת הקנינה שאם הוא לא יגיע לבית הכנסת הוא רוצה שבנו יישב שם ומתור לו ולשבת שם ולהתפלל.

תשובת הגרי"ל כהן שליט"א (מח"ס משנת כהן הל' כיבוד אב ואם): הנה בגמ' (מגילה טו ב) איתא גדול תלמוד תורה יותר מכיבוד אב ע"ש שנילמד כן מיעקב אבינו וכן פסק מרן בשלחן ו"ד סי' רמ סע"ף יג ו"ל גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם ע"כ ולכאורה לפי זה היה נראה שאין צריך לענות באמצע הלימוד לאמו כיון שלימוד התורה גדול יותר במצות כיבוד ובפרט שמסדרי הכולל שילמדו בתענית דיבור.

אולם אז אינו שהרי העלו רבותינו האחרונים ז"ל שאם יש לפני האדם מצוה של כיבוד גם כאשר עוסק בתורה בודאי חייב להפסיק מלימודו ולקיים המצוה של כיבוד וכמו שכתב מרן בשלחן ערוך סי' רמו סי"ח שמצוה שאי אפשר על ידי אחרים יפסיק מלימודו לעשותה והכי נמי במצות כיבוד וכמו שכתבו בו זה הפרי חדש במים חיים בחי' לשו"ע והובא בפתחי תשובה סי' רב ועי' במשנת כהן שהבאנו כן מעוד אחרונים ועי' ביבאה"ל ולכן מסתבר שודאי יש חיוב להפסיק באמצע הלימוד ולדבר עם אמו כיון שיש בזה מצות כיבוד לשוחח עם ההורים ובפרט כאשר הם בעצמם רוצים ומתקשרים אז בודאי יש חיוב למלאות את משאלותיהם.

ב. והנה זה פשוט שאם לא רגילה האמא להתקשר הרבה לכן רק לעיתים חרוקות, א"כ ניכר שיש לה צורך חשוב לדבר עמו דוקא עכשיו אבל אם רגילה להתקשר הרבה פעמים באמצע הלימוד ומפריע לו הרבה צ"ע אם יש לו חיוב לענות וכמו שכתבנו במשנת כהן שבשו"ע גר"ו כתב שאם גורם לו הפרעה בעיקר לימוד מלגדול א"צ להפסיק גם למצוה שא"ע ע"י אחרים ובפרט שיכול לגרום רפיון בתורה לשאר הלומדים במקום ויכול לדחות ולדבר עמה בין הסדרים ואין מוכרח שידבר עמה דוקא באמצע הסדרים וצ"ע במעשה בזה כי פעמים יש לה צורך חיוב לדבר עמה וכל שצריך שמדבר עמה מחייב אותה ובודאי זהו מצות כיבוד אם בשלימות וצריך לבטל מתורתו בשביל מצוה חמורה זו וידוע על מרן החזו"א זצ"ל שהיה מדבר עם אמו בזקנותה כל יום חצי שעה ובודאי ששליט"א מת"ת בזה שדבר עמה ואע"פ ששם לא היה באמצע הלימוד עכ"פ חזי' שיש לבטל תורה או"כ בפשוטו ברוב המקרים צריך הוא לענות באמצע הלימוד לאמו או לאביו כאשר מתקשרים אליו אולם פעמים יוכל לדבר עמה ולהסביר להם שבאמצע הסדרים ראוים יתקשרו עם ילדיהם שלא להפסיק רציפותו ובפרט אם רגיל ללמוד בתענית דיבור.

אור מופלא

עוד בגנים לאור תורת מרן שבעת הימים הבעל שם טוב ותלמידיו הק' זיע"א

שנה ד' | גליץ ק"ע | פרשת כי תשא תשפ"ד

נראה אור | אמרות קודש ופנינים קידים על פרשת השבוע

אור חדש | אמרות קודש מרועי החסידות בדוידע

אמרות קודש
מכ"ק אדמו"ר ממנוקאטש שליט"א

כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו לה' וגו' (א. ו.) ונראה לבאר שענין נשיאת ראש, הוא להתדבק בהבוי"ת אשר הוא המתנשא לכל לראש' והוצרכו לציווי זה אחרי חטא העגל, כי העובד ע"ז ר"ל, מלבד כפרה, צריך גם לטרה, כיון שע"ז מטמא כשרץ (ע"ז מ. ג.) וטהרות היתה להדבק בהבוי"ת, כי כל המחובר לטהור טהור' והוא ענין נשיאת ראש.

וה' שני חז"ל (שבת קמ"א, א.) "ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן, אומות שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן" היינו שבמעמד הר סיני היו ישראל דבקים בו ית"ש, לכן נהטרו בפסיקת זוהמתן, כי המחובר לטהור טהור, וזה שדרשו חז"ל (ילקוט בלק תשאק) עה"כ (במדבר כד. ו.) "כחלים נטיו כנגת עלי נהר, מהר נחלים הללו בני אדם יורדין לתוכן כשהן טמאים, וטובלין ועולין טהורין, כך בני כנסיות ובתי מדרשות, בני אדם נכנסין לתוכן כו'. והיינו משום ששם הם דבקים בתורתו ית"ש אשר הוא ותכמתו אחד, ועי"ז עולים מטומאה לטהור, כבמעמד הר סיני.

והנה אחז"ל (שבת קמ"א, א.) עה"כ (שמות כג. כ.) הנה אנכי שולח מלאך, הרה"ד אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם, כשעמדו ישראל סיני, וקבלו את התורה, אמר הקב"ה למלאך המצות, על כל עכו"ם יש לך רשות בהם, ועל אומה זו אין לך רשות בה, שהם חלקי, כשם שאני חי' וקיים כך בני קיימין וכו', ולא רציתם אלא חבלתם מעשיהם ואמרתם לעגל אלה אלהי ישראל, לכן (תהלים ע"ה) אכן כאדם תעגלו כו', הרי שני חטא העגל נגרמה מיתה - וטומאת מית - בעולם. ולזה צריך להיות הטהרה מטומאת מות, ע"י התדבקות במלך החיים, כדכתיב (רמב"ם ד. ת.) "אדם הדבקים בה"א אלקים חיים כלכם היום, ולשוב למדרגת 'ועל אומה זו אין לך רשות בה, שהם חלקי, כשם שאני חי' וקיים כך בני קיימין'.

זה ענין פקדת שמה אדמו"ר שהיא 'לשרתן של ישראל' שהיא זוהר בלי טעם המובן בשכל אונת"ש אלא בידע' עליון. ובהיות ישראל פעלים ע"פ דעתו ית"ש, הרי הם דבקים בו יתברך, שהרי כל פעולתם ומעשיהם הם מוכח דעתו, והם רק לכושר לדעתו יתברך המתלבשת בתוכן. ומכח דבקותם במקור החיים פועלים טהרה על טומאת מות, כי חורין לביטול כח המיתה. ומכח היותן מחובר לטהור, חוזרין לטהרות הר ארשונה כמו במעמד הר סיני. וזהו ש'זאת חקת התורה' ולא 'חקת הפרה' שטהרת משום שחלקי, כשם שאני חי' וקיים כך בני קיימין. ויהי' שנזכה להדבק בו ית"ש, ועי"ז נתישב בקרבנו רוח טהרה, ונזכה לטהרה נר"ר מכל סוג ופגם, ומלך החפץ בחיים יחינו ויקיימנו בחסד וברחמים, ונתברך בכל טוב ברו"ה, והעיקר שנזכה לביאת בן דוד במהרה ידיו ברוח רחמי' וחסדיו. (יעו"ז פרשת חטא - פרשת חט"ז ל"ק, עולת שבת)

אחרית כראשית, כלומר כמו שדבר הזה שעיקר בריאת כל העולמות הוא רק בשביל נשמת ישראל מגולה בראשית המחשבה במחשבה הקדומה כשינתלה זאת לעיני כל הארה הזאת שעיקר בריאת כל העולמות היא רק בשביל ישראל כמו שמגולה בראשית המחשבה במחשבה הקדומה ע"ז יהיה בקרוב גאולתינו בזמן קרוב ועל בחינה הזאת שראשית המחשבה מתגלה ויעשה לנו הניסים. וזהו הרמז דתני מברכין בפריים על מקרא מגילה, הרמז מגולה יו"ד, כי המחשבה הקדומה נקרא יו"ד הרמז ע"י התגלות היו"ד הוא המחשבה היה לנו הנס הגאולה הזה.

והיום השביעי שבת ירנש (לא. ז.)
גם באיברים הרותמים שיך מנוחה

פירוש ז"ל נח וכו' ומי שכתבו בו (ישעי' מ. כח) לא ייעף ולא ייגע וכל פעלו במאמר הכתיב מנוחה לעצמו לשבר את האוזן מה שהיא יכולה לשמוע. היינו להראות שאף בדברים הרותמים קדושה, היינו לשבר את האוזן, כי אף שלכאורה היא מהחוישים שאינם ברשותו של אדם, והשמיעה אינה רק רותמות, מ"מ יוכל האדם לקדש ולטרה את עצמו ע"י קדושת שמירת שבת במחשבה (חסד) שאפילו האיברים האלו לא ישמעו מה שאינו לרצון הקב"ה, ועיקר שמירת שבת היא במחשבה, מלאכת מחשבת אסרה תורה (בצה"ג א.) ועל ידי מחשבות קדושות נתקדש ונתהרהר אישנו שומע רק הרצון חפץ הבור"ה.

מעלת שבת קודש

...ותדע כי מן הנמנע החלטי שישיר אדם עלות בעולם עליון זולת באמצעות תעשו לכם את השבת שותוכלו השג עמוד שם ולהתענג נפשם בגניו עליון, ואומרו לדורותיהם כי שבת יתקבצו כל דורות בני ישראל שהיא בחינת עוה"ב. עוד ירצה לשון דירה ולזה כתובה חסרה בלא ואו' והם דברינו שירמז אל מקום דירת השמחה והוא עולם המקווה שכרת ה' ברית לתנו לנו, והוא אומרו ברית עולם, ואולי שירמז באומרו ברית עולם לתרי"ג מצות שחשבונו ברית עוה"ב וכולם תלויים בשבת הר"ה, ולזה סמך תיבת ברית לעולם לומר כי על ידי שמירת שבת את מקיים כל תרי"ג מצות שהוא שקול כנגדם והנה עולמו.

ואומרו בינו ובין בני ישראל פירוש אין זר אתנו בעולם הלז, ואולי שגם המלאכים לא ישבו במסיבתינו בעולם זה הלז, הוא למעלה מעולם המלאכים, ועל דרך אומרו (במדב"ב כ"ג.) כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, ואז"ל (במד"ב פ"ב) שהמלאכים ישאלו לישראל הקרובים לאל מה פעל אל.

והוא כי עמך הו"י הו"ה (א. ב.)
עשה למענך אם לא למענך

אמר הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זיע"א: "רבון העולמים, כשם שאנחנו עובדים לך אף שאיננו רואים אותך, כך תעשה רצוננו גם אם אינך רואה בנו כלום". (אוצרות החן)

ענין כל העובר על הפקודים (א. ב.)
עיקר העברה היא בתלהבות

ל' כזה יתנו, כי הקב"ה הראה למשה רבינו ע"ה מטבע אש (במ"ד. א.) רק שהפסוק מרמז לנו שעיקר דלות הוא בהתלהבות, ושייך שפירז זה לנו, כמין כע של אש דווקא. כל העובר על הפקודים - ובפרט שעבר נגד רצונו ית"ש צריך עוד יותר ויותר לעובר מזה בהתלהבות גדול ועבודתו ית"ש.

עיקר הבריאה הוא בשביל ישראל

בואר הפירוש על הפסוק הן גאלתי אתכם אחרית ושית, כי הנה כל מה שברא הקב"ה לכבודו ברא. וזאת כן ידוע שעיקר אשר עלה במחשבה לברוא כל המלות הוא רק בשביל ישראל עם קדושו כדי שיעבדו וילעשות נחת רוח לפניו. והנה דעיקר החיות בא על העולמות רק בשביל עבודתו כדי לעבדו, כי באמת ר בריאת העולמות לא היה רק כדי לעבדו אותו. וקשיא עמומה על מה גם לאלו אשר אינם עושים ה' הבור"ה ג"כ יש להם חיות הוא ע"ד משל למלך אשר פלטרין גדולים בשביל בניו ואל המלך בעצמו אין רק לזה הבנין רק בנה זאת בשביל בניו, והנה אח"כ נגמור כל הבנין ורצה לישב בתוכו השונא לבניו של והנה כשהמלך מסתכל בשרוש המחשבה על מה במחשבה זאת לבנות הבנין הזה, כי המלך בעצמו צריך לזה, רק העיקר אשר במחשבתו לבנות הבנין היה רק בשביל בניו וכשהמלך מסתכל במחשבה בן בודאי המלך לא יניח כלל לישב בתוכו ישום שונא בניו ולא אדם אחר רק יעשה כפי אשר עלה עיקר ששבתו ולא יניח לישב בתוכו רק בניו. וכשהמלך ח"ו מסתכל בשרוש המחשבה הקדומה אשר היא עיקר ד עלה במחשבה לבנות הבנין הזה רק בשביל בניו אז גם אחר ישב בתוכו. ועד"ז ג"כ בהבוי"ת, כי הנה עיקר ד עלה במחשבה הקדומה לברוא כל העולמות הוא בשביל נשמות ישראל וכשהבורא כביכול מסתכל בשבת הנשמות אז הוא ושפע השפע רק לישראל העולמות העושים רצונו וכשח"ו הבור"ה אינו נזכר כביכול במחשבה הקדומה אז ח"ו גם אלו אשר עושים רצון הבורא ג"כ יקבלו חיות ובחינה וזה הוא עשיית סג לישראל עם קדושו וכל הניסים היה על החינה הזאת כביכול כשהבוי"ת מסתכל בשבת הקדומה הזאת ובמחשבה הקדומה הזאת היה רק ישראל, כי בשביל נשמות ישראל עלה במחשבה וזה כל העולמות עי"ז ישפע לנו כל הטובות ויעשה כל הניסים ובחינה הזאת יהיה אי"ה בקרוב לתינו כביכול כשהבוי"ת יסתכל במחשבה הקדומה חשבה הזאת העיקר ישראל עי"ז יהיה גאולתינו וכו'.

הרמז הן גאלתי אתכם אחרית כראשית הן גאלתיכם, כלומר עיקר הגאולה יהיה על בחינה הזאת.

הרי זהו במלאכתך

דברי חזקן והדרושי הלכות לה
לימוד ושינון הלכות סת"ם בקרבן
המגדגים מאוצר שיעור
הרב רבי **משה אורי בלוי** שליט"א
רב ומו"ץ פעיה"ק
(נסכת בעד העת המהודג כלבד)

פרשת כי תשא תשפ"ד | עֶלְוֹן סח

לע"ג הרה"ח רבי פתחיה בן רבי יוסף יונה ז"ל

ימים מקדם בענין חיוב כתב קבלה לסופר

פועלו של רבינו בעל השבט הלוי זצ"ל

פתרון למחסור בסופרים

עם השנים – הלכה והתעצמה חובת הקודש של הסופרים להחזיק בתעודה. בשנים אחר צאתה לדרך של המהפכה, נוצרה בעיה חדשה: הציבור דורש סופרי סת"ם בעלי תעודה, וחסרים כאלה בשוק. ראשי משמרת סת"ם הסיאו את הדבר בפני מרן בעל השבט הלוי, והוא השיב להם במכתב וז"ל: "יום ה' לסדר וארא תשל"ח לפ"ק, החיים והשלוש יתולו על ראש ידידים יקרים מופלגים בתורה ויראה העומדים על הפקודים למשמרת סת"ם בני ישראל, ה'ה הרבני ר' דוד לייב גרינפעלד ומשנתו הרבני ר' שמואל אליהו גראנטשטיין לאו"ט אחדש"ט.

באהבה לנכון קיבלתי מכתבכם היקר בעירוף הדר"ח המפורט על פעולות הברוכות של ועד משמרת סת"ם בתקופה האחרונה, ועל אף טרדוטי המרובות שניתן ומצאתי בו טעם זקנים והרבה סיעתא דשמיא... אשריכם מה טוב חלקכם בזה ובבא.

ואשר שאלתם, היות שעדיין לא נמצאו כ"כ סופרים שקיבלו סמיכה אחרי עומדם במבחן, וכיון שהצורך והדרשה גדולה כ"כ – שא"א שעשורת סופרים יספיקו לכל דורש ומבקש, מה העצה עפי' התורה בזה? – הנה לפיענ"ד כזאת אין עצה אלא לעשות רשימה גדולה מכל הסופרים הנמצאים שהם עפי' התורה סופרים ראויים עפי' הלכה דהיינו:

א. שיראה ה' היא נר לרגלו ומתנהג בכל התנהגותו עפי' הלכה ויראהו טהורה. ב. שנשמע עליו שלמד ההלכות הנחוצות דהיינו חלק גדול מסימן ל"ב סי' ל"ו עם האחרונים המקובלים מהלכות הג"ל מספר קצת הסופר. ג. שרואים כתב שלו, והוא מתאים ליסודי כתיבת אותיות התורה עפי' המסורה.

ד. שנוכל לשפוט עליו שהוא מוכן להיבחן!... בהמשך מאריך בעל השבט הלוי להסביר כי מדובר בפתרון זמני הנסמך על חזקתו, ולעולם הנדרש הוא לדרוש מהסופר להחזיק בתעודה, ויפה שעה אחת קודם. אלא שכפיתרון זמני ניתן לסמוך על זה שהסופר עומד להיבחן, בעירוף כל הנגעים הללו.

העיקר הוא לדעת הרבה הלכות!

את מאמרנו זה נסיים בעדות של הרב יוסף אגשין הי"ו, אשר מצטט בדברים ששמע ספי זקן אחרון, רבן של כל תופסי הקולמוס, מעתיק השמועה בהלכה ובמעשה דדור אחרון, אשר הוסמך להוראה מאת בעל המנחת יצחק, ה'ה הרה"ח ר' מנחם זירוביץ זצוק"ל, אותם אמר בכנס חזקן לסופרים ותלמידי חכמים המדקדים, בביהמ"ד בית ישראל (אבן האזל) ניסן תש"ס: "העיקר הוא מה שצריך לדעת הרבה הלכות ולהכיל הרבה ידיעות. אחד שלא יודע הלכות, אפי' הוא יגיד ויישבע!!!) שמכשול כזה או אחר לא יצא מתחת ידו, וצדקה פסולה:

מי שלומד את ההלכות, רק בכדי להיבחן, לימוד כזה אינו לימוד, משום שכעבור זמן הוא יזכור כל דבר בדיוק להפך ממה שהוא צריך לעשות! שהרי אמרו חז"ל: כל שחכמתו קודמת ליראתו אין חכמתו מתקיימת! – אז ממילא הוא בוודאי שיכחן רק מי שלומד בכדי לדעת מה שיש לו לעשות, זה נקרא הלימוד על מנת לשמור ולעשות, אז עליו נאמר יראתו קודמת לחכמתו, אזי הוא ידע מה הוא לומד, וגם יוכל לזכור.

על כן צריך לדעת, שכמו ששואלים ומבקשים כתב קבלה, יש לשאול ולברר את הסופר הולך לשיעור, יהיה מי שיהיה והוא עוסק בדבר הלכות! עד כאן לשון דברי ספרא רבא, וממנו נדע:

סופר סת"ם חייב להיות בקי בהלכה. הן טרם תחילת הכתיבה, והן לאורך השנים. בלי זה – כמעט על ייצאם שלא יכשיל את הרבים. ומידה טובה מרובה, סופר ירא שמים הוזהב ומזכה את הרבים, אשרי לו ואשרי חלקו!

פועלו של רבינו בעל השבט הלוי זצ"ל

בתנוכה תשל"ו כתב רבינו בעל השבט הלוי' בדם לבו מכתב על כשרות הסת"ם, ובין הדברים הנוראים הנחוצים לתקון המצב, ציין כך:

"מאד וראשון שלא לקנות תשמישי קדושה האלה, אלא ממי שמוסמך לכך ויש לו כתב הוכחה וקבלה שלמד ההלכות הנחוצות כגון קסת הסופר ומשנה ברורה צורת האותיות כו, ואם יחסר זה הוא בטוח שיכשיל עצמו ואחרים עמו". עד כאן ציטוט מהמכתב הג"ל, שנחשב לאבן היסוד בהקמת 'משמרת סת"ם'.

לאור הדרשה הציבורית, באותה תקופה התפרסמו מודעות בעיר בני ברק, והו לשונם: "קריאה קדושה על דעת הבד"צ הוראה זכרון מאיר בני ברק והסביבה שהסופרים נדרשים להירשם בלשכת הבד"צ לא יאוחר מאלול תשל"ו, ואח"ז יפורסם א"ה מודעה ואזהרה בארץ ובח"ל שלא לקנות מסופרי סת"ם אשר אין להם כתב קבלה".

ניתן לומר שזו הייתה 'ריית הפתיחה' למהפכה שהתחלה אז, ונמשכת עד היום. בחורף תשל"ז התחילו סופרי הסת"ם לעמוד בכור המבחן בבד"צ זכרון מאיר, ובכדי לסייע ולעודד את הבחינה לכל יתרוו מניעות ועיכובים, קיבלו על עצמם ראשי ועד משמרת סת"ם לשלם את הוצאות השכר של הספרא דדיינא והבחינות, על כל מבחן ומבחן בפני עצמו, בין אם הנבחן הצליח ובין אם הוא נכשל.

במהלך המבחנים התברר למרבה הצער, שהרבה סופרים נכשלו בדינים הנסמכים – שאי אפשר לבדוקם לאחר הכתיבה, כגון 'חק תוכות' או 'שלא כסדרך', ונוקקו לחזור ולהיבחן שנית. ואף היו שנוקקו להבחן פעם שלישית, ומשמרת סת"ם שילמה על המבחן שלהם ב' וג' פעמים.

ולא יאומן כי יוספר, שסופר למדן בקי בנשים ונויקון, כאשר הכין עצמו למבחן, נתודע לו שנכשל בהלכה חמורה, מחמת שלא ידע שהיה מוטל עליו חובה לקדש את כל שמות הקדושים, כי היה בטוח ש"אזכרות" הנוכר בגמרא שהובא לקדשם, הכונה על שם הוי"ה בלבד. והיות שלא למד דיני שמות הקדוש מתוך ספר "קסת הסופר" לא עלה על דעתו שעפי' הלכה חייבים לקדש את כל עשרה שמות הקודש!

בזמנו היה עניין גדול, שהרבה סופרים שבעדו להם הדבר פנו לאלו שכתבו עבורם תפילין ומזוזות, והודיעו להם שהם מתחייבים לכתוב להם פרשיות ומזוזות וכתב לאחר שיעבור את הבחינה וקבלו "כתב קבלה" כראוי, כי ראו בעיניהם עד כמה העניין חמור.

לאחר שניתן האות וחדש עניין קבלת התעודה לסופר, ראה מרן בעל השבט הלוי לתקן שכתב קבלה' יהיה מוגבל לתוקף של 3 שנים, כדי להבטיח שהסופר אינו עושה דבר מתלמוד.

דבר העדה החרדית בירושלים

לאחר כשנתו האחת וחודש ימים, שהרבה שמועת תיקון 'החזרת עטרה ליושנה' הג"ל לעיר"ק ירושלים ת"ו, מינו שרי התורה הגאוה"צ הבד"ץ 'העדה החרדית זצ"ל גוף מיוחד בשם 'ועד מפקחי סת"ם'.

על ה'קריאה קדושה' כתבו וחתמו הבד"ץ להחזיק טובה "להרבים הגאונים של ליט"א העומדים בראש 'ועד משמרת סת"ם' ולעסקנים הנכבדים, אשר במסירות נפש נכנסו לעובי הקורה ופתחו השערים של עולם, ומעוררים את המוני אחאי' החרדים לדבר ה' ומתנכים אותם בכל מיני אופנים...

והמציאו דרך שהקונים בח"ל יוכלו לידע ולהבטיח עצמם שהסת"ם שלהם נכתבו על יד סופרים יר"ש שהוסמכו לכך וקיבלו כתב קבלה המעיד על ידיעתם בהלכות אלו, ושהם ידיעים ליר"ש.

וכאן בארה"ק ת"ו מינו ועד מיוחד בשם מפקחי סת"ם שיטפל בזה ויעמוד בקשר הדוק עם ועד משמרת סת"ם, לגדור הפירצות השוררים בשטח קדוש זה" – עד כאן עיקרי הדברים ממכתב בד"צ העדה החרדית.

שאלות שנשאלו

א. ו/ל ב. מזוזות ג. מזוזות ד. מזוזות
ה. ולעבדו ו. ז. מזוזות ח. מזוזות

תשובות תצוה

ו. ובין

1. ובין – לכאורה רבי מרדכי לא היה מכשירו וכנ"ל תמונה א' (אם כי הוא מעט יותר טוב)

ז. זכות

א. מצות – את הוא"ו לא היה רבי מרדכי פרידלנדר זצ"ל מכשיר לפי שהיה ביהם לראש הוא קטן מאוד

ז. וקשרתם

ז. וקשרתם – קשה להכשיר אפילו עם תינוק לפי שיש כאן חשש גדול לשנוי צורה ליו"ד.

ב. בפין

ב. בפין – יש מפוסקי דורינו שהיו שואלים תינוק ויש מכשירים כמו שהוא

ג. מזוזות

ג. מזוזות – הוא"ו יש לירך ממש מעט יותר מקולמוס ורבי מרדכי היה בכונן דא שואל תינוק ויש מפוסקי דורינו שמכשירים לפי שהיה מסתיים בסוף השיטה ועם השיטה הוא נקרא וא"ו ולדעת הדרכי נועם בודקים את האות לפי השיטה. הזייגין כשרים לפי שבמלוא אות קטנה כבר אפשר להכשירם וקיימ"ל כדעת המקד"מ שמלוא אות קטנה הוא קולמוס אחד.

הארצה מתגלה מחדש

הספר המבוקש של מרן שו"ת הרי"א הגר"מ שטרנבוך שליט"א שואל מן הסוק - כעת סוף סוף על המסירה

סו"ת מהלכתן

אוצר רישות ומתנת הסו"ת

הספר שסופרי הסו"ת ומגוריהם לא זזים בלעדיו. אוצר בלום של פסקי הלכה, חידושים ודיוקים בהלכות פת"ש וצו"ת האחרות. מבוא, חידושי המפרט בשפת חברה ומתנת את המצאת החידושים לריכישת סו"ת. עם מפתח מפורט לריגו סו"ת מכל ספרי רבינו שליט"א. ספר חובה לכל רובש סו"ת

קולמוס

לרשיג באופן מרובי 0533184905

ד. מזוזות

ד. מזוזות – הוא"ו פסול בודאי לפי שיש לו עקב טוב ושתי הזייגים אם היו משחירים את הטשטוש ביניהם היה נעשה ח"ת ופסול למקד"מ

ה. ולעבדו

ה. ולעבדו – הוא שאלת תינוק

באמונתו יהיה

דברי תורה ממורינו המשגיח שליט"א

יו"ל ע"י בית המדרש אמונת ישראל

גליון ל"א

פרשת כי תשא תשפ"ד

אמונת השבת

פרשה של רחמים רעוא דרעיון

בפרשה זו יש הארת י"ג מדות של רחמים, שהם שורש הרחמים וחנינה, "וחנותי את אשר אחון" אע"פ שאינו הגון ואינו כדאי.

מובא בספה"ק בענין רעוא דרעיון, שאז הוא העת שלפני הבריאה, שהרי ביום ראשון הוא ראשית הבריאה, ולכן בזמן שלפניו מתעורר הרצון לבריאה, וזהו רעוא דרעוא.

ועד"ז י"ל לענין חדש אדר, שהוא לפני ניסן שבו נברא העולם, ולכן מתעורר אז הרצון לבריאה, וכל חדש אדר הוא בחי' רעוא דרעוא, וכמו שאמרו צדיקים תתיבת אד"ר נוטריקון ר'עוא ד'רעוא אשתכח, שהוא הלשון של הזוה"ק על זמן המנחה של שבת, וביתר שאת מתעורר זה בזמן רעוא דרעוא בשבת ובחדש אדר.

ומובא בסידור התניא שיש לדקדק במיוחד על אכילת דגים בסעודה שלישית, והענין הוא כי דגיים"ם הוא ר"ת י"ג מ'כילין ד'רחמי כמובא בספה"ק, וגם דגים יש להם עינא פקיחא הרומזים על עינא פקיחא שלמעלה, ולכן ראוי לאכלם בזמן רעוא דרעוא שמתעורר אז י"ג מדות של רחמים. ועד"ז מזל אדר הוא דגים, וכנ"ל שהוא זמן רעוא דרעוא, ולכן יש לו שייכות לדגים.

(כי תשא תס"ג)

חודש העיבור מסוגל להכניע את ישמעאל

ומזל אדר דגים, לשון רבים, הרומז לשני חדשי אדר שבשנה מעוברת, וחדש העיבור יש בו כח להכניע את ישמעאל, כמ"ש מהרש"א (סנהדרין יב.), כי יש י"ב חדשים בשנה ולעומת זה יש לישמעאל י"ב נשיאים, אבל חדש העיבור אין להם, וע"י תוספת חדש י"ג שיש לישראל מכניעים את ישמעאל.

(כי תשא תס"ג)

אמונת הפרשה

אדר ופורים: שורש הנשמה מתגלה - ע"י אחדות ואהבת רעים

"ולקחת את כסף הכפורים ונתת אותו על עבודת אהל מועד"

ופירש"י, שעשו מהם את האדנים למשכן, ובאלו השקלים מנו את ישראל לפני הקמת המשכן. והיה מספרם ששים רבוא וג' אלפים וחמש מאות וחמשים כמ"ש בפ' פקודי, ושוב מנו אותם אחר שהוקם המשכן בפ' במדבר, וגם אז היה מספרם כן כמ"ש שם, עכ"ל.

הנה, שם בספר במדבר נאמר תחילה מנין כל שבת בפני עצמו, ושוב בסדר הדגלים נאמר המנין של שלשת השבטים השייכים לאותו דגל, ושוב נאמר הסכום הכללי של כל השבטים, וזה צ"ב, דמאחר שכבר נכתב מנין של כל שבת הרי ממילא יכולים אנו לחשב סכום של הדגל וכן סכום של כללות השבטים, ומה צורך שהפסוק יפרש לנו חשבון זה.

ויתבאר בהקדם דברי הנועם אלימלך ז"ע (בפ' דברים), בענין שיש עולם שנקרא 'כל ישראל', ששם מתאחדים כל נשמות ישראל כאחד ונעשים כאחת, ושם אין מגיע שום טרורג ושום פגם.

והנה יש צדיק יסוד עולם שהוא כולל את כל נשמות שבודד, והוא נכנס לאותו עולם ע"י אחדות ישראל והתקשרותם בו, ועל ידו מתעלים כל הנשמות שמתקשרים בו (ואיחא מבעל חי רה"ם, שההולאט שלו הוא נשבעו הבעל"ט, שצריך כל אחד להתקשר עם צדיק הדור אף שאינו יודע מי הוא).

ויש בזה כמה דרגות, שהקטנים מתקשרים בנשיא שלהם ויש להם עליה על ידו לפי מדרגתו והיינו בעולם עשיה, ושוב מתקשר הנשיא בראש הדגלים ועי"ז מתעלים לעולם יצירה, ושם ארבעת הדגלים המכוונות לארבע חיות הנושאות את כסא הכבוד, ואח"כ מתעלים להתקשר במקום עולם הבריאה ושם בחי' כל ישראל הני"ל.

ובזה מובן מה שחזרו הכתוב לפרט מנין הדגל וכן מנין הכולל, שלא בא ללמדנו את החשבון, אלא לפי שמנין הדגל הוא מדרגה בפני"ע, כי אחר שנתכללו השבטים בראש הדגל להיות כאחד נתעלו לשורש גבוה יותר, ושוב אינם כלל בגדר החשבון הקודם כי פנים חדשות באו כאן, ובודאי יש סוד במנין כל שבת לפי שרשו וכן יש סוד בחשבון הדגל, ולכן נחית לן הכתוב לפרט כל חשבון בפ"ע.

ועד"ז בכללות השבטים, כשמתאחדים למנין ס' רבוא הרי פנים חדשות באו כאן, שנתעלו לשורש ס' רבוא שהוא עולם של כל ישראל שהוא בכסא הכבוד כנ"ל, ולכן פירש הכתוב מנין הכולל של כל השבטים.

וזהו ענין 'כסף הכפורים', כי המנין הכולל של ס' רבוא הוא עולם של ג' שערי בינה, ושם הוא המתקת כל הדינים בשרשן כדאיאתא בספה"ק, ושם הוא שורש כפרת יוה"ג, וכן פורים, שהם בבחי' שוה.

וכמובאר בסידור הרב, שזהו ענין הגורל שמצינו ביוה"כ אצל שני השעירים ואצל פורים פירל הוא הגורל, כי הגורל הוא ענין למעלה מהטעם והדעת כי אין שום טעם בדבר למה זכה זה בגורל, וכמו כן יוה"כ ופורים הם בבחי' הגורל שהוא למעלה מטעם ודעת.

והשקלים הם אשר קדמו לשקלי המן כדא"ג בגמ', ובזכותם זכו ישראל לישועה מגזירת המן, שהשקלים הם בחי' כסף הכיפורים, שהוא בחי' הגורל כנ"ל, ובהו זכו לביטול הגורל של המן, ולכן כסף הכפורים בגימ' הו"א הגורל לפני המן.

והגורל הוא ממקום האחדות, שהוא שורש אחדות הנשמות במקור מחצבתם, ולכן אמרה אסתר לך כנוס את כל היהודים, שהוא ענין האחדות, שע"ז נמתק הגורל של המן בשרשו ונהפכה הגזירה, כנוס"א את"ל כל היהודים בגימ' הפ"ל פור' הו"א הגורל, וגם הוא בגימ' וקר"ב פזריני"ג.

המשך בעמ' ב'

וצדיק באמונתו

הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע
יו"ד כ"א אדר תקמ"ז

א) סיפר הרה"ק רבי אהרן ראטה זי"ע בעל השומר אמונים, כי פעם אחת הלך אביו של הרבי ר' אלימלך זי"ע ברחוב, וראה איך פריץ נוסע על מרכבתו, כשמאחוריו קשור לעגלה יהודי הנאלץ לרוץ אחר הסוס בכוחות לא לו, והיה זה מאחר שלא שילם היהודי את שכירות חכירתו לפריץ זמן ארוך. אביו של הרבי ר' אלימלך זי"ע נכמרו רחמיו על היהודי, וניגש אל הפריץ והתחנן לפניו שסיכים לשחרר את היהודי, ואילו הוא מקבל עליו לשלם את כל חובותיו. הפריץ הסכים לדבר ושחרר את היהודי לנפשו, ואכן אביו של הרבי ר' אלימלך זי"ע פרע את כל חובותיו.

היהודי שניצל ממות לחיים, ניגש אל אביו של הרבי ר' אלימלך זי"ע ושאל אותו, איך יוכל לשלם לו על מעשהו הנאצל, אך אביו של הרבי ר' אלימלך זי"ע לא הסכים לקבל ממנו מאומה, על כן אמר לו היהודי, כי מקבל הוא על עצמו חלק מן הגיהנום שאמרו להיות לאביו של הרבי ר' אלימלך זי"ע, וכך נפרדו זה מזה.

כעבור שנים אחדות, הגיע היהודי בחלום לאביו של הרבי ר' אלימלך זי"ע, ואמר לו כי עתה סיים את חלקו בגיהנום, אמנם צריך הוא עתה להתחיל לרצות את החלק של אביו של הרבי ר' אלימלך זי"ע, מאחר וקיבל עליו חלק זה, אך אין בכוחותיו עוד לסבול יסורי גיהנום אלו, על כן מבקש הוא מאביו של הרבי ר' אלימלך זי"ע, שיחמול לו על הדבר, ואכן הסכים אביו של הרבי ר' אלימלך זי"ע על הדבר, באמרו כי מה כבוד הוא שיהודי אחר יצטרך לסבול בנינו. אחר שמחל אביו של הרבי ר' אלימלך זי"ע את הדבר ליהודי זה, יצאה בת קול ממרום ואמרה, כי בזכות דבר זה יזכה לבנים שיצויאו יהודים אחרים מן הגיהנום, ואז נולד הרבי ר' אלימלך זי"ע ואחיו הקדושים זי"ע שאכן הוציאו יהודים אחרים מאש הגיהנום.

(שבת אחים פרשת כי תשא תש"ע)

ב) הרבי ר' אלימלך זי"ע ואחיו הרה"ק הרבי ר' זושא מהאנפולי זי"ע הלכו מעיר לעיר בפולין וגאליציה, והכניסו רבים תחת כנפי החסידות, עד שהגיעו לאושוויץ שבגרמניה, ושם נעמד בפניהם הס"מ ואמר, כי אינו מוכן להניח להם להיכנס לגרמניה, ומתחילה היה בדתם שלא להתייחס לדבריו ולהמשיך בדרכם, אך אמר להם הס"מ שאם יכנסו לגרמניה, אז יגרום כי כל היהודים מגרמניה יהפכו להיות חסידים. תכף נעצרו האחים הקדושים זי"ע ואמרו, כי חסידים של הס"מ אינם רוצים, ולא המשיכו עוד בדרכם, כי חסידים של הס"מ הם אלו שמבינים מחלוקות ופירושים בין אחד לרעהו, ומדברים לשון הרע ורכילות, ולכן נמנעו מלהיכנס לגרמניה, שלא יהיו חסידים כאלו, ואכן כידוע בגרמניה היה פעם לא היה קיבוץ של חסידים.

ולדעתי יכול להיות עומק הדבר, לפי המקובל מצדיקים שאומות העולם של גרמניה הם עמלק, וכמו שהיה מעשה בימי הקיסר וילהלם שהגיע לבקר בארץ ישראל, ולכבודו הרחיבו את שער יפו ופרצו במעט את החומה שיוכל להיכנס עם כל שיירתו אל העיר, וכמו שניתן עד היום להבחיין בחומה על יד שער יפו, וכל יהודי ירושלים הלכו לראות את העיר, על פי מאמרו (ברכות טו) לעולם ירוץ אדם לקראת מלכי עובדי כוכבים יאמר, יזכה יבחיין בין מלכי ישראל למלכי עובדי כוכבים, אמנם הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל לא אבה ללכת, ואמר כי הגרמנים הם עמלק, ואינו רוצה לילך לעמלק.

והנה בכל השנים לא הובנו הדברים, אין יתכן שהגרמנים הינם מזרע עמלק, כי היו יפי נפש והיו דורשים שלום האחד לרעהו, ולא זו אלא שאף היו מבני מדע ובעלי הגיון ושכל, אמנם לאחר מכן הרח"ל בשנות המלחמה האימוה, הובנו הדברים היטב שהם מזרע עמלק, כשראו מה עוללו לבני ישראל וכמה סבלנו מהם בעונותינו הרבים, ולכן מאחר והיו מזרע עמלק, לא הניחו הס"מ וכל בני גרמניה שם מזרע עמלק, שיהיו ביניהם יהודים חסידי אמת.

(לחיים כ"א אדר תשפ"ג)

ג) צדיקים אמרו, כי אחר שנפטר הרבי ר' אלימלך זי"ע היה בטוח כי יולכיחו לגיהנום, אכן כמובן שהולכיחו לנג עדן, אך הוא בתומו דימה כי מוליכים אותו לגיהנום, ולכן כשהגיע לנג עדן, נעשה לו טוב על נפשו, כי אמר שאם שם נראה הגיהנום, מה יכילים אנו לדמות עד כמה נעלה הוא הנג עדן.

(לחיים כ"א אדר א' תשפ"ב)

אני מאמין

ה'הוד העשיר' - המעכב מלבוא להתפלל

בהיותי בירושלים במסיבה של מצוה שמעתי עובדא מאחד מזקני יקירי ירושלים, שאצל הרה"ק הר"ר אלימלך מליזענסק זצוק"ל היה מנין מצומצם בימי החול, ואירע שאחד מהמתפללים הפסיק מלבוא למנין, ופע"א פגשו הר"ר אלימלך זצ"ל ושאלו למה הפסיק מלבוא, והשיבו שהיות שהרבי מאריך בתפילות, ובזמן זה יכול הוא ללמוד כמה פרקי משניות, ע"כ התיישב בדעתו שיתפלל במקום אחר וע"י כן יכול הוא גם ללמוד פרקי משניות, נענה אליו הר"ר אלימלך ואמר אספר לך מעשה אצלו עם משפחתו. למד מתה אשתו של בעה"ב, ולאחר זמן שמע המלמד שהבעה"ב מתכוון להתחתן עם מדוברת שלפי ידיעתו היתה דודתו של בעה"ב, ולא היה מאמין השמועה, אבל כעבור זמן א"ל הבעה"ב כי הוא נוסע לעיר להעמיד חופה עם אותה מדוברת, והרב שבעיר יעמיד החופה.

לשמע הדברים נודעו המלמד וגמר בנפשו כי לא עת לחשות, ועליו ללכת לעיר אל הרב ולספר לו שהיא דודתו, ואף שיפסיד ע"ז פרנסתו, הוא מוכן להפקיר פרנסתו כדי להציל ממכשול. ובהיותו על הדרך המיין לו הבע"ד קור ושלג, ולא היו לו מלבושים ראויים להגן עליו, והיו מגעליו קרועים והבוץ נכנס, ועכ"ז המשיך בדרכו במסירות נפש. ובשעה זו נעשה שמחה גדולה בשמים ונתכנסו מפליא של מעלה עם השכינה הקדושה והתפארו במסירות נפשו של יהודי זה.

אכן הבע"ד החליט לעכבו. ולפתע הופיע לעומת המלמד את דודו העשיר שהיה נוסע במרכבתו, ועצר את מרכבתו ושאלו להיכן פניו מועדות, וסיפר לו כל הענין. והתחיל דודו לנוח בו, היאך תעשה כדבר הזה להפקיר פרנסתך ונפשות בני ביתך, והרי הוא פיקו"נ דוחה כל התורה כולה, והרבה להוכיחו בטענות וראיות שאין הוא רשאי לעשות כן, ושיעלה תיכף על מרכבתו והוא יוליכו חזרה לביתו, ובשעה זו נעשה שחכות בשמים, וגדל הצער והבושה של השכינה הק' שנצח הבעה"ד ומנעו מלבצע מחשבתו הטובה.

ועתה, סיים הר"ר אלימלך ז"ל ואמר לאיש, הידעת מי הוא אשר נתלבש בך למנעך מלבוא להתפלל אצלי, הרי זה אותו הודו עצמו שמנע את המלמד לעשות מחשבתו, ע"כ.

וצריך להתפלל להש"ת "שלח אורך ואמתך המה ינחוני", לזכות להתחיל בדרך אמת, ולא להכשיל בפיתויי היצה"ר אשר מייפה את השקר וצובע את העבירות למצוות.

(ואני תפילה)

הנוצח ע"י

הר"ר אשר זאב ווייס שליט"א
לרגל הולדת נכדו למזל"ט
יזכה אביו הר"ר שאול שליט"א לגדלו לתורה
ולחופה ולמעש"ט

ניתן לשמוע שיעורי מרה שליט"א בפרשה השבוע ומעדים ומנעים במערכת השעורים
שע"י בית מדרש אמונת ישראל באר"ב: 6665-559-718 בארץ ישראל: 0046-704-079

לקבלת התליון: 0917-602-0226/0548476309

ע"פ ההלכה אסור לעיין בגיליון בעת: אמירת קידוש מ"ב ס' נ' ס"ק א', חזרת הש"ץ מ"ב ס' קב"ר סק"ו-ה, ברכת בתים קב"ח סע כ"ג, כו, קריאת התורה ס' קמ"ז סע"ו, כו, בן בעת שעוסק בתפלה או ברכת מ"ב ס' קצ"א סק"ה

ברכה משולשת

הדרת הדר' ק' נכס' ע' רבי יהודה הכהן הדבריני ז"ל

המבשרים והמבשרים

מורה ספר הקדוש בו לאשר – ברכה משולשת

שטולת הנפילא דודת בשעת חסדיה
כאשר הקדוש ספר הקדוש הוא לישראל
"הנני מוסר מורעה, שוהולטרי
לדתפולל בל'ג בכל יום על כל אלה
שיעשעו בספר ויגידו בשמי ד'ת לאחים,
שיושעו ממל' צרה שצריכים שיוגה בעוה'ז
ובעוה'ב".
עד וא'ן, חקק בחקיקתו ויכלל את ספרו: "ובכן אסיים
בתפילה קצרה, שכל הלומד בספרי זה, וזכה
ליראת שמים, והצלחה בכל טוב, בזה ובבא".
אם לא ר'י בואת, שילש את הברכה לטובה משולשת וכתב:
"שכל המעינים בספרי, יתעורר רוח טהרה
וראת שמים בליבם ליעבודת השם ירבוך
באמת ובלב שלם, גם אם בל'ג מתפלל תפילה
קבועה שיושעו ברוחניות ובמשמיות".

פירוש בו לא
השפ"ד

על פי דברי המדרש (הובאו דבריו בפירוש 'תפארת ישראל' קידושין פרק עשרה יוחסין. ובספרים הקדושים 'אור פני משה', 'דגל מחנה אפרים', הובא מעשה זה בשם מדרש רז"ל. גם ב'קדושת לוי' פרשת תרומה וכדאים כל הני גדולים לסמוך עליהם) דמלך אחד שלח צייר חכם להביא לו דמות משה רבינו ע"ה, וכשהביא הציור הראה להמלכים המכירים בחכמת הפרצוף ותמהו כולם באומרם שתכונת האיש המצוייר, לעשות כל המעשים רעים שבעולם. ורצה להרוג את האומן המציייר על שרימהו, ונשבע המציייר שהאמת אתו שזה ציור האמיתי דמשה רבינו ע"ה כו', עד שנסכס בניניהם שהמלך עצמו יסע ויודע האמת, וכשבא אצל משה רבינו ע"ה ראה שהציור אמיתי, ולא יכל לעצור ברוחו עד שבא אל משה רבינו ע"ה עצמו ושאלו פירוש הדבר, מה זה שעל פי חכמת הפרצוף שלו יש בו כל התכונות הרעים.

והשיבו משה רבינו ע"ה שהאמת כן היא, אבל הוא מושל ביצרו ופועל בכל המדות רק שרשן הטוב. כידוע דלפעמים צריך להיות באדם גיאות לעבודת השם כדכתיב 'ויגבה לבו בדרכי ה'". ועזות כאומרם ז"ל "מפני מה ניתנה תורה לישראל מפני שהן עזין". ואמר (ברכות סב, א) העזתי פני ברבי עקיבא כדי ללמוד ממנו דרך ארץ שבבית הכסא, וכמו כן שאר המדות. ועל כן אמת שיש בי תכונות כל מדות רעות, אמנם כשאני משתמש בהם לטובה אז אדרבה מעז יצא מתוק, עיין שם בארוכה. ולפי זה יובן שהראה להם דמות מלא כל מדות רעות שזה היה ציור דמות משה השייך בעולם הזה, ודמות כזה בודאי ברשות השטן. אבל צלם אלקים שעל פני משה רבינו ע"ה לא היה לו שום רשות. ואולי זה דיוק אומרם, כי זה משה "האישי" היינו שהשטן הראה להם רק את משה האיש, היינו ציורו החיצוני המלא מדות רעות, ועל כן אמרו "עשה לנו אלקים". אבל כאשר אך בא משה רבינו ע"ה והביטו את צלם אלקים שעל פניו, הבינו ששקר ענה בו השטן, ומסרו תיכף בידו את העגל לכתתו.

לד, כט) 'ומשה לא ידע כי קרן אור פניו'. יש לפרש על פי מה שכתב ב'בית אהרן' דקירון פנים הוא אור תורה שבעל פה שקיבל מהר סיני, ואמרו רז"ל (מנחות כט ב) הלך וישב בסוף שמונה שורות שבמתיבתא דרקייע ולא היה יודע מאי קאמרי, על כן רמז גם כאן ומשה לא ידע.

בפרשת תשא מבוארים ה' ענינים, א. "שקלים" נגד "הנפש" כדכתיב (לעיל י, ב) 'כופר נפשו' ב. "כיור" נגד "הרוח" שהוא שוכן תמידי אצל המים כדכתיב (בראשית א, ב) 'רוח אלקים מרחפת על פני המים'. ועל כן נעשה ממראות שהיה בהן רוח טהרה להעמיד צבאות ה' (רש"י להלן לה, ח), והסוטה שנכנס בה רוח טומאה ושטות נבדקת באותן המים. ג. "קטורת" נגד "הנשמה" כאומרם ז"ל (ברכות מג, ב) איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו זה הריח. ד. "משכן" נגד בחינת "חיה" שהיא בחינת מקיף, כמו כן המשכן עיקרו היו מקיפין מבחוץ ועל גביו. ה. "שבת" נגד בחינת "יחידה" כדאינתא בזהר הקדוש (ח"ב פח, ב) מהו שבת שמא דקוב"ה. וכדברי הפייטן "יחידה ליחדך".

ו, טו) 'ולקחת את כסף הכיפורים וכו' והיה לבני ישראל לזכרון לפני ה'". הכא כתיב לזכרון מלא בו, ולעיל בחושן כתיב (כה, יב) 'ונשא אהרן את שמותם לפני ה' על שתי כתפיו לזכרן, - חסר ו'. יש לומר דהכוונה שאם בני ישראל יש להם זכרון טוב, וזוכרים את כל אשר עליהם לתקן, על ידי זה מעלים עליהם שפע כל טוב, זכרון מלא. אבל אם הם עצמם שוכחים תפקידם שעליהם לתקן וחושבים שלעולם ירשו ארץ הגשמי הלזו, אלא שאהרן שהוא בחינת שושבינא דמטרוניתא (זהר ח"ג גג, ב) מוכרח להזכירם, זכרון זה הוא זכרן חסר ח".

לב, א) 'ויקהל העם על אהרן גו' קום עשה לנו אלקים גו' ויעשהו עגל'. להבין מאי טעמא נקהלו דוקא על אהרן, ומאי טעמא עשו צורת עגל דוקא. יש לומר על פי דברי רז"ל (זהר ח"ב קצא, ב) שהערב רב היו פליטי הענן ונתקנאו על ידי זה בבני ישראל. אך כל זמן שמשה רבינו ע"ה היה עמהם במחנה היו מפוייסיים שהוא קירבן (ראה 'שער הפסוקים' שמות). אבל עכשיו שעבר הזמן וסברו שמת משה נקהלו על אהרן שהענינים היו בזכותו כאומרם ז"ל (תענית ט, א), ועל כן עשו דוקא "עגל" שראשי תיבות "ג'ם ל'ינו ע'ננים", כלומר שיתן גם להם ענני כבוד. - א) אך הם לא ביקשו ענני כבוד השכינה אלא ענני הגנה טבעיים) וזהו שאמר עשה לנו "אלקים" דוקא שיגמטריה "הטבע", שהיא כענן ומסך על ההשגחה פרטית שהיא למעלה מדרך הטבע, שיהיו מונהגים ממנו, כדכתיב (תהלים פד, יב) 'כי שמש ומגן ה' אלקים'.

'כי זה משה האיש', וברש"י כמין דמות משה הראה להם השטן שנושאים אותו באויר רקיע השמים. ופלא מהיכן היה לו שליטה לצייר דמות קדשו של משה רבינו ע"ה. ויש לומר

מתנת פורים השפ"ד

המתנה האידיאלית לשמח את קרוביך מכריך וידידך
בחג הפורים הבעל"ט

יצירה מרתקת
ומשובבת נפש
וכאילו בעל
השמועה זצ"ל
עומד כנגדו!
בסגנון הספר הנודע
עמודיה שבעה

הספר המופלא
והמדומם
ילמדנו
רבינו

ספר רב
התועלת
לבן תורה!

שיחות הדרכה, הנהגה ואורחות חיים

מרבינו הגאון האדיר רבי **אברהם גנחובסקי** זצוק"ל

על סדר מסכת 'דרך ארץ' זוטא

הפצה ראשית: ספרי אברשכיץ

ניתן להשיג כשות מהספר

לחלוקת מתנות במוסדות או במשפחות וכיו"ב

אצל הפע"ל: 0747962916 שלחה 4 | אפשרות למשלוחים